

**2004**

**РЕДОВЕН ДОКЛАД**

**ЗА**

**НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРИЯ**

**В ПРОЦЕСА НА**

**ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ**

A. ВЪВЕДЕНИЕ .....	3
1. Предговор.....	3
2. Отношения между Европейския съюз и България .....	5
B. КРИТЕРИИ ЗА ЧЛЕНСТВО .....	12
1. Политически критерии.....	12
1.1 Демокрация и правова държава .....	13
1.2 Права на човека и защита на малцинствата .....	21
1.3 Обща оценка .....	27
2. Икономически критерии .....	29
2.1. Увод .....	29
2.2 Обобщен преглед на икономическата обстановка от 1997 г. насам .....	29
2.3 Оценка по Копенхагенските критерии .....	31
2.4 Обща оценка.....	43
3. Способност за поемане на задълженията, произтичащи от членството .....	43
3.1 Главите по достиженията на правото на ЕС .....	47
Глава 1: Свободно движение на стоки .....	47
Глава 2: Свободно движение на лица .....	52
Глава 3: Свободно предоставяне на услуги .....	55
Глава 4: Свободно движение на капитали .....	58
Глава 5: Дружествено право .....	60
Глава 6: Политика на конкуренцията .....	62
Глава 7 : Земеделие.....	65
Глава 9: Транспортна политика .....	78
Глава 10: Данъчна политика .....	82
Глава 11: Икономически и валутен съюз .....	85
Глава 12: Статистика .....	87
Глава 13: Социална политика и заетост .....	90
Глава 14: Енергетика.....	95
Глава 15: Индустириална политика .....	102
Глава 16: Малки и средни предприятия .....	105
Глава 17: Наука и изследвания .....	108
Глава 18: Образование и обучение .....	109
Глава 19: Телекомуникации и информационни технологии.....	111
Глава 20: Култура и аудиовизия .....	114
Глава 21: Регионална политика и координация на структурните инструменти .....	115
Глава 22: Околна среда .....	118
Глава 23: Защита на потребителите и тяхното здраве .....	123
Глава 24: Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи .....	125
Глава 25: Митнически съюз .....	133
Глава 26: Външни отношения .....	137
Глава 27: Обща външна политика и политика на сигурност.....	139
Глава 28: Финансов контрол.....	141
Глава 29: Финансови и бюджетни разпоредби .....	144
3.2. Превод на достиженията на правото на ЕС на български език.....	146
3.3. Обща оценка .....	147
V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	151
Г. ПАРТНЬОРСТВО ЗА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ: ОБЩА ОЦЕНКА .....	156
ПРИЛОЖЕНИЯ.....	158
МЕТОДОЛОГИЧНИ БЕЛЕЖКИ .....	164
ОКОЛНА СРЕДА .....	168
ИЗТОЧНИЦИ: .....	168

## **А. ВЪВЕДЕНИЕ**

### **1. Предговор**

В План 2000, Комисията заяви, че ще докладва редовно на Европейския съвет за напредъка, постигнат от всяка от страните-кандидатки от Централна и Източна Европа в подготовката за членство и ще представи първия си доклад в края на 1998 г.

Европейският съвет в Люксембург през м. декември 1997 г. реши:

*“От края на 1998 г., Комисията ще представя на Съвета Редовни доклади, заедно с всички необходими препоръки за откриване на двустранни междуправителствени конференции като ще прави преглед на напредъка на всяка страна-кандидатка от ЦИЕ в процеса на присъединяване, в светлината на критериите от Копенхаген, и по-специално, на степента на приемане на достиженията на правото на ЕС (acquis)[...]. Докладите на Комисията ще служат като основа за вземане - в рамките на Съвета - на необходимите решения за хода на преговорите за присъединяване или за включване в преговорите и на други страни-кандидатки. В този смисъл Комисията ще продължи да прилага метода, възприет в План 2000 за оценяване способността на страните-кандидатки да изпълняват икономическите критерии за членство и да изпълняват задълженията, произтичащи от присъединяването.”*

Последователно, Комисията публикува поредица от годишни Редовни доклади относно България за годините от 1998 г. до 2003 г.

Европейският съвет в Брюксел през м. юни 2004 г. повтори общата цел на Европейския съюз да приветства България и Румъния като членки на ЕС през м. януари 2007 г., ако те са готови и заключи, че:

*“Европейският Съвет очаква Редовния доклад на Комисията за 2004 г., който ще оцени възможностите на двете страни да поемат всички задължения, произтичащи от членството при присъединяването.”*

Комисията подготви настоящия Редовен доклад с оглед Европейския Съвет от Брюксел през м. декември 2004 г.

Следователно, е уместно тази година да се изготви Редовен доклад за напредъка на България към присъединяване на същата основа, както през предходните години.

Структурата на настоящия Редовен доклад до голяма степен съвпада с тази, използвана през предходните години.

Докладът:

- описва отношенията между България и Европейския съюз, по-конкретно в рамките на Споразумението за асоцииране;
- анализира състоянието по отношение на политическите критерии, определени от Европейския Съвет в Копенхаген през 1993 г. (демократия, правова държава, права на човека, закрила на малцинствата);
- оценява положението на България и перспективите по отношение на икономическите критерии, определени от Европейския съвет в Копенхаген (функционираща пазарна икономика и капацитет да се справи с конкурентния натиск, и пазарните сили в рамките на ЕС);

- поставя въпроса за капацитета на България да поеме задълженията, произтичащи от членството, т.е. достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*), заложен в Договорите, вторичното законодателство и политиките на ЕС. В тази част се отделя специално внимание на стандартите за ядрена безопасност, подчертани с решенията на Европейския съюз в Кьолн и Хелзинки. Тази част включва не само привеждане в съответствие на законодателството, но и развиване на съдебния и административния капацитет за въвеждане и правоприлагане на достиженията на правото на ЕС. Европейският съвет подчерта значението на този последен аспект по време на срещата си в Мадрид през 1995 г. и по време на редица последващи срещи, последната от които в Брюксел през м. юни 2004 г. В Мадрид, Европейският съвет подчерта, че страните-кандидатки следва да приспособят трябва административни структури, така че да създадат условия за хармоничното интегриране на тези държави. Европейският съвет в Брюксел подчерта, че следва да се обърне особено внимание от страна на България и Румъния за подобряване на съдебния и административен капацитет, за да са готови за членство през м. януари 2007 г.

Настоящият доклад отчита напредъка, постигнат след Редовния доклад от 2003 г. Той обхваща периода до 31 август 2004 г. В някои конкретни случаи, обаче са посочени и мерки, предприети след тази дата. Докладът разглежда дали планираните реформи, отразени в Редовния доклад за 2003 г. са изпълнени и оценява нови инициативи. Освен това настоящият доклад дава обща оценка за цялостното състояние на всеки един от разглежданите аспекти, като очертава за всеки един от тях основните стъпки, които остава да бъдат предприети от България при подготовката ѝ за присъединяване.

Също така, с оглед на факта, че Редовният доклад ще осигури основата, върху която Комисията оценява готовността на България за членство до очакваната ѝ дата за присъединяване, настоящият доклад включва оценка на пътя, извървян от България от Становището от 1997 г. По отношение на икономическите критерии, Докладът представя динамична, насочена към бъдещето оценка за представяне на България в икономически аспект.

За всяка от преговорните глави, настоящият доклад предоставя кратка оценка за степента, до която ангажиментите, поети по време на преговорите, са изпълнени, както и преглед на преходните договорености, които са били предоставени. Там, където България е поела ангажимент да изпълни специфични мерки към момента на присъединяване, Комисията оценява съответния процес на подготовка. В зависимост от бъдещия напредък в съответствие с критериите за членство, целта е България да се приветства като държава-членка през м. януари 2007 г. Графикът за изпълнение на ангажиментите, направен от България отчита тази перспектива.

Докладът съдържа отделен раздел, представящ накратко степента, до която България е взела предвид приоритетите от Партньорство за присъединяване.

В предишните доклади, "напредъкът" се измерваше въз основа на вече взети решения, на прието законодателство, на ратифицирани международни конвенции (с дължимото внимание върху изпълнението) и на вече въведените мерки. Като правило, законодателство или мерки, които са в различни фази, или на подготовка, или на парламентарно одобрение не са отчетени. Този подход осигурява равностойно третиране за всички страни-кандидатки и позволява обективно оценяване на всяка страна по отношение на конкретния напредък в подготовката за присъединяване.

Настоящият доклад е изготвен въз основа на редица източници на информация. България беше поканена да предостави информация относно постигнатия напредък в подготовката за членство в периода след публикуването на предходния Редовен доклад. Информацията, която тя предостави в рамките на Споразумението за асоцииране и на преговорите, и различните експертни проверки, които бяха проведени за оценяване на административния капацитет в редица области, послужиха като допълнителни източници. Обсъжданията на Съвета, както и докладите и резолюциите на Европейския парламент бяха взети под внимание при изготвянето на настоящия доклад<sup>1</sup>. Комисията също е използвала и оценки на различни международни организации, по-специално на Съвета на Европа, ОССЕ и международните финансови институции, както и на неправителствени организации.

## **2. Отношения между Европейския съюз и България**

### *Актуално развитие на двустранните отношения*

България продължава да спазва задълженията си по Европейското споразумение за асоцииране и допринася за гладкото функциониране на различните съвместни институции.

Съветът по асоцииране проведе заседание през м. декември 2003 г. Заседание на Комитета по асоцииране се проведе през м. юни 2004 г. Системата на подкомитетите продължава да функционира като форум за технически дискусии.

Съвместният парламентарен комитет, включващ представители на българското Народно събрание и Европейския парламент, проведе заседание през м. март 2004 г. Съвместният консултативен комитет с Икономическия и социален комитет проведе заседание през м. май 2004 г. Съвместният консултативен комитет с Комитетът на регионите проведе заседание през м. април 2004 г.

Ревизирано Партньорство за присъединяване беше прието от Съвета през м. май 2003 г. Повече подробности по този инструмент може да се намерят в Част Г от настоящия доклад.

Делът на Европейската общност във външнотърговския обмен на България се стабилизира през 2003 г. Търговският обмен с 15-те от ЕС през 2003 г. се увеличи със 7% спрямо 2002 г. и достигна до 52,4% от целия търговски обмен на България. През 2003 г. износът за 15-те от ЕС се увеличи с 3,1% в сравнение с 2002 г., като достигна 56,5% (3,61 млрд. евро) от общия обем на износа на България. Основните български промишлени стоки за износ в 15-те от ЕС бяха текстил и облекла, желязо и стомана. Основните български селскостопански стоки за износ в 15-те от ЕС бяха зърнени храни, слънчогледовото семе, маслодайни растения и месо. През 2003 г. вносът от ЕС-15 нарасна с 10,5% спрямо 2002 г. и достигна 49,6% (4,7 млрд. евро) от общия обем на българския внос. Основните вносни стоки от 15-те от ЕС бяха текстил и облекла. Основните селскостопански стоки от 15-те от ЕС бяха месо, животински и растителни мазнини, плодове и ядки.

Нов кръг за освобождаване на търговията със селскостопански продукти между Общността и България беше приключен на техническо ниво през м. юни 2004 г. Новото Споразумение включва съществуващите концесии по ЦЕФТА между България и държавите-членки в Европейското споразумение. Въпреки това, обаче, Споразумението се разширява, като предоставя на България неограничен безмитен достъп до пазара на 25-те от ЕС за не-чувствителни продукти и обхваща традиционни, и в някои случаи

---

<sup>1</sup> За Европейският парламент докладчик по време на отчетния период е Джефри ван Орден.

потенциален български износ на чувствителни продукти, като живи говеда, млечни продукти и зърнени храни в рамките на безмитни тарифни квоти.

Заедно с това, традиционния износ от ЕС в България до голяма степен е обхванат от безмитен режим, или чрез пълна либерализация, или чрез безмитни тарифни квоти. Нов Допълнителен протокол към Европейското споразумение, въвеждащ тези нови концесии следва да бъде приет от Съвета в края на есента на 2004 г.

През м. март 2004 г. преговорите за “двойно нулево” споразумение в сектора на преработените селскостопански продукти (ПСП) бяха приключени на техническо ниво между България и представители на Комисията. Главната цел на преговорите беше постепенно България да се подготви за присъединяване към ЕС.

Новите търговски споразумения предвиждат своевременно или постепенно премахване на вносните мита и премахването на експортното възстановяване в сектора на ПСП. При чувствителните продукти, ако не са изключени, безмитните квоти се осигуряват, чрез обхващане на традиционната търговия. Двете страни се споразумяха да въведат новите търговски споразумения чрез автономни мерки преди края на 2004 г.

Понастоящем, съществува една защитна търговска мярка срещу вноса, произхождащ от България: антидъмпингова мярка за внос на уреа.

Никакви нови антидъмпингови или антисубсидни мерки не са наложени, нито са започнали разследвания срещу България от м. октомври 2003 г до сега.

През м. април 2004 г., ЕС прие дефинитивни защитни мерки върху вноса на консервирани цитрусови плодове и през м. август 2004 г. временни защитни мерки бяха наложени върху вноса на съомга от рибни стопанства.

Въз основа на Решение на Съвета от м. май 1997 г., изменено през м. септември 2002 г., Комисията беше натоварена да открие официални преговори с България по Протокол към Европейското споразумение за оценка на съответствието и приемането на промишлени продукти. Тези преговори продължават и в момента.

#### *Помощ от Общността*

Три **предприсъединителни инструмента** се финансират от Европейската общност за подпомагане на страните-кандидатки от Централна и Източна Европа в подготовката им за присъединяване: програмата **ФАР**; програмата **САПАРД**, която подпомага развитието на селското стопанство и на селските райони и програмата **ИСПА**, която финансира инфраструктурни проекти в областта на околната среда и транспорта. Подкрепата, осигурена от тези програми е съсредоточена върху приоритетите на Партньорствата за присъединяване, които целят да помогнат на страните-кандидатки да изпълнят критериите за членство.

През годините 2000-2004 общата финансова помощ за България достига до около 178 милиона евро годишно от ФАР, 57,6 милиона евро от САПАРД и между 93 и 127 милиона евро от ИСПА.

Програма ФАР предоставя подкрепа за институционално изграждане, инвестиции за укрепване на регулаторната инфраструктура, необходима за подсигуряване на привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС и инвестиции в икономическата и социалната кохезия. Програма ФАР също така помага на страните-кандидатки в развитието на механизми и институции, които ще са

необходими за усвояването на Структурните фондове след присъединяването; тя е подпомагана от определен брой мерки (инвестиции и програми за безвъзмездно отпуснати помощи) с регионална или тематична насоченост.

Към отпусканите годишно по Програма ФАР суми, България получава допълнително финансиране от ФАР в рамките на постигнатата през м. ноември 1999 г. договореност за предварително закриване на първите четири блока на АЕЦ "Козлодуй". Тази договореност предвижда допълнително финансиране от Програмата ФАР в размер на 200 милиона евро за периода 2000-2006 г., ако се спазват определени условия. Средствата се използват за извеждане от експлоатация и свързаните с това мерки в сектора енергетика и се управляват главно от ЕБВР чрез Международния фонд Козлодуй за подпомагане на извеждането от експлоатация, за който допринасят и други донори. Близо 110 милиона евро вече са отпуснати за няколко проекта към Международния фонд Козлодуй за подпомагане на извеждането от експлоатация, а също така други проекти са в процес на подготовка. В бъдеще още 140 милиона евро ще са предоставени за периода 2004-2006 г., в съответствие с принципа на солидарност на ЕС по отношение на усилията за извеждане от експлоатация на някои ядрени инсталации и техните последствия (вж. Глава 14 – Енергетика).

По Програма ФАР са отпуснати 1,54 милиарда евро за България за периода 1992-2003 г., включително 188,92 милиона евро през 2003 г.<sup>2</sup>

Програма ФАР за 2004 г. за България се състои от отпуснати 208,3 милиона евро за Националната програма за отпуснати средства за извеждане от експлоатация на ядрените инсталации.

Програма ФАР за 2004 г. е насочена към следните приоритети:

- Политически критерии: проекти за засилване на публичната администрация на всички нива и правосъдието (36 милиона евро); проекти за подобряване на прозрачността, финансовия контрол и борбата срещу корупцията и измамите (8 милиона евро); проекти за етническите малцинства, уязвимите групи и гражданското общество (13 милиона евро).
- Икономически критерии: проекти за насърчаване на икономическия растеж и конкурентноспособността и социалната кохезия (35 милиона евро).
- Изпълнение на задълженията, произтичащи от членството: проекти за засилване на административния и съдебен капацитет за изпълнение и засилване на законодателните мерки и поемане на задълженията, произтичащи от членство в ЕС (42 милиона евро); проекти за подобряване на стратегическото планиране и ефективно използване на фондовете на ЕС, както и подготовка за структурните фондове (включително изпълнение на Разширена система за децентрализирано изпълнение EDIS) (12 милиона евро).

Допълнително, 36 милиона евро по Програмата ще са отделени за програми за презгранично сътрудничество на българските граници с Гърция (20 милиона евро), Румъния (8 милиона евро), Турция (3 милиона евро), Сърбия и Черна гора (3 милиона евро) и Бивша Югославска Република Македония (2 милиона евро).

---

<sup>2</sup> Тази цифра включва сума за програми за презгранично сътрудничество, на стойност 28 милиона евро през 2003 г. Допълнително са получени суми за извеждането от експлоатация на ядрените инсталации, на стойност 61,9 милиона евро през 2003 г.

България също така участва и се ползва от финансирани по ФАР многостранни и хоризонтални програми, като *ТАИЕХ*, Програмата за подпомагане на малките и средни предприятия, СИГМА и Програма за ядрена безопасност.

България в момента участва в следните програми и агенции на Общността: Механизъм за гражданска защита, Култура 2000, Митници 2007, Електронно съдържание, Предприятия и предприемачество, Фискалис 2007, ИДА II, Стимулиращи мерки в областта на заетостта, Леонардо да Винчи II, Медиа плюс/ медиа трейнинг, Обществено здраве, Сократ II и Младеж. България участва и в Шестата рамкова програма за научни изследвания, включително Евратом. Програма ФАР оказва съдействие за поемане на част от разходите по участието в тези програми и агенции.

Като цяло, резултатите от дейността на Програма ФАР в България продължават да са положителни. С оглед датата за присъединяване, по-нататъшни устойчиви усилия следва да се положат, за да се осигури капацитет на българската администрация да се абсорбират фондовете на ЕО.

В България, Програма ФАР изигра особено важна роля в следните направления:

- в сектора регионално развитие и в рамките на Програмата за презграничното сътрудничество между България и Румъния, първият Фонд за съвместни малки проекти приключи през м. ноември 2003 г. Тази схема за предоставяне на безвъзмездна помощ осигури 17 проекта с общ бюджет от 0,53 милиона евро с ясно презгранично влияние. Проектите бяха изпълнени в 7 български общини и беше предоставена финансова помощ за НПО и местните и регионалните власти в областта на икономическото развитие, околната среда, развитието на туризма, културния обмен, местната демокрация, планиране и развойни проучвания. По време на изпълнението на проектите бяха организирани общо 197 събития.
- в социалния сектор, голям проект по професионално обучение беше завършен в края на м. август 2003 г. Благодарение на тази схема за отпускане на безвъзмездна помощ създаде 103 организации за обучение и школи по професионално обучение в два региона на България са се ползвали от финансиране. На северо-западните региони бяха предоставени 40 субсидии на стойност над 2,5 милиона евро; на южния централен регион бяха предоставени 62 субсидии на стойност над 3,3 милиона евро. Общо 9 848 безработни получиха обучение и 3 255 заети лица получиха повторно обучение. До 1 ноември 2003 г. около 1 883 души, които са получили обучение, започнаха работа.
- в сектора на правосъдието и вътрешните работи, по проекта “По-нататъшно засилване на граничния контрол и управление на външните граници на ЕС (сини граници)”, българската гранична полиция получава помощ чрез туининг (0,65 милиона евро) и инвеститорски компонент (4,65 милиона по ФАР). Туинингът се изпълнява с Федералната гранична полиция на Германия. Досега проектът е стимулирал засилване на контрола и управлението на Черноморската граница и на границите с Турция и Румъния. Чрез инвестиционния компонент, нови патрулиращи плавателни съда са добавени към българската флота, които ще улеснят по-систематично наблюдение на териториалните морски води. По този начин се допринася за борбата срещу всички форми на презгранична организирана престъпност.

Програма ФАР позволява разширена децентрализация на управлението, която води до отмяна на изискването за одобрение *ex-ante* от страна на Делегациите на



Комисията за търгове и договори. За да бъде възможно това, следва да бъдат спазвани стриктни предварителни условия, обхващащи програмното управление, финансовия контрол и структурите, свързани с общественото финансиране. Разширена система за децентрализирано изпълнение (EDIS) следва да бъде внедрена възможно най-скоро преди датата на присъединяване, при условие че оценката от страна на Комисията за прилагането на EDIS в България е възможна.

България предприе подготовката за EDIS въз основа на ръководството, осигурено от Комисията. Кандидатстване за EDIS се очаква през 2005 г.

Комисията одобри Програма САПАРД за България през м. октомври 2000 г. Посочената сума от Общността за САПАРД в България за 2004 г. е 68 милиона евро. Сумата за 2003 г. беше 56,5 милиона евро. Главната насоченост на Програма САПАРД за 2004 г. е към подготовката на българското селско стопанство за членство. Следователно, останалите финансови ресурси ще бъдат изхарчени само за мерките, свързани с *acquis*. Многогодишното финансово споразумение (МФС), с което се определят правилата за прилагане на САПАРД, бе подписано през м. декември 2000 г. Годишното финансово споразумение (ГФС) за 2003 г. (част първа) беше подписано през м. март 2003 г. и приключено през октомври 2003 г. Част втора на ГФС 2003, която предвижда отпускането на кредити, неизползвани от Комисията, все още не беше подписана през м. юни 2004 г. ГФС 2004 е планирано да бъде подписано преди края на настоящата година.

България беше първата страна-кандидатка, която има своя акредитирана агенция САПАРД, която получава временно право на управление. Агенцията сега управлява 92% от предоставената сума по програмата. След първоначално плащане по сметка за 13 милиона евро, направена към САПАРД евро сметка в Националния фонд през м. май 2001 г., втората част от плащането по сметка за сумата от 13 милиона евро беше извършено през м. декември 2003 г. Допълнителни плащания от 59 милиона евро бяха извършени за разходи, декларирани от началото на програмата до 25 юни 2004 г. През същия период Агенция САПАРД подписа 1 152 договора с крайни бенефициенти на сумата на 235 милиона евро публични фондове.

Комитет за мониторинг е създаден от Органа на управление, който е заседавал 7 пъти. Програмата беше променена през 2002 г. и 2003 г., изменяйки мерките, показателите за мониторинг и преразпределяне на финансовите ресурси между мерките. Одобрението на Комисията на третата модификация, изпратена от българските власти през м. март 2004 г. и решена от Комитета за мониторинг на последното му съвещание на 30 юни 2004 г., все още е висящо.

Програмната рамка на Програма ИСПА се ръководи от стратегиите за околната среда и за транспорта, изготвени от българските власти в съгласие с Комисията. Тези стратегии бяха преразгледани през 2003 г. Относно транспортната инфраструктура, основно внимание се обръща на завършване, или поправяне на главните транс-европейски автомобилни и железопътни мрежи, включително и презграничните връзки. В сектора на околната среда, българското правителство се фокусира върху подобряване на качеството на водата чрез инвестиции в третирането на отпадъчните води, каналните системи и водоснабдяването. Управлението на градските отпадъци и замърсяването на въздуха са също приоритетни области.

Четири проекта за околната среда, свързани с водния сектор и един, свързан с управлението на центъра за регионалните отпадъци бяха одобрени през 2003 г. Също така, една мярка за техническа помощ за изграждане на капацитет и подготовка за бъдещи проекти за секторите управление на водите и отпадъците, заедно с един проект

за премахване на замърсяването на въздуха в голяма топло-електроцентрала, бяха одобрени през първата половина на 2004 г.

Изпълнението на проектите по ИСПА в България напредва, но степента на този напредък е бавена, като отразява размера и сложността на проектите и ограничените капацитети на някои от изпълнителните агенции. Техническа помощ с изпълнението е включена в разходите за проектите по ИСПА като в същото време широкообхватни мерки за засилване на съответните органи също са в процес на осъществяване. Бяха извършени различни оценки на слабостите в капацитета. Редовни одити на финансовото управление и системите за контрол на органите, отговарящи за изпълнението на Програма ИСПА бяха извършвани от Комисията от м. декември 2001 г. Бяха направени препоръки за засилване на структурите и подобряване на процедурите и те се изпълняват. Българските власти са подканени да подготвят подходящ брой от проекти с добро качество, за да има готовност за предприемане на останалото разпределяне на средства по ИСПА за периода 2004-2006 г. и бъдещо разпределение по Структурните/кохезионния фонд. Техническа помощ от ИСПА е на разположение на всички подготвителни етапи на проектите, включително изследвания на техническата, финансовата и икономическата приложимост и оценка на околната среда. Стратегия за разширената децентрализация (EDIS) по изпълнението на Програма ИСПА, която беше приета през 2002 г. се изпълнява понастоящем и първият етап от процеса (“оценка на пропуските”) беше завършен в края на 2003 г. Вторият етап (“запълване на пропуските”) се провежда в момента и се очаква да бъде завършен преди края на 2004 г.

Разпределението на бюджета по ИСПА за България, който е малко над 100 милиона евро за година, напълно се изпълнява всяка година от 2000 г. (с малко изключение през 2002 г.) Бюджетното изпълнение през 2003 г. беше 112, 6 милиона евро и показателното разпределение за 2004 г. ще бъде около 135,4 милиона евро.

#### *Побратимяване (Туининг)*

Едно от основните предизвикателства, които стоят пред страните-кандидатки е необходимостта от укрепване на административния и съдебния капацитет за въвеждане и правоприлагане на достиженията на правото на ЕС. От 1998 г. Европейската комисия започна да мобилизира значителни човешки и финансови ресурси, с цел подпомагане на страните-кандидатки в това отношение посредством механизма на *туининг* между администрации и агенции.

Чрез процеса на *туининг*, финансиран по Програма ФАР, богатият опит на държавите-членки в общественния сектор се предоставя на страните-кандидатки чрез дългосрочно прикрепване на държавни служители в комбинация с краткосрочно командироване на мисии от експерти и организиране на обучение.

В допълнение, страните-кандидатки могат да изготвят чрез експертни оценки на държавите-членки чрез *Туининг лайт* обмен на механизъм за компетентност в подкрепа на проекти с ограничен обхват.

За България 86 проекта бяха предоставени за периода 1998-2003 г. Туинингът отново ще бъде важен елемент на програмата за 2004 г., допринасящ за резултатите на около 35 проекта. Те обхващат редица сектори, включително съдебна реформа, околна среда, транспорт, митници, данъчно облагане, социални въпроси, контрол на здравето и храните, селско стопанство, финанси и конкуренция.

---

#### *Преговори*

Преговорите с България започнаха през м. февруари 2000 г. Преговорите продължиха въз основа на същите принципи, които водеха преговорите за присъединяване до сега, като всяка страна е оценявана според собствените ѝ заслуги. Всичките 31 глави по преговорите са временно затворени с временно затваряне на глави Политика на конкуренция, Регионална политика, Финансови и бюджетни разпоредби, Земеделие и “Други” през м. юни 2004 г.

## **Б. КРИТЕРИИ ЗА ЧЛЕНСТВО**

### **1. Политически критерии**

Политическите критерии за присъединяване, на които следва да отговарят страните-кандидатки, формулирани от Европейския съвет в Копенхаген през м. юни 1993 г. гласят, че тези страни следва да са постигнали “стабилност на институциите, гарантиращи демокрация, правова държава, спазване на правата на човека и зачитане и закрила на малцинствата.”<sup>3</sup>

В Становището си от 1997 г. относно молбата на България за членство в ЕС Комисията заключи:

*“България е изградила демократични институции и тяхната стабилност вече изглежда сигурна. Те трябва да бъдат укрепени чрез практики, които са по-тясно обвързани с правовата държава на всички равнища на държавния апарат. Свободните и честни избори доведоха до смени на правителството през 1994 г. и 1997 г.*

*Продължават да съществуват слабости във връзка със зачитането на основните права, но избраното през м. април 1997 г. ново правителство обяви поредица реформи във върнатата посока. Трябва да се положат значителни усилия за борба срещу корупцията, подобряване на съдопроизводството и осигуряване на по-пълна закрила на личните свободи, особено като се има предвид, че все още са твърде чести злоупотребите със служебното положение от страна на полицията и тайните служби.*

*Въпреки че турското малцинство изглежда добре интегрирано, не може да се каже същото за ромското (циганското) население.*

*Подобренията след идването на власт на новото правителство показват, че България е на път да изпълни политическите условия, определени от Европейския съвет в Копенхаген.”*

В Редовния доклад за 2003 г. Комисията установи, че:

*“България продължава да изпълнява политическите критерии от Копенхаген.*

*Беше извършен напредък с приемането на Програма и План за действие за изпълнение на Стратегията за модернизация на държавната администрация, които целят консолидиране на законовата рамка в тази област. Усилия ще са необходими да се изпълни в бъдеще реформата на публичната администрация и да се изпълни целта на България да има квалифицирана и ефикасна държавна служба в средносрочен план, да*

---

<sup>3</sup> Междувременно чрез влизането в сила на Договора от Амстердам през м. май 1999 г., политическите критерии, определени в Копенхаген, бяха съществено съхранени като конституционен принцип в Договора за Европейския съюз. Член 6, параграф 1 от консолидирания Договор за Европейския съюз гласи: “Европейският съюз е основан на принципите на свобода, демокрация, спазване на правата на човека и основни свободи и върховенството на закона.” Съответно член 49 от консолидирания Договор гласи, че “всяка европейска държава, която спазва принципите, заложиени в член 6, параграф 1, може да кандидатства за членство в Европейския съюз”. Тези принципи бяха подчертани в Хартата за основните права и свободи на Европейския съюз, която беше обявена на Европейския съвет в Ница през м. декември 2000 г.

*се осигури ефективно прилагане и привеждане в изпълнение на acquis, когато България се присъедини към Европейския съюз.*

*Общият процес на реформа на съдебната система продължава в съответствие с План 2002. По-специално, измененията на Конституцията относно статута на магистратите представляват една стъпка напред. Други законодателни мерки целят намаляване продължителността на съдебните процедури и засилване на съдебния контрол за изпълнение на решенията. Въпреки това, обаче са необходими допълнителни усилия за реорганизиране на Следствената служба като част от изпълнителната власт, в съответствие с най-добрите практики в държавите-членки. Необходимо е България да гарантира, че бюджетът за съдебната система е адекватен за гладкото ѝ функциониране.*

*Корупцията остава проблем и България следва да положи съществени усилия за изпълнение на мерките в това отношение. Борбата срещу корупцията остана на високо място в политическия план и допълнителни мерки бяха приети в този контекст.*

*България продължава да защита правата на човека и основните свободи.*

*Правната рамка за убежище и закрила на детето се подобри значително. Въпреки това, обаче условията на живот на децата, настанени в институции, се промениха в незначителна степен през предходната година. По отношение на хората с психически увреждания необходимата законова рамка все още липсва, особено забрана на произволно задържане в специализирани институции. Въпреки някои усилия за справяне със ситуацията, условията на живот в институциите за хора с психически увреждания са трудни и възможностите за рехабилитация и терапия са оскъдни. Необходими са по-нататъшни усилия за справяне със ситуацията по отношение на унижателното отношение от страна на полицията и трафика с хора. В областта на социалните и икономически права може да се отбележи значителен напредък по отношение на равните възможности и антидискриминацията.*

*План за действие за изпълнение на "Рамковата програма за равнопоставено интегриране на ромите в българското общество" представлява положителна стъпка, като беше осигурена специфична бюджетна подкрепа за мерките в областта на антидискриминационната политика, образованието, културата, жилищното настаняване, заетостта и социалната защита. Сериозни и устойчиви усилия са необходими за борбата с дискриминационното отношение и поведение, както и да се подходи към широкоразпространено неблагоприятно социално положение, в което се намира ромската общност".*

Разделът по-долу прави оценка на развитието в България от гледната точка на политическите критерии от Копенхаген, включително цялостното функциониране на изпълнителната власт и съдебната система в страната. Това развитие е тясно свързано в редица отношения с промените в способността на България да прилага достиженията на правото на ЕС, особено в областта на правосъдието и вътрешните работи. По-конкретни данни за развитието на способността на България да прилага достиженията на правото на ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи могат да се намерят в съответната част (*Глава 24 – Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи*) в част Б, точка 3.1 от настоящия доклад.

### **1.1 Демокрация и правова държава**

България постигна стабилност на институциите, които гарантират демокрацията и правовата държава. Това е заключението в Становището от 1997 г. и

последващите Редовни доклади и се потвърждава от развитието през последната година. В този раздел се посочват най-важните промени след датата на предходния Редовен доклад.

Бяха проведени местни избори в 263 общини на България през м. ноември 2003 г. Общите избори за 40-то Народно събрание ще се проведат през пролетта на 2005 г.

### *Народно събрание*

Народното събрание продължава да работи задоволително. Общият законодателен процес напредва стабилно с добри резултати с оглед бъдещо уеднаквяване с достиженията на правото на ЕС. Народното събрание проведе извънредни сесии, за да ускори приемането на всички спешни закони, свързани с европейската интеграция на България.

С формирането на две нови парламентарни групи, сега съществуват 7 политически групи, представени с 240 места в Парламента. Тази реорганизация на парламентарните групи причини временно отлагане на приемането на законодателство, свързано с присъединяването.

Дирекция “Законодателна дейност и европейско право” допринесе с правната си компетентност в областта на привеждането в съответствие на достиженията на правото на ЕС в целия законодателен процес в Парламента, главно посредством подпомагане на парламентарните комисии. През последните две години осигуряването на такава компетентност беше особено засилено между две заседания на Парламента. Парламентарните комисии и членовете на Парламента също се стремят активно да търсят консултации от експертите в Дирекция “Законодателна дейност и европейско право”. Нейният екип се състои от 23 члена, в сравнение с 21 през миналата година. Трябва да се обръща внимание на обучението и задържането на квалифицираните кадри.

Правната рамка за създаване на институцията на омбудсмана влезе в сила през м. януари 2004 г. Парламентарният омбудсман и неговият заместник ще отговарят за разследване на нарушения на гражданските права и свободи от държавни и общински органи и техните администрации, както и от лица, които предоставят публични услуги. Въпреки това обаче, Народното събрание не успя да избере омбудсман през периода, обхващащ доклада, независимо от това, че разпоредбите на закона изискваха избор до края на м. март.

### *Изпълнителна власт*

По време на отчетния период българските власти се задължиха да подготвят своята администрация за членство в ЕС въз основа на правителствената политика за модернизация на държавната администрация, както беше заложено в осъвременената Стратегия за модернизиране на държавната администрация, приета през м. септември 2003 г. и нейния осъвременен План за действие.

Правителството извърши функционален преглед на държавната администрация в началото на 2004 г., за да насочи нейните приоритети и функции, но това все още не е приведено в законодателни изменения за преразглеждане на **правителствените структури**. Кабинетът има 21 министри (3 от тях са заместник министър-председатели), в това число е и Министър-председателят. Няма персонални промени на министерско ниво през отчетния период, но има някои промени на заместник-министри, чрез пренасочване и уволнение.

Специфичните структури за координиране на европейската интеграция продължават да функционират добре. През последната година европейската интеграция беше главна платформа за процеса на правене на политики на правителството предимно чрез Съвета за европейска интеграция, който взема крайните решения по всички въпроси от европейската интеграция. Структурите за интегриране към ЕС бяха координирани от миналата година насам от заместник министър-председателя по европейските въпроси, който отговаря за мониторинга и координирането на правителствената политика, свързана със задълженията, които произтичат от членството в ЕС и в НАТО, и който също отговаря за реформата в държавната администрация. Единствената промяна тази година в структурите, свързани с европейската интеграция е създаването в Министерството на външните работи на Дирекция “Комуникационна стратегия”, която все още трябва да докаже своята оперативност.

Координацията между министерствата по въпросите, които не са свързани с ЕС, е нестройна, по-точно, на работно ниво между администрациите. Общо взето, ще бъдат необходими допълнителни усилия, предимно в процеса на правене и координиране на политики, както и политиката за човешките ресурси, ако България иска да постигне амбициозната цел на стратегията за реформа, което означава да има квалифицирана и ефикасна държавна служба в средносрочен план.

Въпреки че, реформата на държавната администрация е приоритет за правителството, структурите, отговарящи на нейната подготовка и изпълнение, са ограничени: Министърът на държавната администрация няма министерство, но получава подкрепа от дирекцията в Министерски съвет с персонал 13 служители. Няма друг централен или координиращ орган, който да отговаря за реформата на държавната администрация или за управлението на държавната служба. Много усилия все още са необходими за подобряване на управлението на структурите в българската администрация. Доклад за дейността на администрацията се публикува всяка година. Той е основа за оценка на ефикасността на държавната администрация и за необходимите бъдещи промени. Докладът от 2003 г. съдържа препоръки за подобряване на организацията на работата на държавната администрация, административния капацитет за изпълнение на достиженията на правото на ЕС и достъпът до обществена информация. Той разглежда също въвеждането на информационните технологии и антикорупционните мерки.

Предвидените изменения и допълнения в Закона за администрацията, разработени *inter alia*, за да разяснят ролята на кабинетите в държавната администрация, все още не са приети. Имаше няколко доклада, подчертаващи пропуските в съществуващото законодателство, които подканяха България да приеме задълбочена законодателна рамка, с оглед засилване ролята на закона и да гарантира принципа за законност в работата на администрацията. Важна стъпка напред беше постигната с приемането на измененията и допълненията на Закона за държавния служител в началото на м. октомври 2003 г., който влезе в сила през м. януари 2004 г. Освен по-прецизната дефиниция на статута на държавния служител, те осигуряват въвеждане на задължителна конкурсна процедура за новопостъпилите в държавната служба и засилване на принципа на заслугите при назначаването и оценката на изпълнението. Измененият и допълнен закон също така, съдържа изисквания за нова класификация на позициите в държавната администрация, включително позициите на регионално и общинско административно ниво. Единен класификатор на длъжностите в администрациите беше приет през м. март 2004 г. Той опростява и определя изискванията за различните категории и нива в администрацията. Обхватът на позициите на държавните служители беше значително разширен. Наредба за провеждане на конкурсите за държавна служба беше приета през м. януари 2004 г.,

която определя процедурата за провеждане на конкурса за назначаване на държавни служители.

Система за оценка на изпълнението беше въведена във всички институции на държавната администрация, както беше планирано предварително. Всички държавни служители преминаха през пълна оценка на тяхното изпълнение в края на м. декември 2003 г.

Успехът на изменения и допълнен закон за осигуряване на отчетна ефикасна и независима държавна служба, включително на регионално и общинско ниво, ще се нуждае от оценка след първата година на влизането му в сила. По-специално различната регламентация, отнасяща се до държавната служба, като например, Кодекса на труда, Законът за местно самоуправление и местна администрация и други закони, както и специфични правила, съществуващи в някои клонове на администрацията, като полицията, съдебната система и дипломатическия корпус, следва да бъдат хармонизирани с новата законова рамка.

През отчетния период общият брой на работещите в администрацията със статут на държавни служители продължи да нараства и достигна 25 959 служители до края на 2003 г., което съответства на увеличение от около 10,2% в сравнение с 2002 г., и 41,8% в сравнение с 2001 г. Увеличението засегна предимно новосъздадените реструктурирани административни органи. Относителният дял на държавните служители е 32% от всички служители в държавната администрация. Общият брой на служителите в българската държавна администрация през 2003 г. беше 81 062 служители.

Измененията на заплатите, основани на индивидуалното изпълнение на държавните служители, бяха въведени през м. януари 2003 г. и сега се прилагат в българската администрация. Тази политика за възнаграждение е по усмотрение на всяко министерство (с малко прозрачност в някои случаи), а някои министерства въведоха допълнителни материални стимули. Беше въведена системата на допълнителните материални стимули за служителите, работещи в сферата на европейската интеграция, и пред-присъединителните фондове. Бяха определени минимални и максимални заплащания за всяка служба в администрацията. Въпреки това, заплатите в публичния сектор все още остават относително ниски.

Друг приоритет на програмата за реформата е обучението, а новият Закон за държавния служител предвижда 0,8% от бюджета за заплатите на държавните служители да бъде използван за обучителни цели. Институтът за публична администрация и европейска интеграция е главният орган за обучение, заедно със специализираните институции, като Школата за публични финанси, Училището за магистрати, Полицейското училище, Дипломатическия институт и др. Институтът организира задължително обучение за новопостъпилите държавни служители, както и специализирано обучение по въпросите на европейската интеграция. Общият брой персонал, който е преминал обучение през 2003 г., възлиза на 20 158 души, от които около 7 000 души – чрез Института.

Беше постигнат напредък в изпълнението на Стратегията за електронно правителство чрез приемане през м. март 2004 г. на План за действие за периода 2003-2005 г. за насърчаване развитието на нови електронни услуги за гражданите и бизнеса. Необходимо е да се обърне внимание на развитието на кохерентна и последователна политика по отношение на обществените поръчки и използването на информационните технологии в администрацията.



Прозрачността на законодателния процес продължи да се подобрява благодарение на по-систематичните консултации с гражданското общество и икономическите и социалните партньори, въпреки факта, че няма официално хармонизиран механизъм за консултации в подготовката на ново законодателство. От миналия Редовен доклад има няколко добри примера за сътрудничество с гражданското общество, а именно – в социалната сфера и в борбата срещу корупцията (*вж. Раздел за гражданските и политически права*). Повече усилия са необходими за разпространение на информацията относно членството в Европейския съюз сред цялото общество.

За местната администрация отговорят общините. България има 263 общини, които са юридически лица със отделен бюджет и собственост. Кметовете и общинските съвети се избират пряко от местната общност. Правителството е определило работна група, която отговаря за подготовката на нов Закон за децентрализацията. Необходима е по-голяма яснота по отношение на съответните компетенции и бюджети на централните и местни администрации. Въпреки известна подготвителна работа и проучвателни действия, не може да се отчете напредък по време на отчетния период. Следва да се даде приоритет на разработването на стратегическа политика, насочена към местните и регионалните администрации. Повече внимание следва да се обърне на изпълнението на достиженията на правото на ЕС на регионално и местно ниво.

#### *Съдебна система*

Структурата на българската съдебна система и функциите и компетенциите на Конституционния съд не се промениха от миналия Редовен доклад.

По време на отчетния период България продължи процеса на реформа и редица важни законодателни актове бяха изменени и приети.

Редица нови изменения и допълнения на Закона за съдебната власт влязоха в сила през м. април 2004 г. Измененията и допълненията отчитат промените на Конституцията, въведени през м. септември 2003 г., относно фиксирания срок за служба за ръководни длъжности в съдебната система, имунитета и несменяемостта на магистратите. Измененията и допълненията също осигуряват по-ясни правила по отношение на назначенията и повишаването на магистратите и за установяване на две нови комисии към Висшия съдебен съвет, Атестационна комисия и Комисията по предложенията, които имат правомощия за назначаване и уволняване на ръководители от администрацията на съдебната система. Законът изрично определя ръководните длъжности в съдебната система, както и тяхното избиране и мандат. Въвеждащи наредби за атестиране на магистратите и за правилници за провеждане на конкурса за магистрати също бяха приети. Има положително развитие по отношение на въвеждане на целите и прозрачна система за назначаване чрез промените в Закона за съдебната власт, внесен миналата година. Общ конкурс за избор на магистрати беше проведен през първата половина на 2004 г., на който се явиха 1 977 кандидати.

Други законодателни актове бяха приети, като измененията и допълненията на Наказателния кодекс през м. март 2004 г. (квалификация на престъпленията), Закон за кадастъра и имотния регистър, както и Закон за промените в Конституционния съд (въвеждане на превантивни мерки срещу незачитането на закона).

Редица промени се състояха през отчетния период по отношение на ръководните длъжности в съдебната система поради изтичане на няколко мандата. Мандатът на Председателя на Върховния административен съд, както и на 22 члена на Висшия съдебен съвет, приключи през м. декември 2003 г. След няколко неуспешни опита Председателят на Върховния административен съд беше избран през м. март

2004 г. със 7-годишен мандат. Членовете на Висшия съдебен съвет бяха избрани през м. декември 2003 г., като 11 са от квотата на Парламента и 11 от съдебната система с 5-годишен мандат. Всички членове от парламентарната квота бяха избрани от редовете на парламентарното мнозинство. Промени в по-нисшите съдилища също се състояха въз основа на решения на Висшия съдебен съвет. Въпреки някои нови заповеди за назначения на висшите магистрати (*вж. по-горе*), се намесиха политически съображения за редица предложения и задължителните атестации на кандидатите не винаги бяха прилагани обективно. Необходима е независимост на съдебната дейност от политическа намеса като гаранция за правовата държава.

Бюджетът на съдебната система беше увеличен с 44% в Закона за държавния бюджет за 2004 г., в сравнение с бюджета, гласуван предишната година. Броят на магистратите, съдия-изпълнителите и съдиите по вписванията остана почти същия, както миналата година. Общият брой на назначените съдии е 1 478 от общо 1 558 съществуващи длъжности, сравнени с 1 469 от 1 550 длъжности през предходната година. Назначаването на съдебните помощници, функция, създадена през м. януари 2003 г., остана ограничено до Върховния касационен съд и Върховния административен съд. Съдебната система можеше да се ползва от увеличаване на съдебните помощници също и в други съдилища.

Администрацията на Висшия съдебен съвет се увеличи от 38 на 58 длъжности, от които 53 бяха заети до средата на 2004 г. През м. юни 2004 г. Висшият съдебен съвет прие комуникационна стратегия, както и нов правилник за организацията и дейността на администрацията. Все още липсват подходящи помещения, което възпрепятства присъствието на журналистите на съвещанията на Съвета, които са публични.

През предходната година средната заплата на съдиите се увеличи с 16,5%, за прокурорите с 18%, а за следователите с 22,5%. Средно възнаграждението на магистратите е значително по-високо от това в публичния сектор в абсолютни стойности и степен на увеличение. Условието на работа на съдиите, прокурорите и следователите и съдебния състав продължиха да се подобряват, но все още остават трудни в повечето случаи. Въвеждането на информационни технологии в подкрепа на реформата продължава по програма, която е до 2007 г. Няколко съдилища, по-специално Върховният административен съд, вече са оборудвани адекватно.

Националният институт на правосъдие беше основан през м. декември 2003 г. под финансова и организационна отговорност на Висшия съдебен съвет. Той поема функциите на предишния неправителствен Център за обучение на магистрати, като осигурява обучение за съдии, прокурори и следователи. През отчетния период 380 участници са преминали специализирано обучение по право на ЕС. От началото на тази година всички новоназначени магистрати трябва да преминат 6-месечен курс на обучение преди да поемат своите задължения.

На практика няма хармонизирана статистика на национално ниво относно функционирането на съдебната система, и по-специално за средната продължителност и естеството на правните процедури. Събирането на статистически данни е разпределено в отделните съдилища и разделението на отговорностите между Висшия съдебен съвет и Министерството на правосъдието в тази област остава неясно.

Системата за изпълнение на съдебни решения се нуждае от основно преразглеждане, тъй като само 1/8 от дължимите глоби са фактически събрани. Неизпълнението на съдебни решения омаловажава ефективността на правовата държава и може да засегне гражданските дела, свързани с изпълнението на достиженията на правото на ЕС. Следва да бъде въведена подходяща система за мониторинг.

Въпреки законодателните и административни подобрения, значителни усилия все още са необходими за промяна на функционирането на съдебната система на практика. Краткосрочните приоритети на стратегията за съдебната реформа са изпълнени отчасти в определените срокове. Въпреки постигнатия напредък по отношение на имунитета на магистратите (*вж. по-горе*), няма развитие, което може да се отчете по отношение на ревизиране на правилата за имунитет на следователите и прокурорите. Предстоят важни предизвикателства, особено по отношение на гражданските и наказателните процедури и структурите на българската съдебна система.

Малък напредък беше отбелязан по отношение на реформата на досъдебната фаза. По-нататъшно укрепване на прокуратурата е необходимо, включително преразглеждане на структурите и работните методи. Последните доклади потвърждават, че съществуват сериозни структурни проблеми по отношение на независимостта от външен натиск на българските следователи, дублиране на дейности и сложност на настоящата наказателна процедура. Съществени отлагания поради чести връщания на дела за разследване и във фазата на предварителното разследване влияят отрицателно на капацитета на България да преследва организираната престъпност и корупцията. Също така, няколко съдебни решения на Европейския съд за правата на човека напоследък ни показват, че неколкостепенни прехвърляния на дела между различните власти затрудняват изискванията за сроковете, съгласно Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи. За да се приведе в съответствие функционирането на досъдебната фаза с най-добрите практики на ЕС, България трябва да увеличи усилията си, за да задълбочи реформите в тази област, като осигури преразглеждане на законодателната рамка, включително нов Наказателно-процесуален кодекс, изменения и допълнения в Закона за съдебната власт и задълбочена оценка на необходимостта за изменение на съответните разпоредби в Конституцията. За по-голяма ефикасност в досъдебната фаза, ролята на разследващите магистратите следва да бъде преразгледана и ограниченията в тяхната сфера на материални компетенции следва да бъдат въведени. Ролята и позицията на други ключови участници в досъдебната фаза, като на полицията и прокуратурата, следователно също трябва да бъдат ревизирани по отношение обхвата на задачите им и ресурсите.

#### *Антикорупционни мерки*

Извършените от национални и международни организации прегледи и оценки потвърдиха, че корупцията все още се възприема като сериозен проблем, въпреки че не съществуват доклади за влошаване на обстановката. Прекалено рано е да се оценява степента, до която промените в законодателството са въздействали ограничително по отношение овладяването на общото ниво на корупция, но някои доклади споменаха за първи признаци на спад на дребна корупция в рамките на митническите власти, в полицията и в съдебната система. Образованието и здравния сектор също се считат за най-корумпирани сектори в администрацията. Корупционният натиск продължава да е значим за бизнес отраслите, в които скорошни проучвания показаха ситуации, свързани с корупция в областта на издаването на разрешителни или кредити, и в области, свързани с избягването на данъци и обществени поръчки. Не са на лице надеждни проучвания за нивото на корупция на местно ниво (общини). От началото на 2003 г. събирането и обработката на статистическа информация относно присъдите за подкупи правят разграничение между активни и пасивни подкупи в частния и обществен сектор, упражняване на натиск и злоупотреба със служебно положение. Общо 322 дела са били разгледани от съда, от които по 88 има произнесени решения, най-вече за злоупотреба със служебно положение и за активен подкуп. През отчетния период, допълнителни законодателни актове и наредби бяха приети и изменени, и допълнени, с цел продължаване привеждането в съответствие на законодателната среда

с международните стандарти в областта на борбата срещу корупцията. Промените в Закона за държавния служител, приети през м. ноември 2003 г. съдържат определение на ситуацията, свързани с разкриване и избягване на конфликт на интереси и от страна на държавните служители (*виж по-горе*). Новият Закон за обществените поръчки влиза в сила през м. октомври 2004 г. и въвежда нова институционална уредба и принципи, в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*виж също Глава 1 – Свободно движение на стоки*). Секторът на здравеопазването бе изключен от този закон.

След публикуването през миналата година на Доклад за прилагането на Национална стратегия за противодействие на корупцията (2001 г.), през м. декември 2003 г. правителството прие осъвременен План за действие за периода 2003-2005. Неговата цел е да бъде извършено изграждането на институционалната и правна среда, която има за основа принципите и стандартите на ЕС. В него се набляга на дейностите по превенция на корупцията и на усъвършенстване на контрола, и са включени специфични секторни стратегии за здравеопазването и образованието. Въпреки това, той не обхваща корупцията на високо местно ниво. Все още е малка прозрачността по отношение личните интереси на висшите служители на изборни длъжности и по отношение финансирането на политически партии и предизборни кампании.

През м. февруари 2004 г., Висшият съдебен съвет (ВСС) прие стратегия за борба с корупцията в съдебната система. В нея се акцентира върху засилването на административния капацитет за контрол срещу измамите. Последва приемане, през м. март, на Професионален и етичен кодекс на съдиите, в съответствие с Европейската харта за статута на съдиите. През м. юни 2004 г. бе приет и Кодекс за поведение на служителите в държавната администрация. Подготвя се също кодекс за бизнес средите. Закон за етичните норми в работата на народния представител все още не е приет. Като цяло подходът, предприет от българските власти в борбата срещу корупцията оставя настрана необходимостта от предприемане на специфични мерки в борбата срещу корупцията на високо ниво, в политическите, местните и бизнес средите.

Институционалната основа в областта на борбата срещу корупцията бе допълнително консолидирана. Междуведомствената комисия, председателствана от Министъра на правосъдието, бе натоварена, през м. февруари 2003 г., с координирането и контрола върху прилагането на Националната стратегия и Плана за действие. Бяха създадени специализирани органи за предварително разследване към Върховна касационна прокуратура. През м. ноември 2003 г. към ВСС бе създадена Комисия за борба с корупцията. Нейната задача е да определя политиката в областта на борбата с корупцията в съдебната система като в нейните правомощия е и разглеждането на индивидуални жалби. Меморандуми за разбирателство бяха подписани между ВСС, Главна прокуратура и Министерство на правосъдието за обмен на информация относно корупцията. Специални звена в отделните министерства, полицията и граничните служби отговарят за борбата срещу корупцията (*виж също Глава 24: Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи*). Съдебните процеси за корупция представляват малка част от общия брой дела в наказателния процес. Въпреки това, досъдебните производства по обвинения в корупция нарастват - от 2 253 дела през 2001 г. до 4 458 през 2002 г. и 6 785 през 2003 г. През 2003 г. броят на осъдените лица на първа инстанция по престъпления, свързани с корупция е 431.

Българското законодателство, до голяма степен, е в съответствие с Конвенцията за защита на интересите на Европейските общности и нейните Протоколи. Гражданската конвенция за корупцията на Съвета на Европа влезе в сила през м. ноември 2003 г. България ратифицира допълнителния Протокол на Наказателната конвенция относно корупцията на Съвета на Европа през м. декември 2003 г. През декември 2003 г. България подписа Конвенцията на ООН срещу корупцията.

## 1.2 Права на човека и защита на малцинствата

България продължава да зачита правата на човека и свободите. Такова беше заключението на Становището от 1997 г. и последвалите Редовни доклади, което бе потвърдено през изминалата година. Следващият раздел разглежда най-значимите развития след последния Редовен доклад.

България е ратифицирала основните конвенции по правата на човека (*виж Приложение I*). Както бе отбелязано и в предишните Редовни доклади, Българската Конституция инкорпорира Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в българското право и придава на Конвенцията приоритет пред вътрешното законодателство.

Принципът на не-дискриминация е въведен в Конституцията. През м. януари 2004 г. влезе в сила обширно антидискриминационно законодателство, чрез който се постигна голямо съответствие с достиженията на правото на Европейския съюз. С него се забранява всяка пряка или не-пряка дискриминация, включително на основа на сексуалната ориентация. Чрез измененията в Наказателния кодекс от м. март 2004 г. се отмениха най-дискриминативните разпоредби, които се отнасят до сексуалната ориентация. Все още предстои създаването на независимия орган, предвиден в закона, а именно Комисията за защита срещу дискриминация, както и, все още, предстои да бъдат разработени критерии за избор на членовете на този орган (*виж също Глава 13 – Социална политика и заетост*). Досега България не е ратифицирала Протокол № 12 (обща забрана на дискриминацията) на Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи.

Законът за омбудсман влезе в сила през м. януари 2004 г., въпреки това, обаче, омбудсман не е избран (*виж по-горе*). В изпълнение на своите задължения омбудсманът може да разработи предложения и препоръки по отношение нарушенията на правата на човека и свободите, включително и за отстраняването на причинителите им. Омбудсманът действа по жалби на отделни лица, без значение тяхното гражданство, пол, политическа ориентация или религиозни убеждения, като медиатор между административните органи и засегнатите лица.

### *Граждански и политически права*

Продължават да постъпват доклади за **лошо отношение** от страна на полицията по време на арести и, най-вече, по време на разпити. Докладите споменават, че делът на хора от ромски произход, които заявяват, че са жертви на такова отношение в полицейските участъци е значително по-висок от средния. Българските власти продължават да предприемат стъпки спрямо съществуващото положение чрез обучение, а в няколко случая са приложени и дисциплинарни мерки. Въпреки това, според някои доклади, полицейската практика все още не отговаря на изискванията на новото законодателство за забрана използването на огнестрелно оръжие по време на арест, или на вътрешните инструкции за условията за разпит, приети миналата година.

**Трафикът на хора** – и по-специално на жени и деца с цел сексуална експлоатация – продължава да бъде сериозен проблем в България, която е страна на произход и транзитна зона, и в по-малка степен, крайна цел на такъв трафик. Няма надеждни данни за броя на експлоатираните лица и за броя на изчезналите хора в България. Важността на трафика на хора се свързва с наличието на организирана престъпност. През тази година е докладвано за няколко арести, свързани с трафик на хора. Въпреки факта, че българското законодателство за борба с трафика на хора претърпя значителни подобрения през изминалата година и, че от 2002 г. в Наказателния кодекс се предвиждат наказания, както за презсграничен, така и за

вътрешен трафик на хора, броя на присъдите остава ограничен. Съществува законодателна рамка, която криминализира трафика на хора и цели подобряване координацията между държавните органи и неправителствените организации. Законът за борба с трафика на хора от м. май 2003 г. бе допълнен през м. март 2004 г. с постановление, което формулира правилник за структурата и дейността на Националната комисия за борба с трафика на хора, както и правилник за приютите за временно настаняване и на центровете за закрила и помощ на жертвите на трафика на хора. Въпреки че законът постановява правови механизми и специални институции за защита и подкрепа на жертвите, в действителност все още не съществува схема за защита на свидетелите. Липсата на такава схема пречатства политиката на България за успешна борба с трафика на хора. Нужно е да се ревизират структурите за защита на свидетели и жертви, с цел да се гарантира поверителността, както и за изравняване с най-добрите европейски практики по отношение подхода към жертвите. Към настоящия момент осъществяването на превенция и социална реинтеграция на жертвите остава най-вече в ръцете на неправителствените организации, въпреки че през изминалите години е нараснало и осъзнаването на отговорността от страна на националните органи.

Условията в българските **затвори** в голяма степен остават неадекватни, най-вече поради пренаселването и лошите битови условия в по-старите съоръжения. Все пак се полагат усилия за подобряване условията на живот в затворите и другите съоръжения за задържане посредством програми за обновление. През 2002 г. и 2003 г. бяха затворени 9 съоръжения, а през 2004 г. се предвижда затварянето на 13. Бяха построени четири нови сгради, а три затвора бяха ремонтирани. През отчетния период са постъпили и доклади за унизително отношение от страна на охраняващи служители в дисциплинарни съоръжения, най-вече в помещенията за изолация и административни помещения в затворите. Условията при досъдебното задържане са се подобрили, въпреки че броя на жалбите за незаконна употреба на сила от страна на полицията все още остава висок.

По отношение на **правната помощ**, проведените проучвания сочат ограничено подобрение в достъпа до правна помощ по време на съдебния процес. Значителен брой подсъдими все още се съдят без адвокат на защитата. През отчетния период положението не се е променило във фазата на досъдебно задържане, но приетият през м. юни 2004 г. Закон за адвокатурата следва да гарантира подобрения в достъпа до правосъдие за всички граждани. Досега не е създаден отделен фонд за правна помощ, отделен от бюджета на съдебната система.

В областта на **убежището**, българските власти продължават усилията си изцяло да изпълнят закона от 2002 г., който бе изменен през настоящата година с цел понататъшно привеждане в съответствие с международните стандарти за бежанците. Броят на лицата, които търсят убежище в България остава ограничен. През 2003 г. Държавната агенция за бежанците получи общо 1 549 молби, от които 1 036 получиха отказ. 411 лица получиха хуманитарен статут, а 19 лица окончателно получиха статут на бежанци. *(виж също Глава 24: Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешни работи).*

Продължават да се получават доклади за публични изяви на расизъм и расово мотивирани актове на агресия, най-вече спрямо хора от ромски произход. Порешителни действия от страна на гражданското общество – включително медиите – биха могли да спомогнат за насърчаване на постигане на по-отворен към интеркултурен диалог социален климат, и да предотвратят изблиците на нетолерантност към някои групи, които продължават да бъдат регистрирани.

**Свободата на изразяване** е гарантирана от Конституцията и законодателството е разработило последващи правни разпоредби. Въпреки това, правната рамка спрямо клеветата и оклеветяването, описани в предходните доклади не е променена. Клеветата от страна на журналист продължава да се счита за престъпление според Наказателния кодекс и се наказва с глоби до 7 000 евро. Броят на случаите, които са достигнали до съда се е увеличил и, въпреки че само няколко от тях са завършили с осъждане на журналисти, заплахата от преследване води до авто-цензура.

По отношение на аудио- визуалните медии, все още не е разработен механизъм за публично финансиране чрез лицензни такси, предвидени в настоящото законодателство, което пречат пълната независимост на Съвета за електронни медии, органът, който регулира радио- и телевизионната дейност. Деветчленният състав на Съвета за електронни медии се избира с квоти на Народното събрание и на Президента. През м. март 2004 г., Генералният директор на Българската национална телевизия бе освободен от длъжност с решение на Съвета за електронни медии, поради лошо управление. Доклади поставят въпроса за ефективната независимост на съвета и сочат, че обществените радио- и телевизионни оператори се нуждаят от допълнителни защитни мерки срещу политическо влияние. Съветът трябва да докаже способността си да взема прозрачни, аргументирани и безпристрастни решения, и следва да засили административния си капацитет (*виж също Глава 20: "Култура и аудиовизия"*).

След решението на Европейския съд по правата на човека от м. декември 2003 г. по делото *Янков срещу България*, следва да се предприемат мерки за предотвратяване на унижителното отношение към задържаните лица и да се осигурят гаранции за спазване на тяхното право на свобода на изразяване.

По отношение **свободата на вероизповеданията**, липсата на ясни процедурни указания в Закона за вероизповеданията, доведе до някои трудности свързани с прилагането на изискванията за регистрация на местно ниво. През м. юли 2004 г. изпълнителната власт се намеси с полицейско участие в повече от 200 източноправославни църкви на основание конфликт относно реституцията на собствеността на Българската православна църква, която се е разделила през 1992 г. Някои духовници бяха временно задържани. Правата на собственост на местните църкви следва да бъдат изяснени.

Правото на **свобода на събиранията и сдружаването** се спазва в задоволителна степен в България. Гражданското общество продължава да играе значителна роля в обществения живот. Редица обществени частни консултативни органи като Националният съвет за рехабилитация и социална интеграция, Съвета за социално подпомагане и Националният съвет за закрила на детето са насочени към привличане на неправителствени организации в подготвителната фаза на законодателния процес. България следва да положи повече усилия за насърчаване развитието на неправителствените организации и да насърчи тяхното участие в подготовката за присъединяване.

През отчетния период, **Европейският съд по правата на човека** се произнесе срещу България в четири дела за нарушения на член 3 (забрана на изтезания или нечовешко, или унижително отнасяне или наказание) и по 3 дела за нарушение на член 5 (право на свобода и сигурност).

#### *Икономически, социални и културни права*

Напредъкът във връзка с приемането на обща нормативна уредба за **равните възможности** продължава с влизането в сила на изчерпателно антидискриминационно законодателство през м. януари 2004 г. (*виж по-горе*). Транспонирането на

достиганията на правото на Европейския съюз продължи да напредва чрез измененията в Кодекса на труда, приети през м. юни 2004 г., които целят въвеждането на достиганията на правото на Европейския съюз за отпуск за майчинство/бащинство и за бременни работнички. Още повече, те отменят забраната за нощен и извънреден труд за някои категории жени. В началото на 2004 г. към МТСП бе създадена Консултативна комисия за равните възможности на жените и мъжете, която отговаря за разработването, координацията и изпълнението на държавната политика в тази област. Бяха отменени и някои забрани за набор на жени на редовна военна служба (*виж Глава 13: "Социална политика и заетост"*).

Жените са представени в основите институции на обществената и политическия живот в България, въпреки че присъствието им на изборни длъжности остава понякога доста скромно. Броят на жени в Народното събрание е 63 от общо 240 депутати. Правителството наброява пет жени от общо 21 министри, 16 жени са заместник-министри от общо 50. Само 7% от областните управители са жени. Все пак относителният дял на жените в управлението на държавната администрация, където те са над 42% от директорите и над 52% от началник-отделите, е по-голям.

В областта на **правата на детето** многообразие от стратегии, планове за действие и нормативни актове бяха приети по време на отчетния период, най-вече насочени към успешно прилагане на съществуващия Закон за закрила на детето. Национална стратегия и програма за закрила на детето 2004-2006 цели да гарантира условия за провеждане на наблюдението на правата на детето. Известен напредък бе постигнат в изпълнението на План 2003-2005 за намаляване броя на деца, настанени в институции, посредством изработването на методи за превенция на изоставянето на деца, както и чрез подобряване на координацията между агенциите за помощ на местно ниво. Положението, обаче, на специализираните училища към Министерството на образованието и науката не е обхванато от Закона за закрила на детето, нито от Плана за деинституционализиране.

По време на отчетния период бяха приети Национална стратегия и План за действие за закрила правата на уличните деца. Те са насочени към усъвършенстване на превантивната работа и модерни социални услуги, като семейно планиране, консултативни и дневни центрове. През м. ноември 2003 г. бе прието въвеждащо законодателство за подобряване качеството на предоставяните услуги за деца, настанени в институции и за предоставяне на възможности за преместване в семейна среда. Все още, обаче, настаняването в семейна среда е практически на ранен етап.

Като цяло бе постигнат съществен напредък в приемането на законодателна рамка, свързана с благосъстоянието на децата. Въпреки немалките усилия, условията за живот на децата, настанени в институции, в някои случаи продължава да бъде неадекватно. Няма широк подход към затварянето на институции на основа на постигнатите критерии и към развитие и насърчаване на алтернативни форми за грижа. Броят на децата, настанени в институции, продължава да определя разпределянето на средства към тези структури, което не дава необходим стимул за деинституционализиране. Институционалната уредба на закрилата на детето е твърде сложна. Тя включва пет министерства, както и две агенции (Държавната агенция за закрила на детето и Агенцията за социално подпомагане) и техните местни структури, най-вече в общинските дирекции за социално подпомагане, към които има отдели за закрила на децата, с оскъдни ресурси. Въпреки отговорността за мониторинг от страна на Държавната агенция за закрила на детето, компетентността на този орган продължава да бъде ограничена, а координационната му функция е необходимо да бъде разширена; липсва достатъчна яснота и в пълната и крайна отговорност за благосъстоянието на децата.



Правилата за осиновяване на български деца бяха променени посредством изменения в Семейния кодекс, както бе отчетено миналата година. Осиновяването извън страната е позволено, само ако са изчерпани всички възможности за настаняване при сродници и семейни приятели или за настаняване при приемни семейства, и три български кандидати са отказали да вземат детето в рамките на шест месеца. Все пак, липсва национална база данни за деца, които потенциално могат да бъдат осиновени и на национален регистър за подходящи приемни семейства.

Първите процедури, последвали новия закон, започнаха през м. януари 2004 г. и все още е твърде рано да се прецени степента, до която промените в законодателството за осиновяване са въздействали върху броя на международните осиновявания, който остава висок според някои източници. България трябва да продължи усилията си за прилагане разпоредбите на Семейния кодекс, приет през 2003 г., в интерес на детето.

Бяха предприети мерки за подобряване положението на **хората с увреждания** (вж. Глава 13, *Социална политика и заетост*). Въпреки че съществува широко политическо внимание, насочено към промяна от медицински към социален модел на грижи, най-вече от институционализирани грижи към обществени услуги, съответната стратегия и план за действие остават твърде неясни в конкретното изпълнение и подходящо финансиране.

Някои институции за хора с психически увреждания бяха затворени, но недостатъчно внимание бе отделено на създаването на обществени форми на обслужване. Условието за живот в значителен брой психиатрични институции и домове за социални грижи за хора с психически увреждания продължава да бъде неадекватно, с оскъдни възможности за рехабилитация и терапия. Методите за диагностика са твърде неточни и не се прави преразглеждане на диагнозите от решенията за настаняване. Продължават и докладите за лошо отношение.

Европейският съд по правата на човека, произнасяйки се по делото “*Върбанов срещу България*”, откри недостатъци относно предоставяне на процедурни гаранции (медицинска експертиза и съдебен контрол) по време на задържането в психиатрични институции. Новият Закон за здравето, който включва глава за психичното здраве, бе приет от Народното събрание през м. август 2004 г. и той е в съответствие с изискванията на Европейската конвенция за правата на човека в частта ѝ за задържане на психично болни лица. Новият закон ще влезе в сила през м. януари 2005 г. и необходимите правила ще бъдат въведени. Освен това, през м. юли 2004 г. бяха приети стратегия и план за действие за психично здраве 2004-2012 г. Значителни усилия, включително и точно разпределяне на финансови ресурси, ще бъдат необходими, за да се изпълнят ефективно намеренията, заложили в тези документи.

По **социалните права**, бе постигнат напредък в определянето на организациите на работници и работодатели на основа критериите на Кодекса на труда. Както е по-подробно описано в Глава 13: *Обща политика и заетост*, тристранният и, най-вече, двустранният социален диалог ще спечели като се задълбочи. През м. ноември 2003 г. бе създаден Икономическия и социален съвет като независим консултативен орган по икономически и социални въпроси, който включва, както социалните партньори, така и гражданското общество. България е страна по ревизираната Европейска социална харта.

#### *Права на малцинствата и закрила на малцинствата*

Хората, принадлежащи към етническите и културни малцинства и, най-вече, към **ромската** общност, продължават да бъдат маргинализирани. Изпълнението на Рамковата програма за равноправно интегриране на ромите в българското общество все

още е в своите ранни етапи и продължава да съществува широко разпространено неравенството, както и *de facto* дискриминация в образованието, заетостта, достъпа до здравеопазване и достъпа до обществени услуги, подчертани в миналогодишните доклади. Продължават да постъпват доклади за полицейска злоупотреба срещу хора от ромски произход.

Започна изработването на дългосрочен план за действия по инициативата “Десетилетие на ромското включване”. Съществуващият План за действие 2003-2004 за изпълнение на Рамковата програма, предвижда по-специфични дейности, времева схема и бюджет за изпълнението му. Въпреки това, в ключови области, като образованието, здравеопазването, жилищното настаняване не се предвиждат никакви адекватни законодателни реформи. Някои от целите на този план, включително онези, които се отнасят до сегрегирано образование, не са финансово обезпечени. Броят на действията, които се отнасят към заетостта, споменати в Плана, не са специално насочени към хората от ромски произход.

Въпреки изчерпателната антидискриминационна нормативна уредба, която е в сила от м. януари 2004 г. (*виж по-горе*), предвижданата от закона независима Комисия за защита от дискриминация все още не е създадена. Съответно ефективността на този закон остава тепърва да бъде преценявана. Все пак, през м. юли 2004 г. местен съд произнесе решение, основаващо се на този закон, за компенсация на лица от ромски произход, по случаи на дискриминация в достъпа до услуги.

През м. юни 2004 г. бе приета стратегия, насочена към училищното образование на деца от малцинствата. Изменения в Закона за образованието от м. септември 2002 г., предвиждащи задължително безплатно предучилищно обучение, влязоха в сила с началото на учебната 2003-2004 г. *De facto* сегрегираното образование остава на някои места главната пречка за достъп на деца от ромски произход до качествено образование. Значителен брой ромски деца с нормално психическо развитие продължават да бъдат настанявани в специализирани училища поради зле контролираното оценяване. Министерството на образованието и науката издаде инструкции за десегрегация на децата от ромски произход в училищата през 2002 и 2003 години. Изглежда, обаче, че няма достатъчна решимост да се разработи специфична политика в тази област от краткосрочен до дългосрочен план. Въвежда се длъжността помощник-учител като медиатор между децата от малцинствата и техните учители в интегрирани предучилищни групи в детските градини, в подготвителните и първите класове на началните училища. Досега, обаче, задачите и отговорностите на тяхната мисия остават недостатъчно ясни. Някои доклади сочат, че практическото изпълнение среща финансови пречки. Значителен брой национални програми за заетост, насочени, *inter alia*, към дългосрочната безработица сред хората от ромски произход, продължават своето действие, като например, “От социални грижи към заетост”, “Заетост чрез подкрепа за бизнеса ” и “Красива България”.

Въпреки че Рамковата програма призовава за спешни мерки за узаконяване жилищното настаняване на хора от ромски произход, включително чрез изменения в правовата рамка, са предприети само изолирани действия за разработване на зонирани карти. Изчерпателен план, обхващащ цялата страна, за узаконяване на жилищното настаняване на хора от ромски произход, все още не е приет.

Много хора с ромски произход продължават да бъдат изключени от достъпа до здравни услуги. Съществуващата система за финансиране разходите за здравеопазване на безработни роми чрез общинския бюджет среща пречки в най-бедните общини. Предвижданата стратегия за подобряване жилищните условия за хора с ромски произход не е изработена.

Капацитетът и статутът на държавната структура по проблемите на малцинствата, Националният съвет по етнически и демографски въпроси към Министерския съвет няма необходимите правомощия за ефективна защита правата на малцинствата. Мястото му в българската администрация следва да се изясни. Към настоящия момент на Съвета липсва политическо влияние и персонал, за да изпълни своята мисия.

Като цяло продължават да съществуват инициативи, насочени към положението на ромското малцинство, но ще бъдат необходими съсредоточени и постоянни усилия, преди да се постигне значително подобрене на жилищните условия за хората от ромски произход.

Турското малцинство продължава да бъде интегрирано в политическия живот чрез изборно представителство на национално и местно ниво. Все още има нужда от по-нататъшни усилия за социално-икономическата интеграция на етническите турци и други малцинства, които живеят в икономически неразвити региони.

### 1.3 Обща оценка

След като Комисията заключи в Становището си от 1997 г., че България е изпълнила политическите критерии, страната продължи да засилва и да задълбочава стабилността на институциите си, гарантиращи демокрацията, върховенството на закона, правата на човека, както и зачитането и закрилата на малцинствата. Тази тенденция бе потвърдена и през изминалата година. България продължава да изпълнява политическите критерии.

Осежаем напредък бе извършен по отношение на реформата на държавната администрация с приемането на измененията на Закона за държавния служител. Специфичните структури за координиране на европейската интеграция продължават доброто си функциониране и предвид целта, която България си е поставила, а именно да изгради квалифицирана и ефикасна държавна служба до присъединяването си, този напредък следва да обхване цялата държавна администрация. Също така следва да се подобри междуведомствената координация. Следва да се обърне внимание на законодателната рамка относно местните и регионални администрации, които ще играят важна роля при прилагането на *acquis*.

Благодарение на значителните реформи, направени в съдебната система през последните години, подборът и назначаването на съдии също се разви положително. Въпреки това, някои ключови елементи на реформата на съдебната система остава да бъдат приети. Сложността и ефикасността на наказателните структури, по-специално на досъдебната фаза, будят притеснения. Значителни усилия ще са необходими за подобряване способността на България в борба с организираната престъпност и корупцията, което предполага последващи реформи в структурите на съдебната власт и полицията. България въведе множество мерки в областта на борбата с корупцията, но това все още това е една проблематична област. Необходими са още усилия, включително и за разрешаване на проблемите с корупцията на високо ниво.

България продължава да спазва правата на човека и основните свободи. Допълнителен напредък следва да бъде реализиран в специфични области с цел да се подобри прилагането им на практика. Бе прието изчерпателно законодателство по отношение на борбата срещу дискриминацията, но изискваният от закона независим орган все още не е създаден. Свободата на изразяване се гарантира от закона. Въпреки това, правната рамка по отношение на клеветата и оклеветяването от журналисти трябва да бъде преразгледана. Усилията за подобряване на неадекватните условия на живот в някои затвори и проблемите, свързани с лошото отношение спрямо

задържаните, следва да бъдат продължени. Трафикът на хора е сериозен проблем и следва да бъде разрешен. Нов Закон за здравето следва да обхване по-голямата част от проблемите, свързани с настаняването на хората с психически заболявания. Структурите, отговорни за благосъстоянието на децата, и тяхната координация със съответните министерства следва да бъде засилена.

През последните години бяха предприети усилия за създаването на рамка за регулиране на проблемите, с които се сблъскват малцинствата, но съществуващото положение не се е променило много. Ще са необходими последователни усилия, включително разпределянето на съответните финансови ресурси с цел ефективното прилагане на планираните дейности за борба, по-специално с предразсъдъците по отношение на ромското население.

## **2. Икономически критерии**

### **2.1. Увод**

В своето Становище от 1997 г. относно молбата на България за членство в ЕС Комисията прави следния извод:

*„Напредъкът на България към създаването на пазарна икономика е ограничен от липсата на ангажимент в полза на пазарно ориентирана политика. България няма да бъде в състояние да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза в средносрочен план.“*

В редовния си доклад от 2003 г. Комисията констатира:

*„България е функционираща пазарна икономика. Тя би следвало да бъде в състояние да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза в краткосрочен план, при условие че продължи осъществяването на програмата за реформа, за да бъдат отстранени оставащите трудности.“*

Разглеждайки развитието на икономическата обстановка в България от публикуването на своето становище насам, Комисията е водена в подхода си от заключенията на Копенхагенския европейски съвет от месец юни 1993 г., съгласно които за членството в Съюза е необходимо:

- наличие на функционираща пазарна икономика;
- способност за справяне с конкурентния натиск и заразните сили в Съюза.

Следващият анализ се основава на методологията, приложена в Становището и предходните Редовни доклади. Съдържащият се в настоящия Редовен доклад анализ отчита развитието за периода от Становището насам.

### **2.2 Обобщен преглед на икономическата обстановка от 1997 г. насам**

След тежката икономическа криза през 1996/97 г. режимът на паричен съвет, въведен през месец юли 1997 г., и проведените икономически реформи изиграват решаваща роля за стабилизирането на икономиката в посока към непрекъснат икономически растеж. След отчетения през 1996 и 1997 г. отрицателен реален ръст на БВП икономиката непрекъснато нараства през периода 1998–2003 г. Темпът на инфлация спада значително от повече от 1 000% през 1997 г. на 2.3% през 2003 г. Фискалната дисциплина поддържа дефицита в стойности, близки до баланса, през повечето години от периода, пораждайки първичен излишък, благодарение на който както общественият, така и външният дълг са сведени до по-устойчиви равнища. Подобреният стопански климат се проявява в растящия дял от БВП на частните инвестиции и в значителния чист приток на преки чуждестранни инвестиции, който достига рекордно равнище през 2003 г. Дефицитът по текущата сметка, макар и в голяма степен финансиран от преките чуждестранни инвестиции, нараства в резултат както на повишеното вътрешно търсене, така и на по-малкото препятствия пред привличането на външно финансиране. Безработицата достига върхово равнище през 2001 г., но оттогава насам последователно намалява.

<b>България – Основни икономически тенденции</b> (към 1.IX.2004 г.)									
		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 посл.
Реален ръст на БВП	%	-5.4	3.9	2.3	5.4	4.1	4.9	4.3	5.3 I-III
Темп на инфлация									
- средно годишен	%	:	18.7	2.6	10.3	7.4	5.8	2.3	6.7 I-VII
- Декември/декември	%	:	1.6	7	11.3	4.8	3.8	5.6	7.6 VII
Безработица	%	:	:	:	16.4	19.2	17.8	13.6	12.0 IV-VI
(определение на LFS)									
Салдо на общия	% от БВП	-0.3	1.7	0.4	-0.5	0.2	-0.8	-0.1	:
държавен бюджет									
Текущо салдо	% от БВП	10	-0.5	-5.3	-5.5	-7.3	-5.6	-8.5	:
	Млн.	923	-55	-642	-760	-1106	-929	-1504	-947 I-VI
	ЕКЮ/евро								
Брутен външен дълг	% от износа	172.5	150.6	188.3	160	147.4	126.1	109.3	:
на икономиката <sup>b</sup>	на стоки и услуги								
	млн.	9211В	8070	10847	11843	11935	10769	10330	11689 VI
	ЕКЮ/евро								
Преки чуждестранни	% от БВП	4.1	4.2	6.1	8.1	5.0	5.6	6.7p	:
инвестиции	млн.	375	479	747	1114	755	923	1190p	962 I-VI
(по платежния баланс)	ЕКЮ/евро								

Източник: Евростат, ако не е посочено друго; а Плаващо средно изменение за 12 м.. б Източник: Страница на БНБ в Интернет.  
p= неокончателни данни. В= прекъсване на реда.

В реструктурирането на икономиката е постигнат значителен напредък, а процесът на приватизация се приближава към своя завършек. Продадени или ликвидирани са голям брой държавни предприятия, но все още предстои приватизацията на няколко големи фирми. Понастоящем финансовият сектор е в общи линии изцяло частен и се намира до голяма степен в ръцете на чуждестранни собственици. Финансовото посредничество, осъществявано главно чрез банковия сектор, бележи солиден ръст, както по депозити, така и по кредити. Нормативната база за либерализацията на мрежовите отрасли е вече налице и се забелязват първите признаци на конкуренция по отношение на заварените в тези отрасли предприятия.

Условията за провеждане на стопанска дейност в България са се подобрили, макар че все още са необходими значителни усилия за увеличаване ефективността на обществената администрация, съдебната система и регулативната уредба, и в частност за създаване на по-добри перспективи за малките и средните предприятия.

Доходът на глава от населението е все още нисък в сравнение с равнищата в ЕС, докато обстановката на пазара на труда се подобрява. Високият темп на икономически растеж не намира пълно пряко отражение в компенсиране на изоставането по среден доход на глава от населението, измерен по стандартите на популателна способност (СПС), който нараства от 26% от средното равнище за ЕС-25 през 1997 г. на едва 29% през 2003 г., като една от причините за това е, че СПС отчитат ефекта на възходящата корекция на административно определяните цени и на акцизите. Делът на заетост на населението в активна възраст спада от 54.5% през 1997 г. на 49.7% през 2001 г., но отново нараства до 52.5% през 2003 г. Безработицата през

<b>България - Основни показатели на икономическата структура (2003 г.)</b>		
Население (средно)	млн.	7.82
БВП на гл. от нас.	€ СПС	6280
	% от средно за ЕС-25	29.4
Дял на селск. стоп. в:		
- брутната ДС	% от общо	11.4
- заетостта	% от общо	27.7
Брутно натрупване	% от БВП	19.6
Брутен външен дълг на икономиката	% от БВП	49.4
Износ на стоки и услуги	% of БВП	53.2
ПЧИ с натрупване	млн. € на гл. от нас.	5583 695
Заетост	% от възраст-това гр. 25-60	52.5
Трайна безработица	% от работната сила	8.9

Източник: Евростат

2003 г. се връща на равнището си от 1997 г. — 13.6% — след покачване до 19.2% през 2001 г. Около две трети от незаетите лица са трайно безработни. Сред мъжете безработицата е малко по-висока отколкото сред жените, а сред младежите — около два пъти по-висока от средната. Регионалните различия по доход са малко — между 22 и 24% от средното равнище за ЕС-15, с изключение на югозападния регион, в който попада София и в който да отчетени 36% (по данни за статистическите региони от II равнище от 2001 г.) По-силно изразени са регионалните различия по дял на безработицата. Ако в югозападния регион е отчетена безработица от 13.3%, във всички останали региони тя достига или превишава 20%, а в северозападния регион възлиза на 26.9% (по данни за статистическите региони от II равнище от 2002 г. при 18.2% средно за страната).

### **2.3 Оценка по Копенхагенските критерии**

#### *Наличие на функционираща пазарна икономика*

Функциониращата пазарна икономика предполага либерализация както на цените, така и на търговията, а така също наличието на правна система, в т.ч. регламентация на правата на собственост и възможности за ефикасно правоприлагане. Макроикономическата стабилност и консенсусът относно икономическата политика подобряват функционирането на пазарната икономика. Наличието на добре развит финансов сектор и отсъствието на сериозни препятствия пред постъпването и излизането от стопанския оборот повишават ефективността на икономиката.

От 1997 г. насам правителствата на страната реализират амбициозна програма за икономическа реформа, но в обществото се наблюдават признаци на умора от този процес. Налице е широк политически консенсус относно фундаменталните положения на реформата като например запазването на режима на паричен съвет и подготовката за присъединяване към ЕС, но политическите партии се разграничават една от друга в становищата си относно възможностите за облекчаване на социалните последици. Изследванията на общественото мнение сочат, че много хора в България не виждат подобрение на икономическото си положение. Независимо от това от 1997 г. насам правителствата провеждат твърда фискална политика и пазарно ориентирани мерки за реформа, като въпреки някои забавяния и недостатъци са осъществили повечето от обявените си политически намерения. Всички програми, приети съвместно с Международния валутен фонд от 1997 г. насам, са приключени с успех, а през месец август 2004 г. е постигнато ново предпазно споразумение за срок от 25 месеца, което предвижда ползване на заеми от Фонда, само ако бъде сметнато за необходимо. През месец август 2003 г. българските власти представиха последната си Предприсъединителна икономическа програма, разработена от Министерството на финансите след консултации със социалните партньори, неправителствени организации, академичните среди и различни държавни институции. Програмата потвърждава поетия от правителството ангажимент за провеждане на разумна фискална политика и понататъшни реформи. Предприсъединителната икономическа програма за 2004 г. следва да бъде представена между средата на месец октомври и края на месец ноември т.г.

*Макроикономическата стабилност прави възможен устойчив икономически растеж.* През периода 1998–2003 г. е отбелязан 4-процентов среден годишен ръст на БВП в реално изражение. Това е постигнато независимо от неблагоприятните външни условия, в т.ч. няколкото политически кризи и въоръжени конфликти в Западните Балкани, икономическата криза в Турция и общото забавяне на икономическия растеж в световен мащаб. По предварителни данни реалният ръст на БВП за 2003 г. се изчислява на 4.3% независимо от слабата икономическа активност в рамките на ЕС. За първото тримесечие на 2004 г. спрямо същия период на 2003 г. е отбелязан 5.3% реален

ръст на БВП. Растежът през 2003 г. се дължи на повишеното вътрешно търсене и по-специално на частното потребление и инвестиции, обезпечавани от силното нарастване на кредита, което на свой ред поражда рязко нарастване на вноса. Относителният дял на капиталовложенията от БВП постепенно нараства от 11% през 1997 г. до близо 20% през 2003 г. Отрицателното търговско салдо в стоките и услугите препятства реализирането на още по-високи темпове на растеж. Що се отнася до предлагането, двигател на икономическата активност е солидното нарастване на промишленото производство, започнало към средата на 2002 г., както и стабилният ръст на услугите, докато селското стопанство, пострадало от сушата през 2003 г., дава признаци на подобрене през 2004 г.

Дефицитът по текущата сметка нараства почти непрекъснато от 1997 г. насам, но през повечето години от периода е финансиран от чистия размер на постъпленията от преки чуждестранни инвестиции. Докато през 1997 г. текущото салдо е положително, а през 1998 г. — почти нулево, което се дължи главно на липсата на вътрешно търсене и на достъп до външно финансиране, то през 2003 г. дефицитът възлиза на 8.5% от БВП. Този особено висок дефицит през 2003 г. се дължи на значителното частно потребление и инвестиции, обезпечавани от силното нарастване на кредита, което на свой ред води до повишено търсене на вносни стоки, докато слабата активност в ЕС не поражда съответното външно търсене на български стоки. Високият размер на търговския дефицит през 2003 г. — 12.5% от БВП — е само отчасти компенсирани от състоянието на другите позиции по текущата сметка като например туризма. През 2004 г. тенденцията явно се запазва при ръст на вноса със 17%, а на износа с 11% за периода януари–юни спрямо същия период на 2003 г., от което следва 38-процентово нарастване на търговския дефицит. Главно поради подобрения баланс на дохода дефицитът по текущата сметка нараства с по-нисък темп, достигайки само 4.8% от прогнозното равнище на БВП през първото полугодие на 2004 г. за разлика от отчетените за същия период на 2003 г. 5.3% от БВП. Чистите постъпления от преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) през първото полугодие на 2004 г. възлизат на близо 5% от БВП, превишавайки дефицита по текущата сметка най-вече поради значителните постъпления от някои приватизационни сделки. Според статистическата отчетност на платежния баланс дефицитът по текущата сметка е изцяло финансирано от чистите постъпления от ПЧИ през всички години от разглеждания период с изключение на 2001 г. (68%) и 2003 г. (79%). Подобно положение би било трудно да бъде запазено в средносрочен план след приключването на приватизацията и прекъсването на дългосрочните капиталови постъпления от този източник. Централната банка и Министерството на финансите реагират на растящия дефицит по текущата сметка, като затягат политиката в съответните рамки на своите правомощия. Поради значителните капиталови постъпления валутните резерви на централната банка продължават да растат. Масата на външния дълг, по-голямата част от който е обществен, намалява от 100% от БВП през 1997 г. на по-малко от 60% от БВП към края на 2003 г.

*Безработицата се изменя успоредно с реструктурирането на икономиката.* Безработицата намалява значително от 19.2% от числеността на работната сила през 2001 г. на 13.6% през 2003 г., но все още остава твърде висока. През първото тримесечие на 2004 г. безработицата е с 1.7 процентни пункта по-ниска от отчетената за същия период на 2003 г. и възлиза на 12%. Намалението се дължи на чистото увеличаване на броя на новосъздадените работни места в частния сектор, както и на програмите за трудова заетост, насочени най-вече към трайно безработните, а така също на някои статистически ефекти. Действителният дял на безработицата обаче с отчитане на заетостта в големия неформален сектор и в селското стопанство трудно може да бъде оценен, но пък явно придава гъвкавост на пазара на труда, който е доста строго регулиран и се характеризира с високи косвени разходи за труд [свръх трудовите възнаграждения] поради високия коефициент на издръжка. Въведени са мерки за упраздняване на наблюдение контрол за сключени трудови договори,



намаляване на случаите на избягване на данъци и социалноосигурителни вноски, и намаляване на ставките на доходните данъци, но не е направено достатъчно за облекчаване на твърде строгите изисквания на трудовото законодателство, особено що се отнася до срочните трудови договори, ненормираното или извънредното работно време. Понататъшното намаляване на безработицата се възпрепятства и от твърде ниската регионална мобилност на работната сила, дължаща се на комплекс от фактори, в т.ч. социалната обвързаност, високия процент жилищна собственост и несъответствията между търсенето и предлагането на определена професионална квалификация по места. От друга страна емиграцията на висококвалифицирани специалисти поражда недостиг в някои сегменти на трудовия пазар.

*Режимът на паричен съвет и провежданите икономически реформи допринасят за ниското равнище на инфлацията.* Валутната котва и икономическата либерализация ограничават възможностите на производителите за увеличаване на цените. Темпът на инфлация по средногодишни стойности на хармонизирания индекс на потребителските цени се запазва в едноцифрени стойности от 1999 г. насам, като изключим еднократния скок до 10.3% през 2000 г. След периода на ниска инфлация през първата половина на 2003 г. темповете се покачват през второто полугодие на същата година поради свързаното със сушата увеличение на цените на хранителните стоки и регулираното нарастване на цените на енергоизточниците. Инфлацията на потребителските цени възлиза на 2.3% средно за 2003 г. и на 6.7% за първите седем месеца на 2004 г. спрямо същия период на 2003 г. Повишаването на акцизите през месец януари 2004 г. и на цените на енергоизточниците през месец юли същата година поддържа темпа на инфлация по-висок в сравнение с отчетения за 2003 г. Към края на 2003 г. делът на административно определяните цени от темпа на инфлация възлиза на 1.9 процентни пункта. При изключване на административно определяните цени темпът на инфлация е доста изменчив, като се влияе най-вече от цените на хранителните стоки — от отрицателни стойности през 1999 г. през положителни стойности от около 10% през 2000 г. и 2001 г., и до 4.8% към края на 2003 г.

България се придържа към режима на паричен съвет, въведен през месец юли 1997 г. с фиксиране на обменния курс на българския лев към германската марка, а впоследствие — към еврото. Сам по себе си паричният съвет играе важна стабилизираща роля, но също така поставя на дневен ред въпроса за необходимостта от ползваща се с доверие ориентирана към стабилност икономическа политика. Средните лихвени равнища по краткосрочните кредити спадат от 14% годишно през 1998 г. на 10.5% годишно през 2003 г. Широкият паричен агрегат М3 расте с двуцифрени темпове пред последните няколко години, което сочи ремонетизация на икономиката и възстановяване на паричното търсене след острия спад по време на кризата през 1996/97 г. Паричният съвет е все така адекватно обезпечен с валутни резерви. Предвид растящия дефицит по текущата сметка и силното разрастване на кредита централната банка засилва надзорната регулация и повишава от 1 юли 2004 г. минималните задължителни резерви, като разширява тяхната база и включва в нея всички регистрирани кредити, а не само кредитите в размер, по-голям от 10 000 лв., както е по-рано. За да намали ликвидността в банковия сектор, правителството прехвърля повечето от депозитите си по сметки в търговски банки в централната банка.

*Фискалната политика се запазва разумна и отговорна.* Общият държавен дефицит е под 1% от БВП<sup>1</sup> през всички години от разглеждания период, а в някои години салдото е нулево или положително. През 2003 г. общият държавен сектор

---

<sup>1</sup> Всички използвани данни за общия държавен дефицит и дълг бяха предоставени са предоставени от българските власти на Европейската комисия през м. Март 2004 г. Данните са от части съответстващи на стандартите на ЕС (ESA 95). Цифрите на МВФ за Държавната финансова статистика показват същата тенденция.

поддържа касов излишък, който достига върховата си стойност от 2.8% от БВП през месец октомври, а през първото полугодие на 2004 г. се наблюдава подобна тенденция с излишък от 2.3% от прогнозното равнище на БВП за годината, което не на последно място се дължи на високите постъпления от ДДС, както и от мита и акцизи поради ръста на вноса, но също така на бюджетна разпоредба, ограничаваща свободното разходване на средствата през първите три тримесечия на годината. След някои извънредни разходи към края на 2003 г. и предвид растящия дефицит по текущата сметка, първоначално заложената в бюджета стойност на дефицита от 0.7% от БВП е ревизирана и е постигнат почти балансиран бюджет. Общественият дълг е намален от над 100% от БВП през 1997 г. до 46% от БВП към края на 2003 г. поради продължаващия първичен бюджетен излишък, стратегията на активно управление на дълга и обезценката на щатския долар спрямо еврото. Правителството провежда стратегия на активно управление на дълга, чиято цел е да бъдат намалени рисковете чрез постепенното преминаване от деноминация в щатски долари към деноминация в евро, от краткосрочност към дългосрочност, от плаващи към фиксирани лихвени равнища и от външно към вътрешно финансиране. Към края на месец юли 2004 г. правителството изразходва част от фискалния резерв за намаляване на външния си дълг чрез обратното изкупуване на облигации „Брейди“ на стойност 565 млн. евро, в резултат от което относителните дялове на външния и на обществения дълг от БВП са намалени допълнително с близо три процентни пункта. Фискален резерв в размер над 10% от БВП в повечето случаи се поддържа в централната банка, с цел да бъде укрепено доверието в способността на страната да изпълнява задълженията си по обслужването на външния дълг. В опит да извърши постепенен преход от пряко към косвено данъчно облагане правителството приема няколко мерки за реформа на данъчната система. Ставките на данъците върху доходите на физическите и на юридическите лица са намалени с няколко процентни пункта и понастоящем са доста ниски в сравнение с международните стандарти. През последните години се подготвя създаването на Национална агенция за приходите, с цел да бъде стандартизирано събирането на данъци, социалноосигурителни вноски и мита, и въпреки известното изоставане се предвижда Агенцията да заработи през 2006 г. Предвид бързото застаряване и намаляване на населението в България са осъществени реформи в пенсионното осигуряване и в здравеопазването. Финансовата устойчивост на пенсионната система е заздравена чрез въвеждането на задължително и на доброволно частно пенсионно осигуряване, по-висока законна пенсионна възраст и мерки за възпиране на ранното пенсиониране. Реформата на здравеопазването обаче е все още незавършена, което допринася за ниското качество на медицинските услуги и натоварването на централния бюджет.

*Комплексът от мерки на макроикономическата политика е адекватен, но занаяпред може да се наложи допълнително затягане.* При липсата на инструменти на паричната и валутната политика, разумната и гъвкава фискална политика, подкрепена с икономически реформи, е главното средство за поддържане на макроикономическа стабилност. Увеличаването на трудовите възнаграждения в обществения и в частния сектор в общи линии съответства на измененията на производителността. Провежданата строга фискална политика е целесъобразна за стабилизирането на икономиката и за избягване на понататъшното стимулиране на вътрешното търсене, което на свой ред би породило ново нарастване на търговския дефицит. Растящият междуременно дефицит по текущата сметка може да наложи известно допълнително затягане на политиката през 2004 г., но досега не представя сериозен проблем, тъй като в по-голямата си част се покрива от чистите постъпления от ПЧИ и по всяка вероятност не е резултат от загуба на външна конкурентоспособност.

*Постигнат е нов напредък в либерализацията и регулирането на цените.* През 2004 г. административно определяни или регулирани са цените на тютюна, водоснабдяването и канализацията, сметосъбирането, електроенергията, централното

отопление, лекарствата и някои медицински услуги, пътническият железопътен транспорт, пощенските услуги, стационарната телефония, както и редица обществени услуги. По относителен дял в индекса на потребителските цени от 1997 г. общото тегло на тези цени намалява от 15.6% през 1997 г. на 14.6% през 2004 г., което се дължи на пълната либерализация на цените на въглищата през 2000 г. Поради растящото тегло на тези цени във времето обаче, което се дължи в частност на растящото битово потребление на въпросните стоки и услуги, почти една четвърт от темпа на инфлация все още се обуславя от техните корекции. При все това е постигнат сериозен напредък в привеждането на цените в съответствие със себестойността в няколко области в подготовка за преминаване от режима на административно определяне към същинско ценово регулиране. През месец юли 2004 г. е направена третата и последна стъпка по съгласувания със Световната банка график за постепенното привеждане на цените за битово енергопотребление до равнищата, необходими за възстановяване на производствените разходи, чрез увеличаване на цените на електроенергията и централното отопление с около 10% средно. От 2005 г. тези цени ще бъдат индексирани с темпа на инфлация, докато бъдат либерализирани при условия на регулиране.

*Частната собственост преобладава в икономиката.* Относителният дял на заетите лица в частния сектор нараства от 46% през 1999 г. на 64% към месец март 2004 г. Относителният дял на частния сектор от брутната добавена стойност нараства от 63.4% през 1997 г. на 73.3% през 2003 г. Жилищните и поземлените имоти са общо взето в частни ръце след окончателното приключване на реституцията на земята през 2000 г. През периода от месец януари 1993 г. до месец юни 2004 г. са осъществени 5 107 приватизационни сделки. Относителният дял на приватизираните държавни активи (с изключение на инфраструктурните обекти) по стойност от 1995 г. възлиза на 86% към края на месец юни 2004 г. Към същата дата предвидени за приватизация са още 146 мажоритарни и 706 миноритарни пакета.

*Значително е намален броят на оставащите за приватизиране големи предприятия.* В приватизационния процес е постигнат добър напредък. Финансовият сектор е понастоящем почти изцяло частен и до голяма степен в ръцете на чуждестранни собственици. Голям брой миноритарни пакети са продадени на фондовата борса. Що се отнася до големите държавни предприятия, през месец юни 2004 г., след две години на непрекъснати процедурни проблеми, е приключена продажбата на 65% от БТК на частен инвестиционен фонд. Повече от пет години след началото на приватизационната процедура 75% от Варненската корабостроителница са продадени на „Булярд шипбилдинг индъстри кампъни“ — консорциум от български и щатски инвеститори, които печелят търга през месец октомври 2003 г. През месец юли 2004 г. надзорният съвет на „Булгартабак“ взема решения за групирането на дъщерните предприятия на дружеството с оглед на приватизирането му на обособени части въз основа на одобрената от Народното събрание през месец декември 2003 г. обща стратегия и препоръките на приватизационния консултант. Четирите намиращи се в най-добро състояние дъщерни дружества на „Булгартабак“ (в два пакета от по две дружества), както и 12 от неговите тютнопреработвателни фабрики са обявени за продан, и няколко водещи чуждестранни компании от отрасъла са проявили интерес. Приключен е подборът на предпочитани купувачи на 67% от акциите на трите регионални пула, състоящи се от общо седем електроразпределителни дружества, и се водят преговори относно конкретните условия. След като бъдат приключени, сделките за тези три пула следва да стартират значителен приток на ПЧИ, възлизащ на около 3.5% от БВП. Извършена е подготовка за приватизирането на няколко топлоелектрически централи и топлофикационни дружества. От общо 42-те водоелектроелектрически централи 27 са продадени. Сред останалите крупни предприятия, чиято приватизация предстои да започне през 2004 г., са: „Българско морско плаване“, „Българско речно плаване“, националният въздушен превозвач „България еър“,

агенцията за недвижими имоти „АДИС“, оръжейните производители „Тератон“, „Кинтекс“ и ВМЗ, предприятия от въгледобива и още няколко топлофикационни дружества. Поради редицата проблеми, възникнали в резултат от приватизацията чрез работническо-мениджърските дружества, въведените след 1997 нови процедури имат за цел да ускорят процеса и да му придадат по-висока степен на прозрачност и ефективност чрез конкурси и търгове, и публично предлагане на акции, организирани от Агенцията за приватизация. Някои от по-големите сделки обаче са забавени поради процедурни проблеми, а и поради липсата на интерес от страна на чуждестранните инвеститори, и не на последно място поради развитието на глобалната икономическа обстановка. Наскоро правителството внесе нови изменения и допълнения на Закона за приватизацията, които възлагат повече отговорности на отрасловите министерства при определянето на приватизационните подходи към отделните предприятия.

Положени са усилия за оптимизиране на процедурите за постъпване и излизане от стопанския оборот, но все още не е приключило въвеждането на някои от мерките. По данни на Националния статистически институт и на Министерството на правосъдието през 2003 г. в сравнение с 2002 г. е отбелязано значително нарастване на броя на постъпилите в стопанския оборот предприятия, докато обратният процес на излизане напредва с по-нисък темп или дори се забавя. Тези тенденции трудно могат да бъдат тълкувани, тъй като данните от посочените два източника не са напълно съвместими и се влияят както от стопанския цикъл, така и от промените в административните и съдебните процедури. Независимо от приемането на няколко мерки за облекчаване и ускоряване на административните процедури по мнение на стопанските субекти не се очертават ясни признаци на подобрене. През месец декември 2003 г. влиза в сила нов Закон за ограничаване на административното регулиране и контрол върху стопанската дейност. Основните му разпоредби, в т.ч. за прилагането на принципа на мълчаливо съгласие, в случай че администрацията не реагира в установените срокове, и за административното обслужване на едно гише очевидно ще отнемат време, докато заработят на практика. Въведени са 5 от 20-те индикативни мерки за електронното правителство, препоръчани от ЕС, в т.ч. обществен регистър на действащите разрешителни режими, достъпен в Интернет. Междуведомствена работна група е премахнала или опростила някои от разрешителните режими, действащи на централно равнище. Новият Закон за насърчаване на инвестициите предвижда по-къси срокове за разрешаване на големи инвестиционни проекти, както и административни наказания за неспазване на тези срокове от съответните длъжностните лица. Независимо от тези подобрения много стопански дейци все още смятат, че започването и провеждането на стопанска дейност е затруднено от сложните процедури и неефективната работа на административните звена и на съдилищата. С цел да бъде ускорено производството по несъстоятелност, Търговският закон е изменен и допълнен така, че дружество, което не извърши дължимо плащане в срок от 60 дни след падежа, се смята за неплатежоспособно и са създадени специални съдебни състави, които ще се занимават изключително с делата по несъстоятелност. Разглеждат се обаче допълнителни законодателни промени, които още повече да усъвършенстват процеса. Приет е нов Закон за банковата несъстоятелност, благодарение на който процедурите се ускоряват и стават по-прозрачни главно чрез даването на по-строги контролни правомощия на Фонда за гарантиране на банковите депозити върху дейността на синдиците.

*Защитата на правата на собственост зависи в съществена степен от напредъка на административната и съдебната реформа. Неефективността на административната и на съдебната система често обезсърчава спорещите страни в опитите им да защитят правата си и може да породи значителни разходи за стопанската дейност. Нерядко тези разходи се оказват сравнително високи за по-малките местни дружества и оказват отрицателно влияние върху тяхното развитие. Пазарите на жилищни имоти функционират добре и отбелязват динамичен растеж през 2003 г. с*

благоотворно влияние върху строителството, което също отчита ръст на активността. Схемата на поземлена реституция е довела до раздробена собственост върху обработваемата земя и по експертни оценки до 25% от нея пустеят. Въпреки някои признаци на уедряване разпокъсаността остава като сериозно препятствие пред повишаването на производителността и доходите в селското стопанство. Цените и търговията със селскостопански земи са ниски поради ниската рентабилност на селското стопанство, очакванията за покачване на цените във връзка с присъединяването към ЕС и високия размер на разноските по сделките с недвижими имоти. Правят се усилия за модернизация на поземлената регистрация, в т.ч. с подкрепата на международни донори, но проектът значително изостава от предвидените срокове. През месец април 2004 г. е създадена нормативната база на Агенцията за кадастъра, която обединява имотните регистри, водени от окръжните съдилища, превръщайки ги в териториални звена на Агенцията.

*Банковият сектор, до голяма степен частен и намиращ се в ръцете на чуждестранни собственици, значително повишава ролята си във финансовото посредничество.* От кризата, когато са закрити 17 банки, броят на банките се запазва приблизително постоянен на доста високото равнище от 35 към края на 2003 г., но от друга страна и степента на концентрация в сектора е висока, като на четирите най-големи банки се падат близо половината от банковите активи. След мащабните приватизационни сделки през 2000 г. („Булбанк“), 2002 г. („Биохим“) и 2003 г. („ДСК“), почти 98% от сумата на активите в търговските банки са в частни ръце, а повече от 75% — в ръцете на чуждестранни собственици. Банковата консолидационна компания, отговаряла за приватизацията на банките, е закрыта и активите ѝ, както и оставащите ѝ задачи по наблюдение и контрол за спазването на поетите от купувачите ангажименти са прехвърлени на правителството. Първоначално банките следват доста предпазлива кредитна политика, което поддържа и ниска степен на банково посредничество. Към края на 2001 г. обаче нещата се променят и темпът на кредитен растеж достига повече от 50% и се запазва в такива стойности през 2003 г. и през първото полугодие на 2004 г. Банковите кредити за нефинансовите частни дружества и за домакинствата бележат стабилен ръст от 4% от БВП към началото на 1998 г. до 26% от БВП към края на 2003 г., докато масата на депозитите се удвоява от 20% от БВП през 1998 г. на 40% от БВП през 2003 г. Независимо от кредитния бум показателите за дейността на банките сочат надеждност на положението. Показателят за капиталова адекватност постепенно спада от 37.3% през 1998 г. на 22% през 2003 г. и на 18% към месец юни 2004 г., което е все още далеч над законния минимум от 12%. Що се отнася до нередовните кредити, положението последователно се подобрява от 9.2% през 1998 г. до 3.8% през 2003 г. Лихвените маржове между кредитите и депозитите се свиват поради растящата конкуренция между банките и по-стабилната икономическа обстановка, но са все още сравнително широки.

*Небанковият финансов сектор се развива постепенно, но все още играе ограничена роля във финансовото посредничество.* Фондовата борса остава слабо развита и отчита твърде ниски обороти независимо от големия брой регистрирани дружества. Пазарната капитализация на дружествата, регистрирани на Българската фондова борса нараства от 5.8% от БВП през 1999 г. на 7.9% през 2003 г. Този резултат се дължи и на обстоятелството, че няколко дружества са частично или изцяло приватизирани чрез борсата. Общият оборот на Българската фондова борса спрямо пазарната капитализация към края на 2003 г. възлиза на 12.5%. На официалния пазар са регистрирани 35 дружества, а на неофициалния — 303. От въвеждането си през месец октомври 2000 г. при равнище 100 софийския индекс на фондовата борса „СОФИКС“ се повишава значително и достига нов връх на равнище 560 през месец август 2004 г. Активите на частните пенсионни фондове нарастват от 0.3% от БВП през 2000 г. на 1.5% от БВП към края на 2003 г. Относителният дял на brutния премиен доход на

всички застрахователни дружества (в т.ч. животозастрахователни и др.) от БВП нараства от 1.3% през 1999 г. на 1.9% към края на 2003 г.

*Укрепен е надзорът върху финансовия сектор.* В началото на 2003 г. започва работа нова и в значителна степен независима Комисия за финансов надзор, създадена в резултат от сливането на три различни комисии за надзор в небанковия сектор (за ценните книжа, за застрахователното дело и за допълнителното социално осигуряване). Надзорът върху банковия сектор остава в правомощията на централната банка, която наскоро въведе по-строги регулации, за да може да осъществява по-ефикасно наблюдение и контрол върху рисковете, свързани с високите темпове на кредитен растеж. От началото на 2003 г. международните счетоводни стандарти са задължителни за банките, другите финансови институции и дружества, които се търгуват на фондовата борса. За всички останали дружества тези стандарти ще станат задължителни през 2005 г.

#### *Способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в Съюза*

Способността за изпълнение на този критерий зависи от наличието на пазарна икономика и на стабилна макроикономическа рамка, позволяваща на стопанските субекти да вземат решения в условията на предсказуемост. Освен това този критерий предполага наличието на достатъчно количество човешки и материален ресурс, в т.ч. инфраструктура. Държавните предприятия следва да бъдат реструктурирани, а останалите — да инвестират в повишаването на своята ефективност. По-нататък, колкото повече достъп имат предприятията до външно финансиране и колкото по-успешно се реструктурират и обновяват, толкова по-способни ще бъдат да се адаптират към променящата се среда. Общо взето, икономиката би била повече в състояние да поеме произтичащите от членството задължения, колкото по-висока степен на интеграция със Съюза е постигнала преди присъединяването. Свидетелство за степента на интеграция дават както обемът, така и разнообразието от продукти в търговския обмен с държавите-членки.

България е постигнала достатъчна степен на макроикономическа стабилност и пазарните механизми в страната действат достатъчно ефикасно, за да бъде възможно по-ефективното разпределение на ресурсите. В Редовните доклади от 2002 и 2003 г. България е призната за функционираща пазарна икономика.

*Постигнат е не повече от ограничен напредък в усилията за повишаване на ефективността и качеството на образователната система.* Едно от основните богатства на България е сравнително добре образованата и квалифицирана работна ръка, особено що се отнася до инженерните области и природно-математическите науки, докато традициите са по-слаби в обществените науки и управлението. Завършили средно образование са 75.6% от младежите на възраст между 20 и 24 години. Главното изпитание за образователния сектор е адаптирането на системата към намаляващия брой на населението в училищна възраст в контекста на общия демографски спад и емиграцията, от която немалка част се пада на по-високообразованите и по-младите. Друга слабост е, че образователната система дава квалификационни степени, които невинаги съответстват на търсенето на пазара на труда. Разходите за образование нарастват от ниското си равнище от 2.6% през кризисната 1997 г. на 3.7% от БВП през 2001 г., което обаче е все още твърде ниско в сравнение с международните стандарти и води до влошено състояние на материалната база и учебните материали. Стратегията на правителството е насочена към повишаване на ефективността на тези разходи без тяхното значително увеличаване чрез постепенната децентрализация на управлението на ресурсите и повишаване на сегашното ниско съотношение между броя на учащите се и броя на преподавателите. За периода между учебната 1997/98 и 2003/04 г. обаче броят на учащите се в учебните

заведения спада с 10%, а броят на преподавателите — само с 6%, от което следва допълнително намаляване на съотношението от 12:4 на 11:8. Същевременно чистият брой на новопостъпилите учаци се нараства, особено във възрастовата група между 15 и 18 години (от 70% на 83%) и във възрастовата група между 19 и 23 години (от 25% на 30%), което най-вероятно се дължи на положението на пазара на труда, която през разглеждания период се характеризира със слаби перспективи за заетост на младежите, но и с по-добра възвръщаемост на положените за получаване на образование усилия и средства. През 2004 г. са въведени някои нормативни промени, с цел да бъде повишено качеството на висшето образование и изследователската дейност в учебните заведения. Разходите по Националния план за заетост 2003 възлизат на 120 млн. евро (около 0.7% от БВП), което сочи значително повишение на разходите за активната политика на пазара на труда в сравнение с 2002 г. От средата на 90-те години насам общият размер на разходите за изследователска и развойна дейност остава нисък на около 0.5% от БВП, от които едва около една четвърт са направени в стопанския сектор.

*Обновяването на частните капитални фондове отбелязва добър напредък, докато обществените капитални фондове изостават в този процес.* Високият темп на растеж на инвестициите, осигуряван от оживлението в банковия сектор, сравнително ниските лихвени равнища и притока на ПЧИ, води до почти удвояване на относителния дял на брутно натрупване от БВП от 10.6% през 1997 г. на 19.6% през 2003 г. Налице е обаче потенциал за допълнително нарастване, за да бъде обезпечен понататъшният висок икономически растеж, който потенциал би могъл да бъде реализиран с понататъшното подобряване на стопанската среда. Независимо от строгата фискална политика брутно натрупване в общия държавен сектор варира между 3 и 4% от БВП през всички години от разглеждания период с изключение на 1997 г. (1.5%) и 2003 г. (2.8%). Чистите постъпления от ПЧИ играят важна роля за натрупването и трансфера на технологии в частния сектор при средни стойности от около 6% от БВП от 1998 г. до 2003 г. За първите четири месеца на 2004 г. тенденцията се запазва с 1.8% от прогнозното равнище на БВП. През повечето години обемът на ПЧИ, свързани с проекти „на зелено“, е по-висок от този, свързан с приватизацията. Повечето от постъпленията от ПЧИ са с произход от държави-членки на ЕС и особено от Гърция, Италия и Австрия, и се насочват към банки, промишлено производство, транспорт и съобщения, и търговия.

*Качеството на инфраструктурата е ниско, но постепенно се повишава.* Транспортната инфраструктура е в продължителен процес на модернизация благодарение на усилията на българските власти и с подкрепата от предприемаческите фондове на ЕС и други международни организации. Дължината на магистралните пътища нараства незначително от 314 км през 1997 г. на 328 км през 2003 г. От 1 април 2004 г. влиза в сила система от пътни такси за тежкотоварните моторни превозни средства, като една от целите е набирането на средства за строителството на пътища; през 2005 г. предстои да влезе в сила и втората фаза на системата за леките моторни превозни средства. Държавната българска железопътна компания, притежаваща мрежа от 4 320 км през 2001 г., е преустановила обслужването на 200 км железен път, от чиято експлоатация са понасяни сериозни загуби, и е понижила категорията на други 300 км. Приета е нормативната база за отдаването на гражданските летища в гр. Бургас и в гр. Варна под концесия и се подготвя тръжната документация. Информационната и далекосъобщителната инфраструктура е в процес на модернизация, а през следващите няколко години може да се очаква понататъшното ѝ усъвършенстване след успешно приключилата приватизация на монополното далекосъобщително предприятие и либерализацията на сектора. Цифровизацията на стационарната телефонна мрежа нараства от 17% към края на 2001 г. на 27% към края на 2003 г., като в София вече е достигнала 72%. Интернет се разраства с бързи темпове, макар и от ниска база. Частно далекосъобщително дружество, създадено чрез придобиването на най-големия национален кабелен

оператор „Кабел България“ от група американски и български инвеститори, ще предлага стационарна телефония, достъп до Интернет и кабелна телевизия, и вече е пуснало в експлоатация първото трасе на частна национална оптична опорна мрежа, свързваща София с втория по големина град в страната Пловдив. Относителният дял на абонатите за мобилни телефонни услуги при наличието на два оператора и на трети лиценз в рамките на приватизационната сделка за БТК нараства от 1% (1998 г.) на 38% (2003 г.) от общата численост на населението, с което от 2003 г. насам броят на мобилните абонати е по-висок от броя на стационарните. Все още не са провеждани търгове за операторски лицензи за мобилна телефония от трето поколение. Енергопреносната инфраструктура, която ще остане в ръцете на държавно монополно дружество (НЕПК), е насочена към облекченото физическо разделяне на дейностите в електроенергийния сектор и за намаляване на техническите загуби и свързване с мрежите на съседните страни. Местната инфраструктура, в т.ч. улици, канализация, водопровод и училищни сгради е все още в лошо състояние, тъй като общините не разполагат с достатъчно средства за капиталовложения, доколкото финансовата децентрализация проявява своя ефект постепенно. Финансираните от ЕС проекти по „ИСПА“ са насочени към решаване на общинските екологични проблеми във връзка с привеждането към стандартите на ЕС на дейностите по отвеждането и пречистването на отпадните води, както и управлението на твърдите отпадъци в няколко области на страната.

*Преструктурирането на предприятията бележи добър напредък благодарение на приватизацията, но в някои отрасли все още не е завършило.* Не е завършено преструктурирането на черната металургия, въпреки че са положени усилия за събирането на просрочените плащания към доставчици, персонала и бюджета. В съответствие със Споразумението за асоцииране България по изключение може да отпусна държавна помощ за преструктурирането на отрасъла, при условие че представи убедителна програма. През месец март 2004 г. внесоха за одобрение от ЕС програма за преструктурирането на черната металургия за периода до 2007 г. Преструктурирането на въгледобива продължава по програма за периода до 2007 г., която предвижда закриването на неефективните въгледобивни мощности и приватизирането на останалите. Нормативната база за либерализацията на мрежовите отрасли е до голяма степен приета, така че понастоящем главното предизвикателство се състои в преструктурирането на бившите или все още държавни предприятия по начин, който допуска навлизането на конкурентите на пазара. Приети са Законът за енергетиката и Законът за енергийната ефективност, които установяват уредбата на регулирането в електроенергийния, топлофикационния и газовия сектори. Посочените актове определят условията за достъп на трети лица до мрежите, като допускат сключването на преки договори между големите потребители и производителите, и следва да облекчат постъпването на нови стопански субекти в енергопроизводството. До края на 2004 г. се очаква да започне либерализацията на пазара на електроенергия, която на първо време ще обхване 20% от пазара, като на големите промишлени потребители ще бъде дадена възможност да купуват електроенергия от шест отговарящи на условията производители. Електроенергетиката привлича значителни частни инвестиции, в т.ч. от чуждестранни инвеститори, за проекти като рехабилитацията на голям топлоелектрически генератор и привеждането му към стандартите на ЕС за опазване на околната среда. Подготвя се приватизацията на седемте регионални електроразпределителни дружества и на още няколко водноелектроенергийни централи. В централното отопление се влагат средства за повишаване ефективността на потреблението. Обявени са концесионни търгове за осем нови регионални газоразпределителни мрежи. В далекосъобщенията бившият монополен оператор БТК преструктурира в началото на месец май 2004 г. тарифите си, за да намали вътрешното субсидиране, като понижава цените на междуградските и повишава цените на градските разговори. Приватизационният договор за БТК съдържа няколко условия, в т.ч. минимален размер на капиталовложенията, ограничения върху разпореждането с



активи и върху съкращаването на персонала. На конкурентни предприятия са дадени няколко концесии за стационарна и Интернет-телефония, но пълното разрастване на конкуренцията се забавя от липсата на споразумения за взаимовръзка с БТК, първото от които с един от конкурентните оператори е подписано едва през месец юли 2004 г. В железопътния транспорт правителството провежда политика на преструктуриране и модернизация, която предвижда разделянето на „Български държавни железници“ на отделни дружества за пътнически и за товарни превози, подписването на споразумение с държавата за предоставянето на задължителна обществена услуга като основание за държавно финансиране, възходящо коригиране на цените, покупката на нови подвижни състави, продажбата на изведените от експлоатация активи и на няколко социално-битови обекта, и покупката на два високоскоростни влака. Дружеството вече е повишило цените на субсидираните билети за ученици, студенти и пенсионери. През 2003 г. БДЖ съкращава 1 062 работници и служители, а през 2004 г. ще бъдат съкратени още 1 280 души. Тези съкращения възлизат на 3–4% от общия брой на заетите в железниците — повечето от тях административни служители в София — така че общата численост ще бъде намалена с 10% в сравнение с края на 2001 г. съгласно поетите пред Световната банка ангажименти. Дадена е една концесия на частен товарен превозвач върху 100 км железопътен участък.

*Структурата на икономиката се променя с бързи темпове в производствено отношение, но далеч по-бавно, що се отнася до заетостта. Делът на селското стопанство от брутната добавена стойност е намален с повече от половина от 26% през 1997 г. на 11% през 2003 г., което се дължи както на отрицателните процеси в селското стопанство, така и на положителните процеси в другите сектори. Докато делът на промишленото производство (в т.ч. строителството) се запазва на 28–30% през целия период, услугите се разрастват от 44% през 1997 г. на 59% през 2003 г. Това разместване между секторите е далеч по-слабо изразено в структурата на заетостта с нарастването ѝ в селското стопанство от 25 на 28% и в услугите от 43 на 45%, и намаляването ѝ в промишлеността от 32 на 28%.*

Малките и средните предприятия (МСП) придобиват по-голямо икономическо значение, но продължават да са изложени на неблагоприятното въздействие на стопанската среда. Делът на нефинансовите предприятия с щат до 250 души нараства от 56% от общата численост на заетостта през 1997 г. на 68% през 2001 г. и от 35% от добавената стойност през 1997 г. та 48% през 2001 г. Независимо от този растеж МСП все още са поставени при трудни условия на стопанска дейност, в т.ч. честите в на нормативната уредба и неефективността на административната и на съдебната система. Голямата неформална икономика също затруднява конкурентноспособността на добросъвестните МСП. Достъпът до кредит се подобрява в резултат от общия кредитен растеж в банковата система. Налице е голямо разнообразие на предназначени за МСП кредитни линии, в т.ч. Гаранционния фонд за микрокредити, реализиран от Министерството на труда и социалната политика, специфичните кредитни програми на търговските банки и няколко неправителствени инициативи. През 2004 г. е приет Закон за насърчаване на предприемачеството и МСП, с цел да бъде подобрена координацията на политическите мерки в областта на МСП и да бъде регламентиран комплексен пакет от обществени услуги в максимална близост до предприемачите. Изпълнението на политиката е възложено на Изпълнителната агенция за насърчаване на предприемачеството и МСП, създадена чрез сливането на Агенцията за малките и средните предприятия и Агенцията за насърчаване на търговията.

*Приватизацията, строгата фискална политика и правилата на конкуренцията са използваните най-важни инструменти за намаляване на държавната намеса. Скритото субсидиране под формата на просрочени данъчни и социалноосигурителни задължения, наблюдавано в рамките на изтеклото споразумение с МВФ, намалява от 2.3% от БВП към края на 2001 г. на около 1% от БВП към края на 2003 г. Държавните*

предприятия, изложени на финансови рискове, са обект на строго наблюдение, а в реструктурирането им е постигнат напредък. Дружествата от въгледобива, черната металургия, топлофикацията и железопътния транспорт все още получават държавни помощи, за да покриват загубите си. Съгласно предприсъединителните икономически програми субсидиите са намалени от 2.4% от БВП през 2001 г. на 2.2% от БВП през 2003 г. Правилата на ЕС в областта на държавните помощи и антимонополната политика са основа на решенията, вземани от Комисията за защита на конкуренцията. Законът за обществените поръчки, приет през 2003 в съответствие с общностното право, цели по-голяма прозрачност на процедурите и предвижда създаването на Агенция за обществени поръчки, която да отговаря за регистъра на обществените поръчки. Приет е Закон за насърчаване на инвестициите, с цел да бъде установена последователна система от стимули в зависимост от големината на инвестициите.

*Степента на търговска интегрираност на българската икономика е висока, но износьт намалява в относително измерение.* Поради високият растеж в България и забавянето на растежа в главните външнотърговски партньори на страната общата отвореност на българската икономика, измервана с дела на търговията със стоки и услуги от БВП, намалява от 58% (1997 г.) на 53% (2003 г.) за износа и нараства от 54% (1997 г.) на 63% (2003 г.) за вноса. Относителният дял на българския износ от глобалния обем на стоковата търговия нараства с около 23% от третото тримесечие на 1997 г. до третото тримесечие на 2003 г. Най-важният експортен продукт на България е туризмът, приходите от който по платежния баланс обикновено възлизат на около 8% от БВП. След премахването на митата в контекста на Споразумението за асоцииране ЕС е най-важният външнотърговски партньор на България. През 2003 г. около 53% от стойността на стоковия обмен се пада на ЕС-15, което е с около 13 процентни пункта по-високо в сравнение с 1997 г. Износьт на стоки за ЕС се състои главно от нерафинирана мед, черни горива, желязо, обувки и текстил и конфекция; във вноса от ЕС най-значими са моторните превозни средства и фармацевтичните продукти. Измежду държавите-членки на ЕС най-важни местоназначения на българската продукция са Германия, Италия и Гърция, докато най-важните външнотърговски партньори извън рамките на Съюза са Русия (само по вноса — главно нефт и природен газ) и Турция. Външнотърговският протекционизъм на България, изразен чрез средноаритметичната стойност на митническите ставки за партньорите със статут на най-облагодетелствана страна, възлиза на 12% по вноса от такива партньори и на 3% по вноса от ЕС.

Независимо от значителното реално поскъпване на валутата международната конкурентноспособност не дава признаци на сериозно влошаване. Поради по-високия темп на инфлация в България в сравнение с еврозоната българският лев бележи реално акумулирано поскъпване от близо 40% спрямо еврото за периода от въвеждането на паричния съвет през месец юли 1997 г. За същия период реалният фактически валутен курс на база потребителски цени се е повишил с 22%. Предвид компенсиращото нарастване обаче на цените на стоките и услугите, които не са предмет на международна търговия, в т.ч. на административно определяните цени и на акцизите, от това не следва непременно намаляване на външната конкурентноспособност на България по отношение на международно търгуваните стоки, особено като се има предвид, че поради високия темп на растеж на производителността на труда и умерената политика на доходите реалните разходи за труд на единица продукция през 2003 г. са със 7.5% по-ниски, отколкото през 1998 г. Наличните аналитични данни сочат, че българската валута клони към равновесния си обменен курс от началното подценено равнище при въвеждането на паричния съвет.

## 2.4 Обща оценка

Още в Становището от 1997 г. са отчетени значителните усилия по пътя на реформата, полагани от българските власти за преобразуването на българската икономика. Оттогава насам съществено са се подобрили икономическата структура и резултати. Скоро след публикуването на Становището е постигната макроикономическа стабилност, а в продължение на целия разглеждан период са извършени дълбоки икономически реформи при устойчива ангажираност на българските власти за съблюдаване на икономическите изисквания за членство в ЕС.

На тази основа е направен и изводът, че България е функционираща пазарна икономика. Понататъшните усилия по сегашния път на реформа би следвало да осигурят на страната способност да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили в ЕС.

Още може да бъдат усъвършенствани мерките за поддържане на макроикономическата стабилност и за задълбочаване на структурната реформа. Дефицитът по текущата сметка нараства значително през 2003 г. и би могъл, ако тенденцията се запази, да породи необходимост от допълнителни политически мерки. Стопанската среда и в частност ефективността на административната и на съдебната система, както и уредбата на регулирането могат да бъдат допълнително усъвършенствани, за да бъде повишена привлекателността на България за инвеститорите. Въпреки значителните постижения все още се очаква приключването на приватизацията. Макар че нормативната уредба е до голяма степен налице, необходим е понататъшен напредък в действителното преструктуриране и либерализиране на мрежовите отрасли, за да бъде повишена конкурентноспособността и ефективността. Сегашната тенденция на спад на безработицата следва да бъде обезпечавана занапред чрез намаляване на прекомерните ограничения в действащата трудовоправна уредба.

## 3. Способност за поемане на задълженията, произтичащи от членството

В този раздел се разглежда въпросът за способността на България да изпълнява задълженията, произтичащи от членството, т.е. правната и институционална рамка, известна като *acquis*<sup>5</sup>, посредством която ЕС постига своите цели. Наред с оценка на съответното развитие след Редовния доклад за 2003 г., този раздел се стреми да предостави цялостна оценка на способността на България да изпълнява задълженията, произтичащи от членството и на това, което остава да бъде свършено. Той съдържа също така за всяка от преговорните глави, обобщена оценка на степента, до която са изпълнени поетите задължения по време на преговорите, както и обзор на предоставените преходни договорености.

Този раздел е структуриран в съответствие със списъка от 29 преговорни глави и включва оценка за административния капацитет на България за прилагане на достиженията на правото на ЕС в техните различни аспекти. Напредъкът на България в превода на достиженията на правото на ЕС на официалния език на страната се разглежда в отделен раздел.

През м. декември 1995 г. Европейският съвет в Мадрид обърна внимание на необходимостта от създаване на условия за постепенно, хармонично интегриране на

---

<sup>5</sup> Описание на *acquis* по всяка глава може да се намери в Становището на Комисията от 1997 г. относно кандидатурата на България за членство в ЕС.

страните-кандидатки, по-специално чрез приспособяване на административните им структури. Разглеждайки тази тема, в План 2000 Комисията подчерта важността на ефективното въвеждане на правото на Общността в националните законодателства и още по-голямото значение на неговото правилно прилагане на място чрез подходящите административни и съдебни структури. Това е важно предварително условие за изграждането на взаимно доверие, което е задължително за бъдещото членство.

През м. юни 2004 г. Европейският съвет в Брюксел подчерта, че България и Румъния следва да обърнат особено внимание на подобряването на техния съдебен и административен капацитет, за да бъдат готови за членство до м. януари 2007 г. Въз основа на оценката за административния капацитет на България, направена в Редовния доклад за 2003 г., настоящият доклад се стреми да навлезе в по-голяма дълбочина и подробности, като се съсредоточава върху основните административни структури, които са необходими за прилагането на различните аспекти на достиженията на правото на ЕС.

В Становището си от 1997 г. относно кандидатурата на България за членство в ЕС, Комисията направи следното заключение:

*“Въпреки постигнатия напредък, България нито е въвела, нито е възприела основните елементи на достиженията на правото на ЕС (acquis), по-специално по отношение на вътрешния пазар. Поради това не е сигурно, дали България ще е в състояние да поеме задълженията във връзка с членството в средносрочен план. В допълнение ще са необходими значителни усилия в областта на околната среда, транспорта, енергетиката, правосъдието и вътрешните работи, както и в селското стопанство. По-общо казано, ще е необходима значителна административна реформа, ако България желае да има структури за ефективно прилагане и изпълнение на достиженията на правото на ЕС (acquis).”*

В Редовния доклад за 2003 г. Комисия констатира, че:

*“През изтеклата година, България продължи добрия напредък в повечето области на достиженията на правото на ЕС (acquis) и е на път да завърши необходимото транспониране на законодателството преди планираната дата на присъединяване, ако се поддържа настоящият темп на напредък.*

*По отношение на вътрешния пазар, България отбеляза допълнителен напредък в повечето области. В областта на свободното движение на стоки напредъкът продължи с приемането на специфично за сектора законодателство в областта, обхваната от директивите от новия подход. В секторите, обхванати от директивите от стария подход, беше отчетен напредък особено по отношение на защитата на данните за фармацевтичните средства. Въпреки, че се отбелязва напредък в областта на безопасността на храните, необходими са допълнителни мерки както по отношение на транспонирането, така и по отношение на административния капацитет. В нехармонизираната област България трябва да продължи аналитичния преглед на мерките, които може да не са съвместими с принципа на свободното движение на стоки. Що се отнася до държавните поръчки, необходими са още усилия за сближаване на законодателството с достиженията на правото на ЕС (acquis) и за изграждане на необходимия административен капацитет.*

*По отношение на свободното движение на лица, напредъкът беше ограничен и е необходима значителна бъдеща работа във връзка с взаимното признаване на квалификациите (особено по отношение на програмите за образование и изискванията за квалификация) и създаването на необходимите административни органи за по-нататъшното координиране на системите за социално осигуряване. По отношение на правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги,*

България отбеляза допълнителен напредък във връзка с недискриминационния режим на националното третиране на чужденци, които извършват икономическа дейност в България. Създаването на Комисията за финансов надзор е важна стъпка към укрепване на надзора. Още усилия са необходими по отношение на защитата на данните и услугите на информационното общество. В областта на свободното движение на капитали, България отбеляза добър напредък в приемането на новото законодателство относно движението на капитали и плащания и срещу изпирането на пари.

Продължи хармонизирането с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на дружественото право. Сега акцентът трябва да се постави на изпълнението на законодателството за защита на правата върху интелектуалната и индустриалната собственост, особено чрез по-добра координация между компетентните власти. Допълнителен напредък беше отбелязан в областта на политиката на конкуренция, където беше консолидирана законовата рамка както за антиръстовото законодателство, така и това за държавните помощи. Необходими са още усилия, за да се ускорят актовете за приложение в областта на държавните помощи. България трябва също да реструктурира стоманодобивния сектор в съответствие с разпоредбите на Европейското споразумение.

По отношение на селското стопанство, България отбеляза значителен напредък в приемането на законодателство, по-специално във ветеринарния и фитосанитарния сектор. Административните структури бяха допълнително консолидирани и укрепени, въпреки че са необходими още подобрения. Все още предстои значителна работа, за да може България да удовлетвори стандартите на ЕС за ветеринарен и фитосанитарен контрол и хигиенните стандарти. България постигна напредък в приемлива степен в сближаване на законодателството в областта на рибарството. Необходим е обаче допълнителен напредък по отношение на техническия капацитет на системите за инспекция и контрол, както и по отношение на съответствието с хигиенните и здравните изисквания на ЕС.

България продължи напредъка си в сближаването на законодателството в областта на транспорта с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и направи усилия да подобри практиката, свързани с морската безопасност. Тези усилия трябва да продължат. Административните структури в областта на пътищата, железопътния транспорт и морското дело трябва да се укрепят. Трябва да се отдели внимание за осигуряване на финансиране за важни инвестиции, необходими в този сектор, особено за подобряване на пътната мрежа.

Що се отнася до данъчното облагане, може да се отчете положително развитие в областта на данъка върху добавената стойност и акцизите, за които беше прието ново законодателство. Значителни допълнителни усилия обаче са необходими за укрепване на данъчната администрация. Трябва да се отдели внимание за подобряване събирането на данъците, да се засили вътрешния контрол, да се гарантира цялостното функциониране на компютъризираната данъчна информационна система и се подготви взаимовръзката ѝ с информационните системи на ЕС.

По отношение на социалната политика и заетостта беше отбелязан известен напредък, по-специално в областта на антидискриминационната политика. Остава обаче още работа по транспонирането на законодателството, особено в области като трудово законодателство, здравословни и безопасни условия на труд и обществено здравеопазване. Административният капацитет трябва да се укрепи.

*Реформите в сектор енергетика напреднаха, въпреки че все още не е прието важно законодателство за подготовка за вътрешния пазар и за създаване на рамка за енергийна ефективност. Подготовката за приватизация на разпределителните дружества напредна. България трябва да продължи да спазва ангажиментите си относно ядрената безопасност, особено що се отнася до ангажиментите за затваряне за атомната електроцентрала в Козлодуй и да осигури високо ниво на ядрена безопасност на нейните инсталации.*

*България напредна значително в сближаването на законодателството с достиженията на правото на ЕС (acquis) в областта на телекомуникациите чрез приемането на нов закон за телекомуникациите. Сега усилията трябва да се съсредоточат върху изпълнението и допълнителното повишаване на капацитета на регулаторния орган.*

*По отношение на регионалната политика и координацията на структурните инструменти, България отбеляза известен напредък във връзка с подготовката за ползването на структурните фондове и кохезионния фонд, особено по отношение на институционалните структури и програмирането. Все още са необходими значителни усилия за развиване, консолидиране или окомплектоване на институционалните структури и за издигане на административния капацитет (включително персонал и обучение) и процедурите до необходимото ниво. Трябва да се даде приоритет и на въвеждането на ефикасно и напълно прозрачно управление на поръчките и финансите и на системите за контрол, както и на системите за наблюдение и оценка и за укрепване на междуведомствената координация.*

*България постигна добро ниво на сближаване на законодателството с достиженията на правото на ЕС в областта на околната среда и разработи конкретни планове за изпълнение на директивите и стратегиите за финансиране. Непрекъснатите усилия за развитие на административния капацитет, особено на местно ниво, и за допълнително разработване на механизми за наблюдение на ефективното изпълнение трябва да се запазят. Изпълнението остава основно предизвикателство, както и необходимостта от повишен административен капацитет и цената на сближаването на законодателството.*

*Известен напредък беше отбелязан в по-нататъшното привеждане в съответствие на законодателството на България с достиженията на правото на ЕС в областта на защитата на потребителите и тяхното здраве. България трябва да завърши изграждането на законодателната рамка, по-специално в областта на мерките, които не са свързани с безопасността. Необходими са по-нататъшни усилия за въвеждането на ефективен механизъм за надзор на пазара.*

*Допълнителен добър напредък може да се отбележи в областта на правосъдието и вътрешните работи. С приетото ново законодателство в областта на защитата на данните, визите, миграцията, убежището и изпирането на пари почти завърши сближаването на законодателството с достиженията на правото на ЕС (acquis). Необходими са допълнителни значителни усилия за по-нататъшното укрепване на съдебната система чрез продължаване на реформите. Особено внимание трябва да се отдели на борбата с наркотиците и нелегалната миграция.*

*В митниците беше постигната добра степен на сближаване на законодателството и беше отбелязан напредък по отношение на административния и оперативния капацитет и на компютъризацията. Тези усилия трябва да продължат. Бяха предприети мерки в рамките на стратегията за борба с корупцията.*

Значителен допълнителен напредък беше отбелязан в укрепването на финансовия контрол в България, като допълнително се разви цялата законова база и необходимия административен капацитет. По-нататъшната работа сега трябва да се съсредоточи върху прилагането на законодателството и укрепването на необходимите институционални структури, включително за защита на финансовите интереси на ЕС.

Стабилен напредък се бележи по другите глави на достиженията на правото на ЕС.

България трябва да продължи да прави постоянни усилия за развитието на достатъчен административен и съдебен капацитет за прилагане и изпълнение на достиженията на правото на ЕС. Продължавайки хоризонталната реформа на публичната администрация, тя трябва да се съсредоточи по-конкретно и върху развитието на капацитета, за да стане част от вътрешния пазар и да прилага достиженията на правото на ЕС в такива области като селско стопанство, околна среда и регионална политика. Продължителни усилия са необходими за създаване на необходимия административен капацитет, за да се осигури стабилно и ефикасно управление на фондовете на ЕС.

В преговорите за присъединяване временно бяха затворени 26 глави. Поетите по време на преговорите ангажименти са с оглед на присъединяването през 2007 г. По принцип те се спазват, въпреки че се отбелязват забавяния в някои специфични области.”

### **3.1 Главите по достиженията на правото на ЕС**

Както беше посочено, следващият по-долу преглед на способността на България да поеме задълженията, произтичащи от членството, следва структурата на списъка от 29 преговорни глави. Съответно, настоящият раздел започва с оценка на напредъка, свързан с така наречените “четири свободи” - стълбове на вътрешния пазар, и продължава със систематичен преглед на напредъка по всяка от главите, като обхваща всички аспекти на достиженията на правото на ЕС, включително секторни политики, икономически и фискални въпроси, регионална политика, околна среда, правосъдие и вътрешни работи, външна политика и финансови въпроси.

#### **Глава 1: Свободно движение на стоки**

Принципът на свободно движение на стоки предполага продуктите да могат свободно да се търгуват между различни части на ЕС. В редица сектори този общ принцип се допълва от хармонизирана нормативна уредба, следваща “стария подход” (налагане на точни спецификации за продуктите) или “новия подход” (налагане на общи изисквания за продуктите). Въвеждането на хармонизираното европейско законодателство относно продуктите представлява по-голямата част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по настоящата глава. В допълнение, достатъчният административен капацитет за прилагане на хоризонтални и процедурни мерки в области като стандартизация, сертификация и надзор на пазара е от съществено значение. В настоящата глава са включени и подробните правила на ЕС относно обществените поръчки, за които са необходими специализирани органи за прилагане.

*Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

От миналогодишния Редовен доклад насам България отбеляза допълнителен напредък в областта на свободното движение на стоки.

През отчетния период не са предприети никакви законодателни мерки в областта на **хоризонталните и процедурните мерки**.

Добър напредък беше отбелязан във възприемането на европейските стандарти. Общият брой на въведените европейски стандарти до края на м. май 2004 г. беше 12 439. Това съответства на 83,6% от възприетите стандарти от Европейския комитет по стандартизация (CEN) и от Европейския комитет по електротехническа стандартизация (CENELEC). Националните стандарти, които противоречат на европейските стандарти, са отменени по вътрешна процедура. България си е поставила за цел да стане член на CEN и CENELEC през 2005 г.

Добре напредна работата по привеждане на **специфичното секторно законодателство** в съответствие с достиженията на правото на ЕС. В областите, обхванати от *директивите от “новия подход”*, бяха приети допълнителни нормативни актове с цел въвеждане на достиженията на правото на ЕС в областта на газовите уреди, машините, въжените линии, асансьорите, играчките, неавтоматичните претеглящи инструменти, безопасността на нисковолтово електрическо оборудване и електромагнитната съвместимост.

В секторите, обхванати от *директивите от “стария подход”*, може да се отбележи по-нататъшен напредък. По-специално, с приемането на подзаконовни нормативни актове съгласно Закона за движение по пътищата завърши изграждането на нормативната уредба относно типовото одобрение на моторни превозни средства. С приемането на подзаконовни нормативни актове съгласно Закона за регистрация и контрол на земеделската и горската техника завърши изграждането на нормативната уредба относно типовото одобрение на селскостопански и горски трактори. С изменението и допълнението на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати през м. декември 2003 г., целящо да бъдат премахнати несъответствията с достиженията на правото на ЕС, беше постигнат напредък във въвеждането на достиженията на правото на ЕС относно химическите продукти. Бяха приети и допълнителни подзаконовни нормативни актове относно класификацията, опаковането, етикетирането, ограниченията за пускане на пазара и за употребата на някои опасни вещества и препарати, почистващи средства, наркотични прекурсори, както и относно добрата лабораторна практика. По отношение на козметичните продукти, Наредбата за козметичните продукти беше допълнително приведена в съответствие с достиженията на правото на ЕС през м. септември 2003 г. В областта на метрологията беше отбелязан известен напредък с приемането през м. октомври 2003 г. на Наредбата за средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол.

Значителен напредък беше отбелязан в законодателството в областта на храните и безопасността на храните (*вж. също Глава 7 – Земеделие*). През м. ноември 2003 г. беше изменен и допълнен Законът за храните, главно с цел въвеждане на принципите на анализ на опасностите в критични контролни точки (АОККТ). В допълнение бяха приети няколко подзаконовни нормативни акта с цел да се отрази последното развитие на достиженията на правото на ЕС относно вертикалните и хоризонталните нормативни разпоредби в областта на храните. Въпреки това, все още са налице известни несъответствия. Що се отнася до административния капацитет, с измененията и допълненията в Закона за храните през м. ноември 2003 г. бяха определени отговорностите на съответните органи (Министерство на здравеопазването и Националната ветеринарна служба).

По отношение на останалото секторно законодателство не са приети никакви нови разпоредби за въвеждането на достиженията на правото на ЕС в областта на стоките с културна стойност и огнестрелните оръжия.



В **нехармонизираната област** не може да се отбележи никакво законодателно развитие, а по-нататъшният напредък се ограничи до започването през м. март 2004 г. на по-подробен аналитичен преглед на българското законодателство за елементи, които са в противоречие с принципа на свободното движение на стоки.

В областта на **обществените поръчки** приемането през м. март 2004 г. на нов Закон за обществените поръчки и неговото влизане в сила през м. октомври 2004 г. представлява важна стъпка към сближаване на законодателството. Новият закон определя различните видове договори за обществени поръчки и съответните изключения, реда за договаряне и договарящите органи. Друга важна характеристика на закона е въвеждането на промени в системата за обжалване, съгласно която се създава арбитражен съд, който да ускорява и усъвършенства обработката на жалби. Законът предвижда създаването на Агенция за обществени поръчки към Министерство на икономиката. Агенцията е оправомощена да изпълнява функциите на институция, която осигурява централизирана помощ на договарящите органи и на стопанските субекти чрез предоставянето на консултации, правни съвети, статистическа информация и изготвянето на подзаконовни нормативни актове и документи за прилагане на закона. Следователно тя отговаря за цялостното координиране в този сектор и за прилагането на системата за обществените поръчки.

#### *Обща оценка*

В българския правен ред бяха въведени принципите на новия и глобален подход, но Законът за техническите изисквания към продуктите, последно изменен и допълнен през м. септември 2002 г., все още се нуждае от допълнителни изменения и допълнения. Българското законодателство относно безопасността на електрическите уреди, асансьорите, газовите уреди, електромагнитната съвместимост и машините съответства на достиженията на правото на ЕС. Необходими са промени в законодателството относно безопасността на играчките, оборудването и защитните системи, предназначени за употреба в потенциално експлозивна среда, личното предпазно оборудване и радио и далекосъобщителното терминално оборудване. Остава да бъдат въведени достиженията на правото на ЕС в областта на медицинската апаратура, медицинските устройства за активно имплантиране и медицинската апаратура за ин-витро диагностика.

В по-голямата си част функциите по регулиране, акредитация, стандартизация, сертификация и надзор на пазара са добре разграничени. Българската служба за акредитация (БСА) е националният орган за акредитация, създаден като изпълнителна агенция към Министерство на икономиката. От 2001 г. тя е пълноправен член на Европейското сътрудничество в областта на акредитацията, но все още не е подписала нито едно многостранно споразумение в областта на акредитацията.

През м. септември 2002 г. към Министерство на икономиката беше създаден и държавен сертификационен орган - изпълнителна агенция "Сертификация и изпитване" (ИА "СИ") като преходна мярка за период от не повече от две години, докато бъде създадена задоволителна мрежа от органи и лаборатории за оценка на съответствието (след това ИА "СИ" следва да бъде преобразувана и регистрирана по Търговския закон). Фактът, че ИА "СИ" и БСА са на подчинение на Министерството на икономиката би могъл да подкопае независимостта на ИА "СИ" и поставя под въпрос разграничението между функциите по акредитация и сертификация.

Българският институт по стандартизация (БИС) е държавна структура към Министерския съвет, която започна да функционира през м. септември 2002 г., но в близко бъдеще се готви да стане неправителствена организация. Тази подготовка цели

да бъдат удовлетворени критериите за членство в CEN/CENELEC и да се създадат ефикасни структури за осигуряването на национални стандарти в страната. В секторите от *“новия подход”* на Държавната агенция по метрология и технически надзор (ДАМТН) беше предоставена цялостната отговорност за определянето на органи за оценка на съответствието, за метрологията и за надзора на пазара. Освен това, Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) отговаря за определянето на органи за оценка на съответствието и за надзора на пазара за строителните продукти, а Министерството на здравеопазването отговаря за надзора на пазара за медицинската апаратура.

Капацитетът за оценка на съответствието все още е в процес на развитие. До края на м. април 2004 г. бяха определени 25 органа за оценка на съответствието (14 определени от ДАМТН и 11 от МРРБ). До края на м. март 2004 г. БСА е акредитирала 71 лаборатории за изпитване, 11 лаборатории за еталониране, 122 органа за инспекция, 3 органа за сертифициране на продукти, 3 органа за сертифициране на системи за управление на качеството и 3 органа за сертифициране на персонал.

Развитието на надзора на пазара в България в областта, която е обхваната от *директивите от “новия подход”*, е задоволително, с изключение на секторите, в които все още няма подходящо законодателство. Надзорът на пазара следва допълнително да се засили в някои области от *“стария подход”*, като например моторните превозни средства.

В областта на *директивите от “стария подход”* вече са приети значителен брой законодателни актове в областта на моторните превозни средства, като същевременно остава да бъдат приети достиженията на правото на ЕС относно дву- или триколесните моторни превозни средства. Необходими са промени в законодателството относно предварителното пакетиране, козметичните продукти, стъklarските, текстилните и обувните изделия, за да бъде приведено то в съответствие с достиженията на правото на ЕС. Все още предстои да бъдат въведени достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно дървения материал, аерозолните дозаторни устройства и електромедицинската апаратура, която се използва в хуманната и ветеринарната медицина. Въпреки, че България е въвела значителна част от достиженията на правото на ЕС в областта на фармацевтичните продукти, необходими са допълнителни усилия за постигането на пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на лекарствените продукти за хуманната медицина, както и на лекарствените продукти за ветеринарната медицина.

В нехармонизираната област започна нов аналитичен преглед на законодателството. България следва да изготви и да изпълнява график, както и да покаже по-решителен напредък в премахването на пречките за свободното движение на стоки. Все още предстои да бъдат премахнати редица мерки, включително задължителната маркировка за произход, както и някои езикови изисквания, които противоречат на принципа на свободно движение на стоки. Освен това, България следва да обърне особено внимание на въвеждането на клаузи за взаимно признаване в българското законодателство.

В областта на храните е въведена по-голямата част от законодателството, с изключение на законодателството в областта на новите храни, минералните води и достиженията на правото на ЕС от 2002 г. Несъвместими разпоредби продължават да съществуват главно в законодателството относно добавките и етикетването. За да се гарантира правилното функциониране на вътрешния пазар, ще бъде необходимо да се премахне системата за разрешения преди пускане на пазара под формата на санитарни разрешителни. Ще трябва да се обърне особено внимание на прилагането на изискванията за АОККТ спрямо всички стопански субекти в областта на храните

(преработватели, снабдители и търговци на дребно), както и на новите законови разпоредби на ЕС относно хигиената на храните и контрола на храните и фуражите. България следва да продължи работата, насочена към реорганизация и развитие на лабораторния ѝ капацитет, както и на работата в процеса на акредитация. Необходими са по-нататъшни усилия, за да се определят официалните контролни лаборатории за генетично модифицирани, облъчени и нови храни, както и входните пунктове за храни, които подлежат на специални контролни процедури при внос. Необходимо е допълнително изясняване относно разпределението на отговорностите между Министерството на здравеопазването и Националната ветеринарна служба.

В областта на обществените поръчки беше предприета важна стъпка с влизането в сила на новия закон и със създаването на Агенцията за обществени поръчки към Министерство на икономиката. Сега много разпоредби са в съответствие с директивите относно обществените поръчки, но все още са налице някои пропуски, които ще трябва да бъдат отстранени, главно относно приложното поле, обхвата, някои определения, правилата за участие и правилата на самите процедури за възлагане на обществени поръчки. Успоредно с това сега следва да започне въвеждането на достиженията на правото на ЕС от 2004 г., за да завърши привеждането в съответствие на законодателството в този сектор. Приета беше наредба за възлагането на особени договори за обществени поръчки (в областта на отбраната и сигурността), както и номенклатурата за поръчки. Предстои да се потвърди съответствието на тези текстове с достиженията на правото на ЕС. Усилията следва да бъдат насочени към укрепване на административния капацитет на агенцията и към повишаване на квалификацията на работещите в нея служители, които да могат ефективно да прилагат националното законодателство в областта на поръчките.

#### *Заклучение*

В становището си от 1997 г. Комисията направи заключение, че като цяло България добре изпълнява ангажиментите си съгласно Европейското споразумение за свободно движение на стоки. Въпреки това, тя отбеляза, че българските власти следва да гарантират също, че собственото им национално законодателство не затруднява търговията в областите, които не са включени в процеса на хармонизиране с Общността. Тя добави, че по-конкретно те следва да проверят, дали мерките съответстват на набелязаните цели. Заключение на Комисията беше, че въпреки наличието на положителни признаци, все още са необходими значителни усилия за пълното и ефективно прилагане на достиженията на правото на ЕС от страна на България. Относно обществените поръчки ще са необходими по-нататъшни усилия за приемането на всички съответни достижения на правото на ЕС.

От издаването на Становището до сега, България е постигнала значителен напредък в областта на свободното движение на стоки. Привеждането в съответствие на законодателството и административният капацитет в областта на промишлените продукти стабилно се подобряват. Скорошен напредък беше отбелязан в областта на обществените поръчки.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала никакви преходни договорености в тази област. България спазва повечето от ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите за присъединяване по тази глава.

С оглед на готовността за членство, усилията на България сега следва да се съсредоточат върху привеждането в съответствие на законодателството в хармонизираната област (както в областта на “новия”, така и в областта на “стария подход”) и върху въвеждането на клаузи за взаимно признаване в българското

законодателство, което попада в нехармонизираната област. Следва да се обърне внимание на развиването на необходимия административен капацитет за прилагане на достиженията на правото на ЕС в областта на промишлените продукти, храните и безопасността на храните. Следва да се обърне внимание и на въвеждането на достиженията на правото на ЕС в областта на предметите с културна стойност и огнестрелните оръжия. Особено внимание следва да се обърне на установяването и премахването на мерки, които могат да са несъвместими с принципа на свободно движение на стоки. Започналият през м. март 2004 г. аналитичен преглед постави началото на този процес, който следва да продължи. В областта на обществените поръчки усилията на България трябва да се съсредоточат върху завършването на привеждането в съответствие на законодателството и върху развиването на административния капацитет на новосъздадения орган.

## **Глава 2: Свободно движение на лица**

Достиженията на правото на ЕС по тази глава предвиждат недискриминационно третиране на работниците, които са законно наети на работа в страна, различна от страната им на произход. Това включва възможност за натрупване или прехвърляне на социално-осигурителни права, което изисква административно сътрудничество между държавите-членки. За да се улесни упражняването на някои професии, достиженията на правото на ЕС включват и специфични правила относно взаимното признаване на квалификации и дипломи; за някои професии е необходимо обучение по хармонизирана образователна програма, за да може квалификацията да бъде автоматично призната в държава-членка на ЕС. Освен това, тази област включва също пребиваването и избирателните права на гражданите на ЕС във всяка държава-членка.

### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

От миналогодишния доклад насам България е постигнала допълнителен напредък в подготовката за пълно привеждане на законодателството в съответствие с разпоредбите на Общността, както и за създаването на необходимите административни структури.

Значителен напредък може да се отбележи в областта на **взаимното признаване на професионални квалификации**. През м. юни 2004 г. влезе в сила Законът за адвокатурата. Той съдържа глава относно чуждестранните адвокати, която ще влезе в сила през м. януари 2007 г. и определя по-строги правила и процедури за придобиването на адвокатска правоспособност. През м. април 2004 г. България прие списък на регулираните професии. Приетият през м. юли 2004 г. Закон за здравеопазването цели да въведе значителна част от достиженията на правото на ЕС относно лекарите, зъболекарите, акушерките и медицинските сестри.

В областта на **гражданските права** беше създадена специална дирекция "Миграция" (вж. също Глава 24 – Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи).

По отношение на **свободното движение на работници** България засили усилията си за сключване на двустранни споразумения за обмен на работна сила с държави-членки на ЕС и трети страни. Що се отнася до административното развитие, в Националната служба по заетостта беше създадена работна група, която има задачата да анализира българското законодателство в областта на свободното движение на работници и достиженията на правото на ЕС в същата сфера.

България продължава да задълбочава двустранните отношения с оглед бъдещото **координиране на системите за социално осигуряване** и понастоящем подготвя двустранни споразумения с Австрия, Белгия, Хърватска, Унгария, Люксембург, Полша, Португалия, Румъния и Словения, които включват здравно осигуряване, пенсии, обезщетения при безработица и семейни издръжки. През м. ноември 2003 г. влезе в сила двустранно споразумение с Испания, което включва краткосрочни парични обезщетения, пенсии, обезщетения при безработица и семейни обезщетения. От 2004 г. бюджетът на Националната здравно-осигурителна каса включва фондове за покриване на разходите за предоставено в чужбина медицинско обслужване. България представи предложенията си за вписвания в приложенията към Регламенти 1408/71 и 574/72, които бяха договорени с държавите-членки през м. юни 2004 г.

#### *Обща оценка*

С приемането на Закона за здравеопазването и Закона за адвокатурата България отбеляза значителен напредък в привеждането на законодателството в съответствие с разпоредбите относно взаимното признаване на квалификации, но са необходими по-нататъшни усилия за изготвянето на подзаконовни нормативни актове за прилагане. През м. април 2004 г. България прие определение за регулираните професии в Закона за висшето образование и списък на регулираните професии, който съответства на техническия списък на регулираните професии в държавите-членки на ЕС. Все още предстои да бъде приет проектозаконът за признаване на квалификацията при регулираните професии в Република България. Министърът на образованието и науката отговаря за поддържането и актуализирането на списъка. Нерешените въпроси включват привеждането в съответствие със законодателството на ЕС по отношение на фармацевтите, зъболекарите и ветеринарните лекари. Приет беше Закон за търговските посредници. Необходимо е да продължи мониторингът на законодателство, свързано с взаимното признаване, за да се гарантира, че в него се прави разграничение между академично и професионално признаване и се предвиждат опростени процедури, които позволяват предоставянето на услуги. В останалите случаи ще е необходимо да се коригират учебните програми и обучението, за да се гарантира пълно съответствие със секторните директиви към датата на присъединяване. По отношение на лекарите и медицинските сестри не всички централни изисквания за обучение са включени в първичното законодателство. Задължителното специфично обучение по обща медицинска практика трябва да бъде въведено най-късно до датата на присъединяване; това е все още далечна перспектива (предвидено е да се извърши едва през 2008 г.). Все още нерешен остава и въпросът с фелдшерите (т.е. лицата със специфична образователно-квалификационна степен “специалист”).

В областта на гражданските права следва да се изтъкне необходимостта от промяна на Конституцията, за да завърши въвеждането на достиженията на правото на ЕС относно изборителните права. До датата на присъединяване трябва да се гарантира също, че цялото българско законодателство е приведено в съответствие с правилата на Общността, по-специално по отношение на изискванията за националност, пребиваване и език, както и по отношение на изборителните права. До тогава на българските граждани и на гражданите от ЕС, които не са българи, следва да се предоставят еднакви условия по отношение на достъпа до образование, включително таксите за обучение.

В областта на свободното движение на работници България укрепи административния си капацитет, но е необходимо да се положат допълнителни усилия, за да се гарантира пълното въвеждане и прилагане на достиженията на правото на ЕС към датата на присъединяване, включително социалното и културно интегриране на мигриращите работници и техните семейства.

По отношение на бъдещото участие в системата на Европейската служба по заетостта (EURES), усилията трябва да продължат, особено по отношение на езиковото обучение. Следва да се подготви свързването към Европейския портал за трудова мобилност, за да се гарантира, че към датата на присъединяване на Интернет страницата на обществените служби по заетостта ще се изобразяват всички свободни работни места.

Що се отнася до бъдещото координиране на системите за социално осигуряване, България все още трябва да гарантира, че към момента на присъединяване ще е достигнала необходимата степен на финансова стабилност, за да посрещане допълнителните разходи, които са свързани с прилагането на разпоредбите на Общността, по-специално в областта на здравното осигуряване. България следва да продължи да укрепва административните си структури, по-конкретно чрез обучение и увеличаване на броя на служителите. Наред с това, България се насърчава да продължи да полага усилия за сключването на двустранни споразумения в областта на социалното осигуряване. Освен това са необходими съществени подготвителни мерки за въвеждането на Европейската здравно-осигурителна карта към датата на присъединяване.

#### *Заключение*

В становището си от 1997 г. Комисията направи заключение, че въвеждането и прилагането на достиженията на правото на ЕС от страна на България са твърде ограничени. Независимо от напредъка в няколко области се налага сериозна законодателна, политическа и административна реформа, за да може България в средносрочен план да осъществи цялостните достижения на правото на ЕС в областта на свободното движение на лица.

От становището насам България е постигнала значителен напредък в привеждането на законодателството в съответствие с достиженията на правото на ЕС в тази област. Тя е предоставила подробен график за въвеждането на мерките, които са необходими за постигането на пълно хармонизиране с достиженията на правото на ЕС, и е предоставила подробна информация (в случаите, когато е налице такава информация) за влизането в сила на това законодателство. България е предприела допълнителни стъпки, за да гарантира, че административните ѝ структури ще бъдат достатъчно развити към момента на присъединяване, за да бъдат изпълнени изискванията за пълно прилагане на достиженията на правото на ЕС, включително по отношение на бъдещото координиране на системите за социално осигуряване.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала никакви преходни договорености в тази област. България е приела предложените от ЕС преходни мерки по отношение на свободното движение на работници. Ограничения за движението на работници от България към ЕС ще се прилагат за период от минимум две години от датата на присъединяване и могат да останат в сила в продължение на максимум седем години. Като цяло България спазва ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите за присъединяване по тази глава.

С оглед на готовността за членство следва да се обърне особено внимание за гарантиране на по-нататъшното привеждане в съответствие на законодателството в областта на взаимното признаване на професионални квалификации и гражданските права, както и за по-нататъшното развитие на подходящи административни структури, за да се гарантира правилното прилагане на достиженията на правото на ЕС в тази област. Приемането на новото законодателство, с което се въвеждат двете общосистемни директиви за взаимно признаване на професионални квалификации, и

което в момента е обект на междуведомствени консултации, следва да усъвършенства привеждането на законодателството в съответствие с достиженията на правото на ЕС.

### *Глава 3: Свободно предоставяне на услуги*

Съгласно тази глава държавите-членки трябва да гарантират, че националното им законодателство не възпрепятства правото на установяване и свободното предоставяне на услуги където и да е на територията на ЕС. В някои сектори достиженията на правото на ЕС предписват хармонизирани правила, които трябва да се съблюдават, за да може да функционира вътрешният пазар; това се отнася главно за финансовия сектор (банково и застрахователно дело, инвестиционни услуги и пазари на ценни книжа), но също така и за специфични професии (занаятчии, търговци, земеделски стопани, търговски посредници). Трябва да се съблюдават и хармонизираните правила относно защитата на личните данни и някои услуги на информационното общество.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

От миналогодишния Редовен доклад насам България е постигнала известен напредък по отношение на правото на установяване и в областта на финансовите услуги, с изключение на застрахователния сектор, в който напредъкът беше по-ограничен.

По отношение на **правото на установяване и свободното предоставяне на услуги**, аналитичният преглед на законодателството и на административните практики, чиято цел беше да се установят случаите на дискриминация и/или ограниченията, които са несъвместими с принципа, приключи и докладът за него беше предоставен на Комисията през м. юли 2004 г. България отбеляза допълнителен напредък в установяването на общ недискриминационен режим (“национално третиране”) за чуждестранни граждани и фирми, извършващи стопанска дейност в България. През м. април 2004 г. беше изменен и допълнен Законът за чуждестранните инвестиции (преименуван на Закон за насърчаване на инвестициите), което доведе до отмяна на разпоредбите, които изискваха чуждестранните граждани да получат разрешително за постоянно пребиваване, за да извършват стопанска дейност и налагаха ограничения за придобиването на недвижими имоти в райони, свързани с националната сигурност. През м. юни и юли 2004 г. бяха приети съответно Законът за адвокатурата и Законът за здравеопазването, които предвиждат възможност за граждани на ЕС, които са придобили адвокатска или медицинска квалификация съгласно законодателството на държава-членка на ЕС, от м. януари 2007 г. да предлагат услуги в тези области съгласно българското законодателство. От друга страна обаче през м. февруари 2004 г. бяха изменени и допълнени подзаконовите нормативни актове за прилагане на Закона за чужденците, които налагат допълнителни изисквания за чужденците, в т. ч. граждани на ЕС, относно средствата, с които те трябва да разполагат при влизане в България за всеки ден от престоя си и изискването за владеене на български език за получаването на разрешително за постоянно пребиваване.

В областта на **финансовите услуги** Българската национална банка прие някои изменения и допълнения и нова наредба с цел подобряване на надзора над финансовите институции в този сектор. По-конкретно, с измененията и допълненията на Наредба № 2 се цели засилване на надзорните правомощия на централната банка за оценка на надеждността на банковите структури и гарантиране на прозрачността на акционерното участие. Освен това, надзорните функции на централната банка бяха засилени чрез приемането на две наредби, които въвеждат базелските принципи за вътрешен контрол на банките и правила за минималните изискуеми резерви.

В областта на застраховането през м. септември 2004 г. Народното събрание прие изменения и допълнения в Закона за застраховането, които са насочени към постигането на по-нататъшно съответствие с достиженията на правото на ЕС. Приети бяха и подзаконовни нормативни актове за прилагане, главно с цел увеличаване размера на обезщетението за отговорност на трети лица в областта на автомобилното застраховане.

По отношение на **защитата на личните данни** през отчетния период не са предприети никакви законодателни мерки.

По отношение на **нормативните разпоредби относно информационното общество**, през м. юли 2004 г. беше прието постановление на Министерския съвет предимно с цел да се въведат разпоредбите на достиженията на правото на ЕС за прозрачност (механизъм за обмен на информация).

#### *Обща оценка*

По отношение на правото на установяване и свободното предоставяне на услуги, измененията и допълненията в Закона за насърчаване на инвестициите са стъпка по пътя към премахване на дискриминацията. Въпреки това, по отношение на Закона за чужденците са необходими изменения и допълнения с оглед на недвусмисленото освобождаване на гражданите на ЕС от правилото, по силата на което издаването на разрешителни за дългосрочно пребиваване зависи от създаването на десет работни места за български граждани. Позоваването на “международни споразумения” не е достатъчно за осигуряването на това изключение. Наскоро приетите промени в подзаконовите нормативни актове за прилагане на Закона за чужденците следва да се изменят. Освен това са необходими промени в Закона за хазарта с оглед отмяната на съществуващите дискриминационни изисквания относно инвестициите и създаването на работни места. Положени бяха усилия за приключване на аналитичния преглед и за установяване на пречките, които следва да бъдат премахнати. Сега България трябва да гарантира надлежното и своевременно премахване на всички установени пречки. Освен това, съществуващите практики в българския туристически сектор, а именно двойното ценообразуване, са дискриминационни мерки съгласно достиженията на правото на ЕС, поради което следва да бъдат премахнати.

По отношение на банковите услуги, въвеждането на достиженията на правото на ЕС е доста напреднало. Въпреки това, все още предстои работа предимно по въвеждането на законодателството на Общността относно капиталовата адекватност, електронните пари и финансовите конгломерати, както и за завършване на привеждането на законодателството в съответствие с Директива 2000/12 (напр., въвеждане на принципите за единен паспорт и за контрол в страната на произход). Структурите за банков надзор са добре оборудвани и упражняват надзор над търговските банки и финансово-брокерските къщи с оглед гарантиране на съответствието с икономическите нормативи за ограничаване на риска. Българската народна банка разполага с широки правомощия да проучва самоличността и пригодността на преките и косвени акционери на банките. Административният капацитет в тази област може да се счита за добър и стабилен с ясни резултати под формата на нисък процент на лоши кредити. Въпреки това, националната банка следва да предостави насоки и допълнително да развие капацитета за оценка на риска и вътрешните проверки на банковите електронни информационни системи. Националната банка следва да подобри надзорния си капацитет както по отношение на функциите на място, така и по отношение на външните функции, за да може да се справи с предвиденото бързо развитие и диференциация на българската банкова система. В допълнение, следва да продължи укрепването на административния



капацитет с оглед на предстоящата работа на националната банка във връзка с бъдещото Второ базелско споразумение и свързаните с това директиви на ЕС, което ще изисква банковият надзор да има по-високо равнище на технически капацитет за оценка на риска.

По отношение на останалите клонове в сферата на финансовите услуги, отбелязаният напредък в привеждането на законодателството в съответствие с достиженията на правото на ЕС относно застраховането следва да продължи, тъй като все още предстои въвеждането на значителни части от достиженията на правото на ЕС. Що се касае до автомобилното застраховане, разпоредбите, които предстои да се въведат, се отнасят за минималните размери на покритието, еднократните премии, минималните гаранционни фондове, назначаването на представители за ликвидация на щети и създаването и утвърждаването на информационни центрове за оказване на съдействие на увредените страни да претендират за обезщетение. Разпоредбите, които предстои да се въведат по отношение на директивите относно животозастраховането и общото застраховане се отнасят за принципите на еднократно лицензиране и надзор в държавата-членка на произход, и принципа на свободното предоставяне на услуги. Въвеждането на достиженията на правото на ЕС в областта на ценните книжа, инвестиционните услуги и предприятията за колективни инвестиции в прехвърлими ценни книжа все още изисква значителен напредък.

От м. март 2003 г. надзорът на финансовия сектор (без банковия сектор) се извършва от Комисията за финансов надзор (КФН). Като цяло КФН изглежда, че осигурява ефикасен надзор на небанковия финансов сектор. Освен това тя създава все по-тесни връзки и сътрудничество с националната банка в рамките на финансово-пазарния надзорен съвет, който е координиращият консултативен орган както за банковите, така и за небанковите надзорни органи, и на който е възложена задачата за уеднаквяване на надзорните стандарти. Повече усилия обаче са необходими за гарантиране на ефективното функциониране на застрахователния надзорен орган, предимно чрез засилване на правомощията му във връзка с вътрешните проверки, които се осъществяват от застрахователните дружества и чрез създаването на централизирана база данни.

Законът за защита на данните все още не съответства напълно на достиженията на правото на ЕС, главно поради структурата си, а определенията и критериите, които той въвежда в много случаи се различават от тези в достиженията на правото на ЕС. Следва да се предприемат стъпки за допълнително привеждане в съответствие. През 2002 г. беше създадена Комисия за защита на личните данни, която отговаря на изискването за независимост, но се нуждае от по-голям капацитет от гледна точка на човешки ресурси, бюджет и помещения.

Необходима е по-нататъшна работа по въвеждането на достиженията на правото на ЕС относно условията за достъп и другите услуги на информационното общество, в т. ч. електронната търговия, където се забелязва забавяне.

#### *Заключение*

В становището си от 1997 г. Комисията направи заключение, че въпреки наличието на известен напредък в областта на финансовите услуги и ясен ангажимент от страна на властите за предприемане на по-нататъшни стъпки, пълното приемане на достиженията на правото на ЕС зависи от осъществяването на програмата за икономическа и структурна реформа, в т. ч. укрепването на надзорната структура, за което вече са предприети няколко стъпки. Комисията добави, че процесът ще изисква постоянни усилия в продължение на няколко години, преди българската финансова

система да може да издържи на въздействието на интеграционните процеси в рамките на вътрешния пазар.

От излагането на становището насам България е постигнала стабилен напредък в повечето области от тази глава както от гледна точка на законодателството, така и от гледна точка на укрепването на необходимата административна и регулаторна инфраструктура за надзор на сектора на финансовите услуги. Подобрене се отбелязва и по отношение на правото на установяване и свободното предоставяне на услуги.

Преговорите по тази глава са временно приключени. На България е предоставен преходен период до края на 2009 г. по отношение на схемата за обезщетяване на инвеститори, като в края на същата година тя следва да достигне минималното ниво на покритие, определено в достиженията на правото на ЕС. България спазва повечето от ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите за присъединяване по тази глава. Въпреки това е налице забавяне по отношение на подготовката за привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на застраховането.

С оглед на готовността за членство трябва да се обърне особено внимание на недвусмисленото премахване на оставащите ограничения относно правото на установяване, които бяха предмет на доклада за извършения аналитичен преглед, представен на Комисията през м. юли 2004 г. По-голямо внимание следва да се обърне и на завършването на планираното привеждане на законодателството в съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на банковото дело (по-конкретно, с директивите относно капиталовата адекватност и кодифицираните банкови директиви) и ценните книжа, включително предприятията за колективни инвестиции в прехвърлими ценни книжа. България трябва да повиши усилията си в застрахователния сектор, за да гарантира своевременно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС. Необходима е повече работа и в областта на защитата на данните и услугите на информационното общество, като електронната търговия и условията на достъп.

#### ***Глава 4: Свободно движение на капитали***

Държавите-членки са длъжни да премахнат всички предвидени по силата на националните им законодателства ограничения върху движението на капитали помежду им, но също и по отношение на трети страни (с някои изключения) и да приемат правила на ЕС за гарантиране на надлежното осъществяване на презграничните плащания и трансфери на всички форми на капитал. *Достиженията на правото на ЕС* включват също и хармонизирани правила относно платежните системи. Директивите относно изпирането на пари определят изпирането на пари като престъпно нарушение. Те изискват от финансовите институции да идентифицират и познават своите клиенти, да водят необходимите регистри и да докладват случаите на подозрение за изпиране на пари. Директивите също така разглеждат и дейността на одиторите, външните счетоводители, нотариусите и адвокатите, на казината, агентите по недвижими имоти и някои дилъри в търговията с ценности, която включва големи кешови сделки.

*Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

Не може да се отчете особено развитие по тази глава, по която вече е била постигната значителна степен на привеждане в съответствие.

*Обща оценка*

България е постигнала значителна степен на привеждане в съответствие по тази глава.

В областта на движението на капитали е постигната почти пълна либерализация в съответствие с *достиженията на правото на ЕС*. Все още действащите ограничения са свързани с придобиването на земя от не постоянно пребиваващи лица, за което са предоставени преходни периоди, и с пълното хармонизиране на правилата за надеждност на финансовите институции, обхващащи инвестирането в чуждестранни активи от страна на институционалните инвеститори.

По отношение на платежните системи трябва още да се работи за завършване на привеждането в съответствие с *достиженията на правото на ЕС* (напр. Директивата относно окончателността на сетълмента и препоръката относно инструментите за електронно плащане). Остава необходимостта България да създаде схема за извънсъдебно обезщетение за уреждане на жалби относно сетълмента между банките и техните клиенти.

По отношение на административния капацитет органите, които отговарят за надзора на валутния обмен и събирането на статистически данни са Министерството на финансите и Българската народна банка

Разпоредбите относно изпирането на пари бяха засилени през 2003 г. с Валутния закон, който задължава банките да докладват всички свои сделки. Постигнато е съответствие с онези части от *достиженията на правото на ЕС*, които се отнасят до изпирането на пари. Специализираните институции за прилагане на съответното законодателство бяха укрепени с назначаването на още експерти по финансов анализ, въвеждането на нови софтуерни средства и назначаването на служители за връзки с Министерството на вътрешните работи и Прокуратурата. Съдебната практика в тази област остава слаба (*вж. също Глава 24 "Правосъдие и вътрешни работи"*).

#### *Заключение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че България е въвела валутна конвертируемост за повечето от сделките по текущата сметка, но либерализацията на капиталови сделки е била ограничена само до насочването на движенията на капитали навътре към страната. Отслабването на тези ограничения, и по-специално на отнасящите се до насочването на движенията на капитали извън страната, не се считаше за възможно преди постигането на устойчиво подобрене във финансовото положение и в дейността на банковия сектор, и би зависело също така от напредъка в икономическата стабилизация и структурната реформа. Що се отнася до изпирането на пари, заключението на Комисията бе, че макар България да е страна по Конвенцията срещу изпирането на пари от 1990 г. и да е приела Закона за мерките срещу изпирането на пари през м. май 1996 г., значителна работа остава да бъде извършена, преди системата ефективно да заработи на практика.

От излагането на Становището насам България е постигнала стабилен напредък в привеждането в съответствие на законодателството си и в изграждането на необходимите административни структури.

Преговорите по тази глава временно приключиха. На България бяха предоставени преходни периоди по отношение придобиването на земя за второ жилище от граждани на ЕС (за период от пет години след присъединяването) и по отношение придобиването на земеделска земя, гори и горска земя (за седем години след

присъединяването). Тя прие условието, че самостоятелно заетите земеделски стопани, които желаят да се установят и живеят в България, се изключват от обхвата на преходния период. Като цяло България изпълнява ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите за присъединяване по тази глава.

За да доведе до край подготовката си за членство, България следва да насочи усилията си към приемането на законодателство в областта на движението на капитали и да завърши привеждането в съответствие на законодателството в областта на платежните системи. В борбата срещу изпирането на пари следва да продължат усилията за подобряване ефективността на съществуващата система.

### **Глава 5: Дружествено право**

По тази глава държавите-членки са длъжни да приемат и прилагат хармонизирани правила, необходими за надлежното осъществяване на дейността на дружествата на вътрешния пазар. Тези правила се отнасят до пет законодателни области: дружествено право в тесния смисъл на понятието, счетоводно законодателство, права върху интелектуалната собственост, права върху индустриалната собственост и признаването и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски въпроси, както и на договорни задължения.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

От миналогодишния Редовен доклад насам, може да се отчете малко развитие в областта на дружественото право, освен що се отнася до изпълнението на правната рамка за защитата на правата върху интелектуалната и индустриална собственост.

По отношение на **дружественото право** в тесен смисъл, бяха предприети мерки с оглед подобряването на въвеждащата нормативната уредба относно търговския регистър и търговската регистрация след последните изменения в Търговския закон, които бяха приети през м. юни 2003 г.

В областта на **счетоводството**, Институтът на дипломираните експерт-счетоводители, който е професионална неправителствена организация, в която членуват регистрираните одитори, продължи да засилва действията си по отношение на независимия финансов одит на годишните финансови отчети на дружествата. По време на отчетния период Институтът лицензира още 10 одитори. Досега Институтът е лицензирал 570 одитори и 120 одиторски дружества.

В областта на **правата върху интелектуалната и индустриална собственост** Министерски съвет прие през м. септември 2003 г. изменение на Наредбата относно граничните мерки за защита за правата върху интелектуалната собственост. По-специално, измененията въвеждат допълнителни подробности в Наредбата по отношение на условията, при които Национална агенция "Митници" следва да уведоми заявителя и да изрази становището си по заявлението.

**Регламентът, който замени Брюкселската конвенция** за взаимно признаване и изпълнение на решения на чуждестранен съд по граждански и търговски дела, ще бъде пряко приложим след присъединяването, а присъединяване към **Римската конвенция** ще е възможно едва след присъединяването. (вж. също Глава 24 "Правосъдие и вътрешни работи").

#### **Обща оценка**

България е привела в съответствие законодателството си с Третата, Шестата и Дванадесетата директиви. Привеждането в съответствие с изискванията по Първата, Втората и Единадесетата директиви следва да бъде довършено.

Основната власт, която следи за съблюдаването на търговското законодателство, е Върховният касационен съд. Двадесет и деветте окръжни съдилища в страната разглеждат делата за регистрация на дружества и за производства по обявяване в неплатежоспособност. Всичките 29 окръжни съдилища водят отделни търговски регистри за юридическите лица, в зависимост от мястото на тяхната дейност/регистрация. Тези регистри се водят на хартия и между отделните регистри не съществува единна връзка. Следователно в страната липсва общонационален търговски регистър. В процедурата липсват прозрачност и отговорност. Работи се за създаването на централизирана електронна система за регистрация на дружества, както и за опростяване и ускоряване на процедурите за регистрация на дружества (стандартни практики и образци на формуляри). Извършва се подготвителна работа, която цели създаване на специализирани търговски отделения в рамките на съдебната система за укрепване и улесняване поставянето в действие на законодателството, свързано със стопанската дейност. Всички тези усилия е необходимо да продължат в приоритетен порядък.

В областта на счетоводството, българското законодателство е в значителна степен приведено в съответствие с *достиженията на правото на ЕС*. От януари 2003 г. Международните счетоводни стандарти вече се прилагат от банките, застрахователните дружества, инвестиционните и застрахователни дружества и дружествата, листвани на фондовата борса, а от януари 2005 г. ще бъдат задължителни за всички останали дружества.

Законите за защита правата върху интелектуална и индустриална собственост (особено Законът за авторското право и сродните му права) са до голяма степен приведени в съответствие с *достиженията на правото на ЕС*. Въпреки това е необходима допълнителна яснота, по-специално по отношение на обхвата на някои изключения и на системата на правото на публично отдаване под наем. Що се отнася до сателитното разпространение и кабелното препредаване, законодателството е до голяма степен приведено в съответствие с *достиженията на правото на ЕС*, с изключение на дефиницията за сателитно разпространение. Все още са налице някои проблеми относно административния капацитет в тази област (трудности в договарянето на тарифи за кабелно препредаване). Остава да бъде прието законодателство относно допълнителната закрила чрез сертификат на лекарствени продукти и продукти за растителна защита, както и за изобретения в областта на биотехнологията. Нужно е също така да се осигури пълното въвеждане на *достиженията на правото на ЕС* относно правото на препродажба от страна на художника и прилагането на правата върху интелектуалната собственост (ПИС).

Властите, отговарящи за защитата на правата върху интелектуалната и индустриална собственост са: Министерството на вътрешните работи, Патентното ведомство, Министерството на културата, Национална агенция "Митници" и съдебната власт. Работи се за засилване на сътрудничеството между тези органи.

По отношение на прилагането на законодателството се полагат определени усилия. Но все още високото ниво на пиратство (компакт дискове с музика и софтуер) и фалшифициране (напр. на текстилни продукти) продължава да дава основание за загриженост. България вече не е сред основните центрове за производство на пиратски или фалшифицирани стоки, но търговията с тези стоки запазва важното си място на българския пазар. Като основен приоритет остава укрепването на административния капацитет на правоприлагащите органите, включително контролът върху презграничната търговия с пиратски и фалшифицирани стоки. Очаква се, че

ефективното прилагане от страна на полицията, митническите власти и националните съдилища на приетите наскоро разпоредби относно граничните мерки и относно санкциите и правните средства за обжалване при нарушения на правата върху интелектуалната и индустриална собственост следва да допринесат за по-доброто правоприлагане.

По отношение на Брюкселския регламент и Римската конвенция България следва да посочи съответните съдилища или други власти, с оглед осигуряването на бързото въвеждане на тези разпоредби.

### *Заключение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че са необходими особени усилия за подобряване на защитата на правата върху интелектуалната и индустриална собственост. Тя заключи, че съществуват проблеми относно въвеждането на дружественото право, които се дължат на недостатъчното познаване и опит на съдебната власт по въпросите на дружественото и търговското право, по-специално по производствата за обявяване в неплатежоспособност на дружествата. Правоприлагането бе също така затруднено и от несъвършенства в законите, отнасящи се до приватизацията и концесиите. Комисията допълни, че по отношение на счетоводството и одита вече е постигната висока степен на съответствие с Директивите, но е необходимо да се подобри спазването на законодателството от страна на професионалното съсловие. Нужно бе да се положат значителни усилия за осигуряване на прилагането на практика на действащото законодателство.

От излагането на Становището насам България е отбелязала добър напредък в законодателно и административно отношение в областта на дружественото право, но усилията ѝ в тази област следва да продължат. Защитата на правата върху интелектуалната и индустриална собственост все още се нуждае от укрепване.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходни периоди в тази област. Специални преходни правила ще се прилагат по отношение на патентите за фармацевтичните продукти, които включват неприложимост на принципа на изчерпване на Общността спрямо някои стоки, които се изнасят от България, по отношение на предоставянето на допълнителната закрила чрез сертификата на лекарствени продукти и продукти за растителна защита, както и относно разпространето на регистрираните общностни търговски марки или на марките в процес на такава регистрация, на територията на България. Като цяло България изпълнява ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите за присъединяване по тази глава.

За да бъде готова за членство, следва да бъде обърнато особено внимание на ефективното прилагане на правата върху интелектуалната и индустриална собственост, и по-специално чрез засилване на граничния контрол и подобряване на координацията между правоприлагащите органи като митниците, полицията и съдебната власт. Сегашните усилия, насочени към засилване на координацията между органите, отговорни за спазването на правния ред в тази област следва да продължат.

### ***Глава 6: Политика на конкуренцията***

*Достиженията на правото на ЕС* в областта на конкуренцията обхващат както антитръстовата политика, така и политиката на контрол върху държавните помощи. Те включват правилата и процедурите за борба с антиконкурентното поведение от страна на дружествата (ограничителни споразумения между предприятия и злоупотреба с господстващо положение) и за предотвратяване предоставянето на държавни помощи

от страна на правителствата, които нарушават конкуренцията на вътрешния пазар. Като цяло, правилата на конкуренция са пряко приложими в целия Съюз, а държавите-членки са длъжни да оказват пълно съдействие на Комисията при прилагането на тези правила.

*Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

От миналогодишния Редовен доклад насам България е отбелязала добър напредък в тази област.

В **антиръстовия** сектор, Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), която е националната власт за конкуренция в България, продължи да развива своя административен капацитет. През м. октомври 2003 г. бе приет нов Организационен правилник, с който бе утвърдена нова структура на КЗК, с цел пренасочване на ресурсите за прилагането на законодателството към сериозни въпроси в областта на конкуренцията. През м. април 2004 г. КЗК прие методика за налагането на глоби, а през м. юли 2004 г. беше прието ново блоково изключение за автомобилния сектор, както и нови процедурни правила за събирането на доказателства. През отчетния период продължиха дейностите по обучение и общественно-просветните дейности. През м. октомври 2003 г., след значително забавяне на процедурата, в състава на КЗК бяха назначени нови членове.

КЗК продължи също така да развива практиката си по прилагане на антиръстовото законодателство. През 2003 г. КЗК прие 64 антиръстови решения, включващи ограничителни споразумения (6), злоупотреба с господстващо положение (25) и контрол на сливанията (24), което доведе до 12 забрани (всички придружени с глоби). През първите осем месеца на 2004 г. КЗК прие 86 антиръстови решения, включващи ограничителни споразумения (5), злоупотреба с господстващо положение (23), контрол на сливанията (15), което доведе до 12 забрани (10 от които придружени с глоби). КЗК работи активно и в областта на застъпничеството за конкуренцията.

В областта на **държавните помощи** бе отбелязан напредък по законодателната рамка с приемането през м. юни 2004 г. на изменения в правилата за прилагане на Закона за държавните помощи. През м. март 2004 г., съгласно механизмите на Европейското споразумение, съвместно бе приета регионална карта за помощите. През м. март 2004 г. бе изменена Наредбата за мониторинг и осигуряване на прозрачност на държавните помощи, с цел да се транспонира Директивата на ЕС относно прозрачността. През м. юни 2004 г. България прие изменения във фискалните си схеми, с цел да ги приведе в съответствие с правилата за държавни помощи преди 1 януари 2005 г.

Административният капацитет продължи да се развива. Подобри се сътрудничеството между КЗК, която отговаря за контрола върху държавните помощи, и отдела за държавните помощи към Министерство на финансите (ОДП), който отговаря за мониторинга на държавните помощи, както и с други части на администрацията. Продължиха информационните дейности, насочени към повишаване на информираността относно правилата, и бяха положени значителни усилия в областта на обучението.

КЗК продължи да развива практиката си по прилагане на законодателството в областта на държавните помощи. През 2003 г. КЗК разгледа 49 дела за държавни помощи, от които 33 се отнасят до Глава "Конкуренция", а през първите осем месеца на 2004 г. КЗК разгледа 91 дела за държавни помощи, от които 65 се отнасят до Глава "Конкуренция". България представи Годишния доклад за държавните помощи за 2003 г. през м. юли 2004 г. През отчетния период продължи прилагането на мерки за

осигуряване на по-добро спазването на задължението за *ex-ante* уведомяване. На базата на план за реструктуриране на стоманодобива е постигнато споразумение с ЕС за удължаване на периода, през който на стоманодобивната промишленост могат да се предоставят държавни помощи за реструктуриране при определени условия, дефинирани в Протокол 2 към Европейското споразумение и последващите допълнителни протоколи.

### *Обща оценка*

Що се отнася за антиitrustовата политика, общата оценка е положителна. Законът за защита на конкуренцията съдържа основните принципи на антиitrustовите правила на Общността, засягащи ограничителните споразумения, злоупотребата с господстващо положение и контрола на сливанията. Въпреки това, все още е необходимо по-нататъшно усъвършенстване на правилата с оглед на новия процедурен Регламент на ЕС № 1/2003, и за да се осигури едно по-ефективно практика по тяхното изпълнение. За да се постигне изцяло удовлетворителен административен капацитет е необходимо да продължат усилията по отношение на пренасочването на ресурсите за прилагането на законодателството към сериозни въпроси в областта на конкуренцията, обучение на КЗК и на съдебната власт и към повишаване на информираността (включително към подобрена Интернет страница). Важно е КЗК да постави висок стандарт на независимост, обективност и качество и поради тази причина е необходимо да се подобри и процедурата по назначаване на членове на КЗК. За да се постигне напълно задоволително ниво на практиката на КЗК по прилагане на антиitrustовото законодателство, е необходимо България да продължи усилията си за следване на една по-ограничителна политика на санкциониране, да постави по-голямо ударение върху превенцията на най-сериозните нарушавания на конкуренцията, както и по-добре да използва средствата за разследване, включително изненадващи проверки. Необходимо е също така България да даде възможност за съблюдаване прилагането на антиitrustовите правила в частния сектор посредством съдилищата. КЗК трябва да поеме активна роля както по отношение на дейностите по правоприлагане, така и в областта на застъпничеството за конкуренцията, за да се осигури постоянната либерализация на икономиката и отварянето на пазарите.

Що се отнася до държавните помощи, общата оценка е в голяма степен положителна. Законът за държавните помощи и наскоро измененият правилник за приложението му, дават добра законодателна рамка за контрола върху държавните помощи. За да се постигне изцяло удовлетворителен административен капацитет е необходимо да се засили компетентността на КЗК и ОДП в областта на държавните помощи и да продължат усилията относно сътрудничеството в рамките на администрацията, дейностите по повишаване на информираността (включително за подобрена Интернет страница) и обучението на съдебната власт. По отношение на практиката на КЗК по прилагане на законодателството, качеството на взетите през 2003 г. решения в голяма степен бе незадоволително, но през първите осем месеца на 2004 г. бе постигнат явен напредък по отношение на качеството и приложното поле на решенията, включително оценката и привеждането в съответствие на съществуващите фискални схеми за помощи. За да се постигне напълно задоволително ниво на практиката на КЗК по прилагане на законодателството в областта на държавните помощи, обаче, е необходимо България да продължи усилията си за подобряване на качеството на решенията си относно държавните помощи. На базата на опис на държавните помощи бяха представени годишни доклади за годините до 2003 г., като качеството на последния доклад е добро. По-специално, е необходимо да продължат усилията в посока осигуряване на *ex-ante* уведомяване на всички нови мерки за помощ и на надлежен кумулативен контрол, като се обърне особено внимание на прилагането на правилата за държавните помощи по отношение на случаите на реструктуриране, разсрочените плащания, фискалните преференции, помощите за МСП и мерките във



връзка с приватизацията. Важно е също така активно да се проследява реалното изпълнение на решенията и становищата. Помощите за стоманодобивния и въгледобивния сектор е необходимо да бъдат изцяло контролирани, като се спазват конкретните ангажименти за тези сектори и трябва да се завърши техническото проучване на съответното производство на въглища.

### *Заключение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че в областта на антиръстовата политика България е постигнала известен напредък по отношение на институционалните и законодателни изисквания, но че въвеждането, прилагането и контрола на законодателството изискват провеждането на устойчиви структурни реформи. В областта на държавните помощи Комисията заключи, че постигнатият напредък във всички аспекти е органичен, и че са необходими значителни усилия за изпълнение на изискванията за надежден контрол върху държавните помощи, по-специално по отношение на прозрачността при предоставянето на държавни помощи и създаването на добре функциониращ орган за мониторинг, който да разполага с достатъчно правомощия за мониторинг на държавните помощи и с достатъчно квалифициран персонал.

От излагането на Становището насам България е отбелязала стабилен напредък в приемането на антиръстово законодателство, развитието на административния капацитет на КЗК и създаването на практика по прилагане на антиръстовото законодателство. Напоследък също бе постигнат напредък в приемането на законодателство относно държавните помощи и засилване на прозрачността в системата, както и в развитието на административния капацитет на КЗК и ОДП и създаване на практика по прилагане на законодателството относно държавните помощи. Като цяло, що се отнася до провеждането в съответствие на законодателството, административните капацитети и практиката по правоприлагането, България постигна доста напредък, макар че по-специално практиката по правоприлагането в областта на държавните помощи все още се нуждае от по-нататъшно укрепване.

Преговорите по тази глава са временно приключени, като е потвърдена положителната тенденция в практиката по прилагането на законодателството в областта на държавните помощи. България не е поискала преходни периоди в тази област. Като цяло България изпълнява ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите за присъединяване по тази глава.

За да бъде готова за членство, трябва да се обърне особено внимание, за да се гарантира, че България продължава да актуализира провеждането в съответствие на законодателството си с *достиженията на правото на Европейския съюз* в тази област, че продължава да укрепва административния си капацитет и, което е най-важно, че продължава да развива досегашната си практика по правилно прилагане и осигуряване на спазването на законодателството както в областта на антиръстовата политика, така и на държавните помощи. По-специално, България има нужда от по-нататъшно подобряване на качеството на правоприлагането в областта на държавните помощи. В това отношение, продължаването на сегашните усилия, насочени към подобряване на административния капацитет и тясното редовно сътрудничество, което КЗК установи с Комисията, следва да повиши качеството на практиката на правоприлагането.

### *Глава 7 : Земеделие*

Глава “Земеделие” покрива голям брой задължителни правила, много от които са пряко приложими. Правилното прилагане на тези правила и тяхното ефективно привеждане в действие от страна на една ефективна публична администрация е от основно значение за функционирането на Общата селскостопанска политика. Това включва създаването на системи за управление, като разплащателната агенция и Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК), а също така и капацитет за прилагането на мерките по развитие на селските райони. Членството в ЕС за широка гама земеделски продукти, включително обработваеми култури, захар, продукти от животински произход и специализирани култури. На последно място, тази глава покрива подробни правила във ветеринарната област, които са от основно значение за опазването на здравето на животните и безопасността на храните на вътрешния пазар, както и във фитосанитарната област, включително проблеми като качеството на семената, материалите за растителна защита и вредните организми.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След последния Редовен доклад, беше отчетен още по-голям напредък по отношение на привеждането в съответствие на законодателството с *достиганията на правото на ЕС (acquis)*, и по отношение на засилването на административния капацитет. Земеделието все още е важен източник на заетост в селските райони и е важно за икономиката на страната като цяло. Пазарните и полупазарните стопанства, обаче, спъват продуктивността на труда в земеделието и доходите в селските райони. Секторът също така показва устойчиво развитие, без никакви сериозни сътресения, и с плавно развитие на производството и търговията.

Делът на селското стопанство от брутната добавена стойност (БДС) беше 12,1 % през 2002 г. и спадна до 11,4 % през 2003 г., като по този начин се потвърди тенденцията за намаляване на приноса на земеделието към общата БДС. През 2003 г., в България беше отчетен положителен търговски баланс от 30 милиона евро в търговията с първични земеделски продукти с ЕС. Износът на България<sup>2</sup> се равняваше на общо 374 милиона евро, в сравнение с 344 милиона евро за износа на ЕС на 25-те. През същия този период, България отбеляза също така и положително търговско салдо от 16 милиона евро с ЕС на 15-те. Износът на България се равняваше на 304 милиона евро, в сравнение с 288 милиона евро за износа на ЕС на 15-те. Намаляването на износа на България към ЕС на 25-те от 74 милиона евро в сравнение с предходната година може да се отдаде на резкия спад на износа на зърнени култури от България, за който през 2002 г. бяха отчетени рекордни равнища, а през 2003 г. се върна към по-исторически нива. Основната част от износа на България се състои от маслодайни семена, следвани от месо (особено овче месо и патешки черен дроб) и зърнени култури (основно пшеница). През същата година, стойността на износа на ЕС на 25-те към България (344 милиона евро) показва леко повишение в сравнение с 2002 г. (330 милиона евро), като основните сектори, в които ЕС осъществи износ са свинското месо, птичите меса, следвани от плодовете (предимно портокали и праскови) и растителните масла.

По отношение на пазара на земята, данните за 2003 г., в сравнение с тези за 2002 г., показват един стабилен пазар в транзакциите, свързани със земята (около 35 хиляди хектара годишно) и стабилна цена за хектар (около 730 евро). След приключването на процеса на реституция на земята, основната цел сега е да се

---

<sup>2</sup> Източник на данните за търговията: Определението на Световната търговска организация за земеделски продукти, данни от ЕВРОСТАТ КОМЕКСТ (виж U.E. 12.15: Commerce des produits agricoles 1998-2000, 1 Partie D.G. AGRI / G.2 Analyses quantitatives, prévisions, statistiques, études, 2001, pp. 10-57 et 86-89.) (Търговията със земеделски продукти за 1998-2000, I част, ГД Земеделие, Количествени анализи, прогнози, статистики, изследвания), 2001 г., стр. 10-57 и стр. 86-89)

преодолее разпокъсването на земята. След приемането на Закона за Национална компания "Земя", тази автономна институция, която е държавна собственост, отговаря за подпомагането на прозрачни пазарни механизми и конкурентни пазарни цени, с цел да се създадат консолидирани парцели.

В сравнение с 2002 г. отделените от бюджета средства за земеделието нарасна с 13,3 % до 204 милиона евро. И обратно, отделените от бюджета средства за 2004 г. се забелязва намаляване с 50 милиона евро и почти 10 милиона евро намаление на средствата за субсидии. По отношение на селскостопанската политика, Министерството на земеделието и горите (МЗГ) продължи да следва стратегии и действия по отношение на секторите, посочени в Правителствена програма 2001-2005 г. Приоритетните сектори са биологично земеделие, зърнени култури, животновъдство, мляко и вино. По отношение на тях, МЗГ следва своята политика за укрепване на земеделското производство. По отношение на ценовата политика, българското земеделие продължава да действа като свободен пазарен сектор, с изключение на държавната интервенция в пазара на тютюн. Определени субсидии бяха дадени също така в сектора на зърнените култури, за производството на качествено мляко, за развъждането на елитни животни и сортове растения, за производството на зеленчуци (червени пиперки, домати и картофи) и за дългогодишните насаждения (рози, овощни градини и лозя). Нещо повече, през 2003 г. Държавен фонд "Земеделие" (ДФЗ) подпомагаше три инвестиционни програми за производството на растения и развъждането на животни и за селскостопанска техника. Като се основава на договореностите в рамките на СТО, България също така продължи да провежда либерална търговска политика. Бяха подписани споразуменията за свободна търговия (ССТ), които бяха договорени през 2002 г. с Албания, Босна и Херцеговина, и Сърбия и Черна гора. ССТ с Албания влезе в сила през 2003 г., докато влизането в сила на другите две все още предстои. Неотдавна беше договорено и ССТ с Молдова.

Експортните субсидии за земеделски продукти, като сирена, яйца, птиче месо, агнешко месо и овче месо и преработени плодове и зеленчуци за износ към трети страни (не към пазара на ЕС) бяха въведени през 2004 г., в съответствие с международните разпоредби и договорености, и се базират на българско законодателство от 2003 г.

#### *Хоризонтални въпроси*

Продължи подготовката за изграждане на структурите, които ще администрират Европейския фонд за ориентиране и гарантиране на земеделието (ФЕОГА), в рамките на Държавен фонд "Земеделие". Една единствена разплащателна агенция, която ще бъде изградена на основата на настоящата Агенция САПАРД, ще администрира както европейските фондове, така и националните. България е приключила своя план за управление на националните фондове. В момента тече процес на набиране и обучение на допълнителни служители за агенцията, с цел, до 2006 г., да бъдат наети 450 нови служители.

Текущи приоритет по отношение на завършването на Интегрираната система за администриране и контрол в България през 2006 г. е изчистването на данните за системата за идентификация на земеделските парцели, с помощта на Системата за информация за земеделските земи (АЛИС). Вторият етап от развитието на интегрираната система за администриране и контрол също е започнал, като целта му е изготвянето на техническите спецификации и провеждането на публични търгове за услуги по въздушните наблюдения.

Преброяването на земеделските стопанства през 2003 г. сега достигна до планираният трети етап на обработване на данните и публикуване на резултатите. По-

малко от 0,05 % от земеделските стопани са отказали да сътрудничат на преброителите. Първоначалният списък показваше наличието на 817, 298 статистически единици, от които трябваше да бъдат събрани данни. В края на преброяването съществуваха данни за 678, 825 статистически единици, които се занимават със земеделска дейност. Около 50, 000 от тях са стопанствата с много малко земеделска дейност, на границата на определения праг за едно земеделско стопанство. 138, 473 стопанства, които първоначално бяха включени в преброяването се оказа, че или не се занимават със земеделска дейност, или дублирани, или дейността им е само странична, под прага на установеното за стопанство.

От използваната земеделска площ, която се поддържа от интервюираните единици бяха изключени неизползваемите земеделски площи и изоставените земи, както и други пасища и ливади, които се използват от много стопанства. В края на годината трябва да бъдат известни окончателните резултати, които ще бъдат основата на данните за участието на България в Общата селскостопанска политика (ОСП).

По отношение на търговските механизми, в момента се прилага законодателство за издаване на експортни лицензии и за отпускане на експортни субсидии, което обаче показва някои съществени различия от системата, която се прилага в ЕС. Решенията по отношение на подробности за субсидиите се вземат ежегодно от Министерския Съвет. Експортните лицензии се издават от ДФЗ.

С оглед на приключването на привеждането в съответствие на българското законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), в областта на политиката на качеството бяха предприети редица законодателни мерки за установяване на стандартите за качеството на продуктите, които се подпомагат, и процедурите за прилагането на контрола по качеството. Географските обозначения и наименованията за произход трябва да се регистрират от Патентно ведомство на Република България; настоящите правни разпоредби в България са в съответствие със съответните разпоредби на ЕС.

Въпреки, че агроекологичната мярка по САПАРД все още не е акредитирана, беше постигнат допълнителен напредък по отношение на прилагането и въвеждането в сила на биологичното земеделие. Частно юридическо лице ("SGS Bulgaria Ltd. Co.") беше одобрено от МЗГ за институция, която ще инспектира органично произведени растения, растителни продукти и храни от растителен произход. Тази институция ще отговаря също така и за използването на обозначенията на методите за биологично производство. Очаква се одобряването на още такива институции, в контекста на надзора на биологичното земеделие.

Като продължава дейността си от предходните две години по отношение на мрежата за земеделско счетоводство (МЗС), събирането на информация през 2004 г. включва 500 земеделски стопанства. Националният статистически институт отговаря за обработката на данните и за създаването на мрежа за земеделско счетоводство в България. Завършването на МЗС също така зависи от резултатите от преброяването на земеделските стопанства през 2003 година.

#### *Организации на общия пазар*

Като се използват резултатите от предишни анализи на приложимостта и плановете за прилагане, България е започнала да създава необходимите структури за общите организации на пазара във всички основни сектори. Особено внимание се обръща на създаването на законодателство, което ще позволи да се изгради административния капацитет и да се прилагат мерките по общата селскостопанска политика.

По отношение на обработваеми култури се отбелязва, че България е приключила със привеждането в съответствие на законодателството и е създала необходимия административен капацитет за управлението на сектора, като е създала Националната служба по зърното и фуражите (НССЗ), като част от структурата на МЗГ. Наблюдава се също така тясно сътрудничество между Националната ветеринарномедицинска служба (НВМС) и Националната служба по зърното и фуражите по отношение на създаването и прилагането на план за проверки на фуражите. В резултат на слабата реколта през 2003 г. (причинена от суша) България наложи забрана за износ на зърно и освободи част от националния резерв. МЗГ продължи да подпомага сектора на национално равнище, под формата на субсидии, субсидии за погасяване на лихви, гаранции по кредити и съфинансиране.

По отношение на специализираните култури (плодовете и зеленчуците), привеждането на законодателството в съответствие е приключено. Производителите и търговците са насърчавани да повишат качеството на продуктите и пакетирането им, като се прилагат по-рано приетите разпоредби на правото на ЕС. Привеждането в съответствие на законодателството също е приключено. Фонд "Тютюн" в рамките на МЗГ управлява тютюневия сектор в България. Управлението включва мерки по отношение на производството, интервенцията, управлението на квотите и контрола над производителите и техните производствени площи. Тъй като доходите на производителите все още са много ниски, за първо качество тютюн се отпуска помощ от страна на държавата. Започна и приватизацията на държавното тютюнево предприятие "Булгартабак", както и на неговите подразделения. Отчисленията от продажбите се използват за подпомагането на социални програми за наетите в тютюневия сектор.

С последните изменения и допълнения на законодателството за виното и спиртните напитки, България премахна някои законови пречки по отношение на привеждането на законодателството в съответствие с *достиганията на правото на ЕС (acquis)*. Изпълнителната агенция по лозата и виното (ИАЛВ) сега изцяло отговаря за регистрацията на лозовите масиви, като самата тя е държавен контролен орган, докато Националната лозаро-винарска камара (НЛВК) продължава да отговаря за регистрацията на производителите. Националната лозаро-винарска камара ще продължи да функционира като междупрофесионална организация. НЛВК също така управлява Българския винен фонд, който прави промоции на местни марки вина. Производителите на вина, които са допринесли за създаването на този фонд могат да подават заявления за получаване на подпомагане от Държавен фонд "Земеделие". Нещо повече, създадена е Комисия за качеството на виното и се прилагат допълнителни мерки по отношение на правата за засаждане. Продължава работата по завършването на ГИС-базирания регистър на лозята, но до края на юли 2004 г. само 10 % от лозовите масиви са били регистрирани. Стартира и система за признаване на сертифициран лозов посадъчен материал.

Производителите на спиртни напитки и ликьори трябва да се регистрират в Министерството на икономиката и да предоставят техническите спецификации на своите продукти.

По отношение на сектора за месо, е отбелязан напредък във въвеждането на системите за класификация на овчите и свинските кланични трупове, базирана на скалата (S)EUROP. Също така беше прието и законодателство за производството и пускането на пазара на яйца, съобразени с изискванията на Европейския съюз. С цел подобряване на качеството на суровото мляко, бяха отпуснати държавни субсидии за да се покрият стандартите за качество на ЕС. Всички настоящи 3,500 млекосъбирателни пункта и 360 млекопреработвателни предприятия са предприели мерки за контрол на

качеството. В тази връзка, последното изменение на програма САПАРД включва стимулиране за дребни млекопроизводители, които се обединяват, за да закупят охладителни съоръжения и предвижда закупуването на специални контейнери за охлаждане. Изискванията за наименованията и етиктирането на млякото и млечните продукти бяха транспонирани. Беше въведена система за събиране на необходимата информация за разпределението и управлението на млечните квоти, която включва реорганизираната Дирекция “Животновъдство” в МЗГ.

#### Развитие на селските райони и горско стопанство

В началото на 2004 г., беше подготвена концепция за развитие на селските райони, включващо широк спектър от мерки, които са заложи в Регламент (ЕО) 1257/1999 и Регламент (ЕО) 141/2004, в частност подпомагането на полупазарните стопанства, добавките към директните плащания, и двете специфични мерки по САПАРД, по отношение на създаването на групи на производители и за техническа помощ. В допълнение към мерките по САПАРД, се прилагат и три подготвени национални програми и проекти. Те са за подпомагане на алтернативното земеделие в Родопите, една регионална програма в Северозападна България, и програма за устойчиво развитие на селските райони и развитие на необлагодетелстваните райони.

Дискусиите в контекста на междинната оценка на програма САПАРД доведоха до някои предложения за изменения и допълнения към Българския национален план за развитие на земеделието и на селските райони (БНПРЗСР); в дебатите участваха представители на сдружения на земеделските стопани и неправителствени организации от селските райони. Усвояването на средствата от фондовете на Общността е задоволително, но все още не е достигнало стабилно състояние; в началото на август 2004 г. Комисията вече беше получила заявления за подпомагане за 102 % от разпределените фондове за 2000 г., което представлява плащания на крайните бенефициенти към края на юни 2000 г. в размер на 59 милиона евро. През 2003 г. беше проведена междинна оценка на прилагането на САПАРД в България.

В рамките на МЗГ Дирекция “Развитие на селските райони и инвестиции” отговаря за прилагането на политиката на правителството по отношение на развитието на селските райони (РСР). В допълнение към отдела по САПАРД, отделът по развитие на селските райони наблюдава инвестициите в необлагодетелстваните райони и подготвя интегрирани планове за развитие на селските райони. В момента се подготвят законодателни разпоредби, които да дефинират необлагодетелстваните райони. Специфичната компетентност на третия отдел е да покрива всички агро-екологични въпроси.

В сектора на горското стопанство, бяха приети правилата и процедурите за дейностите в горите по предотвратяване на горските пожари и опазването им от пожари, както и изискванията за производството и търговията с горски репродуктивен материал. Националният Горски борд (НГБ) наскоро беше реинтегриран в Министерството на земеделието и горите, като сега разчита на държавния бюджет. Неговите правомощия и отговорности покриват управлението и контрола над горите, лова и некомерсиалния риболов.

#### **Ветеринарни и фитосанитарни въпроси, включително безопасност на храните**

България продължи процеса на хармонизация на националното законодателство с *достиганията на правото на ЕС (acquis)* във ветеринарната област. Няколко наредби покриват вертикалните мерки на ЕС по отношение на мерките за здравето на

животните и ветеринарните изисквания за общественото здраве при търговията с и вноса на живи животни и определени животински продукти (говежди ембриони, птици и яйца за люпене, червени, бели и дивечови меса и месни заготовки, други неупоменати живи животни и семенна течност, яйцеклетки и ембриони от тях), контролните мерки за болести по животните (Африканска треска по свинете), хуманното отношение към животните (лабораторните животни), и хоризонталните мерки по отношение на ветеринарните проверки при вноса на живи животни и по отношение на ветеринарните удостоверения. Трябва да продължи процеса на хармонизация и прилагане на правилата относно мерките по отношение на трансмисивните спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ) и свързаните с тях мерки по отношение на отпадъчните продукти от животински произход, които не са предназначени за човешка консумация (режима на проверките, приемането на съответната забрана за фуражите, събирането и унищожаването на трупове и специфични рискови материали).

В съответствие с националния план, процесът на реструктуриране и модернизация на предприятията, които преработват сурови материали и произвеждат продукти от животински произход, ще бъде завършен до края на 2005 г. Причината за промяната в плана беше удължаването на срока за финансиране по Годишното споразумение за финансиране на програма САПАРД 2002 до края на 2005 г. Всички действащи към момента предприятия трябва да отговорят на изискванията за техните съответни група и капацитет до същия този момент. Всички сега съществуващи предприятия са включени в регистър, който е разделен на групи в зависимост от вида на произвежданите продукти. В съответствие с техния статус на реструктуриране и модернизация, всички предприятия в момента са класифицирани в четири категории. Предприятията от категория I отговарят на стандартите на ЕС. Предприятията от категория II са онези, които имат одобрени бизнес-планове и които са започнали процеса на реструктуриране и модернизация. Предприятията от категория III имат потенциал да постигнат съответствие, но все още не са започнали процеса на реструктуриране и модернизация към 1 февруари 2004 г. Те или ще бъдат затворени временно или ще бъдат прехвърлени към Категория II. Предприятията от категория IV, които нямат потенциал да постигнат съответствие, бяха затворени в началото на 2004 г. Само на предприятия, които са закупили земя с цел изграждане на нови мощности, с одобрени технологични планове и които покриват основните хигиенни изисквания ще бъде позволено да продължат да работят до края на 2005 година.

Беше отбелязан допълнителен напредък по отношение на привеждането в съответствие на българското законодателство за внос и транзит с *достиженията на правото на ЕС (acquis)*, но законодателството трябва да се преразгледа в светлината на измененията на ветеринарния рамков закон. Бяха започнати задълбочени анализи на приложимостта за граничните инспекционни ветеринарни пунктове (ГИВП), с помощта на Общността. Стартираха проекти за изграждането и оборудването на шест дългосрочни пункта, след резултатите от задълбочените изследвания, включително строителни работи по изграждане на шест дългосрочни граничните инспекционни ветеринарни пункта (Варна, Бургас, Калотина, Брегово, Гюешево и Златарево). Строителните проекти във Варна, Бургас и Калотина се забавиха. Граничният инспекционен пункт на летище София ще бъде изграден, като за това е отговорно Министерството на транспорта и съобщенията. Необходими са значителни усилия, за да може този граничен инспекционен пункт да бъде готов към датата на присъединяването. Във ветеринарните факултети в Стара Загора и София беше проведено задълбочено обучение на граничните инспектори. Въпреки това, ветеринарните служби продължават да страдат от голямото текучество на персонала. България оттегли искането си за изграждане на два нови гранични инспекционни ветеринарни пунктове по река Дунав (Русе и Видин) за целите на вноса на фуражи. Координацията е подобрена и между заинтересованите органи трябва да се разработи обща стратегия за прилагането на общностните процедури за контрол на вноса.

По отношение на проследяването, идентификацията и регистрацията на животните в миналото е отбелязан добър напредък. Информацията, обаче, все още се съхранява на хартиен носител, а съответната информация се обработва по електронен път едва на по-късен етап. По този начин, данните, които са налице в електронен вид не представляват ситуацията към момента.

По отношение на сектора за хранене на животните, бяха приети правилата на ЕС по отношение на максимално допустимите нива на нежелани вещества в продуктите, предназначени за хранене на животните. Към настоящия момент, всички основни директиви на ЕС в този сектор са въведени в българското законодателство.

С цел подобряване на общия административен капацитет за безопасност на храните Министерството на здравеопазването (МЗ) и МЗГ са разработили обща стратегия за обучение на техните служители. Те също така са подобрили взаимодействието си по отношение на разглеждането на въпросите, касаещи безопасността на храните и идентифицирането на свързаните с тях критични точки в предприсъединителния период.

По отношение на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) във фитосанитарната област, въвеждането на основните мерки на ЕС по отношение на растителното здраве вече почти е приключило. България също така навакса закъснението си в процеса на хармонизация в областта на посевния и посадъчен материал. Беше прието законодателство, което покрива производството на и търговията със зърнени култури, маслодайни и влакнодайни култури, зеленчуци, картофи, фуражни култури и захарно цвекло, както и производството на и търговията с плодове, вина, посадъчен материал за декоративни растения и горски видове, както и по отношение на официалната сортова листа и регистрацията на производителите и търговците на семена и посадъчен материал. Друг важен елемент беше въвеждането на задължително обучение на фитосанитарните инспектори. Това обучение ще помогне на инспекторите по отношение на новите аспекти на тяхната работа и ще освежи и осъвремени техните знания за новите законови изисквания. Всеки инспектор ще премине през курс на обучение от 40 часа за период от три години. През 2003 г., беше представен междинен доклад за резултатите от мониторинга върху вредителите по картофите и други растения, проведен през 2003 г., с оглед признаването на защитени зони по отношение на някои заболявания по растенията в България.

#### *Обща оценка*

България е постигнала добър напредък по отношение на хоризонталните въпроси. Тя се движи по график по отношение на създаването на необходимите структури за прилагането на ФЕОГА, при условие, че бъдат разпределени достатъчни финансови и човешки ресурси, в частност по отношение на създаването на необходимите информационни системи и оперативните ръководства за работа на разплащателната агенция и ИСАК. По отношение на ИСАК, също така е от огромно значение да се създаде нова система за идентификация на земеделските парцели (СИЗП) и да се придобие пълно покритие на територията на България с ортогонални изображения. Очаква се също така и напредък по отношение на консолидацията на земята след създаването на Национална компания "Земя". Що се отнася до търговските механизми, трябва да бъдат взети решения по отношение на отговорните институции. Развитието на административните структури трябва да продължи в тясно сътрудничество с всички заинтересовани страни. В областта на биологичното земеделие са необходими по-нататъшни изменения на законодателството, за да бъде то изцяло в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Беше отбелязан допълнителен напредък по отношение на развитието на организациите на общия пазар



в сектори като този на обработваемите култури и специализираните култури, които са от ключов интерес за България. Все още, обаче, се изискват значителни усилия в сектор вино, където трябва да се създаде регистър на лозята. По отношение на плодовете и зеленчуците, българските власти трябва да отдадат подобаващо внимание на предоставянето на производителите на едно високо равнище на информация на производителите и да ги насърчават да създават организации на производители. Необходима е също така информация за производителите в сектор говеждо месо и съответната месна индустрия. Трябва да бъдат положени усилия в развитието на млечния сектор, и в частност по отношение на навременното въвеждане на системата от млечни квоти. Процентът на усвояване на средствата по програма САПАРД е успешен. Всички ресурси по САПАРД от националния бюджет на България вече са разпределени. Беше направена стъпка в положителна посока с дефинирането на понятието за развитие на селските райони, което включва всички основни принципи на политиката по развитие на селските райони.

Във ветеринарния сектор, беше постигнат добър напредък във въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), докато въвеждането им действие все още остава в по-голяма степен критично. На първо място, по-нататъшното обучение на персонала, особено на регионално и на местно равнище, трябва да послужи за укрепване на административния капацитет във всички сфери от тази част на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). По отношение на здравето на животните, страната трябва да бъде подготвена за прилагането на политика на отказ от ваксинации, за функционирането на система за унищожаване на отпадъци и за схема за компенсиране за животните в случай на прилагането на мерки за отстраняване на заболявания. В този контекст има едно особено важно изискване за наличието на функционираща електронна система, която да записва идентификацията и регистрацията на съответните налични видове селскостопански животни, което също така ще предостави възможност за проверки в реално време на контрола за тяхното движение. Системата би следвало също така да предоставя всичката необходима информация за ветеринарните проверки по отношение на общественото здраве, като например мониторинг и контрол върху остатъчните вещества и зоонозите. Модернизацията и акредитирането на лабораториите за здравето на животните и за общественото здраве трябва да продължи. Текущата категоризация и класификация на предприятията формират базата на националната стратегия за тяхното реструктуриране и модернизация, с цел достигане на стандартите на ЕС. Прилагането на стандартите на ЕС по отношение на хуманното отношение към животните често зависи от инвестициите в структурите. Като цяло такава е ситуацията в кланиците що се отнася до периода преди клането и до зашеметяването, по време на транспорта за превозните средства, и в стопанствата по отношение на съоръженията и системите за отглеждане. Обаче, едно по-нататъшно обучение по стандартите на ЕС би могло също така да помогне експертите в тази област да са по-добре запознати със стандартите на ЕС за хуманно отношение към животните. Българските власти трябва да продължат да прилагат националния план за реструктуриране и модернизация на предприятията с цел да се достигнат очакваните резултати.

Като се отразява ситуацията при ветеринарния контрол на вноса и транзита, необходимите структури физически са били създадени само на границата с Турция. В частност, определени дългосрочни съоръжения на бъдещата външна граница на ЕС трябва да бъдат приключени преди присъединяването. Настоящата процедура на проверки в България, където физическите проверки се извършват в съоръжения вътре на територията на страната, не е прозрачна и не е в съответствие с изискванията на ЕС. Не съществува и електронна система, която да може да подобри прозрачността на пратките за внос и транзитните такива в една подобна ситуация. Съответните достижения на правото на ЕС (*acquis*) все още не са транспонирани.

Трябва да се даде приоритет на привездането в съответствие на законодателството с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) по отношение на мерките срещу трансмисивните спонгиформни енцефалопатии и свързаните с тях мерки за животинските отпадъчни продукти. Трябва да се предвидят разпоредби за събирането и унищожаването на трупове и специфично рискови материали, и в частност за изграждането на един нов екарисаж.

По отношение на фитосанитарния сектор, беше постигнат допълнителен напредък по отношение на приемането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за етикетането на препаратите за растителна защита и за правилата за търговия със семена. Трябва да бъде засилен, обаче, административния капацитет за прилагането на тези правила на място, особено що се отнася до системата за паспорти на растенията, регистрацията и използването на пестициди и контрола върху остатъчните вещества от тях, събирането и обработването на статистически данни, както и лабораторния капацитет, включително контрола върху качеството. Също така все още не са адекватни структурите на повечето фитосанитарни гранични контролни пунктове. Въпреки, че оборудването на повечето дългосрочни гранични контролни пунктове вече е завършено, все още не е достатъчен достъпа до съоръженията за правилно съхранение и поставяне под карантина на определени пратки или пък до съоръженията за унищожаване. България трябва да продължи текущото обучение за граничните инспектори, като се фокусира на откриването при вноса на вредители, за които следва да се наложи карантина.

Що се отнася до горското стопанство, българското Народно събрание все още трябва да приеме решение по отношение на Националната горска политика и стратегия (НГПС) в България за периода 2003 – 2013 година.

#### *Заключение*

В Становището си от 1997 г., Комисията заключи, че България е постигнала доста ограничен напредък по отношение на привездането в съответствие към достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и че ще бъдат необходими значителни и трайни усилия по отношение на реструктурирането на земеделието и секторите на храните от селскостопански стоки и по отношение на реформирането на селскостопанската политика, което да я подготви за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Тя отбеляза, че особени усилия следва да бъдат положени по отношение на: приемането, прилагането и влизането в сила на ветеринарните и фитосанитарни изисквания и реструктурирането и модернизацията на предприятията, за да отговорят на стандартите на ЕС, особено по отношение на условията за инспектиране и контрол с цел да се защитят външните граници на ЕС; подсилване на административните структури за да се осигури необходимия капацитет за прилагането и въвеждането в действие на инструментите на Общата селскостопанска политика; реструктуриране на селскостопанския и агро-хранителния сектор за да се подобри конкурентноспособния капацитет. В становището беше отбелязано също така, че са нужни фундаментални реформи преди България да може да изпълни задълженията, произтичащи от членството.

След становището, България е постигнала добър напредък по тази глава.

България е приключила временно преговорите по тази глава. На България бяха дадени следните преходни периоди: а) в областта на мерките за развитието на селските райони, избираеми за подпомагане от Общността, бяха направени редица временни изключения и изменения на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за периода 2007-2009 г., включително схемата за ранно пенсиониране на фермерите, които произвеждат мляко; б) в общата организация на пазара на мляко, по отношение на млякото за пиене

с масленост от 2 % да се предлага на пазара като полуобезмаслено, а мляко с масленост 3 % да се предлага на пазара като пълномаслено (до 30 април 2009 г.); в) във ветеринарната област, използването и преработването в някои млекопреработвателни предприятия на сурово краве мляко, което не отговаря на стандартите на ЕС (до 31 декември 2009 г.). Като цяло, България се справя с ангажиментите си и с изискванията, които произтичат от преговорите за членство по тази глава.

С цел да се завърши подготовката за членство, усилията на България трябва да се фокусират върху оставащото привеждане в съответствие на законодателството с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), върху продължаване на укрепването на административните структури и създаването на изискваната инфраструктура в рамките на частния сектор, които ще са необходими за успешното прилагане на мерките по тази глава. Особено внимание трябва да се обърне и особени усилия да се положат във ветеринарната област, където навременното въвеждане на приоритетите, изброени в националната програма за приемане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и тяхното прилагане трябва да доведе до значителни предимства.

### **Глава 8 : Рибарство**

Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на рибарството се състоят от регламенти, които не изискват въвеждане в националното законодателство. Те, обаче, изискват въвеждането на мерки за подготовката на администрацията и операторите за участието им в Общата политика по рибарство (в области като пазарна политика, управление на ресурсите и на флота, инспекции и контрол, структурни действия и държавни помощи). В някои случаи, съществуващите споразумения или конвенции в областта на рибарството с трети страни или международни организации следва да бъдат приведени в съответствие.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След последния Редовен доклад беше забелязан допълнителен напредък по отношение на сближаването с *достиженията на правото на ЕС (acquis)* и по отношение на засилването на административния капацитет.

По отношение на областта на **управлението на ресурсите и флота и инспекциите и контрола**, продължи и приключи хармонизацията на българското законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). През март 2004 г. бяха приети изменения и допълнения към Закона за морските пространства, вътрешните морски пътища и пристанища, който сега включва дефиниция за рибарски пристанища. Сегашните изменения и допълнения към Закона за рибарството и аквакултурите се отнасят до създаването на асоциации и организации на производителите и въвеждането на маркетингови стандарти и правила за рибата и рибните продукти, като по този начин се създаде правната база на пазарните аспекти за прилагането на Общата политика по рибарство (ОПР). По отношение на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), влязоха в сила изменения и допълнения в устройствения ѝ правилник, които реструктурираха организацията, фиксираха броя на служителите в нея, и описаха задълженията ѝ. Тъй като е в рамките на Министерството на земеделието и горите, ИАРА и нейните подчинени структури сега са напълно отговорни за опазването на рибните ресурси, управлението и контрола на рибарството и събирането на всякакви свързани с това статистики. Органиграмата включва един нов отдел за пазарните организации и един нов отдел за структурно подпомагане. В допълнение към това бяха създадени 30 нови работни места, с което общия брой служители достигна 240. Бяха подобрени техническото оборудване и мобилността на 27-те Регионални инспектората по рибарство (РИР) на ИАРА, които са отговорни за мониторинга, контрола и надзора. Бяха модернизирани офис оборудването и

комуникациите. Беше проведено обучение за прилагането на режима за лицензиране и регистрация. Бяха проведени семинари за маркетинговите стандарти и организациите на производители, както и за системите за качество и безопасност на рибните продукти, също така с представители на рибодобивната и рибопереработвателната индустрия.

Националната програма за рибарството и аквакултурите и Плана за управление на капацитета на рибарския флот, които целят да дадат най-общо решение за устойчивото използване на рибните ресурси и поддържането на баланса на морските екосистеми като една от целите на Общата политика по рибарство, бяха разпространени до всички заинтересовани лица и институции и научни организации, за одобрение.

Беше засилено сътрудничеството между ИАРА и Изпълнителната агенция “Морска Администрация” (ИАМА) по отношение на съвместното администриране на Регистъра на риболовните кораби. По отношение на настоящата ситуация на преизмерване на плавателните съдове, всички плавателни съдове с дължина над 15 метра вече са измерени в съответствие с правилата на Лондонската конвенция. В този контекст също така беше отбелязано, че България няма риболовни кораби от типа, за който трябва одобрение в съответствие с директивата за рибните продукти. По отношение на Системата за наблюдение и контрол на риболовните кораби, напредъкът е ограничен. Понастоящем, само софтуерът за националната статистическа система и първоначалната база данни са готови.

Статистиките за рибарството – в България изисквани по закон от 2001 г. насам – показват, че през 2003 г. четиридесет нови рибовъдни стопанства са били регистрирани, като по този начин общия им брой достига 179. Количеството риба, което се произвежда за консумация от човека и за развъждане се е увеличило и е достигнало 2 898 тона. Стратегията за възвръщане на рибните запаси беше продължена; както и през 2003 г., програмата за 2004 г. предвижда 1,7 милиона риби, които да се използват за развъждане. Рибовъдните стопанства в топли води се концентрират върху шаран, а фермите за развъждане на риба в студени води отглеждат различни видове пъстърва. Има също така няколко морски ферми за отглеждане на миди. Уловът на риба и други морски организми достигна 12 500 тона. Броя на разрешителните за риболов за развлечение (непрофесионален риболов) се увеличи значително и достигна 95 728. Сектор рибарство и аквакултури в България продължава да бъде малък и да представлява едва 0,15 % от brutния вътрешен продукт. Понастоящем, в сектора са заети 10 000 души. Вносът на риба е в стагнация, като обемът му е 18 000 тона годишно, а износът на риба нараства до 5 000 тона след вдигането на забраната от страна на ЕС. За търговски риболов през 2003 г. са издадени 4 488 лицензии за риболов в Черно море, река Дунав и 4 700 вътрешни водни басейни. Годишните лицензии все още се издават на физически лица. Лицензионният режим, въведен през 2001 г., изисква всеки притежател на лицензия да записва подробно улова си ежедневно. Неспазване на правилата за риболов е било установено в 1 461 случая. Те са били последвани от глоби и конфискация на оборудването за риболов, включително и лодките.

По отношение на **структурните действия**, Агенция САПАРД в рамките на Държавен фонд Земеделие продължава да действа като разплащателна и интервенционна агенция от месец юни 2001 г. също и по отношение на рибарството. Понастоящем тази агенция се подготвя за прилагането на Общата политика по рибарство. Програма САПАРД е допринесла за подпомагането на частния сектор на рибарството и аквакултурите. До този момент, съществуват 19 проекта по САПАРД, които покриват риба, рибни продукти и аквакултури, с особено внимание върху подобряването на преработката и предлагането на пазара на рибните продукти, развитието и диверсификацията на икономическите дейности, предоставянето на възможности за разнообразни дейности и

алтернативни доходи и създаването на пазари на едро, както и създаването на групи от производители.

По отношение на **пазарната политика и държавните помощи** в сектор рибарство, няма ново развитие, което да бъде отчетено.

По отношение на членството на България в **международни организации по рибарство**, България продължава да бъде включена в Черноморската конвенция. ИАРА продължава да бъде член или наблюдател на Антарктическата конвенция и на споразумението по рибарство с Канада, въпреки, че не се наблюдава океански риболов от страна на български плавателни съдове. България е също така член на Общия съвет по рибарство за Средиземно море, и на Споразумението за риболов по река Дунав, и на Организацията за риболов в Северозападния Атлантик. По отношение на Комисията за риболов в Североизточния Атлантик, България формално е прекратила членството си от 1984 г. през 1995 г. Междувременно е изтекъл и срока на двустранните споразумения по рибарство с трети страни, такива като Мавриций и Мозамбик.

#### *Обща оценка*

По отношение на управлението на ресурсите и инспекциите и контрола все още са необходими по-нататъшни изменения на прилагашото законодателство, в частност по отношение на системата за наблюдение на плавателни съдове и събирането и компютърното съхранение на данни за улова. Въпреки значителното засилване на административния и технически капацитет, Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури все още се нуждае от адекватно оборудване. Тя също така ще трябва да запълни допълнително разкритите работни места и да обучи служителите си ефективно да извършват необходимите дейности за контрол и инспекции, като се фокусира върху контрола на риболова във вътрешните водни басейни и на отглеждането на риба на сушата като цяло. Регистъра на риболовните кораби трябва да бъде непрекъснато осъвременяван, а софтуерът трябва да бъде също така приведен в съответствие за изпращане на необходимата информация на Европейската Комисия. Системата за наблюдение и контрол на риболовните кораби трябва да бъде завършена, включително да бъде модернизирана до една сателитно-базирана система. Това е необходимо също така и за събирането и компютърното съхранение на данни за улова. В този контекст трябва да се обърне внимание на приключването на дейностите по обработката на статистически данни и на необходимите човешки ресурси. Освен това, подробностите по отношение на лицензиите, които в момента се издават за комерсиален риболов в България трябва да бъдат адаптирани към изискванията на ЕС.

Необходимо е по-нататъшно приемане на законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на структурните действия, и особено по отношение на правилата и процедурите за използването и прилагането на Общностната структурна политика по рибарство. Трябва да се обърне внимание на това да се подсигури, че административния капацитет е адекватен и може да се справи със специфичните изисквания на разпоредбите по отношение на структурните фондове след присъединяването, в частност да изпълнява функциите на управляваща и разплащателна институция за мерките, които се съфинансират от страна на Общността.

В областта на пазарната политика, на България ѝ липсва адекватна пазарна инфраструктура. Тя все още трябва да определи видовете риба, за които възнамерява да въведе и да прилага общата организация на пазара, както и организациите на производители, които тя възнамерява да създаде. Тя ще трябва да приеме прилагашо законодателство и да създаде адекватни институционални и пазарни структури. По-конкретно, напредък ще е необходим по отношение на създаването на организации на производителите, на изграждането на интервенционна агенция, на създаването на

необходимата информационна система за управление и контрол на мерките, и на създаването и поддържането на система за подаване на информация до Европейската Комисия. Структурата, организацията и функциите на трите организации на производителите на рибни продукти все още не са в съответствие с *достиганията на правото на ЕС (acquis)*. Планът за управление на капацитета на българската флота и Българската програма за рибарството и аквакултурите все още не са приети.

По отношение на ветеринарните въпроси официалният ветеринарен контрол се е подобрил значително. Вече е възможен износ за ЕС след отстраняването на някои недостатъци. По отношение на международните споразумения, България концентрира дейностите си по река Дунав и Черно море.

#### *Заключение*

В Становището си от 1997 г., Комисията заключи, че за процеса на модернизация и прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) ще бъдат необходими значителни усилия. Тя отбеляза, обаче, че в средносрочен план сектор рибарство не се предвижда да представлява сериозен проблем.

След Становището България е постигнала добър напредък по тази глава.

България е приключила временно преговорите по тази глава. Тя не е искала никакви преходни периоди. Като цяло България се справя с ангажиментите си и с изискванията, които произтичат от преговорите за членство по тази глава.

С цел България да бъде подготвена за членство, трябва да се обърне особено внимание на пълното въвеждане на Системата за наблюдение на риболовните кораби и на непрекъснатото осъвременяване на Регистъра на риболовните кораби, изграждането на структурите и системите за общата организация на пазара и на по-нататъшното заздравяване на административния капацитет за управлението и контрола върху сектор рибарство. Също така трябва да бъдат подобрени техническия капацитет по отношение на системите за инспекции и контрол, включително информационните технологии и предаването на данни. Навременното въвеждане на приоритетите, изброени в националната програма за приемане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и тяхното прилагане трябва да доведе до разрешаването на основните важни въпроси по тази глава.

#### ***Глава 9: Транспортна политика***

Законодателство на ЕС в областта на транспорта цели подобряване на функционирането на вътрешния пазар чрез насърчаването на ефективни транспортни услуги, благоприятни за потребителите и околната среда. Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в сферата на транспорта обхващат секторите на автомобилния транспорт, железопътния транспорт, въздушния транспорт, морския транспорт и вътрешните водни пътища. Те обхващат технически стандарти и стандарти за безопасност, социални стандарти и либерализация на пазара в контекста на Единния европейски транспортен пазар.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

България продължи да отбелязва напредък в тази област след последния Редовен доклад.

По отношение на **Трансевропейската транспортна мрежа**, България продължава да осъществява своята Програма за развитие на транспортната инфраструктура 2001-2005. През септември 2003 г., в Министерството на транспорта и съобщенията бе създадена Дирекция “Координация на програми и проекти”. Тази дирекция действа като агенция за осъществяване на транспортните проекти по ИСПА и ФАР с изключение на пътните инфраструктурни проекти, които се ръководят от Изпълнителна агенция “Пътища”, която отговаря също и за инфраструктурната политика и управлението на пътищата. През март 2004 г., Агенцията беше реструктурирана, за да се даде възможност тя да изпълнява ролята си за прилагането на винетната система (виж по-долу).

В областта на **сухоземния транспорт**, България продължи привеждането в съответствие на законодателството си в различните под-сектори. В сектора на *автомобилния транспорт* през ноември 2003 г. бяха приети изменения и допълнения към Закона за автомобилните превози, които привеждат законодателството в съответствие с *достиганията на правото на ЕС (acquis)* по отношение превоз на опасни товари. Допълнително бяха приети подзаконовни актове, в това число по отношение на опасните стоки, свидетелствата за управление на МПС, свидетелство за регистрация на МПС и устройствата за ограничаване на скоростта. На 1 април 2004 г. България въведе винетна система за събиране на таксите за ползване на българската пътна инфраструктура. Съществуват седмични, месечни и годишни винетки, но няма дневни винетки. Понастоящем цените на винетките за МПС с българска регистрация са значително по-ниски от тези за МПС с чужда регистрация, но постепенно ще се уеднаквяват. Считано от 15 юни 2004 г., транспортът, обхванат от Споразумение за транзитно преминаване между България и ЕС, може да получава всички видове винетки по цени равни на тези, които се прилагат за българските превозвачи. През септември 2003 г. беше реорганизирана Изпълнителната агенция “Автомобилна администрация”, която отговаря за лицензиране на транспортните оператори, за упълномощаване на центровете за изпитване на техническата годност на МПС и обучение за професионална компетентност и изпити за правоспособност за управление на МПС. Вследствие на тази реорганизация, броят на служителите леко намаля от 533 на 524, включително намаление на броя на пътните инспектори от 210 на 201.

В *железопътния сектор*, България продължи хармонизирането на законодателството, което е почти завършено. Тя прие Наредба за проектиране и строеж на железопътни линии, гари, прелези и други съставни елементи, което допринася за въвеждането на *достиганията на правото на ЕС (acquis)* за оперативната съвместимост. Изпълнителната агенция “Железопътна администрация”, която отговаря за лицензирането, сертифицирането, предложенията за такси за инфраструктурата, надзора върху разпределението на инфраструктурния капацитет, безопасността на движението и др, значително увеличи своите проверки на безопасността. Броят на служителите на Агенцията остана непроменен. Продължава реструктурирането на железопътния сектор. През май 2004г., беше предоставен лиценз на първия частен железопътен оператор в България за товарни превози по маршрута Русе-Каспичан.

Беше инициран процес на финансово реструктуриране на БДЖ, губещото национално железопътно предприятие и Националната компания “Железопътна инфраструктура”. През август 2004 г., бе приета нова система за таксуване за инфраструктурата, целяща прилагането на принципите за таксуване, установени в законодателството на Общността. Директивите за оперативна съвместимост бяха въведени в българското законодателство през юни 2004 година.

Не може да се отчете напредък по отношение на привеждането в съответствие на законодателството или на административния капацитет по вътрешни водни пътища.

Що се отнася до **въздушния транспорт**, България прие подзаконовни актове относно компютъризираните системи за резервации и за техническата годност въздухоплавателните средства (последната прилага няколко общи изисквания за въздухоплаване. Конвенцията от Монреал за унифицирането на правилата за международен въздушен превоз влезе в сила за България през януари 2004г. Административният капацитет в авиационния сектор остана до голяма степен непроменен. Продължава да се усъвършенства обучението на персонала и осигуряването на оборудване за административните органи в авиационния сектор. Националният превозвач “България еър”, който беше създаден през ноември 2002 г., отчете печалба от дейността си за 2003 г. и очаква да я увеличи през 204 година.

По отношение на **морския транспорт** продължи привеждането на законодателството в съответствие с *достиганията на правото на ЕС (acquis)*, включително относно минималното ниво на обучение на моряците, управление на безопасността и задължителните проучвания за безопасното функциониране на фериботите, относно стандартите за проверка на корабите и проверяващите организации, както и въвеждането на разпоредби за часовите работи на моряците. Според статистиката за 2003 г., съгласно Парижкия меморандум за разбирателство, процентът на задържане на корабите, плаващи под български флаг, по реда на държавен пристанищен контрол, беше 5,68 %, което представлява значително намаление в сравнение с двете предходни години (2002 г.: 9,6 %; 2001г.: 15,7 %). За сравнение, процентът за корабите под флаг на ЕС е 2,76 за 2003 г. Има индикации, обаче, че положението се влошава, като броят на задържаните кораби под български флаг нараства. България остава в черния списък (категория “среден риск”) на Парижкия меморандум.

Изпълнителната агенция “Морска администрация”, която отговаря за държавен пристанищен контрол, администрация на флага и контрол на крайбрежната държава, се укрепва в съответствие с план за действие, който цели усъвършенстване на административния капацитет, оперирането на България като орган с държавен флаг и безопасната работа на българския флот. Анализирани и усъвършенствани са процедурите за администрация на знамето и държавен пристанищен контрол. Броят на персонала е останал непроменен; 28 инспектори преминават през продължителна програма за обучение. Общият брой на служителите за държавен пристанищен контрол е осем, разпределени по равно във Варна и в Бургас.

#### *Обща оценка*

По отношение на Трансевропейската транспортна мрежа, приоритетите за изграждане на транспортна инфраструктура отразяват националното, регионалното и Паневропейското значение на проектите. В светлината на значителните общи инвестиции, необходими за осъществяването на Националната стратегия за развитие на сектора на автомобилния транспорт, основна задача за правителството все още е да осигури най-важните средства, необходими за осъществяването на програмата и да изпълни ангажиментите си. Увеличаването на административния капацитет за планиране, координиране и осъществяване на проекти и инвестиции трябва също да остане приоритет. Твърде niskият бюджет за поддръжка на пътищата води до бързо влошаване на състоянието на пътищата и България трябва да се заеме с въпроса как да поддържа и да осигури качеството на (главната) пътна мрежа, за да е в състояние да изпълни задълженията си при присъединяването. Увеличаването на административния капацитет за планиране и координиране на големия брой проекти и инвестиции трябва също да остане приоритет.

В областта на автомобилния транспорт, остава да се приеме законодателство за прилагане, по-конкретно, относно транспортируемите съдове под налягане,



устройствата за ограничаване на скоростта, теглото и размерите на превозните средства, дигиталните тахографи и техническите проверки на пътя. Новата винетна система трябва да се адаптира за постепенното премахване на дискриминацията между националните и чуждите превозвачи. Остава да продължи да се укрепва административния капацитет, както количествено така и качествено (обучение, оборудване), особено що се касае до прилагането на правила за достъп до професията, проверките за времето на шофиране и време за почивка и крайпътните технически проверки.

В железопътния транспорт, привеждането на законодателството в съответствие е почти завършено. Все пак, обаче, трябва да се преразгледа системата за разрешаване за пускане в експлоатация на подсистемите, определени в Директивите за оперативна съвместимост и трябва изрично да се посочи органът, отговарящ за разрешаването. Трябва да се укрепят административния капацитет на регулаторния орган - Изпълнителната агенция "Железопътна администрация". Следва да се разработи дългосрочен стратегически план за железопътната система, включително инвестиционен план за инфраструктурата, способен да възстанови равновесието в сектора.

По отношение на вътрешния воден транспорт, България все още трябва да завърши привеждането на законодателството в съответствие; по-конкретно тя трябва да създаде Фонд за вътрешния воден транспорт и да приеме законодателство за техническите изисквания за плавателните съдове. Трябва да се осигури необходимият административен капацитет за решаването на тези въпроси.

По отношение на въздушния транспорт, привеждането на законодателството в съответствие остава да се довърши и остава да се приемат подзаконови актове. За да се усъвършенстват стандартите за авиационна безопасност, трябва да се приложат корективните действия определени от Обединени авиационни власти (ОАВ). Усъвършенстването на техническото състояние на съответна част от българското въздухоплаване, както и общото равнище на авиационна безопасност, се нуждаят от допълнително внимание. Що се касае до задължението за пълноправно членство в Обединените авиационни власти, трябва изцяло да се осъществят корективните действия, определени от посещението на ОАВ за последващо откриване на факти (май 2004г.). Трябва да се подобри техническото състояние на българската товарна авиация, както и на излязлата от употреба част от пътническия флот. Наравно с това трябва да се повиши общото ниво на авиационна безопасност.

В морския транспорт в голяма степен действа рамково законодателство. Съответните административни структури са налице, но се нуждаят от допълнително укрепване. Засилването на прилагането на държавната политика по отношение на администрация на флага остава област, на която трябва да се обърне внимание. Предвид на това, че повечето от корабите са собственост на държавата, трябва да се осигури независимостта на администрацията, която отговаря за проверката на корабите. Процедурите за държавен пристанищен контрол трябва да се усъвършенстват. Незадоволителна е по-специално работата на подразделението за държавен пристанищен контрол във Варна; както процедурите така и техническото оборудване трябва да се усъвършенстват, за да изпълнява правилно своите задачи това подразделение. Въпреки значителните усилия на България да подобри работата на сектора и безопасността на флота си, броят на задържаните кораби под български флаг нарасна през последните месеци.

#### *Заключение*

В становището си от 1997г. Комисията заключи, че България е отбелязала напредък в прилагането на съществуващото законодателство на Общността, но че е необходимо бързо привеждане на законодателството в съответствие и че в това отношение морският, въздушният и автомобилният товарен транспорт поставят повечето потенциални проблеми, по-специално във връзка с безопасността. В други сектори, по-специално железопътния, прилагането на практика на съществуващите законови разпоредби на Общността все още трябва да бъде наблюдавано. България трябва също да осигури наличието на ресурсите, необходими за поставянето на основите за разширяването на бъдещата трансевропейска транспортна мрежа до присъединяващите се страни, както и бързо да компенсира съществуващите недостатъци на пътната мрежа и последиците от прилагането на съществуващото законодателство на Общността по отношение на обновяването на флота. Комисията добави, че ще бъде необходимо също бързо и систематично да се укрепят българските административни структури, включително надзорните органи, например за безопасността.

След Становището България постигна добър напредък в привеждането на законодателството в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и в създаването на необходимите административни структури; по-специално в областта на шосейния и железопътния транспорт; може да се отчете също известен напредък в сферата на авиационния и морския транспорт, докато в областта на вътрешния воден транспорт може да се отчете само ограничен напредък.

Преговорите по тази глава бяха временно приключени. С България са постигнати преходни договорености по отношение на критерия за финансово състояние на превозвачите, извършващи вътрешни транспортни услуги (до 31 декември 2010 г.) и по отношение на постепенното увеличаване на пределно допустимите норми за осово натоварване на националната пътна мрежа (до 31 декември 2013 г.). България е дала съгласието си за преходен период, предложен от ЕС, относно постепенния реципрочен достъп до каботажния пазар в сектора на автомобилния превоз. Като цяло, България спазва ангажиментите и изискванията, възникнали във връзка с преговорите за присъединяване по тази глава.

За да има готовност за членство, трябва да се обърне особено внимание на прилагането на законодателството, укрепването на административния капацитет и осигуряването на здраво финансово планиране за инфраструктурните проекти. Трябва също да се осигури по-нататъшно транспониране и прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в сухоземния транспорт, авиационния и морския сектори. По-специално внимание трябва да се обърне на укрепването на органите по морската безопасност и независимостта им и за подобряване на репутацията по отношение морската безопасност, както и по отношение на авиационната безопасност и сигурност. В това отношение постоянното осъществяване на планове за укрепване на административния капацитет, по-специално обучение на българските държавни и пристанищни инспектори, както и на одобрения през миналата година план за действие за безопасността (включително предаването за скрап на плавателни съдове) следва да даде възможност за подобряването на репутацията по отношение на морската безопасност.

## **Глава 10: Данъчна политика**

Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) обхващат обстойно областта на косвеното данъчно облагане по отношение на ДДС (данък добавена стойност) и акцизите. Те изготвят определения и принципи за ДДС, докато акцизите за енергийните продукти, тютюневите изделия и алкохолните напитки са предмет на директиви на ЕС що се касае до структурата на акцизите, нивата на минималните ставки и държането и

движението на акцизните стоки. По отношение на прякото данъчно облагане, *достиженията на правото на ЕС (acquis)* обхващат някои аспекти на корпоративните данъци и има за цел главно да премахне препятствията за трансграничните дейности между предприятията. Накрая, общностното законодателство в сферата на административното сътрудничество и взаимопомощ осигурява инструменти за недопускане на укриване на данъци и избягване от данъчно облагане вътре в Общността както за преките, така и за косвените данъци.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След миналогодишния Редовен доклад, България продължи да отбелязва напредък в хармонизирането на своето законодателство относно косвеното данъчно облагане с *достиженията на правото на ЕС (acquis)*. Не може да се отчете напредък в сферата на прякото данъчно облагане.

В областта на **косвените данъци**, измененията и допълненията на Закона за ДДС, приети през декември 2003 г., влязоха в сила през януари 2004 г. Те целят въвеждането на разпоредбите във връзка с прехвърлянето на предприятия и безплатното предоставяне на стоки и услуги от работодателя на служителите. Измененията и допълненията на Закона за акцизите, приети също през декември 2003 г. и влезли в сила през януари 2004 г., целят да приведат още повече в съответствие структурата и определенията на тютюневите изделия и минералните масла. В допълнение, беше повишено нивото на ставките и за двете категории продукти в съответствие с поетите ангажименти при преговорите.

В сферата на **преките данъци** няма напредък за отчитане по отношение на въвеждането на съответните директиви на ЕС. Ставката на корпоративния подоходен данък беше намалена на 19,5 % през 2004 г. от 23,5 % през предходната година.

Не може да се отчете съществен напредък в областта на **административното сътрудничество и взаимопомощ**. По отношение на информационните технологии (ИТ) и взаимосвързаността, продължи работата по разработването на интегрирана информационна система и на стратегия за взаимосвързаност.

Що се касае до административния капацитет, през отчетния период продължи процесът на прехвърляне на работата по данъчните въпроси от Главна данъчна дирекция (ГДД) към Националната агенция за приходите (НАП). Като се използват постигнатите основни резултати от един пилотен проект по реструктурирането на Териториалната данъчна дирекция, започнат през м. Юли 2003г в град Бургас, през януари 2004г. започна реструктурирането на всички останали териториални и местни данъчни служби. През февруари 2004 г. беше приет Етичен кодекс на данъчните служители и той беше разпространен до всички данъчни служители. Беше усъвършенстван процеса на възстановяване на ДДС чрез въвеждането на система за подбор на случаи, които да се проверяват, като по този начин се съкращава необходимият период за получаване на възстановяването. От февруари 2004 г. големите данъкоплатци имат достъп до он-лайн услуга за попълване на данъчни декларации по ДДС.

#### *Обща оценка*

Българското законодателство за косвеното данъчно облагане е до голяма степен приведено в съответствие с *достиженията на правото на ЕС (acquis)*, особено що се касае за ДДС. По отношение на ДДС, е необходимо по-нататъшно привеждане в съответствие, по-специално по отношение на специалните схеми и обхвата на

изключенията. Необходимо е също да се изготвят законови разпоредби относно сделките вътре в Общността.

По отношение на акцизите, въпреки, че България в значителна степен хармонизира структурата на акцизите с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и повиши прилаганите ставки в съответствие с графика, договорен по време на преговорите като по този начин достигна минималните нива на ЕС за някои продукти (междинни алкохолни продукти, някои минерални масла), все още е необходимо значително въвеждане. Ставките за много на брой продукти са все още значително под минимума за ЕС, по-специално бирата, алкохолните напитки, оловния и безоловния бензин, масления газ, втечнения нефтен газ (ВНГ), метана и керосина, използвани като реактивно гориво, както и цигарите. Постепенното увеличаване на ставките на акцизите за тези продукти следва да продължи с оглед достигане на минималните нива за ЕС, изисквани от достиженията на правото на ЕС (*acquis*). България следва спешно да започне да се подготвя за въвеждането и прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), свързани с данъчните складове и режима на движение при временно освобождаване от мита, за да даде достатъчно време на Агенция “Митници” за ефективното му управление и разширяването му до движения вътре в Общността след присъединяването.

По отношение на прякото данъчно облагане, България трябва да завърши транспонирането на Директивите за сливанията и дъщерните предприятия и предприятията майки, по-специално като премахне 15 %-ния данък, удържан при източника за дивидентите, репатрирани от установени в ЕС компании от български дъщерни предприятия. В допълнение, България трябва да приведе своята система за облагане на лихвите и плащанията на възнаграждения за права в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). България следва също да въведе нови данъчни мерки, които отговарят на принципите на Етичен кодекс за бизнес данъчно облагане, както и ще трябва да премахне, най-късно при присъединяването, всички вредни данъчни мерки, така че да удовлетворява принципите на Етичния кодекс в същата степен, както и сегашните държави членки.

В сферата на административното сътрудничество и взаимопомощта приоритетите все още са, от една страна да се осигури компютъризираната данъчна система да е напълно оперативна и, от друга страна, да се постигне взаимна свързаност с ИТ системите на ЕС. България следва да предприеме по-нататъшни мерки, за да може да се осигури ефективно ръководство на проектите за взаимна свързаност по време на трансформирането на ГДД в НАП, да се осигурят достатъчно човешки ресурси, с необходимата квалификация, за да управляват тези ИТ проекти, и да се поставят ясни линии на отговорност. Създадена е централна служба за свързка, но все още предстои да се създадат структурите, които да оперират ефективно при присъединяването.

Въпреки че продължи да осъществява стабилен напредък и че подобри събираемостта на данъците, България трябва да продължи усилията си да модернизира данъчната си администрация. В този смисъл, създадената през 2002 г. Националната агенция за приходите (НАП) следва да продължи процеса на поемане на всички компетенции от ГДД. Особено внимание следва да се обърне на своевременното и ефективно приключване на трансформацията, като така се осигури стабилността и способността на новата структура и нейния персонал. Парламентът следва да приеме законодателните мерки, отнасящи се до схемата на интегрираните процеси за регистриране на дейност, приемане на данъчните декларации, осчетоводяване на приходите, контрола на данъците и социалното осигуряване, обжалванията и събирането на публичните приходи, извършвано от НАП, както и хармонизирането на базите за данъчно облагане и социално осигуряване. В допълнение, България трябва да осигури да се извърши възможно най-скоро прехвърлянето на отговорностите за

акцизите от ГДД към Агенция “Митници”. Може да се забележи известно обнадяващо развитие, целящо повишаване на качеството на административния капацитет, по отношение на намаляване на текучестото на персонала, въвеждането на електронни услуги за физическите лица и стопанските единици, както и усъвършенстването на политиките във връзка с персонала и обучението, включително етични стандарти. Тези усилия следва да продължат, за да се подобри спазването на данъчното законодателство от страна на данъкоплатците и събираемостта на приходите.

### *Заключение*

В Становището си от 1997 г., Комисията заключи, че достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно прякото данъчно облагане не би следвало да представляват съществени трудности и , че по отношение на косвеното данъчно облагане, в средносрочен план, България би следвало да може да отговаря на изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно ДДС и акцизите при условие, че бъдат положени постоянни усилия. Комисията добави също така, че би следвало да е във възможностите на България да започне участие във взаимопомощта, поради това, че данъчната администрация е натрупала свой опит в това отношение.

След Становището, България постигна значителна степен на хармонизиране с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на данъците, по-специално по отношение на ДДС, но е необходимо по-нататъшно хармонизиране в няколко области. Административният капацитет се нуждае от по-нататъшно укрепване, за да е готов за прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено по отношение на взаимната свързаност с ИТ системите на ЕС.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България е получила временно споразумение относно прилагането на минимални ставки на акцизите за цигари (до 31 декември 2009 г.), както и специфични споразумения да продължи да изключва международния пътнически транспорт от ДДС с право на удръжка, да прилага по-ниска ставка за акцизите за ракия, произвеждана от плодове и грозде за собствена консумация (до 30 литра спиртни напитки за една година на едно домакинство), и да прилага праг за регистрация и изключване в размер на 25 000 евро по отношение на малките и средни предприятия. България като цяло изпълнява поетите от нея ангажменти и изискванията, възникнали в резултат на преговорите за присъединяване по тази глава.

За да е готова страната за членство, особено внимание следва да се обърне на административния капацитет с оглед укрепването на данъчната администрация. В този смисъл, бе приет концептуален доклад, който съдържа предложения за законодателни изменения, свързани с функционирането на Националната агенция за приходите. Големите усилия за осигуряване на своевременно приемане на предвидените мерки и пълното им прилагане следва да допринесе за създаването на адекватен административен капацитет. Трябва да продължат усилията, що се касае конкретно за ИТ системата (взаимосвързаност със системата на ЕС). Трябва също да се обърне внимание на пълното въвеждане на *достиженията на правото на ЕС (acquis)*, особено по отношение на акцизите и прякото данъчно облагане.

### ***Глава 11: Икономически и валутен съюз***

Законодателството на ЕС относно икономическия и валутен съюз (ИВС) съдържа конкретни правила, изискващи независимост на централните банки в държавите членки, забраняващи директното финансиране на публичния сектор от централните банки и забраняващи привилегирован достъп за публичния сектор до

финансовите институции. Тези правила трябва да бъдат приложени в действие към дата на присъединяване. При присъединяването, от новите държавите-членки ще се очаква да координират икономическите си политики и да се подчинят на разпоредбите на Пакта за стабилност и растеж и на Устава на Европейската система на централните банки. Те се заемат също с работата за удовлетворяване на критериите, поставени в Договора за въвеждане на еврото. Докато въведат еврото, те ще участват в Икономическия и валутен съюз като държави-членки с дерогация и ще третират обменния курс на своята валута като въпрос от общо значение.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След приемането на миналогодишния Редовен доклад не са приемани нови закони относно забраната на директното финансиране на публичния сектор, забраната на привилегирован достъп на органите на публичния сектор до финансовите институции и относно независимостта на националната централна банка. Все пак, обаче, през юни 2004 г., правителството внесе в народното събрание предложение за изменения и допълнения на Закона за българската народна банка (БНБ).

#### *Обща оценка*

По отношение на разпоредбите относно забраната за пряко финансиране на публичния сектор, остава необходимостта от приемане на по-нататъшна законодателна уредба.

Наред с другото, в Закона за българската народна банка (БНБ), системата за компенсиране на отрицателните разлики или нетни загуби на БНБ чрез временни трансфери на държавни ценни книжа следва да се премахне и следва да се въведе предпазна клауза, осигуряваща, кредитите, предлагани от БНБ на държавата за закупуване на специални права на тираж, да могат да се предоставят единствено, ако те се отнасят за “задължения” към Международния валутен фонд. Необходими са също и изменения и допълнения към Закона за държавния бюджет.

В областта на забраната за привилегирован достъп на органи от публичния сектор до финансовите институции, България трябва да приведе в съответствие законодателството си по отношение на останалите ограничения по отношение на инвестирането на активи от системата на социалното осигуряване. Следва също да се измени и допълни Закона за публичното предлагане на ценни книжа. Законът за застраховането все още допуска Министерският съвет да приема наредби относно начина на формиране на застрахователните резерви. Ето защо, е необходимо да се добавят по-нататъшни разпоредби, посредством предпазна клауза, в която да се упоменава, че ограниченията върху инвестирането могат да се основават единствено на съображения за предпазливост и посредством ясна процедура за обжалване срещу подобни наредби.

Що се отнася до независимостта на централната банка, необходими са по-нататъшни усилия за осигуряване на пълна институционална, финансова и лична независимост, в последния случай чрез създаването на правила за освобождаване, съвместими с *достиганията на правото на ЕС (acquis)* и въвеждането на разпоредби за съдебно разглеждане на решенията за освобождаване.

Административният капацитет е изграден и функционира адекватно.

#### *Заключение*

В Становището си от 1997 г., Комисията прави заключението, че е рано да бъде определено дали България би могла към момента на присъединяването да участва в Евророната. Комисията също така прави заключението, че участието на България в третата фаза на ИВС като неучастваща в еврозоната страна би могло да създаде сериозни проблеми, дори и в средносрочен план, тъй като страната е постигнала само много ограничен напредък в прехода към пазарна икономика. Поради това, Комисията счита, че е трудно да бъде преценено кога България, след евентуално прекратяване на валутния борд, би била в състояние да има независима централна банка.

След това Становище, напредъкът първоначално беше бавен, но бяха предприети важни стъпки напред през последните три години и България постигна високо ниво на хармонизация с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), свързани с ИВС.

Преговорите по тази глава бяха временно приключени. България не е искала временни споразумения в тази област. Като цяло, тя изпълнява поетите от нея ангажменти по преговорите за присъединяване в тази област.

За да завърши подготовката си за членство, усилията на България следва сега да се съсредоточат върху завършване на хармонизацията по отношение на независимостта на централната банка, както и да премахне останалите забрани относно инвестирането на активи на системата на социално осигуряване и на открити фирмени инвестиционни активи. Необходимо е да се приеме допълнителна законодателна уредба, която да осигури пълната забрана на директното финансиране на публичния сектор.

## ***Глава 12: Статистика***

Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на статистиката изискват приемането на основните принципи като безпристрастност, надеждност, прозрачност, поверителност на индивидуалните данни и разпространение на официалната статистика. Те обхващат също методологията, класификациите и процедурите за събиране на данните в различни области като макроикономиката и статистиката на цените, фирмената статистика, транспортната статистика, външнотърговската статистика, демографската и социалната статистика, селскостопанската статистика, екологичната статистика, научно-техническата статистика и регионалната статистика. Централната част на статистическата система на една страна е Националният статистически институт, който действа като отправната точка за методологията, производството и разпространението на статистическа информация.

### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

България продължи да бележи напредък през изтеклата година.

Що се отнася до **статистическата инфраструктура**, Националният статистически институт (НСИ) внесе (през април 2004 г.) по-нататъшни изменения на Закона за статистиката с регулирането на достъпа до и предоставянето на административни данни, като определя научните и методологични дейности на НСИ и с изясняването на принципа за поверителност. Измененията и допълненията към Закона за статистиката съдържат също разпоредби, които освобождават НСИ от задачата да поддържа административен фирмен регистър, стъпка, която води до по-нататъшното хармонизиране на структурата на НСИ с европейските стандарти.

Не може да се отчете ново развитие по отношение на **класификациите**.

Що се отнася до **отрасловите статистики**, може да се отчете добър напредък както следва:

По отношение на *демографската и социалната статистика* се провеждат проучвания като проучването на работната сила със създадени за целта модули и проучване на професионалното обучение в предприятията. Напреднала е подготовката за осъществяването на Годишно проучване на разходите за работна сила и са на разположение данни за публичното здравеопазване и трудовите злоупотреби. Бяха определени концепциите и източниците на данни за миграционната статистика.

Що се отнася до статистиката на *регионално ниво*, налице е голям брой показатели за нива 2 и 3 по Номенклатурата на териториалните статистически единици (НТСЕ) и дори има някои данни за демографията, социална статистика и екологична статистика на ниво 5 по НТСЕ. Започнала е проучвателна работа за изграждането на изчерпателна система от показатели и бази данни. Започнала е подготовката за реорганизиране на регионалните служби и за определение на техните отговорности и функции.

В областта на *макроикономическата статистика* се отбелязва по-нататъшно подобряване на изчерпателността и навременното представяне на годишните национални сметки. Бяха въведени основните концепции и дефиниции на ESC 95. Бяха разработени експериментални финансови сметки. От Министерството на финансите бе разработена концепцията за счетоводство на база на принципа на начисляването.

При *фирмената статистика* беше постигнато добро съответствие за краткосрочната статистика.

В областта на *транспортната статистика* и статистиката на услугите не може да се отчете особено развитие

По отношение на *външната търговия*, продължи да се усъвършенства качеството и навременното представяне на EXTRASAT, системата, която измерва търговията с трети страни, чрез включване на взаимодействие между митническата администрация и НСИ. Бяха определени отговорностите на различните институции за прилагането на INTRASTAT, системата измерваща търговията между държавите-членки, и подготовката за нейното въвеждане продължи да напредва.

През миналата година, в областта на *земеделската статистика*, България проведе преброяване на земеделските стопанства съгласно изискванията на европейското законодателство и вече публикува първите резултати.

#### *Обща оценка*

Статистическата инфраструктура, правната основа и организационната структура на НСИ са подходящи за изпълнението на сегашните му задачи. Въпреки това наличните ресурси не позволяват на НСИ да се справя успешно с предизвикателствата и изискванията на предстоящите и нововъведените достижения на правото на ЕС (*acquis*). Това е свързано с чисто инфраструктурни елементи като подходящи помещения за НСИ, както и с неговия годишен бюджет. Приоритет остава също разработване на съвременен ИТ капацитет и свързаните с него бази данни.

НСИ е в процес на реорганизиране на регионалните си структури, за да е в крак с административната реформа в страната и ще трябва да вложи значителни ресурси, за да осъществи успешно реформата.



Налице са основните национални класификации, осигуряващи директно прилагане на европейските класификации и номенклатури.

По отношение на демографската и социалната статистики, статистическото производство е сравнимо с това на повечето страни от ЕС в повечето области. От по-нататъшно развитие се нуждае статистиката на доходите и условията на живот, включително бедността. Налице е най-вече статистика на регионално ниво и тя е приведена в съответствие с регионалната организация на страната. Много данни са налице за нива 2 и 3 по Номенклатурата на териториалните статистически единици (НТСЕ) и има някои данни за ниво 5 по НТСЕ.

Макроикономическата статистика се изготвя на база на методологията на Европейската система на национални сметки (ESA-95) с добра степен на съответствие, но са необходими по-нататъшни усилия за изготвяне на окончателни сметки. България е член на Европейската програма за сравняване, която доставя данни за съставяне на стандарти за покупателната способност. Монетарната, финансовата и статистиката на платежния баланс се изготвя от Българската народна банка, следвайки до голяма степен изискванията на Европейската централна банка. Държавната финансова статистика трябва да се приведе в съответствие с концепциите на ESA 95.

Структурната фирмена статистика и производствената статистика се изготвя при добро ниво на съответствие. Разработва се краткосрочна фирмена статистика, но е необходим по-нататъшен напредък в някои сектори. Трябва да се обърне внимание на подобряване на качеството и точността на фирмената статистика чрез подобряване на качеството на фирмения регистър и чрез по-доброто използване на административните източници.

До известна степен е налице земеделската статистика и тя ще се усъвършенства по отношение на обхват и качество след като се обработят и съберат всички данни, получени от преброяването на земеделските стопанства през 2003 година.

#### *Заключение*

В Становището си от 1997 г., Комисията заключи, че България ще трябва да положи устойчиви усилия, за да покрие в краткосрочен план изискванията на ЕС за официална статистика.

След Становището, България действително положи постоянни усилия с оглед по-нататъшното напредване в областта на статистиката; в допълнение, бяха осъществени преброяване на населението и жилищата и преброяване на земеделските стопанства през 2001 г. и съответно през 2003 г. Като цяло, България е постигнала добра степен на съответствие. Ангажираността на персонала, добре развитата система на планиране и пълното въвеждане на управлението на качеството в работните процедури съставляват добра основа за прилагането на *достиганията на правото на ЕС (acquis)*, което все още е необходимо да бъде постигнато преди присъединяването.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходен период в тази област. България като цяло изпълнява поетите от нея ангажменти в контекста на преговорите за присъединяване в тази област.

За да приключи подготовката за членство, усилията на България сега трябва да се съсредоточат върху по-нататъшното актуализиране на методологията и подобряването на качеството и пълнотата на данните, особено в областите на националните сметки, фирмената статистика и земеделската статистика. Необходими са постоянни усилия за подобряване качеството и обхвата на фирмения регистър.

Трябва да се осигури пълното функциониране на INTRASAT към датата на присъединяването.

### **Глава 13: Социална политика и заетост**

Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в социалната сфера включват минимални стандарти в области като трудовото право, равното третиране на жените и мъжете в областите на трудовите и социалноосигурителните отношения, и здравословните и безопасни условия на труд. Разработени са и конкретни задължителни правила в областта на общественото здраве (относно контрола и наблюдението на тютюна и контрола на заразните болести), а неотдавна и по отношение на защитата срещу дискриминация, основана на расов или етнически произход, религия или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Европейският социален фонд (ЕСФ) е основният финансов инструмент, чрез който ЕС съдейства за изпълнението на приетата от него Стратегия по заетостта и подпомага усилията за социално включване (правилата за прилагане са разгледани в Глава 21, която обхваща всички структурни инструменти). Държавите-членки участват в социалния диалог на европейско равнище, както и в процесите, свързани с политиката на ЕС в областите на заетостта, социалното включване и социалната закрила.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

В областта на **трудовото право** е постигнат добър напредък. През април 2004 г. е приет закон, с който се транспонират достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в сферата за защитата на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя. Законът регламентира създаването на Гаранционен фонд към Националния осигурителен институт. Фондът ще гарантира вземания, възникнали след 1 януари 2005 г. В допълнение, през юни 2004 г. бяха приети изменения на Кодекса на труда, с които се въвежда голяма част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) (относно задължението на работодателите да запознават работниците и служителите с условията, приложими към трудовия договор или трудовото правоотношение, за защитата на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, масовите уволнения и някои аспекти на организацията на работното време). И накрая, през октомври 2003 г. бяха транспонирани достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно организацията на работното време на моряците.

В областта на **равното третиране на жените и мъжете**, с приемането на Закона за защита срещу дискриминацията, в сила от януари 2004 г., бе постигнат сериозен напредък в транспонирането на редица ключови директиви в тази област, регламентиращи равното заплащане, равното третиране при работа и тежестта на доказване. С измененията на Кодекса на труда, приети през юни 2004 г., бяха въведени изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно родителския отпуск, както и относно бременните работнички, и бе премахната забраната за нощен и извънреден труд за някои категории жени. В началото на 2004 г. в структурата на Министерството на труда и социалната политика бе създаден сектор "Равни възможности за жените и мъжете" (включително отговорни служители във всяка дирекция), чиято функция е да координира и изпълнява държавната политика в тази област. Освен това, бяха премахнати ограниченията за приемане на жени на военна служба.

Известен напредък е постигнат в областта на **здравословните и безопасни условия на труд**. През разглеждания период бяха предприети нормативни актове за транспониране на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно експозицията на канцерогени и мутагени, рисковете, свързани с експозиция на химически агенти,

относно минималните изисквания за безопасни и здравословни условия на труд на борда на риболовни плавателни съдове и относно използването на работно оборудване. През април 2004 г. бе одобрен план за укрепване на административния капацитет на Главната инспекция по труда за периода 2004 – 2007 г. Съгласно информацията, предоставена от тази институция, делът на трудовите злополуки е намалял през 2003 г. с 8% спрямо 2002 г. През декември 2003 г. бе утвърдена методика за извършване на оценка на въздействието от въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област. Работата по изготвяне на самата оценка на въздействието едва започва. През юли 2004 г. бе приет график за премахване на компенсациите за лоши условия на труд до юли 2005 г.

В областта на **социалния диалог** през 2003 г., нормативният акт за прилагане на Кодекса на труда, изясни критериите за представителство на работниците и служителите, както и на работодателите, въз основа на който бяха признати пет организации на работодателите и три организации на работниците и служителите. Икономическият и социален съвет, в който са представени както социалните партньори, така и гражданското общество, бе създаден през ноември 2003 г. като независим консултативен орган по икономически и социални въпроси.

По отношение на **общественото здраве**, през февруари 2004 г. бе приет нормативен акт, определящ списъка на заразните болести, съгласно изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). През юли 2004 г. бе приет национален план за периода 2004 – 2007 г. за укрепване на системата за наблюдение и контрол на заразните болести. Освен това, бе постигнат добър напредък при транспонирането на изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно човешката кръв и кръвни компоненти, като съответният нормативен акт бе приет през ноември 2003 г. Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на човешките тъкани и клетки бяха частично транспонирани с новия Закон за трансплантация на органи, тъкани и клетки, в сила от януари 2004 г. През януари 2004 г. бе въведен нов ред на субсидиране на здравните заведения, с цел да се постигне по-справедливо разпределение на финансирането на база броя на приетите пациенти. Новият Закон за здравето, приет през юли 2004 г., осигурява основата за развитие на национална система за здравеопазване. Законът има за цел да регламентира на правата на пациентите и определя отговорностите на различните институции в системата на здравеопазването. Законът съдържа и глава, посветена на психичното здраве. В допълнение са приети стратегия и план за действие за психично здраве. Измененията в Закона за тютюна и тютюневите изделия, приети през юли 2004 г., имат за цел транспониране на изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно производството, рекламата и търговията с тютюневи изделия.

В сферата на **политиката по заетостта**, през ноември 2003 г. правителството прие Стратегия по заетостта за периода 2004 – 2010 г. Стратегията очертава приоритетите и мерките за ускоряване на икономическия растеж, и предвижда *inter alia* устойчиво намаляване на равнището на безработица до стойност под 10%. Въз основа на тази стратегия, впоследствие бе приет Национален план за действие по заетостта за 2004 г. През периода започна реализацията на редица нови програми за заетост (за земеделски производители, самостоятелна заетост на жени и т. н.), а изпълнението на съществуващите инициативи, като програмата “От социални помощи към осигуряване на заетост”, продължи. Бяха предприети някои стъпки за модернизиране на структурите на Агенцията по заетостта (въвеждане на принципа за обслужване на едно гише) и за децентрализиране на функциите на дирекциите “Регионална служба по заетостта”. През пролетта на 2004 г. бе утвърден план и процедурни правила за укрепване на капацитета на Агенцията по заетостта. Равнището на безработица намалява с устойчив темп от 2001 г. насам, като през 2003 г. е достигнало стойност от 13.6%, която е все още сравнително висока. Най-рязък спад на безработицата е

регистриран във възрастовата група до 25 год. Но равнището на заетост все още е ниско. България и Европейската комисия продължиха работата по Прегледа на политиката по заетостта. Първият доклад за напредъка по прилагането на приоритетите в политиката по заетостта, формулирани в Съвместния доклад за оценка на приоритетите по заетостта на България, бе представен пред Комисията през април 2004 г.

По отношение на **Европейския социален фонд** бяха временно определени някои междинни органи по оперативната програма “Развитие на човешките ресурси”, като Агенцията по заетостта.

По отношение на **социалното включване**, с оглед възприемане на политиката на ЕС в тази област, през октомври 2003 г. бе приета Стратегия за борба с бедността и социалната изолация, допълнена впоследствие с план за действие. Комисията и България приключват работата по Съвместния меморандум за социално включване, в който ще се идентифицират основните проблеми и съответните политически решения за насърчване на социалното включване. Очаква се съвместният меморандум да бъде подписан през есента на 2004 г.

В областта на **социалната закрила**, от януари 2004 г. отговорността за администриране на всички семейни помощи за деца е възложена на един орган – Агенцията за социално подпомагане, като размерът на месечните помощи за деца до навършване на 18-годишна възраст е увеличен с 20%. Планът за равните възможности за хората с увреждания за периода 2003 - 2005 г., приет през октомври 2003 г., очертава дейностите в областта на рехабилитацията и интеграцията. Един от приоритетите, заложен в плана, е свързан с подобряването на условията за хората с увреждания, настанени в специализирани институции, и разработването на алтернативни услуги. В изпълнение на този план, през март 2004 г. бяха въведени дейностите “социален асистент” и “личен асистент”. През същия месец Министерството на труда и социалната политика започна да осъществява мониторинг на специализираните институции за социални услуги за хора с психични увреждания. През септември 2004 г. бе приет Закон за интеграция на хората с увреждания. През юни 2004 г. между Комисията, българските власти и останалите заинтересовани страни бе проведен двустранен семинар, посветен на подготовката на България за участие в открития метод на координация в сферата на пенсионното осигуряване.

Въпреки че е постигнат известен напредък в прилагането на Закона за защита срещу дискриминацията, приет през 2003 г. и влязъл в сила през 2004 г., предвидената Комисия за защита от дискриминация все още не е създадена. Тази комисия ще включва три подкомисии, съответно за расово и етническо равенство, за равенство между половете и за всички останали основания за дискриминация.

#### *Обща оценка*

С изключение на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно командироването на работници и Европейските работнически съвети, по-голямата част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на трудовото право е вече транспонирана. България трябва да се подготви и за въвеждането на новоприетите достижения на правото на ЕС (*acquis*) (по-конкретно Директивата, допълваща устава на Европейското търговско дружество и Европейското кооперативно предприятие, както и Директивата за предоставяне на информация и консултиране). Необходимо е продължаване на целенасочените усилия за подобряване на капацитета за прилагане и въвеждане в действие, и по-специално този на Инспекцията по труда.

Въпреки че по-голямата част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на равните възможности за жените и мъжете е вече въведена, допълнителни усилия в тази област са необходими, по-специално относно задължителното пенсионно осигуряване и социалното осигуряване. Предстои да се установи, въз основа на данни, предоставени от българските власти, дали е необходимо условията за пенсиониране на държавните служители да бъдат изравнени съгласно принципа за равно заплащане, залегнал в Договора. Що се отнася до професионалните социално осигурителни схеми, достиженията на правото на ЕС (*acquis*) трябва да бъдат транспонирани независимо дали такива схеми вече съществуват в България. За да се гарантира прилагането на закона, е необходимо да бъдат създадени и укрепени съответни изпълнителни структури. Особено важно е усилията да се съсредоточат върху по-нататъшното институционално развитие в сферата на равното третиране. Създаването на сектор “Равни възможности за жените и мъжете” в Министерството на труда и социалната политика е положителна стъпка, но организационната структура на това звено трябва да бъде подобрена.

Българското законодателство е до голяма степен съобразено с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на здравословните и безопасни условия на труд. Въпреки това, все още не са въведени достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно взривоопасните среди, както и неотдавна приетите достижения на правото на ЕС (*acquis*) относно нивата на вибрации и шум. Все още предстои значителна работа по прилагането и въвеждането в действие на законодателството в тази област. Оценката на финансовото въздействие от въвеждането на отделните директиви трябва да бъде завършена в спешен порядък, за да бъдат планирани значителните инвестиции, които трябва да бъдат направени както от правителството, така и от фирмите, с оглед прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област. Все още остава да се премахне системата от компенсации за лоши условия на труд.

Необходимо е да продължи подобряването на социалния диалог. Броят на колективните трудови договори е малък, а социалният диалог на равнище предприятия и отрасли е слабо развит. Ангажирането на социалните партньори е с решаващо значение за успеха на политиката по заетостта, процеса на реструктуриране и прилагането на всички равнища (национално, отраслово и фирмено) на законодателството за условията на труд. Наред с това, България трябва да бъде готова да играе пълноценна роля в процеса и структурите на социалния диалог на равнище на ЕС, основани на принципа на свободно сдружаване на работниците и служителите, и на работодателите в съответните организации.

Необходими са инвестиции в системата за общественото здравеопазване и в частност в системата за наблюдение и контрол на заразните болести. Лабораторното оборудване и работните техники трябва да бъдат приведени в съответствие с минималните изисквания на ЕС. Необходимо е да се предприеме спешно актуализиране на нормативната уредба в областта на заразните болести и да се разработи система за ранно оповестяване. Необходимо е да бъде завършено транспонирането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на човешката кръв и кръвни продукти, тъкани и клетки, както и да бъдат положени значителни усилия за изграждане на капацитет, за да се осигури правилното прилагане на нормативната уредба. Налице е недостатъчен обществено-политически консенсус относно конкретните стъпки за осъществяване на реформата в системата за здравеопазването и за изпълнение на Националната здравна стратегия и Плана за действие от 2001 г. Трябва да бъдат предприети мерки за подобряване на здравното състояние на населението, което остава много под средното равнище за ЕС. Трябва да се подобри и достъпът на хората до здравни услуги, включително на тези, които не получават социално подпомагане и на работещите в неформалния сектор.

Равнището на безработица в България е намаляло значително от 2002 г. насам. Въпреки това, равнището на заетост остава ниско, въпреки отчетения ръст. Необходими са, следователно, по-нататъшни усилия за прилагане на Съвместната оценка на приоритетите на политиката по заетостта в България. Необходими са значителни усилия за развитие на човешките ресурси, по-специално посредством обучение и образование, във връзка с което следва да продължи реформата на системите за висше и професионално образование. Тези системи трябва да бъдат приведени в съответствие с бъдещите потребности на икономиката. Необходимо е и прилагане на мерки за обучение на безработните и въвеждане на стимули за предприятията и работниците и служителите.

За да се подготви почвата за прилагането на Европейския социален фонд след присъединяването, усилията на България трябва да бъдат съсредоточени върху цялостна координация на политиката и осъществяване на значителни инвестиции в развитие на човешките ресурси и координация на работата на отделните министерства. Необходимо е да продължи ефективното усвояване на съответните предприемачески фондове.

По отношение на социалното включване, Съвместният меморандум за социално включване на Европейската комисия и България ще бъде значителна стъпка в подготовката на България за участие в открития метод на координация в областта на социалното включване. Необходими са допълнителни усилия за осигуряване на по-ефективно координиране на работата на компетентните министерства и агенции, както и достатъчно финансово осигуряване на различните стратегии и планове за действие. Не се осъществява в достатъчна степен наблюдение и оценка на процеса на изпълнение на политиката, *inter alia* поради недостига на качествена статистическа информация относно групите в неравностойно положение. Необходимо е да се подобри разпределението на конкретни правомощия между отделните министерства в сферата на социалното включване, както и синхронизираната децентрализация във всички компетентни министерства във връзка с предоставянето на социални услуги. Налице е необходимост и от подобряване на достъпа до социално подпомагане, в частност за ромското малцинство.

Макар че Законът за защита срещу дискриминацията е в сила от януари 2004 г., пълното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област зависи в голяма степен от навременното създаване на Комисията за защита от дискриминация и осигуряването на необходимите за дейността ѝ ресурси. Необходими са по-големи усилия, за да се гарантира реалния ефект от антидискриминационното законодателство и от няколкото предприети положителни мерки, върху сериозните проблеми, с които все още се сблъскват ромите и останалите малцинства (*вж. също раздел Б.1. б). – Права на човека и защита на малцинствата*).

#### *Заклучение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че степента на съответствие с европейските стандарти е ниска, а съществуващите мерки не се прилагат последователно в съответствие с практиката на ЕО. Комисията добави, че социалната система се нуждае от реформиране, а социалният диалог от подобрене, както и че за осигуряване на ефективно прилагане ще са необходими много сериозни усилия. Комисията заключи, че за да може България да поеме отговорностите на членството, тя трябва да постигне значителен напредък по отношение на хармонизирането на законодателството и прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

След Становището, България постигна добър общ напредък по отношение на приважване в съответствие на законодателството си с достиженията на правото на ЕС

(*acquis*) във всички области. По-специално трябва да се отбележи напредъкът, постигнат в транспонирането на законодателството на ЕС в областта на трудовото право и защитата срещу дискриминация.

Преговорите по тази глава са временно приключили. На България е даден преходен период (до 31 декември 2010 г.) за прилагане на законодателството на ЕО в областта на тютюна, по-специално по отношение на максималното съдържание на катран в цигарите. Като цяло България изпълнява ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите за присъединяване по тази глава.

За да приключи подготовката за пълноправно членство, усилията на България сега трябва да бъдат концентрирани върху ефективното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и създаването на необходимите изпълнителни структури в областите на трудовото право, защитата срещу дискриминация, равните възможности за жените и мъжете и общественото здраве. Необходимо е да продължат усилията за развиване на социалния диалог в съответствие с практиката на ЕО, както и за укрепване на Главната инспекция по труда. Системата на компенсации за лоши условия на труд трябва да бъде премахната. Необходим е напредък за подобряване на здравното състояние на населението, което е значително по-лошо от средното за ЕС, и трябва да се увеличи размерът на финансовите средства, отделяни за здравеопазване. Трябва да продължат усилията за текущо и ефективно укрепване на административния капацитет във връзка с управлението и прилагането на ЕСФ на централно, регионално и местно равнище. Необходимо е да продължи работата по транспониране на целите на ЕС относно насърчаването на социалното включване, в национални политики.

#### ***Глава 14: Енергетика***

Целите на енергийната политика на Европейския съюз включват подобряване на конкурентноспособността, сигурност на енергийните доставки и опазване на околната среда. Достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*) в областта на енергетиката се състоят от правила и политики, и по-специално такива, които засягат конкуренцията и държавната помощ (включително в сектор *въглища*), вътрешния пазар на електроенергия (например отваряне на пазарите за електроенергия и газ, насърчаването на възобновяемите енергийни източници, управлението на кризи и задължения за осигуряване на запаси от нефт), енергийната ефективност и ядрената енергия.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

През отчетния период България постигна нов напредък в подготовката на енергийния си сектор за вътрешния пазар и предприе действия за подобряване на енергийната ефективност и използването на възобновяема енергия.

В областта на **сигурността на доставките** и създаването на задължителни запаси от нефт, България прие подзаконовни актове за реда и условията за организиране на дейности, засягащи държавния резерв и военновременните доставки при аварии (през октомври 2003 г.), както и такива, които засягат устройствения правилник на Държавната агенцията “Държавен резерв и военновременни запаси” (януари 2004 г.). В новосъздадената Главна дирекция “Управление на задължителните запасите от нефт и нефтопродукти” са назначени 8 души, въпреки че този брой следва да нарасне на 17. В края на юни 2004 г. нивото на запасите от нефт бе 13.5 дни.

По отношение на **конкурентноспособността и вътрешния енергиен пазар**, България предприе през ноември 2003 г. нов закон за енергетиката, който създава рамката за постепенно отваряне на пазарите ѝ на електроенергия и газ. Целта на този

закон е да е в съответствие с Директивите за електроенергията и газа. През отчетния период бе приет пакет от подзаконови актове за прилагане на Закона за енергетиката. Наредбите за регулиране на цените за електроенергия, топлоенергията и газа допринасят за подобряване на конкурентната среда и възстановяването на разходите, поради продължаващото нарастване на цените на електроенергията и топлоенергията. България продължи да отваря вътрешния си *пазар за електроенергия*, достигайки през юли 22 % отваряне на пазара (потребителите, които отговарят на условията са тези, чието потребление е най-малко 40 гигаватчаса годишно). Националната електрическа компания (НЕК) поддържа монопола за вноса. Диспечерският пункт на НЕК работи понастоящем като Оператор на преносна система (ОСП). Разделното счетоводство започна от началото на 2004 г.

Не може да се отчете голямо развитие по отношение отварянето на *пазара за газ*. Новият Закон за енергетиката укрепи позицията на енергийния регулатор (ДКЕР, Държавна комисия за енергийно регулиране) спрямо играчите на пазара. Нейният бюджет се определя ежегодно от Министерския съвет и всеки излишък отива в държавния бюджет. Министър-председателят назначава членовете, включително председателя на ДКЕР. Понастоящем Държавната комисия за енергийно регулиране има 79 души на щат и 8 вакантни места.

През декември 2003 г. България подписа Атинския меморандум, целящ създаване на регионални пазари за електроенергия и газ в Югоизточна Европа, основани на принципите на вътрешните енергийни пазари. Страните-партньори развиват понастоящем този меморандум в законово обвързваща енергийна общност в Югоизточна Европа. През ноември 2003 г. бяха подписани две споразумения относно изграждането на линии за електрозахранване между България и бивша югославска Република Македония. През декември 2003 г. бе пусната в експлоатация електропровод, свързваща България и Турция. Междусистемният електропровод с Албания и Гърция продължава да се разработва.

Приватизацията на 7 електроразпределителни дружества напредна до своята финална фаза, с подбора на успешните участници в търга. ТЕЦ "Бобов дол", работеща с въглища, бе продаден. Завърши приватизацията на три регионални топлофикационни дружества.

България продължи да реструктурира сектора *твърди горива*, включително чрез приватизация на три допълнителни мини.

Що се касае за **енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергийни източници**, България прие Закона за енергийна ефективност. Законът, който определя енергийната ефективност като приоритет за успешното интегриране в Европейския съюз, създава институционалните, правните и финансовите условия за изпълнение на националната политика за енергийна ефективност. Горепосоченият нов Закон за енергетиката съдържа разпоредби относно насърчаване на използването на възобновяеми енергийни източници за генериране на електроенергия. През октомври 2003 г. бяха приети подзаконови актове относно изискванията за етикетиране на домакински уреди във връзка с потреблението на енергия. В Агенцията за енергийна ефективност работят 31 души – същият брой лица, както предишната година. През декември 2003 г. Центърът за енергийна ефективност в промишлеността премина от Министерство на икономиката към Министерството на енергетиката. През ноември 2003 г. България поднови участието си в програмите SAVE и ALTENER.

В областта на **атомната енергия** България експлоатира атомната електроцентраля (АЕЦ) Козлодуй с два блока от тип ВВЕР 440/230 (блокове 3 и 4), както и два блока от тип ВВЕР 1000/320 (блокове 5 и 6). Блокове 1 и 2, които са от тип ВВЕР 440/230, бяха



затворени за извеждане от експлоатация през декември 2002 г., в изпълнение на поетите задължения за затваряне. През 2003 г. АЕЦ Козлодуй произведе около 17 тераватчаса (40% от електроенергията на страната), спрямо 20 тераватчаса през предишната година, когато в експлоатация бяха шест блока. Освен реакторите в Козлодуй, България има един научно-изследователски реактор в близост до София, който понастоящем е все още затворен, но в края на 2002 г. започна дейности по повторното му пускане в експлоатация. Отработеното гориво от атомните реактори се съхранява в Козлодуй, а отработеното гориво от изследванията – при научно-изследователския реактор. Съществуващите мощности за третиране и отстраняване на радиоактивните отпадъци се усъвършенстват и се изграждат или се планира изграждането на нови такива.

Що се касае до *ядрената безопасност*, България продължи да изпълнява препоръките, съдържащи се в Доклада на Съвета от юни 2001 г. относно ядрената безопасност в контекста на разширяването и последвалия през юни 2002 г. Доклад за състоянието на партньорската проверка. През ноември 2003 г. се състоя мисия на експерти за партньорска проверка, под егидата на Съвета на ЕС. Целта на тази партньорска проверка бе да се контролира състоянието на изпълнение на съответните препоръки, съдържащи се в двата доклада на Съвета, посочени тук по-горе. Докладът за партньорската проверка относно ядрената безопасност в България след тази мисия бе приет през април 2004 г. и заключи, че повечето от препоръките са вече изпълнени; оставащите напредват съгласно установените графици. Планираните дейности, които все още предстои да бъдат изпълнени, изглеждат адекватни и изпълними с оглед човешките и финансови ресурси. В заключението на Доклада не се предвижда необходимост от по-нататъшно наблюдение и контрол върху изпълнението на препоръките. За първата година на работа след приемането на закона за безопасно използване на ядрената енергия, органът за ядрена безопасност – Агенцията за ядрено регулиране (АЯР) издаде 82 разрешения за ядрени мощности и 3 лицензи. АЯР бе засилена с назначаването на нов персонал и в момента е почти постигнала целта си от общо 102 души. Таксите, събирани от лицензиране на дейностите по ядрена енергетика, направиха възможно увеличението на заплатите и те стигнаха нива, които са по-високи, отколкото в централното правителството. АЯР има сега център за обучение, организиран с помощта на международни донори.

Реактори 1 до 4 на атомната електроцентрала Козлодуй са предмет на ангажиментите за затваряне, поети от българското правителство в рамките на преговорите по присъединяването, въз основа на Меморандум за разбирателство, подписан през 1999 г. с Европейската комисия. В изпълнение на тези ангажименти, през декември 2002 г. бяха спрени за извеждане от експлоатация блокове 1 и 2. Блокове 3 и 4 ще бъдат спрени за извеждане от експлоатация през 2006 г.

Комисията и България продължиха своя диалог относно икономическите, екологичните и социални последици от затваряне на тези четири блока, на договорените дати. След резултатите, получени от независима оценка, Комисията предложи да допълни вече договорената помощ от 200 милиона евро по специална програма Фар с допълнителни 140 милиона евро, за останалите години до присъединяването. В рамките на преговорите за присъединяването, с държавите-членки на Европейския съюз бяха договорени още 210 милиона евро, които ще бъдат дадени на равни годишни траншове от 70 милиона евро за годините 2007, 2008 и 2009. Общо, финансовата помощ в подкрепа на усилията за извеждане от експлоатация на някои блокове на атомната електроцентрала Козлодуй, отделени в съответствие с принципа на солидарност, възлиза на 550 милиона евро за периода 2000-2009 г. Помощта включва мерки, включително подкрепа за извеждане от експлоатация на блокове 1 до 4 на атомната електроцентрала Козлодуй; екологично осъвременяване в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*); модернизация на секторите

конвенционално производство на електроенергия, пренасяне и разпределение в България; а така също подобряване на енергийната ефективност, използване на възобновяеми енергийни източници и сигурност на енергийните доставки.

Международният фонд за подпомагане извеждането от експлоатация на АЕЦ "Козлодуй", (МФПНИЕК), управляван от ЕБВР, е основният канал за помощта, предоставена по "Специалната програма по ФАР за подпомагане извеждането от експлоатация на атомни електроцентрали и последващи мерки в енергийния сектор". Събранието на донорите на ЕБВР се председателства от Комисията, представляваща Европейската общност (която е основният донор на Фонда). Редица проекти напредват в резултат на дейностите на МФПНИЕК, като някои от тях бяха засилени тази година, докато за други бе постигнато споразумение както по схема *ядрена енергетика*, така и по схема *енергийна ефективност* на Фонда и по-специално:

- Създаването на Звено за управление на проекта на площадка "АЕЦ Козлодуй" (8.3 млн.евро), което работи от миналата година;
- Изграждането на сухо хранилище за отработено гориво от блокове 1 до 4 на АЕЦ Козлодуй (53.9 милиона евро), за което бе подписан договор през май 2004 г.;
- Пакет за извеждане от експлоатация, съставен от няколко проекта (5 милиона евро), някои от които са вече стартирали;
- Подмяна на електроизмервателни уреди (3.3 милиона евро) – проект, който е пред завършване;
- Средствата за рехабилитация на топлофикацията на София (20 милиона евро), като част от проект за подмяна на 60 км тръбопроводи и 8030 подстанции, а така също и подобряване на изолацията по цялата мрежа. Бяха постигнати значителни намаления на консумацията на вода и загубите на топлинна енергия.
- Постоянна кредитна линия за заеми за енергийна ефективност и възобновяеми енергии за предприятия (10 милиона евро), комбинирана със заеми и финансов инженеринг от ЕБВР и местни банки;
- Пилотен проект за подобряване на енергийната ефективност в обществени сгради (5 милиона евро).

Като се включат и административните разходи, това означава, че чрез МФПНИЕК са отделени вече почти 110 милиона евро. Подготвят се нови проекти в областта на техническите дейности по извеждане от експлоатация и енергийна ефективност.

Блокове 3 и 4 минаха през програма за модернизация. Програмите за модернизация на блокове 5 и 6 продължават с подкрепата на Европейския съюз. Изплатени са пет транша от заема Евратом за 212.5 милиона евро за модернизация на тези блокове, на обща стойност 140 милиона евро. Българското правителство обмисля изграждане или довършване на атомна електроцентрала на площадка Белене на река Дунав, където строителството бе спряно през 1990 г. Бе изготвена оценка за влиянието върху околната среда, с включване на проучване за изпълнимост.

Относно управлението на радиоактивни отпадъци, през февруари 2004 г. бе създадена Държавна компания за управление на радиоактивните отпадъци, съгласно

изискванията на Закона за безопасно използване на ядрената енергия, приет миналата година. Компанията отговаря за изграждането на стратегия за управление на радиоактивните отпадъци, а така също за събирането, транспорта, третирането и кондиционирането, съхранението и депонирането на радиоактивни отпадъци.

### *Обща оценка*

Що се отнася до запасите от нефт, до голяма степен е прието законодателството за увеличаване на запасите от нефт до задължителните 90 дни, до края на 2012 г. Бе създадена Държавната агенция “Държавен резерв и военновременни запаси”, но тя трябва да се укрепи, като се заемат свободните места в най-кратък срок. България трябва да продължи да осигурява достатъчно финансови средства за постепенното увеличение на своите запаси, в съответствие с договорения график, и да поднови резервоарите си за съхранение.

В областта на вътрешния енергиен пазар (електроенергия и газ), България отбелязва добър напредък в подготовката на прилагането на Директивите за електроенергия и газ. Реформирането на енергийния сектор и неговото реструктуриране, включително отделянето на дейностите от правна гледна точка, създаването на оператор на преносната система в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и приватизацията постигнаха напредък. Тези процеси трябва да бъдат завършени. В допълнение към постигнатия напредък относно цените, включително приемането на методика за ценообразуване, България трябва сега да отстрани всички останали ценови изкривявания. Страната трябва освен това да насочи вниманието си към възможните “замразени разходи”. Следва да отбележим неотдавнашното приемане на закона за енергетиката и на пакет от подзаконовни актове за неговото изпълнение. Необходимо е по-нататъшно сближаване на законодателството, за да се постигне съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и по-специално по отношение задължението за държавното обслужване, отделянето на системите за пренасяне и разпределение, и защитата на потребителите. България трябва по-специално да приеме необходимите подзаконовни актове и да осигури надлежното им изпълнение. Отварянето на пазара напредва, но са необходими по-големи усилия, за да се отговори на изискванията на Директивите за пълно отваряне на пазара, преди присъединяването. В този контекст България трябва да премахне монопола на НЕК за внос и износ. България трябва освен това да разгледа предвидените схеми за отваряне на пазара в рамките на създаване на Енергийна общност в Югоизточна Европа за електроенергия и газ.

ДЖЕР постига все по-голяма независимост от операторите на пазара. Финансовите и човешките ресурси на комисията трябва обаче да продължат за се засилват, така че тя да може да изпълнява правилно своите задачи в съгласие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Ежегодните преговори за бюджета на комисията затрудняват нейното функциониране.

България продължава да засилва позицията си като страна за транзит на електроенергия, включително чрез разработването на проекти от взаимен интерес в рамките на насоките за създаването на Транс-европейски енергийни мрежи. Страната засилва ролята си на транзитна страна за газта, идваща от Русия, региона на Каспийско море, включително чрез разработването на газопровода Набуко, а за електрическа енергия – чрез подобряване на междусистемните електропроводи със съседните си страни. България се окуражава да продължи усилията си за подобряване на междусистемните електропроводи и транграничните газопроводи, които са от съществено значение за посрещане на нуждите на вътрешния пазар, да укрепи сигурността на снабдяването, а така също и бъдещата Енергийна общност в Югоизточна Европа.

В отговор на все по-сериозното осъзнаване в Европейския съюз на необходимостта от защита на енергийните инфраструктури от злоумишлени действия, от България се очаква да участва активно във всички инициативи, които Европейският съюз евентуално ще предприеме, с оглед на една по-голяма сигурност в енергийния сектор.

В сектор *твърди горива*, част от процеса на реструктуриране вече завърши. Трябва да се обърне внимание на пълното изпълнение на плана за реструктуриране до предвидената дата 2007 г. и да се гарантира това, че намесата на държавата в сектор *въглища* ще е в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Независимо от факта, че България е постигнала добро ниво на привеждане в съответствие на законодателството (например, като прие Закона за енергийна ефективност и по-голямата част от подзаконови актове към него) и е подобрила информираността относно енергийната ефективност и използването на възобновяемата енергия, все още остава много да се направи. Усилията следва да се насочат към завършване на правната синхронизация, с приемане на подзаконови актове и ефективно насърчаване на енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергии, като се прилагат подходящи мерки и стимули. Изгражда се Фонд за енергийна ефективност с финансовата помощ на международни донори, който ще подкрепи проекти за инвестиции в областта на енергийната ефективност и източниците на възобновяема енергия. Други инициативи в тази област бяха подкрепени от фондове на Европейския съюз и от други донори, по-специално в рамките на Международния фонд за извеждане от експлоатация на Козлодуй (*виж по-горе*). Трябва да се засили степента на осигуряване на достатъчно финансови средства и на ефективно използване на наличната финансова подкрепа. Трябва да се приеме и изпълни проект на Национален план за възобновяеми източници на енергия за периода 2004-2014 г., който трябва да включва амбициозни задачи.

Агенцията за енергийна ефективност трябва да продължи да се укрепва по отношение на бюджет, персонал, обучение и оборудване.

Европейският съюз подчертава многократно значението на едно високо ниво на ядрена безопасност в страните-кандидатки. Както бе посочено в предишните Редовни доклади, блокове 3 и 4 на атомната електроцентрала Козлодуй имат редица отклонения от изискванията за безопасност, които се дължат на първоначалния им проект. Аналогично на блокове 1 и 2, които в края на 2002 г. бяха действително затворени за извеждане от експлоатация, те също са обект на ангажименти за затваряне, поети в контекста на преговорите за присъединяване, които трябва да бъдат надлежно спазени.

След Доклада за партньорската проверка на ядрената безопасност в България, приет от Съвета през април 2004 г., България трябва да продължи с изпълнението на всички препоръки, съдържащи се в Доклада за ядрената безопасност в контекста на разширението (юни 2001 г.) и в Доклада за състоянието на партньорската проверка (юни 2002 г.), съгласно установените графици и с оглед на приоритетите, определени в тези доклади. Те включват по-специално засилване на ресурсите и капацитета на нейния орган за ядрено регулиране (Агенция за ядрено регулиране) и пълното изпълнение на програмите за подобряване на безопасността на място. Съществуват няколко международни програми за подкрепа на Агенцията за ядрено регулиране. Създаването на национална компания за управление на радиоактивните отпадъци е желана стъпка, въпреки че трябва да се установи ясна взаимовръзка с другите ядрени органи. България трябва да продължи да укрепва своя капацитет в областта на управлението на ядрените отпадъци и в определянето на ясна стратегия за управление на отпадъците, като идентифицира пропуските и недостатъците в сегашните схеми на управление.

България трябва да осигури спазване на изискванията и процедурите на Договора за Евратом. В това отношение трябва да се обърне необходимото внимание на подготовката на изпълнението на защитните механизми на Евратом и по-специално по отношение отчитането и описването на потоците от ядрен материал, директно от лицата или предприятията, които експлоатират ядрени инсталации или съхраняват ядрени материали. Тук се включват и дребните притежатели на такива материали, като например университети и медицински обекти.

Напомня се, че България е подписала с Международната агенция по атомна енергия споразумение за прилагане на гаранциите във връзка с Договора за неразпространение на ядреното оръжие, влязло в сила през 1972 г. и че освен това е ратифицирала Допълнителен протокол към Споразумението, влязъл в сила през октомври 2000 г.

### *Заклучение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че България трябва да увеличи значително своите усилия в енергийния сектор, за да се подготви за интеграцията и по-специално в следните области: регулиране на монополите; достъп до мрежите; ценообразуване за електроенергията; готовност при аварии (включително изграждане на задължителните резерви от нефт); реструктуриране и държавна намеса в сектора *твърди горива*, а така също и развитие на енергийната ефективност. България трябваше да въведе някои международни ядрени режими и да извърши законодателни поправки, за да бъде в съответствие с Договора за Евратом. Комисията освен това отбеляза, че ядрената безопасност изисква продължаващо особено внимание, с бързо изпълнение на договорените реалистични програми, включително затваряне, когато е необходимо. Трябва да се намерят дългосрочни решения за отпадъците.

След Становището, България бележи непрекъснат напредък и по-специално след 2001 г. Следва да се отчете напредъкът в реструктурирането на енергийния сектор, включително приватизацията, синхронизирането и административния капацитет за запасите от нефт, вътрешния енергиен пазар (електроенергия и газ), твърдите горива и ядрената енергетика. Независимо от доброто ниво на привеждане в съответствие на законодателството, напредъкът по отношение на енергийната ефективност и възобновяемите енергии остава слаб. България прие и се зае да изпълнява всички препоръки, съдържащи се в Доклада на Съвета от 2001 г. за ядрената безопасност в контекста на разширяването и последвалия го през 2002 г. Доклад за състоянието от партньорската проверка. България спазва ангажиментите си за предсрочно затваряне на блокове 1 и 2 на атомната електроцентрала Козлодуй и потвърди ангажимента си да затвори през 2006 г. блокове 3 и 4, за извеждането им от експлоатация.

Преговорите по тази глава бяха временно спрени. На България бе даден преходен период, до 31 декември 2012 г., за изграждане на 90-дневни запаси от нефт. България спазва в общи линии своите ангажименти и изискванията, възникнали от преговорите за присъединяване по тази глава.

За да завърши подготовката си за членство, усилията на България трябва сега да се концентрират върху пълното и навременно приемане на подзаконови актове в тази област и по-специално по отношение на вътрешния енергиен пазар (електроенергия и газ) и на засилване на административния капацитет (например на ДКЕР и на Агенцията за енергийна ефективност). Трябва да завършат програмите за реструктуриране на енергийния сектор, включително на сектора за твърди горива, като се обърне надлежно внимание на социалните последици. Трябва да се премахнат съществуващите ценови изкривявания. България трябва да отдели нужното внимание на продължаващото изграждане на запаси от нефт и да осигури финансовите средства за това. Трябва да се

положат особени усилия за подобряване на енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергии. По отношение на ядрената безопасност България се насърчава да продължи своите усилия за подобряване безопасността на ядрените инсталации, в съответствие с препоръките от докладите на Съвета и на другите международни организации и с оглед подготовката за затваряне и извеждане от експлоатация на някои блокове на атомната електроцентрала Козлодуй; България трябва да продължи да засилва административния капацитет на органа за ядрена безопасност.

### **Глава 15: Индустириална политика**<sup>3</sup>

Индустириалната политика на Европейския съюз има за цел да повиши индустириалната конкурентноспособност и нивата на заетост, като същевременно се работи на пазари, отворени за международната конкуренция. Задачата на тази политика е да се ускори приспособяването към структурната промяна, като се насърчи създаването на среда, благоприятстваща инициативата и развитието на стопанските дейности в цялата Общност. Индустириалната политика на ЕС се състои основно от политически принципи и хоризонтални и секторни съобщения за индустириалната политика. Важен елемент от всяка индустириална политика е контролирането на държавната помощ и гарантиране, че схемите за помощ са в съответствие с правилата на Европейския съюз (*виж също Глава 6 – Политика за конкуренцията*).

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След последния Редовен доклад България постигна по-нататъшен напредък по отношение на индустириалната политика, включително приватизацията и реструктурирането.

Беше отбелязан известен напредък по отношение на правителствената **индустириална стратегия** и политика. През април 2004 г. бе приет Законът за насърчаване на инвестициите, заменящ предишния Закон за чуждестранните инвестиции. Целта на този закон е да установи еднакви условия за инвестиции както за местните, така и за чуждестранните инвеститори и да въведе стимули съобразно размера на инвестиционния проект. В края на април 2004 г. Министърът на икономиката представи правителствените ключови приоритети за икономическата политика, които включват повишаване на доходите, ускоряване на растежа, инфраструктурата и данъчната политика. Министерският съвет прие през август Иновационна стратегия на България. Тези елементи трябва, обаче, да се включат в една последователна стратегия за индустириалната политика, която насочва подобренията към бизнес средата.

Условията за бизнес и инвестиции продължиха да се подобряват с напредване на отмяната или опростяването на лицензионния и разрешителен режими, а така също и с намаляване на корпоративната данъчна ставка на 19.5% в началото на 2004 г. (от 23.5% една година по-рано). Процедурите за създаване на дружество са много дълги. През май 2004 г. Агенцията за чуждестранни инвестиции обяви създаването на първата индустириална зона. Въпреки това, не бяха следвани първоначалните планове за създаване на *обслужване на едно гише*, което да предоставя услуги на потенциалните инвеститори и предприемачи, както и предприемането на мерки за засилване на изследователската и развойната дейност.

---

<sup>3</sup> Развитието, засягащо индустириалната политика, следва да се разглежда във връзка с общата политика по отношение на предприятията, включително политиката за малките и средните предприятия (*виж също Глава 16 – Малки и средни предприятия*).

През 2003 г. съотношението на формирания брутен основен капитал спрямо brutния вътрешен продукт се увеличи на 19.6%. Преките чуждестранни инвестиции достигнаха рекордното ниво от 1,190 милиона евро, спрямо 923 милиона евро през 2002 г. и са вече 962 милиона евро само за първите шест месеца на 2004 г.<sup>4</sup> Броят на значителните инвестиции на “зелено” остана скромнен, като лъвският пай на преки чуждестранни инвестиции се раздели между инвестиции в резултат на приватизационни сделки и инвестиции за разширяващи се операции, като последните са знак за нараснало доверие за инвестиране в България.

По-нататъшен напредък бе постигнат в областта на **приватизацията и реструктурирането**. Значително намаля броят на останалите за приватизиране големи компании. Процесът на приватизиране на две от най-големите държавни компании, бившите монополисти за телекомуникация и тютюн напредна с преодоляване на процедурните проблеми на миналото. Продажбата на Българската телекомуникационна компания приключи през юни 2004 г. Бяха обявени за продажба четирите дъщерни фирми на Булгартабак с най-добри резултати, в два пакета от по две дъщерни дружества, а така също и дванадесет от заводите му за преработка на тютюн. В енергийния сектор бяха избрани преференциални купувачи на електроразпределителните дружества и започнаха преговорите за конкретните условия. Вече са продадени 27 от общо 42 водноелектрически централи. Завършването на процеса на приватизация остава приоритет, и по-специално в енергийния сектор. По отношение реструктурирането на стоманодобивната промишленост, България представи през март 2004 г. национална програма за реструктуриране и развитие на стоманодобивната промишленост до 2007 г., приемането на която зависи от решението на Европейския съвет. Това ще позволи удължаване на гратисния период, предвиден в Протокол II към Европейското споразумение за асоцииране, през време на което ще може да се предоставя държавна помощ за реструктуриране на сектор *стоманодобив* (виж също Глава 6 – Политика за конкуренцията).

Що се отнася до административния капацитет, вътрешната организация на Министерството на икономиката бе преразгледана, така че да включи три нови дирекции: за Обща икономическа политика, Политика по отношение на предприятията, и Инвестиционна политика. Новият Закон за насърчаване на инвестициите позволи да се създаде Българска агенция за инвестиции, като нейният устройствен правилник бе приет през август 2004 г. Това е изпълнителна агенция под контрола на министъра на икономиката и органа, наследил Държавната агенция за чуждестранни инвестиции, който ще предоставя информация и услуги както за чуждите, така и за вътрешните инвеститори, и ще проучва възможностите за инвестиции в чужбина. Влизането в сила на Закона за малките и средните предприятия и приемането на устройствения правилник през август 2004 г. доведе до създаването на Агенция за насърчаване на малките и средните предприятия, чрез сливането на Агенцията за малки и средни предприятия и Агенцията за насърчаване на търговията. Агенцията за следприватизационен контрол засили своето влияние, предлагайки – наред с другото, прекратяването на договорите за ликвидация на 5 дружества, които не са изпълнили своите задължения.

#### *Обща оценка*

България изпълнява своята индустриална политика, основана на приватизацията и реструктурирането, насърчаването на инвестициите и подобряването на бизнес средата. Въпреки това, правителствената политика в тази област се нуждае от стратегическа ориентация и координация, а изготвената неотдавна Иновационна стратегия за трябва да се завърши и изпълни. Отчасти поради специализацията на

---

<sup>4</sup> Неокончателни данни от платежния баланс

България в промишлености с интензивно ползване на работна ръка и на ресурси, иновациите, трансферът на технологии и инициативите в изследователската и развойната дейност както в обществения, така и в частния сектор остават редки в България. Макар че правителството постигна известен напредък по отношение опростяване или отмяна на процедурите за сертификация и регистрация, остават множество административни пречки за стопанските дейности, и по-специално по отношение регистрацията на дружествата. България трябва да насочи своите усилия върху по-нататъшното подобряване на бизнес средата, включително с намаляване на бюрокрацията и предоставяне на качествени услуги за подкрепа на бизнеса. Трябва да се засилят усилията за насърчаване на иновациите, трансфера на технологии и изследователската и развойна дейност.

Що се отнася до административния капацитет, основните участващи институции продължиха да работят добре, включително Комисията за защита на конкуренцията, Агенцията за чуждестранни инвестиции, Агенцията за приватизация и Агенцията за следприватизационен контрол. Преструктурирането на Министерството на икономиката трябва да се използва за ефективно увеличаване на неговия капацитет за формулиране и изпълнение на свързана стратегия за индустриалната политика, целяща по-нататъшно подобрене на бизнес средата. Сливането на Агенцията за малки и средни предприятия с Агенцията за насърчаване на търговията, с което се формира новата Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия трябва да се разглежда като възможност за цялостно подобряване на ефикасността и характеристиките на двете области, които бяха преди това отговорност на двете агенции, т.е. подкрепа на бизнеса и насърчаване на търговията. Независимо от факта, че правителството започна консултации и диалог с бизнес общността и с нейни представители, все още има поле за подобряване на формулирането и изпълнението на политиката за предприятията. Координацията на различните структури за подкрепа на бизнеса и браншови организации също трябва значително да се подобри, и да се засили капацитетът на различните органи. Вниманието трябва също така да се насочи върху подобряване на координацията между отделните министерства, с оглед формулиране на индустриалната политиката и политиката за предприятията.

Процесът на приватизация трябва да завърши и да се преодолеят последните препятствия за продажбата на големи държавни дружества. Трябва да продължат усилията за приватизация на дружествата, по-специално в енергийния сектор, а така също и за продажбата или ликвидацията на малки държавни дружества.

Необходимо е да се отбележи, че важен елемент на всяка индустриална политика е контролът върху държавната помощ и съвместимостта на схемите за подпомагане с правилата на Европейския съюз, като остава да бъдат оценени и двата елемента (*виж също Глава 6 – Политика за конкуренцията*).

### *Заключение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че интегрирането в европейския пазар ще създаде в средносрочен план сериозни затруднения за българската индустрия. Освен това, много сектори бяха изправени пред необходимостта от значително преструктуриране и приватизация. Основно потенциално препятствие в усилията за преструктуриране и диверсификация бе липсата на инвестиционен капитал, дължаща се на ниските нива на чуждестранни инвестиции и наличието на несъбираеми кредити, което ограничи възможността на банковата система да предоставя капитал.

След Становището, България постигна напредък по отношение на приватизацията и преструктурирането, като подобри бизнес средата, консолидира банковия сектор и



привлече чуждестранни инвестиции. Политиката на България по отношение на индустрията е в максимална степен в съответствие с принципите и целите на индустриалната политика на Европейския съюз.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала никакви преходни периоди в тази област. България изпълнява като цяло ангажиментите, които е поела при преговорите за присъединяване в тази област.

За да завърши подготовката си за членство, усилията на България следва сега да се съсредоточат върху формулирането и изпълнението на индустриална политика, водеща до растеж и иновации, които да засилят икономическата конкурентноспособност. Това ще включва по-нататъшно подобряване на бизнес средата, насърчаване на иновациите и изследователската и развойна дейност, а така също ефективно завършване на процеса на приватизация и реструктуриране. Институционалните промени, за които се взе неотдавна решение, трябва да бъдат изпълнени успешно, и да продължи да се подобрява капацитетът в рамките на различните органи и власти. Координацията със структурите за подкрепа на бизнеса и с браншовите организации, а така също и консултирането на правителството с бизнес общността предоставят също поле за усъвършенстване.

### *Глава 16: Малки и средни предприятия*<sup>5</sup>

Политиката на Европейския съюз за малките и средните предприятия (МСП) цели да се подобри формулирането и координирането на политиката по отношение на предприятията в целия вътрешен пазар с оглед да се подкрепи развитието на малките и средните предприятия. При това Европейският съюз се старее да подобри общата бизнес среда, в която малките и средните предприятия извършват своята дейност. Политиката по отношение на малките и средните предприятия се състои до голяма степен от форуми за консултации и от програми на Общността, а така също и в съобщения, препоръки и обмяна на най-добри практики.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След последния Редовен доклад България постигна по-нататъшен напредък по отношение политиката за малките и средните предприятия и подобряването на бизнес средата.

Що се отнася до политиката за малките и средните предприятия, България прие през юли 2004 г. Закон за малките и средните предприятия (МСП), заместващ предишния закон за малките и средните предприятия. Този закон включва, от една страна, разпоредби за по-добро координиране на политиката за МСП и за определяне на малките и средните предприятия и от друга страна, за създаване на изпълнителна агенция към Министерството на икономиката, което отговаря за изпълнението на политиката за малките и средните предприятия, включително разпоредби за предоставяне на услуги на малките и средните предприятия. България продължи да участва в Многогодишната програма на Европейския съюз за предприятия и предприемачество за малките и средните предприятия и в процеса, свързан с Европейската харта за малките предприятия. В резултат на решение на Министерския съвет от октомври 2003 г., Министерството на икономиката бе реструктурирано така, че да включи Дирекция “Политика по отношение на предприятията/МСП”.

---

<sup>5</sup> Развитието на политиката относно МСП трябва да се разглежда във връзка с общата политика по отношение на предприятията, включително индустриалната политика (виж Глава 15 – *Индустриална политика*).

България постигна известен напредък по отношение на подобряването на бизнес **средата**. Продължи работата по опростяването или отмяната на лицензионния, разрешителния и регистрационен режими и бе допълнително улеснен достъпът по Интернет до публичния регистър за различните режими. През декември 2003 г. влезе в сила Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол. Той предвижда, от една страна, процедура за мълчаливо съгласие по отношение на режимите за сертификация и издаване на разрешения, и от друга страна, въвежда изискването за оценка на регулаторното влияние на проектозаконали, съдържащи разпоредби за лицензионен или регистрационен режим. България подобри диалога между правителството и бизнеса, създавайки два органа: Съветът за икономически растеж, който представлява форум за обсъждане на общи въпроси, свързани с икономическото развитие и развитието на бизнеса, и Съвместния консултативен съвет, чиято цел е да информира бизнеса за законодателството на Европейския съюз и разяснява ангажиментите, поети при преговорите за присъединяването. Големият размер на сивата икономика също прави конкуренцията по-трудна за онези малки и средни предприятия, които играят по правилата.

Достъпът на малките и средните предприятия до финансови средства продължи да се подобрява, което се дължи както на положителното развитие на банковия сектор, така и на специфичните кредитни линии, насочени към малките и средните предприятия. Освен държавния “гаранционен фонд за микрокредитиране”, подпомогнатите от Европейския съюз кредитни линии за малки и средни предприятия, предоставени от МФИ чрез местни банки-партньори и нова кредитна линия на ЕБВР (подкрепена от Международния фонд за подпомагане извеждането от експлоатация на Козлодуй; *(виж също глава 14 – Енергетика)*) за инвестиции в енергийната ефективност от страна на малките и средните предприятия, като предоставянето на заеми от частния сектор за малките и средните предприятия остава динамично. Небанковите финансови инструменти са, обаче, все още в голяма степен недоразвити.

Макар че новият закон за малките и средните предприятия действително преразглежда определението за малките и средните предприятия, тя все още не е напълно в съответствие с препоръките на Европейската комисия.

#### *Обща оценка*

Политиката на България за малките и средните предприятия е до голяма степен в съответствие с принципите и целите на политиката на Европейския съюз за предприятията, с изключение на някои ограничени части от определението за малките и средните предприятия. Въпреки това, създаването на политика за малките и средните предприятия и особено нейното изпълнение е неkoordinирано и на доста ниско ниво, в сравнение с практиките на Европейския съюз. Поради това, неотдавнашните обещаващи законови и институционални промени следва да се изпълняват и провеждат ефективно. На ниво политика, трябва да се подготвят и да влязат в сила планираната национална стратегия за насърчаване на предприемачеството и за малките и средните предприятия, както и годишните програми за нейното изпълнение. Трябва да се обърне внимание на ефективното участие на бизнес общността и на ефективното изпълнение на политиката, включително предоставяне на бизнес услуги на местно и регионално ниво. Представители на дребния бизнес трябва да се включат във форуми, като например в Съвета за икономически растеж и да се провеждат по-активно консултации с тях при създаването на политиката.

Административните и регулаторните тежести и недостатъци в съдебната система остават ключови фактори, които създават пречки за бизнес средата. Развитието на процеса на де-регулация е обещаващо и трябва да продължи, по-специално с оглед преразглеждането на вторичното законодателство. За да се свие неформалната

икономика, данъчният товар трябва да се намали и да се увеличат стимулите, позволяващи на неформалния бизнес да се легализира.

Достъпът на МСП до финансови средства значително се подобри. Въпреки това, съществува необходимост от подобряване на регулаторната рамка и наличие на небанкови финансови инструменти, например кредитни съюзи взаимно-спомагателни каси и взаимно-спомагателни кредитни кооперации.

Ключовите административни структури, т.е. Министерството на икономиката и Агенцията за малки и средни предприятия страдаха досега от липса на достатъчно капацитет и на институционална яснота, за да подготвят и изпълнят надеждна и ефективна политика за МСП. Въпреки това, решенията наскоро институционални промени и процеси осигуряват по-добра основа за развитие на политиката за МСП. Трябва да се обърне внимание на увеличаване на капацитета на различните участващи органи, включително органите на регионално и местно ниво, като например новата Агенция за насърчаване на МСП. Изпълнението на политика за МСП ще е голямо предизвикателство за тези институции, включително, наред с другото, решаващата роля на координацията и улесняване на последователното предоставяне на услуги в подкрепа на МСП в цялата страна. Административният капацитет за изпълнение на финансираните от Европейския съюз проекти и създаването на местни структури за подкрепа на бизнеса трябва да продължат да се подобряват. По същия начин, НПО, представляващи МСП на национално и регионално ниво (камари, браншови асоциации, агенции за регионално развитие) трябва да се насърчат, за да осъществяват сътрудничеството си с дружества и да координират предоставянето им на услуги по-професионално. Трябва да продължи да се подобряват механизмите за консултации с бизнес асоциациите относно формулирането на политика за МСП.

Изпълнението на Европейската харта за малките предприятия продължава задоволително и както е планирано. Въпреки това, направените препоръки трябва да се изпълняват по-активно.

България трябва да завърши пълното привеждане в съответствие на своето определение за МСП със съответните препоръки на Европейската комисия.

### *Заключение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че в България са налице основните структури за МСП, но че ще са необходими няколко години, за да се преодолеят бариерите за растежа на частния сектор в България, чрез решителни усилия за стабилизиране на макро-икономическата среда, опростяване на законодателството и административните рутинни процедури, така че те да станат по-благоприятни за МСП, трябва да се засили подкрепящата инфраструктура, подобряване на данъчната среда и развиване на достъпа на МСП до финансиране.

След Становището, България постигна добър напредък в стабилизирането на икономическата среда, намаляването и стабилизирането на данъчното облагане, въвеждането на по-голяма законодателна сигурност, формулирането на политика за МСП, а така също и подобряване на бизнес средата. Политиката за МСП е в общи линии в съответствие с принципите и целите на политиката на ЕС за предприятията.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала никакви преходни периоди в тази област. България изпълнява като цяло ангажиментите, които е поела при преговорите за присъединяване в тази област.

За да завърши подготовката си за присъединяването, усилията на България трябва сега да се насочат върху подготовката и изпълнението на надеждна и ефективна политика за МСП. Тя трябва да подобрява още повече бизнес средата, като продължава по-специално да опростява лицензионния и регистрационния режим. Мерките за подкрепа на бизнеса от страна на правителствените и неправителствените органи трябва по-добре да се координират и да се подобрят с оглед на тяхната ефикасност и съвместимост. За това ще е необходимо, наред с другото, по-нататъшно значително подобряване на административния капацитет на министерствата, агенциите и другите участващи органи.

### ***Глава 17: Наука и изследвания***

Поради спецификата си, достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на науката и изследванията не изискват никакво транспониране в националното законодателство. Капацитетът за прилагане не е свързан с изпълнението и въвеждането в действие на законови разпоредби, а с наличието на необходимите условия за ефективно участие в Рамковите програми. С цел да се осигури успешно прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област, и по-специално успешно присъединяване към Рамковите програми, България ще трябва да създаде необходимия капацитет за прилагане в областта на изследванията и технологичното развитие, в това число и увеличаване на персонала, свързан с дейностите по Рамковите програми.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След последния Редовен доклад бе постигнат известен напредък в тази област.

По време на отчетния период, България продължи да е асоцииран член на **Шестата рамкова програма на ЕО за изследвания и технологично развитие** и на **Шестата рамкова програма на "Евратом"**.

През м. октомври 2003 г. бе приет Закон за насърчаване на научните изследвания, с който се установяват целите на научните изследвания и методите за подбор и финансиране на дейности, свързани с изследванията. Законът определя основните функции на Националния съвет "Научни изследвания", предвижда създаване на фонд за научни изследвания и развитието на Национална стратегия за научни изследвания.

Бяха въведени определени ограничени непреки форми на финансово и данъчно облекчение за научните дейности, например чрез приемането на законодателство, свързано с обществените поръчки. Към Министерството на образованието и науката бе създадена нова дирекция "Научни изследвания и проекти". Нейната задача е да предлага нормативни актове в тази област, да координира на национално ниво научните изследвания и проектите за технологическо развитие, да анализира разпределението на субсидиите от държавния бюджет за изследвания и да насърчава участието в научни проекти. Подзаконовите актове, приети през м. май 2004 г. изяснява факта, че Националният съвет "Научни изследвания", състоящ се от министъра на образованието и науката и от 19 членове от съответните министерства, висши учебни заведения и организации на работодатели, следва да подпомага Министерство на образованието и науката при прилагането на политиките в областите на науката и научните изследвания.

Една иновационна стратегия, която има за цел да повиши конкурентноспособността на българската индустрия бе приета през м. август 2004 г. и предвижда стимулиране на изследванията и технологичното развитие в предприятията и насърчаването на приложните изследвания.

### *Обща оценка*

Рамката за сътрудничество в областта на науката и технологиите (включително националните отговорници за контакт) продължава да е добре установена. Български представители продължават да участват като наблюдатели в заседанията на програмния комитет на Шестата рамкова програма на ЕО. Понастоящем петнадесет български партньорски институции сътрудничат с тринадесет научноизследователски мрежи в Съвместния изследователски център на Европейската комисия.

Цялостна стратегия за научни изследвания и технологично развитие все още липсва, въпреки че бе извършен анализ за такава стратегия. Предвиденият фонд "Научни изследвания" все още не е създаден. За да се постигнат целите на Закона за насърчване на научните изследвания, следва да се приемат допълнително подзаконови актове.

За да се осигури успешното присъединяване на България към съответните Рамкови програми, както и ефективното участие в Европейското научноизследователско пространство, свързаните с научните изследвания административен капацитет и инфраструктура следва да бъдат допълнително укрепени. Както държавните разходи, така и разходите на бизнеса за изследвания са все още относително ниски и следва да бъдат увеличени, с цел да достигнат целевите три процента от БВП до 2010 г., определени от Европейския съвет от Барселона. Освен това, връзките между научните институти, промишлеността и МСП следва да се засилят и да бъде насърчено развитието на изследователската инфраструктура и свързания с нея административен капацитет.

### *Заклучение*

В Становището си от 1997 г., Комисията заключи, че за да достигне научноизследователската дейност и технологичното развитие в България до ефективно и конкурентно европейско ниво, следва да са положат по-големи усилия. Въпреки това, тя допълва, че не се очаква възникването на големи проблеми в тази област в перспективата на присъединяването.

След Становището, България отбеляза непрекъснат напредък и засили сътрудничеството си с ЕС в тази област.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не поиска преходен период в тази област. България като цяло спазва поетите в преговорите по присъединяване ангажименти и изисквания по тази глава.

За да приключи подготовката за пълноправно членство, усилията на България сега трябва да се насочат върху разработването на цялостна стратегия за научните изследвания и технологичното развитие и да се засили допълнително административния капацитет и инфраструктурата, които са свързани с тези дейности.

### ***Глава 18: Образование и обучение***

Образованието, обучението и младежта са главно приоритет на държавите-членки. Договорът за ЕО предвижда, че Общността ще допринесе за развитието на качествено образование и осъществява политика за професионално обучение, която да подпомага и допълва действието на държавите-членки. Достиженията на правото на ЕС

(acquis) се състоят в директива относно **образованието на децата на работници-мигранти**, и в програми за действие и препоръки. Държавите-членки следва да имат необходимия капацитет за прилагане на законодателството, за да участват пълноценно в Програмите на Общността, свързани с тази глава (“Леонардо да Винчи”, “Сократ” и “Младеж”).

*Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

Известен напредък бе постигнат от последния Редовен доклад.

България продължава да участва във второто поколение на съответните **програми на Общността**, именно “Леонардо да Винчи”, “Сократ” и “Младеж”.

По отношение на прилагането на Директивата за **образованието на децата на работници-мигранти**, в 28-те регионални инспекторати по образованието, където бяха определени лица за контакт, бе разпространена подробна информация за достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*), с цел да се улесни прилагането на директивата.

Известен напредък е отбелязан в **реформата в системата на образованието и обучението**. Бяха приети подзаконови актове, свързани с условията за провеждане на зрелостни изпити и относно подкрепата на таланти деца. Преобразуването на професионалното обучение и системата за обучение, с цел по-добре да отговорят на пазарно-ориентираната икономика продължава: през януари бе приет актуализиран списък на професиите. Процесът на създаване на Държавни образователни изисквания (стандарти) за придобиване на професионална квалификация продължи и до м. юли 2004 г., МОН одобри 36 стандарта. Целта на тези стандарти е да се осигури прозрачност и сравнимост на квалификациите със съответните европейски стандарти.

През м. май 2004 г. в МОН бе създаден нов отдел за обучението през целия живот с шест служители. Неговата цел е да осигури връзката между официалната система за професионално обучение и продължаващото обучение. Персоналът на Националната агенция за професионално образование и обучение бе увеличен на 24 лица. Бе изготвена наредба относно практическото обучение (в сътрудничество с работодателите), а с цел развиването на обучението на възрастните в МОН бе създаден нов отдел по въпросите на продължаващото обучение, който започна работа в края на 2003 г.

Бяха предприети известни стъпки с цел оптимизиране на училищната мрежа, въпреки че ясни показатели относно крайния резултат липсват.

Промените в Закона за висшето образование имат за цел да въведат въпроси, свързани с Болонския процес, включително и Европейската система за трансфер на кредити и предвиждат мерки за засилване на ефективността на Националната агенция за оценяване и акредитация

*Обща оценка*

Участието в съответните програми на Общността е задоволително и бяха предприети мерки за разрешаване на отдавнашния проблем, свързан с недостатъчната подкрепа на националните агенции, които отговарят за програмите “Сократ” и “Леонардо да Винчи” от националните власти и за подобряване на управленския капацитет на трите програми.

Българското законодателство е приведено в съответствие с Директивата за образованието на децата на работниците-мигранти. Инвестициите в образованието, измерени като дял от БВП, както и като разход на предприятията за продължаващо професионално обучение, са все още по-ниски от средните за ЕС (*вж. също Раздел Б.2 – Икономически критерии*). Финансирането на професионалното образование и обучение бе увеличено, но все още се счита за ниско, предвид нуждите от модернизация. С цел да се реализират още по-добре реформите в професионалното образование и обучение в съответствие с икономическите нужди, е необходимо засилено сътрудничество между различните системи за обучение в отделните министерства. Различните министерства и агенции се опитват да намерят мястото си при прилагането на системата за обучение през целия живот, като цялостната стратегия за обучение през целия живот и продължаващо професионално обучение (ППО) следва да бъде завършена в сътрудничество със социалните партньори. Подобряването на достъпа до продължаващото професионално обучение и повишаването на нивото на уменията на работната сила следва да се счита за основен приоритет. Сътрудничеството между училищата и предприятията трябва да се подобри, докато в същото време в системата за обучение на учители трябва да се проведат реформи в контекста на новите стандарти за обучение за начално, професионално образование и обучение.

Като се има предвид, че приблизително 40 стандарта за обучение за всички професии се одобряват ежегодно, процесът на разработването им ще продължи до 2006 или 2007 г.

Българската система за професионално образование и обучение продължава да е централизирана. Първоначалното професионално образование и обучение се финансира от държавата с някои малки изключения, при които финансирането се осигурява от общините.

Делът на хората на възраст между 25 и 64 години, с висше образование, е равен на средния за Европейския съюз.

#### *Заклучение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че в перспективата на присъединяването не се очакват големи проблеми в тези области.

След Становището, България осъществи устойчив напредък, включително и по отношение на участието си в съответните програми на Общността. Като цяло законодателството е приведено в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област и е налице административен капацитет.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не поиска преходен период в тази област. България като цяло спазва поетите в преговорите по присъединяване ангажменти и изисквания в тази област.

За да приключи подготовката за пълноправно членство, усилията на България сега трябва да бъдат насочени върху развитието на административния капацитет в тази област.

### ***Глава 19: Телекомуникации и информационни технологии***

Достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*) в областта на телекомуникациите цели премахването на пречките за ефективното действие на Единния пазар в областта на телекомуникационните услуги и мрежи, и осигуряването

на универсални съвременни услуги. През 2002 г. Европейският съюз прие нова регулаторна рамка за електронни комуникации. По отношение на пощенските услуги, целта е да се приложи Единния пазар чрез постепенно и контролирано отваряне на сектора за конкуренция в рамките на регулаторна рамка, която осигурява универсална услуга.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

Бе постигнат известен напредък след последния Редовен доклад.

След приемането на **Закона за далекосъобщенията** през м. октомври 2003 г., упоменато в миналогодишния доклад, през разглеждания период бе одобрено прилагащо законодателство за лицензиране на фиксирани мрежи и кабелни телевизионни оператори и бяха лицензирани пет нови оператора на фиксирани мрежи. По десетте общи лицензии, които са в сила, бяха направени множество регистрации. Продължи определянето на разходно ориентирани цени на операторите със значително въздействие на пазара. Регулаторният орган одобри “типово предложение за сключване на договор за взаимно свързване”.

През разглеждания период таблицата за разпределение на честоти бе осъвременена и бяха предприети някои мерки за увеличаване количеството радиочестотен спектър за граждански нужди.

Въпреки трудните пазарни условия бе постигната 65% приватизация на оператора със значително въздействие на пазара - Българската телекомуникационна компания, и бе издаден лиценз за трети GSM оператор, с неизползван до момента спектър.

Бе постигнат известен напредък по отношение подобряване на пазарния мониторинг от страна на регулаторния орган. Комисията за регулиране на съобщенията (КРС) се оглавява от петима членове, от които един се посочва от Министерски съвет, трима от Народното събрание и един от Президента. Председателят на този орган бе освободен през май 2004 г. от Министерския съвет, действието бе обжалвано и съдебните процедури продължават.

По отношение на информационното общество, през м. май 2004 г. бе приет План за действие за прилагане на стратегията за електронно правителство. Планът предвижда мерки за осигуряване на качествени, ефективни и леснодостъпни обществени услуги чрез електронни средства.

В областта на пощенските услуги, през разглеждания период бе прието прилагащо законодателство за сигурност и поверителност на пощенските услуги. През лятото на 2004 г. бе приета методология за определяне на достъпната цена на универсалната пощенска услуга, както и за доказване на дефицит при предоставяне на универсална пощенска услуга при икономически неизгодни условия. В заключение, прилагащото законодателство препоръчва стандартни нива на качество за универсалната пощенска услуга.

#### *Обща оценка*

България е постигнала приемлива степен на съответствие на законодателството си с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на телекомуникациите. Необходимо е, обаче, приемане на подзаконови актове за съществуващия Закон за далекосъобщенията. Остава да се транспонират и новите достижения на правото на ЕС



(*acquis*). Освен това е необходимо да се предоставят правомощия на регулаторния орган за разрешаване на търговски спорове съгласно изискванията на правото на ЕС.

Телекомуникационният пазар, по принцип, бе отворен през м. януари 2003 г., но са необходими допълнителни стъпки за осигуряване на ефективна либерализация. Навлизането на нови играчи на пазара бе възпрепятствано от късната поява на мерки за приложение. Закъснението при одобряването на типово предложение за сключване на договор за взаимно свързване (типово предложение) затрудни свързването на операторите с оператора със значително въздействие на пазара и участието на лицензирани оператори на пазара на фиксирани телекомуникационни услуги. Поради тази липса на свързване не бе осъществен избор на преносител, въпреки че то е предвидено в съществуващото законодателство. Операторът със значително въздействие на пазара подписа споразумение за свързване едва през м. юли 2004 г.

Приватизацията на 65% от оператора със значително въздействие на пазара допринесе за отстраняване на несигурността по отношение неговото бъдеще и следва да има общ положителен ефект върху инвестициите отвън, насочени в страната. Разрастването на сектора на мобилни комуникации продължава и качеството на обслужване се подобрява.

Мониторингът върху пазара от страна на регулаторния орган е добър, създадена е приемлива основа за пазарен анализ, която ще е необходима при транспониране на новите достижения на правото на ЕС (*acquis*) (от 2002 г.) в областта на телекомуникациите. Освобождаването на председателя на КРС повдига въпроси по отношение структурното разделение на регулаторните функции от дейности, свързани със собствеността или контрола на телекомуникационни оператори, съгласно изискванията на правото на ЕС. Остава да се осигури пълно разделение.

По отношение на пощенските услуги, необходимо е по-нататъшно прилагане на законодателство, по-специално за осигуряване на ефективно предоставяне на универсални услуги и пълно транспониране на втората директива за пощенски услуги, особено по отношение на запазената област. Необходимо е все още да се въведат системи за измерване на качеството, за отчитане на разходите и механизми за отчитане. Необходими са допълнителни стъпки за подобряване на административния капацитет и независимост на регулатора (Комисията за регулиране на съобщенията) в тази област.

### *Заключение*

В становището си от 1997 г. Комисията заключи, че България ще срещне трудности при приемането на модела на ЕС за либерализация на далекосъобщенията поради бавното развитие на този сектор и закъснения в областта на регулаторните реформи. Бе подчертано, освен това, че конкурентноспособността на обществения далекосъобщителен оператор решително ще зависи от значително увеличение на чуждестранните инвестиции и сериозното вътрешно реструктуриране, насочено по-специално към подобряване търговската гъвкавост на компанията.

След Становището България е осъществила значителен напредък в привеждане на законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). При все това, обаче, е необходимо България да приеме допълнителна нормативна уредба за прилагане на съществуващото законодателство в областта на далекосъобщенията. Новите достижения на правото на ЕС в областта на далекосъобщенията (*acquis*) следва да се транспонира преди присъединяването.

Преговорите по тази глава са приключени временно. На България е предоставен преходен период до 31 декември 2008 г. по отношение на преносимостта на номерата,

предвидена в Директива 98/61/ЕО. България изпълнява по-голямата част от задълженията и изискванията, произтичащи от преговорите за присъединяване в тази област.

За да завърши подготовката за членство, усилията на България сега трябва да се насочат към осигуряване навлизането на нови играчи на пазара чрез бързо прилагане на ефективно свързване и лансиране на конкурентни ценови политики от по-големите оператори. Необходимо е, също така, България да съсредоточи вниманието си върху подобряване разделението на функциите и затвърдяване на пълната независимост на регулаторния орган. Следва да се осигури достъпно универсално обслужване и пълно приважване на законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на далекосъобщенията и пощенските услуги.

## ***Глава 20: Култура и аудиовизия***

Настоящата глава изисква законодателно съответствие с Директивата за телевизия без граници, която създава условия за свободното движение на телевизионно разпространение в рамките на Европейския съюз. Тя включва основни общи изисквания относно юрисдикция, реклама, основни събития, представяне на европейски творби, защита на подрастващите и малолетните и на обществения ред, както и правото на отговор. Главата, също така, включва програмите на Общността “Култура 2000”, “Медия плюс” и “Медия трейнинг”.

### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

Малко са развитията след последния Редовен доклад.

Относно **аудиовизуалната политика**, дългоочакваната Стратегия за развитие на радиотелевизионни дейности все още не е приета. Целта на тази Стратегия е да определи национални приоритети и обществени интереси при предоставяне на радио- и телевизионни лицензи с оглед да се осигури по-ефективно разпределение на оставащите честоти. Липсата на Стратегия създава правни трудности за Съвета за електронни медии, независимия регулаторен орган, който следва да издава радио- и телевизионни лицензии в съответствие със Стратегията. Измененията в Закона за радиото и телевизията, приети през м. октомври 2003 г., осигуряват временно разрешение, като разрешават издаването на временни лицензии за радио- и телевизионно разпространение от Комисията за регулиране на съобщенията до приемането на Стратегия.

Законът за далекосъобщенията, в сила от м. октомври 2003 г., включва задължение за кабелните оператори да разпространяват по мрежите си безплатно националните и регионални програми на националните обществени оператори - Българска национална телевизия и Българско национално радио.

За периода от последния Редовен доклад, в Съвета за електронни медии бяха допълнително назначени трима души, при все че 18 от общо 76 места са свободни. Административният капацитет се укрепва чрез обучение и съсредоточаване върху подобрения контрол, по-специално в регионите из страната.

България продължава участието си в програмите на Общността “Култура 2000”, “Медия плюс” и “Медия трейнинг”.

### *Обща оценка*

Българското законодателство е в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Необходимо е, обаче, България да предприеме по-нататъшни стъпки за осигуряване на предвидимо, прозрачно и ефективно прилагане на регулаторната рамка. Фактът, че Генералният директор на Българската национална телевизия е често сменян през последните десет години не води до стабилност на управлението и стратегическото планиране. Въпреки намереното временно решение, продължава правната несигурност при издаването на лицензии. Фондът за радио и телевизия, който трябва да осигури допълнително финансиране за общественото радио- и телевизионно разпространение в България и за Съвета за електронни медии все още не е учреден поради липса на механизъм за събиране на такси от абонати, въпреки че създаването му бе предвидено за 2003 г.

Необходимо е да се продължи с укрепването на административния капацитет в областта на аудиовизията, по-специално по отношение мониторинга на регионални и местни радио- и телевизионни разпространители.

#### *Заключение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че ако необходимите законодателни мерки се преследват с необходимата настойтелност и са придружени от нужната структурна адаптация на отрасъла, е приемливо да се очаква България да изпълни изискванията на Европейския съюз в областта на аудиовизията в средносрочен план.

България е осъществила значителен напредък в периода след Становището от 1997 г. Законодателството е в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и необходимите административни структури са налице.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходен период в тази област. Като цяло, България изпълнява задълженията, поети по време на преговорите за присъединяване в тази област.

За да завърши подготовката за членство, усилията на България следва да се насочат към укрепване на административния капацитет на регулаторния орган и осигуряване на предвидимо, прозрачно и ефективно прилагане на регулаторната рамка, включително при лицензирането.

#### ***Глава 21: Регионална политика и координация на структурните инструменти***

Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област се състоят предимно от рамкови и прилагачи регламенти, които не изискват транспониране в националното законодателство. Те определят правилата за изготвяне, одобрение и изпълнение на програми по Структурните фондове и дейности по Кохезионния фонд. Тези програми се договарят и съгласуват с Комисията, но изпълнението е отговорност на държавите-членки. Следва да се отбележи, че регламентите по Структурните фондове ще бъдат изменени най-късно до края на 2006 г. От съществено значение при одобряването и изпълнението на проекти е държавите-членки изцяло да съблюдават законодателството на Общността, например в областта на обществените поръчки, конкуренцията и околната среда, и да разполагат с необходимите институционални структури, които да осигурят стабилно и разходно ефективно изпълнение от гледна точка на управленския и финансов контрол.

*Напредък, постигнат след последния редовен доклад*

България е постигнала съществен напредък след последния Редовен доклад в областта на регионалната политика и координация на структурните инструменти.

България е подобрила **териториалната организация**, като е разделила територията си на два региона от Ниво 1 на Номенклатура на териториалните статистически единици (NUTS).

По отношение на **законодателната рамка**, бяха приети няколко нови нормативни акта, включително Закон за регионалното развитие, който създава рамка на политика за регионално планиране, както и ново законодателство в областта на обществените поръчки и равенството на жените и мъжете. Освен това бе прието вторично законодателство, насочено към създаването на необходимите органи или водещо до институционални/организационни промени в съответните министерства с оглед подготовка за изпълнението на Структурните фондове.

По-нататъшен напредък бе постигнат по отношение създаването на необходимата **институционална рамка** за изпълнението на структурни инструменти, особено на централно ниво. В Дирекция “Управление на средства на Европейския съюз” на Министерство на финансите, бъдещ Управляващ орган на Рамката за подкрепа от Общността, е създадено ново звено “Мониторинг и оценка”. Дирекцията е изготвила Стратегия за организационно развитие и е участвала в редица обучителни дейности. Създадени са звена за мониторинг във всеки Управляващ орган на Оперативна програма (ОП). Генерална дирекция “Регионално развитие” към Министерството на регионалното развитие и благоустройството е пререструктурирана през разглеждания период, за да се предвидят бъдещи задачи като управляващ орган на Регионалната оперативна програма, включително мониторинг и оценка, както и интегриране на трансгранични дейности. Дирекция “Предприсъединителни програми и проекти” към Министерство на икономиката, бъдещият Управляващ орган на Оперативна програма “Конкуренция”, също е пререструктурирана с оглед бъдещата ѝ роля при управлението на структурни инструменти, и е назначен нов персонал. Дирекция “Координация на програми и проекти” в Министерство на транспорта и съобщенията бе определена за бъдещ Управляващ орган на оперативна програма “Транспорт”. Дирекция “Предприсъединителни фондове и международни програми и проекти” в Министерство на труда и социалната политика е взела участие в обучения и други мерки за подготовка за бъдещата си роля на Управляващ орган на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”.

Що се отнася до **програмирането**, започната е работа по подготовката на Националния план за развитие (НПР) 2007-2013 със създаването на Координационен съвет за НПР, последващо одобрение от този орган на методология за изготвяне на НПР и създаването на първата работна група по НПР. Работата по социално-икономическия анализ и определянето на стратегически приоритети е в напреднал етап.

Може да се отбележи известен напредък по отношение прилагането на принципа за партньорство с ангажирането на широк спектър от партньори в работната група по НПР и предоставянето на специализирано обучение за различните партньорски организации.

По отношение на **мониторинга и оценката**, напредъкът остава ограничен, като единствената значителна стъпка е започналото създаване на специализирани звена за работа в тази област в няколко бъдещи управляващи органи.

Що се отнася до **финансовото управление и контрол**, в съответните министерства са определени вътрешни одитори от Агенцията за вътрешен държавен

финансов контрол, които ще извършат анализ на функционирането на съответните системи за финансово управление и контрол.

По отношение на **статистиката**, звената, които отговарят за регионалната статистика в Националния статистически институт са укрепени, а щатът им – увеличен.

#### *Обща оценка*

По отношение на териториалната организация, България е съгласувала временно с Комисията класификация на региони от Ниво 2 на NUTS и е взела решение за разделение на територията си на региони от ниво 1 на NUTS съгласно съответния регламент на ЕО.

Що се отнася до законодателната рамка, предстоят да се вземат важни решения, включително относно административните центрове на регионите от Ниво 2 на NUTS и относно показателите за определяне видовете региони за целева подкрепа/въздействие. Необходимо е да се изготви вторично законодателство по отношение на създаването на институционални структури за Ниво 2 на NUTS. Необходимо е също така понататъшно изменение на законодателството, за да се въведе многогодишно бюджетно програмиране и финансова гъвкавост. България трябва да обърне особено внимание върху осигуряване на бъдещо съответствие с други политики и законодателство на Общността съгласно изискванията на регламентите за Структурните фондове, особено в областта на обществените поръчки, околната среда и конкуренцията.

Докато по отношение на институционалната рамка е осъществен напредък, България трябва да завърши определянето на някои Управляващи органи и няколко Междинни звена. Усилията за подобряване на административния капацитет на ключови органи и министерства трябва да се ускорят. Докато някои министерства на централно ниво все още имат доста да наваксват в това отношение, особено внимание трябва да се обърне на въпроси, свързани с изграждането на капацитет на органи на централно и най-вече на регионално ниво, които или все още не са определени, или са определени съвсем наскоро. Стратегии за организационно развитие и човешки ресурси, до този момент изготвени единствено от Министерство на финансите, следва да се изготвят и приложат във всички ключови органи. Междуведомствената координация и особено връзките и координацията между централното и регионалното ниво трябва значително да се подобрят, за да се осигури ефективност на бъдещите механизми за осъществяване. При подготовката си за Структурните фондове, България трябва, възможно най-добре, да използва опита от предприєдинителните инструменти и да обърне особено внимание на навременното и ефективно изпълнение на продължаващи проекти, финансирани по програмите ФАР и ИСПА.

По отношение на програмирането, България е пристъпила към амбициозна програма за разработване на Национален план за развитие и други програмни документи. Всички страни по този процес следва да съзнават своята роля, изискванията за качество на документите и ограничените времеви рамки. Особено внимание трябва да се отдели на подобряване участието на регионални, социално-икономически и неправителствени партньори в процеса. Това важи, също така, по отношение създаването на поток от висококачествени проекти, към което следва да се подходи приоритетно, като се използват предприєдинителни и други налични фондове. Приоритет също така следва да е подобряването на процеса на междуведомствена координация.

България е все още на ранен етап по отношение задачите, свързани с мониторинга и оценката. Трябва бързо и ефективно да се приложат мерки за изграждане на интегрирани управленски информационни системи.

По отношение на статистиката, с оглед изготвянето на Национален план за развитие и оперативни програми, по-специално регионална оперативна програма, са необходими бързи следващи стъпки за подобрене, особено на регионалната статистика.

### *Заключение*

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че е необходимо да се подобри административния капацитет на България за управление на интегрирани програми за регионално развитие и особено да се заздравят административните и бюджетни процедури. Комисията заключи, освен това, че са необходими съществени реформи, включително създаването на ефективна междуведомствена координация и въвеждането на подходящи насрещни фондове, преди България да е в състояние да прилага правилата на Общността и ефективно да разпределя средства от общностните структурни политики.

След Становището от 1997 г. България е осъществила напредък, по-специално, по отношение правната и институционалната рамка, както и по отношение на бюджетното програмиране, и в известна степен, по отношение на междуведомствената координация. Необходим е обаче съществен напредък за достигане на необходимите нива на административен капацитет.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставяне на преходен период и като цяло изпълнява задълженията, поети в хода на преговорите за присъединяване в тази област.

За да завърши подготовката си за членство, България трябва да съсредоточи усилията си върху продължаване с набелязаните мерки за подобряване на административния капацитет в ключови министерства и подобряване капацитета на други органи, като Междинните звена и други, особено на регионално и централно ниво. Създаването на ефективни и интегрирани системи за мониторинг и оценка, и напълно прозрачни обществени поръчки трябва да са приоритет, както и по-нататъшното подобряване на системите за финансово управление и контрол. Трябва да се обърне внимание и на съблюдаването на амбициозната програма за НПП, и пълноценното участие на съответните партньорски организации в този процес.

### ***Глава 22: Околна среда***

Политиката на Общността в областта на околната среда има за цел да насърчи устойчивото развитие и да опазва околната среда за настоящото и бъдещите поколения. Тя се основава на интегрирането на опазването на околната среда в други политики на Общността, превантивно действие, прилагане на принципа “замърсителят плаща”, борба с увреждането на околната среда при източника и поделената отговорност. Достиженията на правото на Европейския съюз (acquis) включва около 200 нормативни акта, които обхващат хоризонталното законодателство, замърсяването на водата и въздуха, управлението на отпадъците и химикалите, биотехнологиите, опазването на природата, промишленото замърсяване и управлението на риска, защитата от шума и радиационната защита. Гарантирането на спазването на достиженията на правото на Европейския съюз (acquis) изисква значителни инвестиции, но също създава значителни ползи за общественото здраве и намалява скъпоструващите щети на горите, сградите, пейзажа и рибарството. Наложително е

наличието на силна и добре оборудвана администрация на национално, регионално и местно ниво с оглед прилагането и привеждането в действие на достиженията на правото на Европейския съюз (acquis) в областта на околната среда.

*Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След последния Редовен доклад България продължи да отбелязва стабилен напредък по отношение на въвеждането и прилагането на достиженията на правото на Европейския съюз (acquis) в областта на околната среда.

Известен напредък бе постигнат в **интегрирането на екологичните проблеми в други политики**, въпреки че е необходимо да се отдели по-специално внимание на области като енергетиката, транспорта и големите инфраструктурни проекти. В областта на **хоризонталното законодателство** бе прието законодателство за стратегическа оценка на въздействието върху околната среда. Бе отбелязан напредък и по отношението на прилагането му. Бе определен компетентен орган за стратегическа оценка на въздействието върху околната среда и се назначи и обучи допълнителен персонал на централно и регионално ниво. Бяха приети значителен брой решения, свързани с ОВОС. По отношение на достъпа до информация, бяха създадени информационни центрове към Изпълнителната агенция по околна среда и в девет регионални инспекции. Беше извършена подготовка за създаване на оперативна система за докладване. Беше установена законодателната основа за създаване на национален регистър на замърсителите.

Може да се отбележи известен напредък по отношение на **качеството на въздуха**. Беше прието законодателство за качеството и разпространението на течни горива. Беше приет план за разработването на Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг. Беше нает и обучен допълнителен персонал и бяха извършени предварителни оценки на нивата на въглероден диоксид, бензен и озон. Беше отбелязан също така известен напредък в областта на **управлението на отпадъците**, във връзка с опаковките и отпадъците от опаковки, и чрез актуализирането на националната програма за управление на дейностите по отпадъците. Продължава процесът по закриването и реорганизацията на съществуващите сметища, както и създаването на нови. Определени стъпки бяха направени по отношение на разделянето на отпадъците и обработката на опасни отпадъци. В областта на **качеството на водата**, бе отбелязан по-нататъшен напредък в идентификацията на уязвими зони, подготовката на програми за замърсяване, причинено от определени опасни вещества, както и напредък в прилагането на изискванията за пречистването на отпадни води от населени места. Беше значително увеличен броят на служителите в органите за управление на водите на басейново ниво, както и на Изпълнителната агенция по околна среда.

В областта на **опазването на природата**, бе постигнат известен напредък с приемането на законодателство за животни, отглеждани в зоологически градини и издаването на разрешителни за екземпляри от видовете, посочени в Конвенцията по международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES). По отношението на прилагането на законодателството, продължава да се отбелязва напредък в дейностите, свързани за подготовката на мрежата Natura 2000. Бяха наети допълнителни служители на централно и регионално ниво за изпълнителната агенция и дирекциите на националните паркове. За административния персонал и неправителствени организации бяха организирани обучение и други мерки за повишаване информираността на обществеността по определени аспекти на опазването на околната среда.

По отношение **контрола на промишленото замърсяване и управлението на риска** може да се отчете известен напредък в прилагането. В допълнение към

методиката за издаване на комплексни разрешителни, беше изготвен опис на съоръженията, заедно с график за издаване на разрешителни. Бяха приети правила за големите горивни инсталации и за емисиите на летливи органични съединения от разтворители. По отношение на административния капацитет, бяха назначени допълнителни служители в компетентните органи на всички нива. Беше проведено обучение за издаването на комплексни разрешителни и по някои аспекти от управлението на риска.

В областта на **химикалите и генетично модифицираните организми**, може да се отчете малък напредък. Беше прието законодателство в областта на биоцидите. Освен това бяха предприети мерки по отношение на вноса и износа на опасни химически вещества. Съответните институции бяха подсилени с назначаването на допълнителен персонал и провеждането на обучение.

Може да се отбележи известен напредък областта на **шума**, където бе прието законодателство за шума от битови уреди и от машини и съоръжения, които работят на открито. За компетентен орган бе определена Държавната агенция за метрология и технически надзор; бяха одобрени изпитвателните органи и установени процедури за оценяване на съответствието.

В областта на **ядрената безопасност и радиационната защита** бе постигнат по-нататъшен напредък в хармонизирането на законодателството по отношение на управлението на радиоактивни отпадъци (*вж. също глава 14 – Енергетика*)

Що се отнася до **административния капацитет**, вече завършва изпълнението на плановете за назначаване на допълнителен персонал и укрепване на държавните органи. Бяха разкрити общо 441 допълнителни длъжности: 42 на централно и 130 на регионално ниво и 269 за Изпълнителната агенция по околна среда и други органи в областта на околната среда.

#### *Обща оценка*

В областта на хоризонталното законодателство трябва да завърши транспонирането на правилата на Общността за оценка на въздействието върху околната среда.

По отношение на качеството на въздуха, същото се отнася за мерките, свързани с техническите изисквания и изискванията за качество за течни горива и стойностите на озона в атмосферния въздух. Трябва да се завършат различни оценки, свързани с качеството на въздуха и да се изготвят и приложат планове за действие и системи за мониторинг.

В областта на управлението на отпадъци, настъпи известно забавяне в транспонирането, по-специално по отношение на сметищата и полихлорирани бифенили/полихлорирани терфенили. Необходимо е по-нататъшно привеждане в съответствие на законодателството в областта на превоза на отпадъци, превозни средства, излезли от употреба и канализационната утайка. По отношение на привеждането в действие на законодателството, са създадени необходимите процедури и системи за управление, но все още трябва да се укрепят административния капацитет на регионално и общинско равнище и да се гарантира координацията между органите в прилагането на националния план за управление на отпадъците. Трябва да се изградят и укрепят системите за събиране на отпадъци и инсталациите за оползотворяване и депониране на отпадъци.



По отношение качеството на водите трябва да се постигне пълното въвеждане на Рамковата директивата за водите, както и да приключи изготвянето на мерките за прилагането ѝ, които включват изготвяне на списъци, програми, разрешителни и мониторинг на депонирането на опасни вещества.

Продължава предприемането на действия с цел прилагането на мерки в областта на опазването на природата. Извършват се дейности, свързани със събирането на данни за изграждането на мрежата Натура 2000. Необходими са повече усилия за повишаване осведомеността и ангажираността и участието на заинтересованите страни в прилагането на нормативните актове. Трябва да се засили административният капацитет с оглед изготвянето на защитни мерки, които трябва да се приложат до присъединяването. Необходимо е и обучение

По отношение на промишленото замърсяване и управлението на риска са необходими постоянни усилия, за да се осигури разрешителния режим. Промишлеността трябва да осъзнава по-добре своите задължения при прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Трябва да се приемат нормативни актове относно националните таваните на емисиите и изгарянето на отпадъци. Трябва да завърши изготвянето на програми за съответствие и системи за мониторинг.

По отношение на химикалите и генетично модифицираните организми, трябва да се приеме съответното законодателство в областта на генетично модифицираните организми. Необходими са непрекъснати усилия за гарантиране прилагането към датата на присъединяване на разпоредбите, свързани с вещества, които нарушават озоновия слой, и вноса или износа на някои опасни химикали.

В областта на шума, трябва да се завърши транспонирането по отношение на оценката и управлението на шума в околната среда.

По отношение на ядрената безопасност и радиационната защита, остава да бъде завършено транспонирането на основните стандарти за безопасност, работниците на открито, медицинското облъчване и транспорта на радиоактивни отпадъци. Трябва да се укрепят съответните административни капацитети.

България трябва да продължи интегрирането на изискванията за опазване на околната среда в определянето и прилагането на другите секторни политики и да насърчи устойчивото развитие.

Засилването на административния капацитет с цел прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) кара правителството непрекъснато да укрепва държавните органи на централно и регионално ниво. Въпреки това, трябва да се въведат схеми за непрекъснато професионално развитие на наличния и новоназначен персонал. Специално внимание следва да се отдели на нуждите от човешки и финансови ресурси на местно ниво. Съществува необходимост от ясно определяне на отговорностите и установяване на адекватни процедури за сътрудничество и координация между административните структури на национално, регионално и местно равнище. България трябва да полага постоянни усилия за да гарантира, че се отпускат достатъчни бюджетни средства в областта на околната среда с цел да се завърши подготовката за присъединяване, включително укрепването на административния капацитет. Трябва да се осигурят значителни инвестиции, включително в средносрочен план, за да се гарантира прилагането на достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*) в областта на околната среда.

*Заключение*

В становището си от 1997 г. Комисията заключи, че спазването на достиженията на правото на Европейския съюз (acquis) предполага положителен обрат в икономическата ситуация и че това ще изисква по-голямо и последователно внимание на екологичните проблеми, широкомащабни инвестиции, както и разработване на цялостна, разходно ефективна и насочена стратегия в областта на околната среда, както и адекватни структури за изпълнение и прилагане. Счита се, че ако се следва тази стратегия, пълно транспониране на достиженията на правото на Европейския съюз (acquis) може да се очаква в средносрочен или дългосрочен план. В Становището също се отбелязва, че ефективното спазване на законодателството, което изисква устойчиво високо ниво на инвестиции и значително административно усилие (например законодателство в областта на пречистването на отпадни води от населени места, водата, предназначена битови и питейни нужди, аспекти на управлението на отпадъци и замърсяването на въздуха) би могло да се постигне само в дългосрочен план.

След Становището България извърши добър напредък в привеждане на законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС (acquis) в повечето сектори на околната среда и в подготовката за прилагането му. България постигна общо задоволително равнище на хармонизиране на законодателството си и укрепил административните си структури, по-конкретно на централно ниво. Тя също започна да изпълнява стратегии за прилагането на достиженията на правото на ЕС (acquis) в областта на околната среда, но пълното прилагане все още представлява голямо предизвикателство, включително по отношение на инвестициите.

Преговорите по тази глава са временно приключили. На България са предоставени преходни периоди по отношение на съдържанието на сярата в течните горива (до 31 декември 2011 г.), емисиите на летливи органични съединения от съхраняването и разпространението на петрол от избрани инсталации (до 31 декември 2009 г.), оползотворяване и рециклиране на отпадъци от опаковки (до 31 декември 2011 г.), превоз на отпадъци (до 31 декември 2009 г.), депониране на определени течни отпадъци в избрани инсталации (до 31 декември 2014 г.), пречистване и събиране на отпадни води от населени места (до 31 декември 2014 г.), интегрирано предотвратяване на замърсяване и контрол с избрани инсталации (до 31 декември 2014 г.) и замърсяване на въздуха от големи горивни инсталации (до 31 декември 2014 г.). България изпълнява повечето от ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите по присъединяването по тази глава. Въпреки това, бяха допуснати известни закъснения в сближаването на законодателствата в сектора на управлението на отпадъците.

За бъде готова за членство, трябва да се отдели внимание на приключване на процеса по транспониране относно определени аспекти на хоризонталното законодателство, качеството на въздуха, управлението на отпадъците, качеството на водата, промишленото замърсяване, химикалите, шума и ядрената безопасност и радиационна защита. Особено внимание следва да се отдели на прилагането на законодателството в секторите качество на въздуха, управлението на отпадъците (опасни отпадъци), качество на водата, опазване на природата (подготовка на Натура 2000), и издаването на комплексни разрешителни и химикалите. Трябва да се завърши създаването на необходимите структури за прилагане на законодателството, включително по-нататъшно укрепване на административните капацитети на национално, регионално и местно равнище. Трябва да се разработят и осъществят адекватни планове за инвестиции и финансиране. Като цяло, продължаването на напредъка с цел подобряване на административния капацитет, адекватно разпределение на ресурсите и пълно и своевременно завършване на планираното хармонизиране на останалото законодателство трябва да позволи решаването на по-голямата част от въпросите, разгледани в настоящата глава и да осигури привеждането в действие на правилата.

## ***Глава 23: Защита на потребителите и тяхното здраве***

Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) обхващат защитата на икономическите интереси на потребителите (относно подвеждащата и сравнителната реклама, обозначаване на цените, потребителски кредит, нелоялни договорни условия, продажби от разстояние и по домовете, пакетно пътуване, повременно ползване, разпореждания за закрила на интересите на потребителите, някои аспекти от продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции и дистанционния маркетинг на финансови услуги за потребители) както и общата безопасност на стоките (отговорност за дефектни продукти, опасни имитации и обща безопасност на продуктите). Държавите-членки на ЕС трябва да прилагат ефективно *достиженията на правото на ЕС (acquis)* посредством подходящи съдебни и извънсъдебни механизми за решаване на спорове и административни системи, в това число надзор на пазара и роля за организациите на потребителите.

*Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

Може да се докладва малък напредък след последния Редовен доклад.

Не бе отбелязан по-нататъшен напредък в привеждането в съответствие с *достиженията на правото на ЕС (acquis)* в областите на свързаните с безопасността и несвързаните с безопасността мерки.

През ноември 2003 г., беше приета Стратегия за политиката на потребителите 2004-2007 г. Стратегията определя следните приоритети: завършване на привеждането в съответствие с *достиженията на правото на ЕС (acquis)* в тази област; създаване на необходимите условия за ефективно прилагане, в това число и подобряване на административния капацитет и създаване на система за ефективен надзор на пазара; подпомагане на неправителствените асоциации в областта на защитата на потребителите; и по-добрия достъп на потребителите до правосъдието.

В края на 2003 г., отделът “Защита на потребителя” в Министерство на икономиката, който отговаря за политиката и създаването на закони за защитата на потребителите, беше прехвърлен от отговорността на заместник-министъра по евроинтеграцията към дирекцията за многостранна търговска политика и регионално сътрудничество, която от своя страна е в ресора на заместник-министъра по въпросите на външната търговия. Националният съвет за защита на потребителите, консултативен орган към Министерство на икономиката, се събира веднъж в годината между октомври 2003 г. и май 2004 година.

Беше отбелязан малък напредък в по-нататъшното развитие и функциониране на системата за надзор на пазара. Като главен правоприлагащ орган, Комисията по търговия и защита на потребителите (КТЗП) предприе някои обучителни дейности, включително обучение по прилагането на Закона за туризма, който влезе в сила през януари 2003 г. КТЗП продължи да развива нейната система за обмен на информация за опасни продукти. Тя пусна в действие интернет-базирана информационна система, спомагаща за подобрения надзор. Тази система сега се включва във временната система за бърз информационен обмен *TRAPEX*.

Общият брой на проверките, предприети от КТЗП, нарасна до известна степен. Въпреки това, в резултат на по-широкото прилагане на правомощията и на споделяната отговорност между КТЗП и другите институции по надзора на пазара, делът на

проверките съгласно Закона за търговия и защита на потребителите намаля. След влизането в сила през януари 2003 г. на Закона за туризма, КТЗП отговаря и за защитата на потребителите съгласно този закон, по-специално достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно пакетното пътуване. Броят на проверките за прилагане на Закона за туризма нарастна.

Споровете на потребителите бяха решени повече с посредничеството на КТЗП чрез споразумения с търговци, отколкото от двадесет и четирите помирителни комисии, които бяха създадени на тристранна основа с цел извънсъдебно уреждане на спорове. През 2003 г., 58 потребителски спора бяха открити (в сравнение с 50 потребителски спора през 2002 г.) и в 11 потребителски спора беше постигнато споразумение по уреждането на спора между потребители и търговци.

Броят на помирителните организации се увеличи от 11 на 14 към март 2004 г. и финансовата подкрепа на правителството, насочена към сдруженията на потребителите, се увеличи незначително. Могат да се различат две групи организации, а именно една около Федерацията на потребителите в България и една около Националния съюз на организациите на потребителите, от които най-доминираща е Българската национална асоциация на потребителите.

#### *Обща оценка*

България постигна разумна степен на привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на мерките, несвързани с безопасността, но все още е необходимо да завърши нейната законова рамка чрез пълно въвеждане на съответните достижения на правото на ЕС (*acquis*) относно отговорността за дефектните продукти, общата безопасност на продуктите и опасните имитации.

Системата за надзор на пазара трябва да се подобри, за да се гарантира безопасността на нехранителните потребителски продукти. Като главен правоприлагаш орган, Комисията по търговия и защита на потребителите все още няма персонал и лаборатории за тестване на безопасността на продуктите, в това число и Държавната агенция за метрология и технически надзор, трябва да се засили координацията с други агенции и органи, които участват в прилагането на политиката за потребителите, включително Държавната агенция за метрология и технически надзор, като контролираната от органите по надзора на пазара продуктова гама трябва да се разшири по вид и количество, за да включи повече продукти, обхванати от *достиженията на правото на ЕС (acquis)* относно общата безопасност на продуктите.

По отношение на мерките, несвързани с безопасността, е необходимо още по-голямо привеждане в съответствие, тоест в някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции, разпореждания за закрила интересите на потребителите, повременно ползване, потребителски кредит, дистанционни връзки и дистанционен маркетинг на финансови услуги за потребители.

Съответната институционална и административна рамка е установена, но е необходимо по-нататъшно укрепване както по отношение на персонала, така и по отношение на техническите съоръжения. Защитата на потребителите остава недооценена политика и въпросите по защита на потребителите все още не са достатъчно застъпени в останалите области на политиката. Мястото на отдела за "Защита на потребителя" в края на 2003 г. в една от дирекциите за външнотърговска политика не доведе до необходимото укрепване на политиката за защита на потребителите спрямо останалите политики и можа да допринесе за по-нататъшната маргинализация на политиката на защита на потребителите. Отделът за "Защита на

потребителя” остава слаб и с незначителен персонал (само седем длъжности), с нисък престиж и много отговорности. Националният съвет за защита на потребителите трябва да играе по-голяма роля във формулирането на основните принципи и цели на българската политика за потребителите. Понастоящем, той все още няма способността да спомогне за автономна и силна политика на потребителите.

Освен това, са необходими значителни усилия за укрепване на помирителните комисии и за стимулиране на доверието в тези извънсъдебни органи за уреждане на спорове. Звената за защита на потребителите на местно ниво също трябва да се укрепят повече. Правителството трябва да насърчава развитието на силно, надеждно, представително, добре организирано и ефективно потребителско движение. То трябва да продължи да подкрепя организациите на потребителите и да направи така че те да играят ефективна роля в изготвянето на политика на потребителите, в надзора на пазара, в подкрепата и обучението на потребителите.

### *Заключение*

В своето Становище от 1997г., Комисията заключи, че ако България трябваше да спази стандартите на ЕС за защита на интересите на потребителите, тя е трябвало да ускори значително подготовката на законодателството за политика на потребителите. Комисията добави, че основните принципи на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) не са въведени в българското право и постигането на пълното съответствие в средносрочен план би изисквало всеотдайност и значителни усилия.

След Становището, България продължи да отбелязва добър напредък. Сега законодателството е в съответствие с по-голямата част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта свързана с безопасността и с една част от *достиженията на правото на ЕС (acquis)* в областта, несвързана с безопасността.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходен период в тази област и изпълнява по-голямата част от ангажиментите си и изискванията които произлизат от преговорите за присъединяване по тази глава.

За приключване на подготовката за членство, усилията на България трябва да се съсредоточат върху приключване на въвеждането и прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на защитата на потребителите и да направи така, че установените административни структури да могат ефективно да прилагат законодателството и да провеждат дейностите по надзора на пазара. Трябва допълнително да се спомогне за интегрирането на интересите за защита на потребителите в останалите политики, да се насърчават независимите, представителните и ефективните организации на потребителите и да се повиши осведомеността на потребителите и на производителите за техните права и задължения. Като цяло, правителството трябва да отдаде по-голям приоритет на защита на потребителите.

### ***Глава 24: Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи***

Политиките на ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи са насочени към поддържането и по-нататъшното развитие на Съюза като пространство на свобода, сигурност и правосъдие. По въпросите, свързани с граничния контрол, визите, миграцията, убежището, пренасянето на наркотици и прането на пари, борбата с организираната престъпност, борбата с тероризма, измамите и корупцията, полицейското и съдебното сътрудничество, митническото сътрудничество, закрилата на данните и взаимното признаване на съдебните решения, както и правните инструменти в сферата на човешките права, държавите-членки трябва да бъдат

подготвени, за да се гарантира, че ще постигнат адекватни и приемливи стандарти на изпълнение. Административният капацитет трябва да отговаря на тези стандарти до датата на присъединяването. В допълнение, също от особена важност е организацията на независима, надеждна и ефикасна съдебна власт и полиция. Най-развитата част от тази глава засяга достиженията на правото на ЕС (*acquis*) от Шенген, което съдържа премахването на вътрешния граничен контрол в ЕС. Въпреки това, основни части от това *acquis* не се прилагат към момента на присъединяването на новите държави-членки, а по-късно, след приемането на отделно решение от Съвета.

#### *Напредък след последния Редовен доклад*

След последния Редовен доклад, България продължи да постига напредък в няколко области. Въпреки това, са необходими по-нататъшни реформи.

В областта на **защитата на личните данни**, не може да се отчете напредък.

Що се отнася до визовата политика, България прекрати безвизовия режим с Тунис през м. януари 2004 г. Инсталирането на необходимото техническо оборудване за издаването на новия визов стикер продължи през отчетния период. Към днешна дата системата е инсталирана и функционира в 87 дипломатически и консулски мисии. Привеждането в съответствие с т.нар. положителен визов списък продължи през отчетния период със споразуменията за премахването на изискванията за притежаване на виза с Швейцария и Малайзия, с удължаването на безвизовия престой с Естония и Република Чехия. По нататъшни преговори бяха проведени по проектите за споразумения, предвиждащи безвизов режим с други 15 страни и специални административни региони от положителния списък - Аржентина, Боливия, Бруней, Коста Рика, Гватемала, Мексико, Никарагуа, Панама, Парагвай, Салвадор, Сингапур, Уругвай, Венецуела, Хонг Конг и Макао.

България продължи да привежда в съответствие своето законодателство с *acquis* от **Шенген**. През м. ноември 2003 г., бяха приети изменения в Закона за Министерството на вътрешните работи, както и актовете по неговото прилагане, които предоставят на гранична полиция правото да осъществява действия извън граничните зони, когато е необходимо за разследването на престъпления, свързани с незаконната миграция или трафика на хора, както и да се извършва наблюдение и записване на границата. Още повече, те подробно регламентират правомощията на различните гранично-контролни власти в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) от Шенген, въвеждат разпоредби за разделението на пътникопотока на международните пристанища и летища, и регламентират правомощията на гранична полиция във връзка с нормите за отговорността на превозвачите. През м. март 2004 г., България актуализира своя Шенгенски план за действие, за да обхване 2004 г. и представи доклад за неговото изпълнение, обхващащ периода март 2003 - март 2004 г.

По нататъшен напредък може да се отбележи по отношение на нивото на контрола на външните граници. Оперативният капацитет на гранична полиция беше засилен чрез въвеждането на три-степенна система на управление и професионалното обучение продължи да се извършва редовно. Новото оборудване беше разположено в съответствие с графика. По време на отчетния период, бяха направени значителни инвестиции по р. Дунав, брега на Черно море и границата с Турция. Що се отнася до двустранното и международното сътрудничество по гранично управление, в град Бургас през м. октомври 2004 г., ръководителите на гранична полиция на страните от черноморския регион подписаха протокол за създаването на международен координационен и информационен център. През м. март 2004 г., българската гранична полиция подписа протокол за сътрудничество със своя турски партньор.

Привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на миграцията продължи. С изменения в закона за Министерството за вътрешните работи през ноември 2003 г в рамките на Министерството на вътрешните работи беше създаден нов специализиран орган - Дирекция миграция. През м. февруари 2004 г., беше приет подзаконовия акт за дейността на дирекцията. Дирекцията отговаря за издаването на разрешенията за пребиваване и българското гражданство, административното прилагане на мерките по отношение на чуждите граждани, отстраняването на нелегално пребиваващите чужди граждани, дейностите, свързани с координирането, информацията и анализа, и специалните места за настаняване на незаконно пребиваващите чужди граждани до извеждането им от страната. Към настоящия момент се извършва назначаването на служителите. Броят на задържаните лица, които са се опитали незаконно да преминат българските гранични пунктове с Турция през 2003 г. се е увеличил в сравнение с 2002 г. Що се отнася до международното сътрудничество в тази област, през м. ноември 2003 г. в Холандия бе подписан Меморандум за разбирателство за взаимния обмен на информация за незаконната миграция. През м. февруари 2004 г., Министерството на труда и социалната политика подписа Меморандум за съвместна дейност с Международната организация за имиграция. Спогодба за реадмисия с Естония влезе в сила през м. ноември 2003 г. През м. януари 2004 г. беше приета наредба за реда за временно настаняване на чужденци, за организацията и дейността на специалните домове за временно настаняване на чужденци.

По отношение на **правото на убежище**, автоматизираната информационна система за бежанците се използва активно от м. ноември 2003 г. В края на 2003 г., беше създаден център за обучение за укрепването на административния капацитет на Държавната агенция за бежанците. Броят на търсещите убежище в България намалява, което може да означава отсъствие на ефективен достъп до процедурата. Според *ВКБОН*, броят на молбите, подадени от бежанци през 2003 г. са намалели с 54% в сравнение с предишната година и тази тенденция продължава и през първата четвърт на 2004 г. (*виж също Раздел Б.1.2 - Демокрация и правова държава*).

В областта на **полицейското сътрудничество и борбата с организираната престъпност**, беше одобрен Етичен кодекс на служителите от Министерството на вътрешните работи през м. октомври 2003 г. През м. декември 2003 г. беше изменен Правилникът за прилагане на Закона за контрола над взривните вещества, огнестрелните оръжия и боеприпасите. През м. януари 2004 г. Парламентът одобри актуализираната Национална стратегия за противодействие на престъпността. Актуализираната стратегия обхваща периода 2002 - 2005 г. и се фокусира върху борбата с тежките престъпления. През м. март 2004 г., беше приета Стратегия за израстването в кариерата в полицията и за оптимизиране на управлението на човешките ресурси в Министерството на вътрешните работи. Стратегията е насочена към поставянето в действие на основните условия на системата на професионалната полицейска кариера. През м. януари 2004 г., Законът за борба с трафика на хора влезе в сила. За предотвратяването на трафика на хора, българските власти организираха информационни кампании в сътрудничество с неправителствени и междуправителствени организации за скритите рискове на съмнителните предложения за работа, както и за правните възможности за пребиваване и работа в чужбина. През м. март 2004 г., България одобри правила за организирането и дейността на Изпълнителен комитет за предотвратяване трафика на хора и правила за местата за временно настаняване и центровете за закрила и подпомагане на жертвите на трафик. През 2003 г. гранична полиция е арестувала 23 чуждестранни граждани за участие в канали на организираната престъпност, специализирани в трафик на хора. В периода януари - май 2004 г., 6 чужди граждани бяха задържани.

Що се отнася до **борбата с тероризма**, по-нататъшен напредък бе постигнат с подписването на три правни инструмента на Съвета на Европа (виж по-долу съдебното сътрудничеството по граждански и наказателни въпроси). През м. март 2004, Правителството актуализира Списъка на физическите лица, юридическите лица, групите и организациите срещу, които трябва да се предприемат мерки по силата на Закона за мерките срещу финансирането на тероризма.

Беше постигнат известен напредък в областта на борбата срещу измамите и корупцията. През м. март 2004 г., българското Звено за координация на борбата срещу измамите прие първия годишен доклад на Съвета за координиране на борбата с нарушенията, засягащи финансовите интереси на Европейските общности (*виж също Глава 28 - Финансов контрол*). Той също формира работна група за изготвяне на необходимите изменения в Наказателния кодекс за пълното му привеждане в съответствие с Конвенцията за закрилата на финансовите интереси на Европейските общности. Що се отнася до подправянето на еврото, беше сключено споразумение между Българската национална банка (БНБ) и Министерството на вътрешните работи през м. ноември 2003 г. Беше създаден Национален аналитичен център за защита на еуровалутата в БНБ, за събиране и анализиране на техническите и статистическите данни, които осигуряват идентифицирането на подправените банкноти или монети. По силата на същото споразумение, беше създаден координационен център в Министерството на вътрешните работи за събиране и анализиране на наличните разузнавателни данни, свързани с подправянето на парични единици и за осигуряване на механизъм за предоставяне на БНБ на изнетата валута от полицията, с изключение на онази част от нея, която е необходима като доказателство в досъдебното и съдебното производство. Що се отнася до борбата срещу корупцията, Министерството на вътрешните работи прие етичен кодекс на полицейските служители през м. октомври 2003 г. Изпълнението на антикорупционната стратегия на българското правителство продължи по време на отчетния период. През м. декември 2003 г. Планът за действие за изпълнение на стратегията беше актуализиран и обхванат периода 2004 – 2005 г. Що се отнася до корупцията в рамките на гранична и пътна полиция, мерките включват усилията за подобряване на ефикасността на вътрешното разследване посредством улесняването на жалбоподателя да посочи полицейските служители, както и обширна кампания за повишаването на общественото съзнание. Информационните плакати на граничните пунктове и брошурите, разпространявани на български, английски и турски езици сочат, че е възможно да се направи оплакване на денонощна гореща линия или посредством подаването на писмена жалба на всеки граничен пункт или полицейско управление. Според данните, предоставени от Министерството на вътрешните работи за 2003 г. са образувани следствия срещу 307 служители и са наложени санкции на 172 служители. В периода януари – април 2004 г., са образувани следствия срещу 80 служители и са наложени санкции на 57 служители (*виж също Раздел Б.1.2 – Демокрация и правова държава и Глава 25 Митнически съюз*).

В областта на **борбата с наркотиците**, през м. септември 2003 г. бе взето решение за създаване на Национален информационно аналитичен център по наркотични вещества към Националната служба за борба с организираната престъпност (НСБОП) в контекста на прилагането на Стратегията за противодействие на наркотиците. През м. декември 2003 г. беше създаден Отдел за координация и анализ (ОКА) за осъществяване на координацията и наблюдението на изпълнението на Националната стратегия за борба с наркотиците. ОКА действа като постоянен орган за подкрепа на Националния съвет по наркотиците. През м. септември 2004 г., беше поставено началото на споразумение между България и Европейския център за наблюдение на наркотиците и наркоманиите за участието на България в дейностите на Центъра. След миналогодишния доклад, българските полицейски органи успяха да задържат големи количества хероин на границата с Турция и затвориха десет нелегални лаборатории за производство на синтетични наркотици.



Може да бъде отбелязан по-нататъшен напредък в **областта на изпирането на пари** (виж също Глава 4 – Свободно движение на капитали). През м. декември 2003 г. Агенцията за финансово разузнаване и Прокуратурата подписаха съвместна инструкция за сътрудничество. След началото на 2004 г., Агенцията използва нова система за електронно отчитане и анализ на сделките. През 2003 г., Агенцията получи 275 доклада за съмнителни сделки, които доведоха до образуването на 236 оперативни преписки. През м. октомври 2003 г., Директорът на агенция “Митници” одобри вътрешните правила за контрола и предотвратяването на изпирането на пари и финансирането на тероризма.

В областта на митническото сътрудничество, беше подписана инструкция за взаимодействието между Агенция “Митници” и Данъчната администрация през м. март 2004 г. Инструкцията обхваща обмена на информация, осъществяването на съвместни действия, взаимно подпомагане и съвместни форми на обучение. През същия месец беше подписано споразумение за сътрудничество и взаимодействие между Върховна касационна прокуратура и агенция “Митници”, с цел увеличаване на ефикасността в изпълнението на функциите и задачите на Прокуратурата и митническата администрация в борбата срещу организираната престъпност. Що се отнася до международното сътрудничество, спогодбата между България и Албания за взаимна административна помощ в митническата област влезе в сила през м. февруари 2004 г.

Може да се отбележи по-нататъшния напредък в областта на **съдебното сътрудничество по наказателни и граждански дела**. Европейската конвенция за признаване и изпълнение на решения, засягащи попечителството над деца и неговото възстановяване (1980) влезе в сила на 1 октомври 2003 г. През м. януари 2004 г. бяха ратифицирани Европейската конвенция за международната валидност на наказателните присъди и Европейската конвенция за прехвърляне на производството по наказателни дела. Измененията на Наказателния кодекс бяха приети през м. март 2004 г. Те адаптират разпоредбите за инкриминиране на деянията в областта на злоупотребите с деца, детския труд, кражбата на оръжия, неразрешената търговия с оръжия или стоки с двойна употреба, изпирането на пари, класифицираната информация и третирането на задържаните или подсъдимите. Те също премахват разпоредбата, която позволяваше на зависимите от наркотици да не бъдат преследвани за купуването и носенето на малки количества наркотици, и премахнаха дискриминационните разпоредби за сексуалните контакти между хомосексуалисти. През първите два месеца на 2004 г. България ратифицира три правни инструмента на Съвета на Европа: Допълнителния протокол към Конвенцията за прехвърляне на осъдени лица, Европейската конвенция за прехвърляне на производството по наказателни дела и Втория допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателни дела.

България е страна по всички **правни инструменти за правата на човека**, които са част от достиженията на правото на ЕС *acquis* в областта на правосъдието и вътрешните работи.

#### *Обща оценка*

България във висока степен е завършила привеждането в съответствие на законодателството си в областта на защитата на личните данни, включително при използването на личните данни от полицията. Въпреки това, практическите трудности в прилагането на новите правила предполагат по-нататъшни изменения в Закона за защита на личните данни за гарантирането на правилното прилагане на *acquis*. Комисията за защита на личните данни (КЗЛД) все още не може да се счита за функционираща и трябва да се укрепи. Понастоящем в нея работят 15 лица и липсват подходящи помещения, както обучение и оборудване. Изискват се по-нататъшни

усилия, за да се превърне в напълно функционираща. Трябва да се предоставят подходящи помещения и това е основен приоритет. Необходимо е също така България да продължи да укрепва отдела по сигурността в Министерството на вътрешните работи.

По отношение на визовата политика, България все още не е постигнала пълно съответствие с *acquis*. На България все още ѝ предстои да прекрати безвизовия си режим със Сърбия и Черна Гора и Бившата югославска Република Македония. Административният капацитет на визовия център бе допълнително засилен и България е в процес на разпространяване до всички посолства и консулски служби на он-лайн системата, която осигурява пряк контакт между властите, издаващи визите и централните власти. Цялото необходимо оборудване за откриване на подправени и фалшифицирани документи все още не е предоставено на всички дипломатически и консулски мисии и в тази област все още са необходими значителни усилия. Що се отнася до т.нар. положителен визов списък на ЕС, България все още трябва да уеднакви визовата си политика по отношение на 15 страни повечето, от които са латиноамерикански.

Що се отнася до външните граници и подготовката за Шенген, България продължи да изпълнява своя Шенгенски план за действие във висока степен в съответствие с графика. Тя се намира в процес на разработване на необходимите бази данни и подготвя информационна система, която отговаря на изискванията на Шенгенската информационна система. Важно е България да приключи гореспоменатите задачи в рамките на сроковете и да следва развитието на следващото поколение на тази система. Съгласно последните оценки българските граници имат полза от силни концепции що се отнася до наблюдението на границите и гранична полиция постига по-нататъшен напредък по отношение на граничния контрол. Въпреки това що се отнася до последния, от полза би било едно по-активно отношение за цялостното управление на българските граници. Информационната технология, използвана от гранична полиция се приема за задоволителна и обхващаща много широка платформа. Границите с Турция, бреговете на Черно море и границата на река Дунав с Румъния получиха значителни инвестиции. Въпреки това, има място за подобрение по отношение на оборудването и инфраструктурата на бъдещата западна външна граница със Сърбия и Черна Гора и бъдещата южна външна граница с Бившата югославска Република Македония. Националният център за обучение на Гранична полиция представлява стабилна основа за една модерна система за обучение, но са необходими по-нататъшни усилия по отношение на модернизирането на оборудването за обучение.

Отчетеният напредък в областта на миграцията, особено създаването на Дирекция "Миграция", ще позволи на България да усилва координирането на политиката си в тази област при условие, че необходимите служители са назначени и подходящо обучени. Не трябва да има по-нататъшни закъснения в създаването на инфраструктура на центровете за настаняване, тъй като увеличаването на броя на задържаните лица в комбинация с вече ограничения капацитет на центровете за настаняване сочи необходимостта от спешното създаване на инфраструктурата за временно настаняване. В последните години, усилията за борба с трафика на хора се увеличиха. Приемането и прилагането на Закона за борба с трафика на хора през 2003 г. беше крайъгълен камък. Въпреки това, България продължава да бъде страна на произход и транзит и, в по-малка степен, на предназначение. България трябва да предприеме стъпки за отстраняване липсата на надеждна статистика за изчезналите лица. Бяха създадени добри връзки с неправителствените организации, борещи се с трафика на хора, включително в предотвратяването и закрилата на жертвите на трафик и тяхната мотивация да сътрудничат при откриването и разкриването на определен вид престъпление. Неприлагането на системата за закрила на свидетелите в България е явна

слабост и затруднява ефикасността на полицейските сили в борбата с тази форма на престъпност. Ето защо това остава важно предизвикателство и ще изиска подходящ бюджет. Това ще продължи да бъде област, в която различните български министерства трябва активно да продължат да вземат участие.

Българското законодателство за убежището е във висока степен в съответствие с Женевската конвенция. Подходящото прилагане, както и адекватните източници за интегриране на бежанците и рязкото разширяване на способността за приемане, е необходимо, за да се обърне тенденцията на намаляване на молбите за убежище. Центърът за обучение на Държавната агенция за бежанците ще бъде полезен при осигуряването на проследяването на последните развития в *acquis* в областта на бежанците и трябва да се ангажира с дейности за изграждане на капацитета с органите и съдебната власт по международно право. България трябва да ускори своята подготовка за пълно прилагане към момента на присъединяването на Регламента за ЕВРОДАК посредством приемането, колкото е възможно по-скоро, на плана за изпълнение на Дъблин/ЕВРОДАК.

По отношение на полицейското сътрудничество и организираната престъпност, значителни усилия са необходими все още, за да се гарантира, че България притежава предвидима, надеждна и напълно координирана полицейска организация към момента на присъединяването. Последните доклади сочат, че настоящите разпоредби за справянето с назначаването, повишението и понижението на полицейските служители не са прозрачни и че е спешно необходим нов подход за управление на човешките ресурси. Системата за обучение се нуждае от по-нататъшно модернизиране и рационализиране в съответствие с практиките на ЕС. Международното полицейско сътрудничество е ефикасно и Националното звено за връзка, което функционира от м. февруари 2004 г. има достатъчен персонал. Понастоящем, България е изпратила полицейски служители за свързка в различни европейски столици. Съществуват полицейски бази данни, но връзката с други бази данни, като тези на агенция "Митници", трябва да се подобри, за да се постигне по-ефективно междуведомствено сътрудничество. Борбата с организираната престъпност и всички форми на трафик, включително на хора, остава област на голяма загриженост. Въпреки текущото изпълнение на втората национална стратегия за противодействие на престъпността, Националната служба за борба с организираната престъпност (НСБОП) не е в състояние ефективно да се справи със ситуацията и не притежава средства да действа ефективно в условията на липса на ясни правила за възможностите за използване на разследване под прикритие. Има значително пространство за подобряване по отношение на сътрудничеството с другите полицейски органи. Пропуските във фазата на досъдебното разследване частично обясняват относителната липса на успех в борбата с обединенията на организираната престъпност. България трябва спешно да създаде ефективна система за закрила на свидетелите. България е страна по основните международни споразумения в областта на борбата с тероризма. Ратифицирала е втория допълнителен протокол към Конвенцията на Съвета на Европа за взаимната правна помощ по наказателни дела, но трябва да преразгледа своя Наказателно-процесуален кодекс, за да въведе концепцията за смесените екипи по разследване, трансграничното горещо преследване, контролираните доставки, звуковите и видео-конференциите и подслушването на телекомуникациите. По отношение на борбата с измамите и корупцията, България частично е привела в съответствие своето законодателство с *acquis*. Въпреки това, тя все още трябва да завърши привеждането в съответствие с разпоредбите на Конвенцията за закрила на финансовите интереси на Общността и нейните протоколи, особено по отношение на определението на измамата. България също трябва да завърши привеждането в съответствие на законодателството си с инкриминирането на измамите с ДДС, наказателната отговорност на управителите на предприятията, както и отговорността и наказанията на юридическите лица. Административният капацитет на Съвета за координиране на

борбата с нарушенията, засягащи финансовите интереси на Европейските общности трябва да се укрепи чрез усилването на секретариата така, че да осигурят последователност в дейността му и ефективно сътрудничество с ОЛАФ при пълна независимост. Още повече, че е необходима национална стратегия срещу измамите. По отношение на борбата с корупцията е постигнат напредък в изпълнението на стратегията срещу корупцията като е всеобщо признато, че тази политика започва да дава видими резултати на ниво дребна корупция. Министерството на вътрешните работи положи значителни усилия за борба с корупцията в своите служби. Въпреки това, загриженост предизвиква дългата продължителност на вътрешните дисциплинарни процедури срещу полицейските служители, обвинени в корупция, които не са прозрачни и се поддават на нередности и процедурни грешки. Ясен, прозрачен, обективен начин за справяне с тези ситуации трябва да се създаде и то с приоритет.

В борбата с наркотиците, България във висока степен е завършила своите законодателни мерки. Правителството продължава да изпълнява Националната стратегия за борба с наркотиците, която обхваща периода 2003 - 2008 г. и Националната програма за предотвратяване, лечение и възстановяване от пристрастяване за периода 2001 - 2005 г. По отношение на подготовките за сътрудничество с Европейския център за наблюдение на наркотиците и наркоманиите, Националното звено за контакт има правно основание, но не и правен статут и все още не действа. На Националното звено за контакт трябва спешно да се предостави съответното финансиране и състав, както и подходящия правен статут, който да му позволи да осъществява дейността си. По нататъшни усилия, включващи разработването на информационна система са необходими, за да направят Националният център за анализ и наблюдение напълно оперативен. Положително въздействие върху капацитета за правоприлагане ще окаже прегледа на правната рамка за контролираните доставки и операциите под прикритие. Положението в затворите изисква по-силно участие на държавата в области като метадоновите програми и специализираните терапевтични програми. Въпреки големите задържания на хероин на границата с Турция и затварянето на десет нелегални лаборатории за производството на синтетични наркотици, докладите за развитието на пазара за разпространение на наркотици сочат, че правоприлагащите служби се изправят пред нарастващи предизвикателства.

България остава важна транзитна страна за марихуана и хероин с нарастващо производство на синтетични наркотици на нейната територия.

България е завършила превеждането в съответствие на законодателството си с *acquis* в областта на изпирането на пари. Агенцията за финансово разузнаване (АФР) притежава необходимия административен капацитет. Въпреки това, все още съществуват проблеми с институциите по отношение на изискванията за докладване (особено в банковия сектор) и АФР малко получава или не получава обратна информация от Прокуратурата по делата, внесени в прокуратурата. Недостатъците във фазата на предварителното производство също затрудняват ефикасното преследване на престъпленията, свързани с изпирането на пари. Още повече, създадената съдебна практика, че престъпленията за изпиране на пари могат да се преследват само след като е повдигнато обвинение в извършването на друго престъпление противоречи на препоръките на Групата за финансово действие и трябва да се преразгледа. Фактът, че никога не са произнасяни присъди за изпиране на пари в България буди сериозна тревога.

Отбелязан е по-нататъшен законодателен и административен напредък в областта на митническото сътрудничество. България се справя добре с подготовката си за пълно привеждане в съответствие със *acquis* от третия стълб за митническо сътрудничество. Борбата с измамите и корупцията в рамките на митниците получава

допълнително внимание, но остава област, в която е необходимо бързо и продължаващо действие.

По отношение на съдебното сътрудничество по наказателни и граждански дела, България във висока степен е привела в съответствие своето законодателство с най-новото *acquis* в областта на съдебното сътрудничество. Въпреки това, все още е необходимо да се транспонират определен брой гражданско-правни инструменти в планирания Закон за частното право (2005 г.) и планирания нов Гражданско процесуален кодекс (2006 г.). Продължаващата реформа на съдебната система, както и създаването на Националния институт на правосъдието се очаква да повлияят положително на капацитета на българските магистрати да се справят със междусъдебните отношения на европейско ниво. Способността за пълното прилагане на *acquis* в тази област, включително на принципа на взаимното признаване на съдебните решения, ще зависи от успешната реформа на съдебната власт, включително на досъдебната фаза.

България е страна по всички **правни инструменти в областта на правата на човека**, които са част от *acquis* в областта на правосъдието и вътрешните работи.

#### *Заключение*

В своето Становище от 1997 г., Комисията заключи, че ще бъде трудно да се посрещнат изискванията на *acquis* в средносрочен план, като се имат предвид проблемите, пред които се изправя България в областта на правосъдието и вътрешните работи. Тя добави, че е необходимо голямо и постоянно усилие, с особено подчертаване на подобряването на ефикасността и ефективността на институциите в областта на правосъдието и вътрешните работи.

След това Становище, България постигна значителен напредък в укрепването на съответните институции и в привеждането в съответствие с *acquis*. Фундаментални реформи бяха започнати в няколко области. Нивото на сближаване, постигнато до сега е окуражаващо.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходни периоди в тази област. България изпълнява по-голямата част от ангажиментите и изискванията, възникващи от преговорите за присъединяване по тази глава. Въпреки това, настъпиха определени забавяния в реформата на съдебната власт и в борбата с организираната престъпност и корупцията.

За да бъде готова за членство, България трябва да отдели спешно внимание на капацитета на съдебната власт и правоприлагащи органи и на междуведомственото сътрудничество, за да се приложи правилно *acquis* в тази област. Трябва да се отдели необходимото внимание и ресурси на пълното и навременно изпълнение на главните стратегии и планове за действие в областта на правосъдието и вътрешните работи, особено по отношение на реформата в съдебната власт, включително на реформата на фазата на досъдебното производство, и на борбата с организираната престъпност. Тяхното пълно и навременно изпълнение, заедно с влизането в сила на планираните изменения на законодателството, уреждащо наказателния процес, правната помощ, убежището, посредничеството и отнемането на имуществото, придобито от престъпна дейност трябва да позволи да се решат основните въпроси, обхванати от тази глава.

#### **Глава 25: Митнически съюз**

Достиженията на правото на ЕС *acquis* в областта на митническия съюз се състои почти изключително от законодателство, което е пряко обвързващо за

държавите-членки и не изисква транспониране в националното законодателство. То включва Митническия кодекс на Общността и разпоредбите по прилагането му; Комбинираната номенклатура, Общата митническа тарифа и разпоредбите за тарифната класификация, освобождаването от мита, отменянето на митата и определени тарифни квоти; и другите разпоредби като тези относно митническия контрол върху подправените и пиратски стоки, наркотичните прекурсори и културните произведения и за взаимното административно сътрудничество по митнически въпроси, заедно със споразуменията на Общността в тази област, включително транзита. Държавите-членки трябва да гарантират, че притежават необходимия капацитет за прилагане, включително връзки със съответните компютъризирани системи на ЕО.

#### *Напредък след последния Редовен доклад*

След миналогодишния Редовен доклад, България продължи да напредва в областта на митниците.

Достиженията на правото на ЕС *acquis* в областта на митническия съюз, измененията в Правилника за прилагане на Закона за митниците бяха приети през м. октомври 2003 г. Тези изменения се отнасят най-вече до транзита, митническите процедури с икономическо въздействие, свободните зони и свободните складове. Те отразяват измененията в Митническия кодекс на Общността, които бяха въведени през 1999 г. и 2000 г. В допълнение, изменения бяха приети през м. декември 2003 г. по отношение на законодателството по прилагане на комбинираната номенклатура, които са насочени към интегрирането в българската митническа тарифа на измененията, въведени в комбинираната номенклатура на Общността. Законодателството по прилагането също бе прието през м. декември 2003 г. в областта на управлението на тарифните квоти, най-вече с оглед на предоставянето на подробности на икономическите оператори (посредством уеб страницата на агенция "Митници") за условията за предоставянето на особена тарифна квота.

В областта на произведенията на културата, беше приет нов закон през м. юни 2004, с оглед съобразяването с *acquis* в тази област.

Международната конвенция за опростяване и хармонизиране на митническите процедури (ревизираната Конвенция от Киото) беше ратифицирана през м. ноември 2003 г.

По отношение на административния и оперативен капацитет за изпълнение на *acquis* беше отбелязан напредък, особено що се отнася, от една страна, разузнаване и разследване и, от друга страна, вътрешния контрол върху митническите фактури. През пролетта на 2004 г., Национална агенция митници се премести в ремонтирана и модернизирана сграда, оборудвана с всички необходими средства (най-вече по отношение на лабораториите).

Сътрудничеството с митническите власти на съседните страни продължи да се усилва. Споразумението за взаимното административно подпомагане по митническите въпроси с Албания, подписано през м. септември 2003 г., влезе в сила на 1 февруари 2004 г. Бяха проведени срещу между компютърни експерти от България и представители от Турция, Сърбия, Македония и Румъния за обсъждане на техническия капацитет за автоматизиран обмен на информация. Продължиха дейностите в рамките на проект "Облекчаване на търговията и транспорта в югоизточна Европа".

Сътрудничеството между агенция "Митници" и другите национални правоприлагащи служби в областта на граничния контрол и борбата с престъпността се

развиха по-нататък. По-специално, бяха сключени споразумения и разпоредби с Върховна касационна прокуратура, Комисията за търговия и защита на потребителите в Министерството на икономиката, специализираните санитарни органи в Министерството на здравеопазването и данъчната администрация. По време на отчетния период, няколко съвместни действия бяха проведени с участието на представители на Националната служба за борба с организираната престъпност, Дирекцията на национална служба “Гранична полиция”, Дирекцията на служба “Национална полиция” (Икономическа полиция), Данъчна администрация и Агенция “Митници”. Тристранно споразумение за сътрудничество беше подписано от Агенция “Митници”, Асоциацията на Българските превозвачи и Съюза на международния автомобилен транспорт.

През отчетния период продължи обучението на митническите служители. Обучението обхващаше такива области като митническото наблюдение и контрол, митническата етика, облекчаване на мита, и митническите процедури с икономическо въздействие.

По отношение на компютъризирането, Българската интегрирана митническа информационна система беше разработена допълнително и работата продължи за постигането на взаимна свързаност със системите на ЕО до момента на присъединяването. Разполагането и интегрирането на инфраструктурата на ОКМ/ОСИ (Общата комуникационна мрежа / Общият системен интерфейс) напредва: инсталирането на комуникационна инфраструктура и на *бекъп* сървъра е завършило.

#### *Обща оценка*

България е постигнала висока степен на привеждане в достиженията на правото на ЕС *acquis* до 2000 година. Тя също е отбелязала добър напредък към привеждането в съответствие с новото *acquis*, най-вече що се отнася до митническите процедури, произведенията на културата, отмяната на митата и управлението на тарифните квоти. Въпреки това, се изискват по-нататъшни усилия за завършването на привеждането в съответствие, особено по отношение на новото *acquis* за икономическите режими.

Изпълнението на Бизнес стратегия 2002-2006 г. за рационализирането на граничните действия продължава. Целите на тази стратегия са адаптирането на администрацията на митниците към стандартите на ЕС, укрепването на сътрудничеството между митниците, икономическите оператори, бизнеса и обществото, подобряването на събираемостта на митата и другите такси, и противодействието на митническите и валутните нарушения.

Административният капацитет на Агенция “Митници” стабилно се укрепва. Митническите приходи се увеличават стабилно (през 2003 г. се постигна 18,3 % увеличение в сравнение с предходната година). Съществува нарастваща дейност по отношение на предотвратяването, разкриването и разследването на престъпленията, насочени срещу валутни нарушения, също в областта на правата на интелектуалната и индустриалната собственост. Реформата в агенция “Митници”, особено в областта на разузнаването и разследването, трябва да се оцени като положителна. България следва да продължи усилията си да модернизира и укрепва своята митническа администрация. Необходим е по-нататъшен напредък по отношение на контрола по освобождаването на стоките, включително на неговата законодателна страна, за засилване на правомощията за разследване от страна на митническите служители.

В агенция “Митници” понастоящем са назначени 2 428 служители по смисъла на Закона за държавния служител и 1 402 митнически служители по Кодекса на труда. И двете категории се подчиняват на един и същ Устройствен правилник и участват

равноправно в програмите за обучение. Всички служители се ползват с постоянен и стабилен статут. Временните договори могат да се използват само за лица, постъпващи на държавна служба за първи път.

Изпълнението на митническите аспекти на националната стратегия срещу корупцията показва стабилен ангажимент на българските власти да се справят с проблема корупция, който продължава да представлява проблем всред митническите служители. Борбата срещу корупцията и поощряването на интегрирането на митническите служители продължава да бъде сред основните приоритети на агенция “Митници”.

Бяха предприети стъпки за подобряване на сътрудничеството между различните правоприлагащи органи, особено при осъществяването на съвместни операции с гранична полиция, икономическа полиция и данъчната администрация. Въпреки това, на България все още ѝ липсва обща стратегия за граничен контрол, която да се използва като рамка от всички компетентни органи, действащи на границите. Рискът от несъответствия между стратегиите на различните агенции, действащи на границата и дублирането на усилията, по тази причина продължават.

В областта на компютъризацията, България притежава ясна стратегия и адекватни финансови планове за осигуряването на необходимите средства. Въпреки предишните забавяния при разработването на Българската интегрирана митническа информационна система (БИМИС), ако България продължи да отбелязва напредък с настоящата скорост, много е вероятно да достигне задоволително ниво на оперативен ИТ капацитет към момента на присъединяването и да отговори на изискванията за интероперативност.

#### *Заключение*

В своето Становище от 1997 г., Комисията заключи, че българската митническа администрация е в процес на реорганизация, и че е необходимо да приведе в съответствие организацията си със задълженията, които следва да се осъществяват от една модерна митническа организация. Ниските заплати затрудняват назначаването на служители. Комисията заключи, че малко е вероятно България да бъде готова в следващите няколко години да изпълнява задълженията на митническата администрация на ЕО.

След Становището, България отбеляза стабилен напредък и постигна висока степен на законодателно съответствие. Административният и оперативният капацитет на агенция “Митници” се подобри значително макар и с по-бавно темпо, особено по отношение на изпълнението и правоприлагането.

Преговорите по тази глава са временно приключили. България не е поискала каквито и да е преходни периоди в тази област. България общо отговаря на ангажиментите и изискванията, произтичащи от преговорите по присъединяването по тази глава.

За да завърши подготовката си за членство, усилията на България следва да се съсредоточат върху продължаващото изпълнение на бизнес стратегията, която е от голямо значение с оглед на осигуряването на необходимия административен и оперативен капацитет за прилагане на *acquis*. По-специално България следва да се концентрира върху по-нататъшното хармонизиране с митническото *acquis* на Общността и да продължи напредъка в информационните технологии и в политиката на човешките ресурси. По-нататъшно подобряване на събирането на приходите, контролът (включително след освобождаването) и прилагането трябва да останат



приоритет за България. Необходими са също допълнителни усилия за прилагането на мерките и разпоредбите, които ще се въведат единствено след момента на присъединяването.

### **Глава 26: Външни отношения**

Достиженията на правото на ЕС в тази област се състоят основно от пряко обвързващо законодателство на ЕС, което не изисква транспониране в националното законодателство. Това законодателство на ЕС е резултат от поетите от Общността многостранни и двустранни търговски задължения, както и от редица автономни преференциални търговски мерки. В областта на хуманитарната помощ и политиката на развитие, дадена страна-кандидатка ще е необходимо да спазва законодателството на ЕС и поетите международни задължения в тази област и да осигури капацитет за участие в политиката на развитие и в хуманитарната политика на ЕС.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След последния Редовен доклад, България продължи да привежда в съответствие законодателството си с достиженията на правото на ЕС в областта на общата търговска политика и да координира позициите и политиките си с ЕС в рамките на Световната търговска организация, по-специално по отношение на преговорите, свързани с Плана за развитие от Доха.

По отношение на **общата търговска политика**, до присъединяването ще се изисква България да приведе своите тарифи в съответствие с тези на ЕО. През 2004 г. прилаганите тарифи в България се увеличиха средно с 12% (НОН - най-облагодетелствана нация) за всички продукти (в сравнение с 11,7% за предходната година). Това се дължи на слабо увеличение на прилаганите тарифи на 24,9% за селскостопански продукти, докато тарифите за рибни продукти и за промишлени стоки останаха стабилни, съответно на 11,7% и 8,7%. За сравнение, понастоящем тарифите на ЕО са 6,3% за всички продукти, 16,2% за селскостопански продукти, 12,4% за рибни продукти и 3,6% за промишлени продукти.

По отношение на *acquis* в областта на стоките с възможна двойна употреба постигнатият напредък включва приемането на допълнителни изменения в нормативната уредба, регулираща Закона за контрол на външнотърговската дейност с оръжие и със стоки и технологии с възможна двойна употреба, приемането на "Списък на стоките и технологиите с възможна двойна употреба на ЕС", и изменения в Наказателния кодекс, постановяващ правни последици за неразрешена търговия със стоки и технологии с възможна двойна употреба. Административният капацитет в тази област беше засилен.

България е член на всички многостранни режими за контрол на износа; нейната молба за присъединяване към Режима за контрол върху ракетните технологии (РКРК) беше приета през м. април 2004 г. от членовете на РКРК.

По отношение на експортните кредити, законодателството относно краткосрочните експортни кредити беше приведено в съответствие с достиженията на правото на ЕС.

По отношение на **двустранните споразумения с трети страни**, Споразумението за свободна търговия с Република Сърбия и Черна гора влезе в сила през м. юни 2004 г. Споразумението за свободна търговия с Босна и Херцеговина беше ратифицирано от българската страна през м. януари 2004 г. По отношение на Молдова, преговорите приключиха и Споразумението за свободна търговия беше подписано през

м. май 2004 г. Членството в ЦЕФТА беше изменено, за да отчита присъединяването към ЕС на редица страни-членки и България пое председателството на ЦЕФТА през м. февруари 2004 г.

По отношение на Договора между Република България и САЩ за насърчаване и взаимна защита на инвестициите, България завърши необходимите преустройства чрез подписване на Допълнителните протоколи към ДНВЗИ през м. януари 2004 г. България започна анализа на другите си двустранни споразумения с трети страни и идентифицирането на тези, които с оглед на присъединяването, са несъвместими с достиженията на правото на ЕС.

По отношение на **политиката в областта на развитието и хуманитарната помощ**, освен създаването на работна под-група към съществуващата работна група по външни отношения в тази област, не могат да се докладват значителни развития.

#### *Обща оценка*

По отношение на Световната търговска организация (СТО), България продължи ефикасно да координира позиции и политики в рамките на СТО с ЕС. България следва да продължи тясното сътрудничество и координация с Комисията в преговорите по ГАТС (Общо споразумение по търговията с услуги), основно за да улесни бъдещото съсредоточаване на ангажиментите си по ГАТС и прилаганите от нея изключения от статута на “най-облагодетелствана нация” с тези на ЕС.

Преговорите по присъединяването на България към многостранното споразумение по държавните поръчки в рамките на СТО продължават.

С оглед на отнемания време и сложен характер на приспособяване или денонсиране на двустранни споразумения, България сега следва да даде приоритет на завършването на анализа си на съвместимостта на нейните двустранни споразумения със задълженията ѝ, свързани с членството в ЕС, и да определи график за привеждането им в съответствие с достиженията на правото на ЕС до времето за присъединяване към ЕС. Между другите споразумения, Договорът за приятелство, търговия и корабоплаване с Япония също трябва да се приведе в съответствие с *acquis*. България е в контакт с Япония в този контекст.

България напълно спазва поетите задължения по Меморандума за разбирателство от 2001 г. на Пакта за стабилност и сключи споразумения за свободна търговия с всички участващи страни.

В областта на стоките с възможна двойна употреба, България направи допълнителни стъпки и постигна напредък; пълното привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС, по-специално на генералните разрешения за износ, може да стане само при присъединяването.

По отношение на експортните кредити, България постигна напредък чрез привеждане в съответствие на определено релевантно законодателство. Независимо от това, необходимо е тя да прилага Договореността по експортните кредити на ОИСР по отношение на средносрочните и дългосрочни експортни кредити. Административният капацитет и ефективността на Българската агенция по експортно застраховане се нуждае от по-нататъшно подобрене.

Административната инфраструктура във връзка с митническите услуги е разгледана в частта за митническия съюз (Глава 25 – “Митнически съюз”). Административният капацитет в съответните звена на Министерството на

икономиката, което отговаря за съответствието и бъдещото участие в общата търговска политика, е задоволителен.

България следва да предприеме стъпки по отношение на разработването на политика в областта на развитието и хуманитарната помощ и да установи адекватни административни структури и процедури в съответствие с насоките на ЕС. В този контекст трябва да се вземат предвид задълженията, поети на Международната конференция в Монтерей и потвърдени от ЕС в Барселона, всички държави-членки да дарят минимум 0,33% от БВП за официално подпомагане за развитие до 2006 г. Следва да се разработи график на мерките за изграждане на капацитет, за да се осигурят адекватна компетентност на представители на съответните министерства.

#### *Заклучение*

В своето Становище от 1997 г. Комисията направи заключение, че България би била в състояние да отговори на изискванията на Общността в тази област в средносрочен план.

След Становището, България постигна стабилен напредък и достигна задоволително ниво на съответствие с достиженията на правото на ЕС.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходни периоди в тази област и като цяло изпълнява ангажиментите, поети в преговорите за присъединяване в тази област.

За да приключи подготовката си за членство, усилията на България сега следва да се съсредоточат върху предприемане на допълнителни стъпки за преговоряне или денонсиране на двустранните си договори, така че да ги приведе в съответствие със своите задължения, свързани с членството в ЕС, към датата на нейното присъединяване. По-нататъшни усилия са необходими, за да се осигури необходимото прилагане на *acquis* на ЕС в областта на стоките с възможна двойна употреба и експортните кредити. България следва да развие надеждна политика за развитие и хуманитарна помощ и да изгради необходимите институции и административен капацитет.

#### *Глава 27: Обща външна политика и политика на сигурност*

Достиженията на правото на ЕС, свързани с общата външна политика и политиката на сигурност (ОВППС) се основават на правни актове по втория и непряко, по първия стълб, включващи правно обвързващи международни споразумения. Те се базират също така на политически декларации и споразумения за провеждане на политически диалог в рамките на ОВППС в съответствие със становищата на ЕС и за прилагане на санкции и ограничителни мерки, когато това се изисква.

#### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След последния Редовен доклад България продължи да съгласува своята външна политика и политиката си на сигурността с тази на Европейския съюз.

Освен ефективното и гладко продължаване на редовният **политически диалог**, установен със Споразумението за асоцииране на България към ЕС, тя участва по конструктивен начин в политическия диалог в рамките на общата външна политика и политиката на сигурност (ОВППС). Това включва участие във всички съответни съвещания, включително на равнище политически директори, европейски кореспонденти и работни групи. България показа и потвърди своята силна

заинтересованост да допринася активно за развитието на Европейската политика в областта на сигурността и отбраната (ЕПОСО). Тя взе участие в съвещания по този въпрос във формат ЕС + 15 и след разширението на ЕС през м. май 2004 г. във формат ЕС + 5 (т.е. европейски членове на НАТО, които не членуват в ЕС, и страните-кандидатки за присъединяване към ЕС).

България съгласува позициите си със **санкциите, рестриктивните мерки, становищата, декларациите и демаршите на ЕС**, както и със санкциите и мерките на ООН. Тя се присъедини към общите позиции, съвместни действия и другите инструменти на ОВППС, когато е била поканена за това, включително и относно негативните мерки.

България потвърди желанието си да приеме изцяло достиженията на правото на ЕС в областта на ОВППС при присъединяването си и да спазва произтичащите от това ангажименти.

Определените няколко митнически служби и ГКПП за митническа обработка на оръжие и стоки с възможна двойна употреба станаха напълно действащи през отчетния период. Продължи обучението на митнически служители за подобряване на контрола върху износа и вноса на оръжие и стоки и технологии с възможна двойна употреба (*във връзка със стоките с възможна двойна употреба, вж. също Глава 26 – Външни отношения*). В областта на неразпространението на ядрени оръжия, България прие законодателство относно забраната и ограничаването на продажбата и доставката на оръжие и свързано оборудване в съответствие с резолюциите на Съвета за сигурност на ООН и съответната политика на ЕС и ОССЕ. България участва в Полицейската мисия на ЕС (ПМЕС) в Босна и Херцеговина и във военната операция на ЕС под наименованието КОНКОРДИЯ в БЮРМ, която приключи на 15 декември 2003 г. През м. януари 2004 г. България прие покана да участва в новата полицейска мисия в БЮРМ, "EUPOL Proxima", която наследи мироопазващата военна мисия КОНКОРДИЯ. България продължи да бъде много активна в подкрепата си за международните мироопазващи мисии, включително продължи да участва в поредица от мироопазващи операции и операции по наблюдение на ООН, KFOR, SFOR, ISAF и ОССЕ.

България потвърди готовността си за сътрудничество както със Силите на ЕС за бърза намеса, така и за гражданските инструменти на ЕС за управление на кризисни ситуации. Като председател на ОССЕ през 2004 г., България се съсредоточи върху начини и средства за прилагане на нова всеобхватна Стратегия на ОССЕ в отговор на заплахите за сигурността и стабилността през 21 век. Като председател на ОССЕ, тя подпомага дейностите, програмите и сътрудничеството с ЕС, свързани с политиката на ОССЕ, и допринася към процеса за разрешаване на конфликтите в Кавказ, Черноморския регион и в Югоизточна Европа.

През м. август 2004 г. бяха въведени изменения във Вътрешния правилник на Министерството на външните работи относно назначаването на постове "политически директор" и "европейски кореспондент" и даващи по-точна дефиниция на техните отговорности.

#### *Обща оценка*

България е активен участник в международни мерки за опазване на мира и предотвратяване на кризи, включително в мисии и действия на ЕС, ООН и ОССЕ. Тя продължи да участва активно в Пакта за стабилност и да играе активна роля в регионални форуми, като Процеса на министрите на отбраната от Югоизточна Европа (ПМОЮИЕ), Процеса на сътрудничество в Югоизточна Европа (ПСЮИЕ) и Координиращата група за сътрудничество в областта на сигурността в Югоизточна

Европа (КГСОСЮИЕ). България има отношения на тристранно сътрудничество с Гърция и Румъния, и с Румъния и Турция, с БЮРМ и Албания и с Гърция и Турция. Тя проявява активен интерес към политиката “Европейско съседство”.

България има добра репутация по отношение на уеднаквяване на позициите си по санкциите, рестриктивните мерки, становищата, декларациите и демаршите на ЕС, както и със санкциите и мерките на ООН.

България ратифицира Римския статут за създаване на Международния наказателен съд. Тя ратифицира всички международни конвенции, свързани с тероризма.

Докато съответното законодателство непрекъснато се актуализира, пълното прилагане на Кодекса за поведение в областта на износа на оръжие и борбата срещу неразрешени оръжейни трансфери заслужават допълнително внимание.

Българското Министерство на външните работи (МВНР) на практика разполага с административен капацитет за прилагане на разпоредбите, отнасящи се до ОВППС. То осъществи необходимите административни мерки за по-точно дефиниране на постове “политически директор” и “европейски кореспондент”. Трябва да се предвидят мерки за допълнителен административен капацитет, когато това е необходимо.

МВНР е свързано с, и продължава да участва в информационната система “Мрежа на асоциираните кореспонденти”, чрез която ЕС осъществява контакти с асоциираните партньори в рамките на ОВППС.

#### *Заклучение*

В своето Становище от 1997 г. Комисията направи заключение, че България разполага с възможности ефективно да изпълни своите задължения в тази област.

В периода след Становището, България постигна стабилен напредък с привеждането в съответствие на достиженията на правото на ЕС в областта на ОВППС и хармонизирането е като цяло задоволително на този етап.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходни периоди в тази област. Като цяло България изпълнява ангажиментите, поетите в преговорите за присъединяване, в тази област.

За да приключи подготовката за членство, усилията на България следва сега да се концентрират върху това да приведе своята външна политика и политиката си на сигурност в съответствие с тази на Европейския съюз. Административният капацитет следва да се засили допълнително, където е необходимо и да се обърне внимание на цялостното изпълнение на Кодекса на поведение за износ на оръжие и борба срещу неразрешените оръжейни трансфери.

#### ***Глава 28: Финансов контрол***

Достиженията на правото на ЕС по тази глава се състоят основно от международно общопризнати и съгласувани с ЕС принципи на държавен вътрешен финансов контрол, които трябва да бъдат транспонирани в системи за контрол и одит на целия обществен сектор. По-специално, достиженията на правото на ЕС изискват съществуването на ефективни и прозрачни системи за финансово управление и контрол, функционално независими системи за вътрешен одит; централни звена за

хармонизиране на тези две области, отговарящи за координацията и хармонизирането на методологиите, независим външен одит на държавните вътрешни системи за финансов контрол в държавния сектор (Върховна одиторска институция); подходящ механизъм за контрол на финансовите средства на ЕС; и административен капацитет за ефективна и еквивалентна защита на финансовите интереси на ЕО.

*Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

След Редовния доклад от миналата година, България отбеляза значителен напредък в областта на финансовия контрол.

В областта на **държавния вътрешен финансов контрол** не се отбелязват основни законодателни развития. По отношение на вторичното законодателство, Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол (АДВФК) въведе промени в административната си структура и функции на централно и регионално ниво, чрез изменение на устройствения си правилник през м. януари 2004 г. Измененията целят постигане на по-добра координация на дейностите, свързани с одита чрез намаляване броя на регионалните служби от 28 на 9. Ново звено в структурата на Дирекция "Държавно съкровище" в Министерството на финансите беше основано през м. януари 2004 г. с отговорности, свързани с хармонизирането на финансовото управление и на системите за контрол.

По отношение на **външния одит**, по-нататъшни изменения и допълнения на Закона за Сметната палата (СП) бяха приети през м. април 2004 г. Измененията и допълненията разширяват задълженията на СП до одит на възникването и управлението на държавно гарантирания дълг и дълга на общините, както и държавните дружества, след решение на Народното събрание. Измененията и допълненията също така обхващат отношенията с Парламента, управлението на бюджетните и други държавни фондове, основано на становища на СП относно измененията на правни актове, последващите одит дейности, както и отговорности в случай на нарушения или злоупотреби с бюджетни или други държавни фондове.

По отношение на **контрола върху разходите от предприєдинителното финансиране и структурната дейност на ЕС**, България продължи да се подготвя за разширената децентрализирана система за изпълнение (EDIS) и третия етап, като оценката на съответствието беше лансирана. Одити на оценка на пропуските, свързани с минималните критерии и условия за възвеждане на EDIS, докладът за сертифициране на PIFSA по САПАРД за финансовата 2003 г. и сертификационните одити на финансовите отчети по програмите Сократ и Леонардо да Винчи показаха слабости, за които корективни мерки бяха предприети от, или изискани от изпълнителните агенции и Националния фонд или други релевантни власти. Изпълнението на стратегията на България за прехода към структурните фондове, включително развитието на административния ѝ капацитет в това отношение е до голяма степен в ход. (*вж. също Глава 21 – Регионална политика и координация на структурните инструменти*).

Известен напредък може да се отчете в областта на защитата на **финансовите интереси на Европейските общности**. През м. март 2004 г. Българската служба против измами и кординация прие първия годишен доклад на Съвета за координация в борбата с правонарушенията, свързан с финансовите интереси на Европейските общности. Също така беше създадена работна група, която да изготви изискваните изменения на Наказателния кодекс за пълно привеждане в съответствие с Конвенцията за защита на финансовите интереси на Европейските общности.

В областта на **защитата на еврото от фалшифициране**, беше подписано споразумение между Българската народна банка (БНБ) и Министерството на

вътрешните работи през м. ноември 2003 г. Беше създаден аналитичен център за фалшифицирана валута към БНБ за събиране и за анализиране на техническите и статистическите данни, който ще спомогне за идентифицирането на фалшиви банкноти или монети. По силата на същото споразумение, беше създаден координационен център към Министерство на вътрешните работи за събиране и анализ на наличните разузнавателни средства, свързани с фалшифицирането на валута и осигуряване на механизъм за предоставяне на БНБ на фалшивата валута, иззета от полицейските власти, освен ако не е необходима за използване като доказателство при досъдебната процедура или съдебния процес.

### *Обща оценка*

В областта на държавния вътрешен финансов контрол, българското рамково и въвеждащо законодателство е в съответствие с достиженията на правото на ЕС. Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол (АДВФК) беше укрепена. Всички одитори са държавни служители и Директорът на агенцията е назначен за срок от 4 години. Въпреки това, България се нуждае да разработи концепция за управленческа отчетност, която все още не е напълно осъществена. Настоящият закон за АДВФК следва да бъде изменен и допълнен, за да отрази прехвърлянето *ex-ante* на финансовия контрол, и за да засили концепцията за управленческата отчетност. В този контекст, е необходимо да се улеснят функциите на инспекциите и вътрешния одит, да се развие инспектирането като *ex post* финансовия контрол, предмет на управленческа отговорност и да се развие вътрешния одит извън чисто формалния контрол на законност и регулярност. Вътрешните одитори следва да развиват своите умения, свързани със средствата, основани на системата. Необходимо е да се прецени последваща децентрализация на вътрешния одит към прихода и разпоредителните центрове от АДВФК, за да се осигури функционирането на вътрешния одит в съответствие с международната практика.

Що се отнася до външния одит, законодателните съответствия са завършени до голяма степен, въпреки че третостепенните разпоредби се нуждаят от подобрене. Необходимите административни структури са налице. Сметната палата (СП) е функционално и оперативно независима и нейният административен капацитет е засилен. Националните одитни стандарти са разработени и изпитани в пилотни проекти. Въпреки това, съществува необходимост от допълнително обучение и подобряване на квалификацията на одиторите.

По отношение на защита на финансовите интереси на ЕО, административният капацитет на Съвета за координиране на борбата срещу нарушенията, свързани с финансовите интереси на Европейските общности, следва да се засили значително, така че да осигури континюитет и ефективно сътрудничество с *OLAF* в пълна независимост. Това следва да включва засилване на секретариата като независим орган и ясно дефиниране на неговите компетенции и отношенията му със съответните институции. България също се нуждае да развие национална стратегия срещу измамите. В ход са подготовки с оглед заключението на административното споразумение за сътрудничество с *OLAF*.

В областта на защита на еврото срещу фалшифициране, България създаде Национален център за анализ, Национален център за анализ на монети и Национален оперативен координационен център. За да се оцени съответствието с достиженията на правото на ЕС, необходимо е преразглеждане на съответното законодателство. Особено внимание ще бъде обърнато на изискванията на финансовите институции за изтегляне на фалшивата валута от обръщение и предаването ѝ на компетентните власти. Следва да се предвидят подходящи санкции за тази цел.

Необходими са усилия за постигане на разширена децентрализация за изпълнението по ФАР и ИСПА (*EDIS*). България се нуждае да продължи да засилва капацитета на изпълнителните агенции, опериращи с предприєдинителните фондове в подготовка за *EDIS*, както и капацитетът на АВДФК и СП за провеждане на ефективни одити в контекста на *EDIS*.

Комисията прие решение за временно възлагане на управленски пълномощия на три мерки по САПАРД, на напълно децентрализирана основа, на Агенция САПАРД през м. май 2001 г. и на седем допълнителни мерки през м. август 2003 г. Прилагането на критериите за акредитиране на Европейския съюз, свързани с процедурите на Агенция САПАРД и Националния фонд, се преценява като задоволително.

#### *Заклучение*

В своето Становище от 1997 г. Комисията направи заключение, че ако сегашното ангажиране се запази, Сметната палата би могла да функционира в съответствие със стандартите на ЕО в средносрочен план. В него се отбелязва, че основните усилия следва да се насочат към засилване функциите на вътрешния финансов контрол.

След Становището, България е постигнала значителен напредък към адекватен финансов контрол. В областите на държавния вътрешен финансов контрол и външния одит законодателството в голяма степен е в съответствие с *acquis* и е създаден необходимият административен капацитет. Подготовката за управлението на бъдещите Структурни фондове продължава и административните структури за сътрудничество с *OLAF* са действащи.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходни периоди в тази област и като цяло България изпълнява задълженията и отговаря на изискванията, произтичащи от преговорите по присъединяването по тази глава.

За да бъде готова за членство, особено внимание следва да се обърне на осигуряването на защита на финансовите интереси на Европейските общности. Навременното развитие на националната стратегия против измамите и засилване на Съвета за координация на борбата срещу правонарушенията, засягащи финансовите интереси на ЕО следва да измине дълъг път, за да се гарантира, че текущите пропуски в административния капацитет да се запълнят. Необходими са допълнителни усилия за засилване на управленческата отчетност, както и допълнително укрепване на административния капацитет за изпълнение на стабилни финансови контролни системи.

#### **Глава 29: Финансови и бюджетни разпоредби**

Достиженията на правото на ЕС в тази област обхващат правилата относно финансовите ресурси, необходими за финансиране на бюджета на ЕС (“собствени ресурси”). Тези собствени ресурси се състоят основно от вноски на държавите-членки на базата на традиционни собствени ресурси от митнически и селскостопански мита и такси върху захарта; ресурси на базата на ДДС; и ресурси на базата на нивото на brutния вътрешен приход. Държавите-членки трябва да създадат подходящ административен капацитет, за да координират адекватно и да осигурят правилното изчисляване, събиране, плащане и контрол на собствените си ресурси и отчитането пред Европейския съюз, за да се спазват правилата на собствените ресурси. Достиженията на правото на ЕС в тази област са пряко обвързващи и не изискват транспониране в националното право.



### *Напредък, постигнат след последния Редовен доклад*

България продължава да отбелязва напредък в областта на финансовите и бюджетни разпоредби.

По отношение на **изготвянето и изпълнението на държавния бюджет**, по-нататъшен напредък беше постигнат по въвеждането на представяне на отчети за бюджетните приходи на базата на нарастване в съответствие с ESA95. Беше направена консултация с Европейската статистическа служба по първите оценки на данъците на нарастваща база за периода 2000–2003 година. Системата електронни бюджетни плащания беше разширена, за да включи националното радио и телевизия, Комисията за финансов надзор, Националният здравно-осигурителен фонд и Държавната комисия по сигурността на информацията.

По отношение на основополагащите политически области, които засягат **прилагането на система на собствени ресурси**, по-нататъшен напредък беше постигнат в подобряването на административния капацитет в тази област с продължаващата реформа и модернизация на българската данъчна администрация, в частност създаването на Национална агенция за приходите. Капацитетът на митническата администрация също беше допълнително засилен, което доведе до увеличаване на приходите през разглеждания период. Националният статистически институт продължи да подобрява своя капацитет за производство на висококачествени финансови и макроикономически статистически данни в съответствие с европейските стандарти.

### *Обща оценка*

Като цяло напредъкът, постигнат от българските институции при изпълнение на техните отговорности по глава “Финансови и бюджетни разпоредби”, е задоволителен. Направени бях необходимите стъпки, за да се постигне по-добра координация и да се създаде релевантната институционална структура, необходима за гладкото функциониране на системата на собствените ресурси. Независимо от това, трябва да се положат значителни допълнителни усилия, за да се укрепи административния капацитет за правилно изчисляване на приноса на България в бюджета на ЕС и остава да се предприемат допълнителни действия, за да приключи подготовката за членство.

По отношение на традиционните собствени ресурси, българското митническо законодателство в голяма степен е в съответствие с достиженията на правото на ЕС. Въпреки че продължаващата реформа в митническата система доведе до увеличени приходи, допълнителни усилия са все още нужни за засилване на административния капацитет, необходим за адекватно налагане на законодателството. Също така, по отношение на контрола на бъдещите собствени ресурси на ЕС, България следва да усилва инструментите, предназначени за борба срещу измамите, свързани с ДДС и митата. Необходимата правна рамка и процедури за установяването, събирането и контрола на налога върху захарта трябва първо да се създават. Също така, следва да се обърне внимание на изискванията за счетоводството и представяне на отчети за традиционни собствени ресурси, включително интегрирането на счетоводния модул и модула за изчисляване на митата в ИТ системата за митническо освобождаване.

България трябва също така да положи допълнителни усилия за укрепване и реформиране на данъчната администрация, така че да се подобри събирането на приходите от данъци и доброволното спазване от страна на данъкоплатците.

Капацитетът да се изчислява по надежден, точен и прозрачен начин на нивото на мита и ДДС, събирани от България, и изчисляването на brutния вътрешен приход на страната все още се нуждае да бъде подобрен, за да позволи изчисленията да се правят по хармонизиран и контролируем начин. Постигнато е задоволително ниво на спазване на ESA95, но има да се извърви още път преди да може да се сертифицира пълно съответствие, в частност по отношение на изчерпателността на сметките. Достигането на този етап ще зависи силно от наличността на достатъчен щат и ресурси. Понататъшни усилия са необходими за пълно прилагане на бюджетирание на програми и на Информационна система за управление на финансите.

В допълнение към необходимостта от централно координиране на правилното събиране, мониторинг и изплащане на финансовите средства към и от бюджета на ЕО, административният капацитет трябва да продължи да се засилва в контекста на съответните политически области, описани на друго място в настоящия доклад, като например земеделието, данъчното облагане, митниците, статистиката и финансовия контрол.

### *Заключение*

В своето Становище от 1997 г. Комисията направи заключение, че за да се осигури собствените ресурси да са установявани, да се извършва мониторинг и да се предоставят в съответствие с регламентите на Общността, България би трябвало да преработи сегашната митническа система. В допълнение, за целите на точно изчисляване на ресурса на БВП, би трябвало да се направят значителни подобрения на националните сметки, за да се осигури те да бъдат надеждни, хомогенни и пълни. Комисията добави, че подобряването на статистическите данни би било също така съществено за изготвянето на базата на собствения ресурс - ДДС, което би означавало довеждането на ДДС-системата на България в пълно съответствие с директивите на Общността.

След Становището, България постига значителен напредък в тези области. Всеобщите приготовления бележат напредък благодарение на ускоряването на подготовката през 2004 г. и създаването на адекватен механизъм за координация. Независимо от това, необходими са значителни по-нататъшни усилия за развитие на административния капацитет за правилно изчисляване на приноса на България в бюджета на ЕС.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходни периоди в тази област и като цяло България изпълнява задълженията, поети при преговорите по присъединяването в тази област.

За да приключи подготовката си за членство, усилията на България сега трябва да се съсредоточат върху подобряване на административните структури и развитие на адекватно ниво на административен капацитет за правилно изчисляване на различните собствени ресурси, които трябва да се внасят в бюджета на ЕС.

### **3.2. Превод на достиженията на правото на ЕС на български език**

От страните-кандидатки се изисква да преведат различните правни текстове, които представляват достиженията на правото на ЕС на своите национални езици до момента на присъединяването им. Само първичното и вторичното законодателство представлява значителен обем от текстове, възлизаци на близо 90 000 страници с формат Официален вестник. В рамките на превода на достиженията на правото на ЕС Съдът на ЕО определи редица ключови съдебни решения, които да се преведат приоритетно (представляващи около 15 000 страници). С цел да се подпомогнат

страните-кандидатки, се предоставя помощ по програма ФАР. С помощта на *TAIEX* бе създадена специализирана база данни, която съдържа всички преведени актове и служи като инструмент, чрез който страните-кандидатки предоставят преводите си на Комисията и Съвета. Юридическите редактори на Комисията и Съвета проверяват предоставените текстове; те се събират редовно и осъществяват връзка с представители на централизираните звена за координация и превод във всяка страна.

Българският Център за преводи и редакции (създаден през май 2001 г.) е независим орган на подчинение на Министъра на държавната администрация, със свой собствен бюджет. Понастоящем персоналът му се състои от 8 щатни редактори, които извършват езикови и юридически редакции на преводите, на приблизително 100 външни преводачи на свободна практика, които са подбрани чрез конкурс. Приоритетите за превод на законодателство се определят от Дирекция “Европейска интеграция” в Министерски съвет въз основа на нуждите, определени от ръководителите на работните групи по преговорните глави. За крайна дата за превод на достиженията на правото на ЕС на български език е определена 2005 г.

Както вече бе докладвано, Договори са преведени. През отчетния период още около 18 000 страници са били преведени допълнително, като по този начин броят на преведените страници във формат Официален вестник достигна 63 000 страници. Общият брой на редактираните страници беше 21 000 към края на разглеждания период. Усилията в тази област следва да продължат, за да бъдат постигнати поставените цели. Следва да се обърне дължимото внимание на обучението на специалисти по устни преводи.

### 3.3. Обща оценка

След публикуването на Становището, България отбеляза добър напредък в приемането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), а в по-скорошен план също отбеляза напредък в постепенното изграждане на административен капацитет за въвеждане и ефективно прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

През последната година България продължи да бележи напредък в повечето глави на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и е на път да приключи необходимото транспониране на законодателството преди планираната дата на присъединяване, ако поддържа настоящия ритъм на напредъка си.

Общо взето, България постигна сравнителна степен на съответствие в повечето области от достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Тя също е на път да развие адекватен административен капацитет за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в значителен брой сектори. България създаде повечето от необходимите институционални структури. Независимо от това, в някои сектори са необходими допълнителни усилия и средства за засилване капацитетите на тези институции и за осигуряване на тяхното ефективно функциониране. За да се обхванат останалите пропуски, дължимо внимание следва да се отдели на пълното и навременно изпълнение на стратегиите и плановете за действие за засилване на административния капацитет, вече одобрен в тези области.

В сферата на вътрешния пазар България продължава да бележи напредък в повечето от областите, свързани със *свободно движение на стоки*, по отношение на транспонирането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и по отношение развитието на административния капацитет. Въпреки това, допълнителни усилия са необходими за развитие на необходимия административен капацитет, за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на промишлените продукти и

безопасността на храните. Следва да се въведат в българското законодателство клаузи за взаимно признаване в областите, които не са хармонизирани. Привеждането в съответствие на законодателството по отношение на обществените поръчки вече трябва да е приключило. По отношение на свободно движение на лица известен напредък беше постигнат в областта на взаимното признаване на професионални квалификации, но все още е необходимо да се продължи работата по отношение на рамковото законодателство, свързано с взаимното признаване и с бъдещата координация на системите за социална защита. По отношение на правото на установяване и *свободното предоставяне на услуги*, допълнителни усилия се изискват за недвусмислено премахване на ограниченията и дискриминационните мерки, които все още се прилагат по отношение на чужденци, въпреки предприемането на някои корективни действия. Що се отнася до финансовите услуги, значителна част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно застраховането остава да бъде транспонирана. В областта на *свободно движение на капитали* България все още следва да приеме законодателство за движението на капитали и плащанията. Усилията за подобряване на рамката в областта на борбата срещу изпирането на пари следва да бъдат продължени.

По отношение на *дружественото право* особено внимание следва да бъде обърнато върху прилагането на законодателството, свързано със защитата на правата на индустриална и интелектуална собственост, а именно чрез засилване на граничния контрол и подобряване координацията между правоприлагащите органи. В областта на *политиката за защита на конкуренцията* България продължи да актуализира своята законодателна рамка и да засилва административния си капацитет. Устойчиви усилия са необходими, за да се продължи подобряването на качеството на прилагането на законодателството по отношение на държавните помощи.

По отношение на *земеделieto* България бележи добър напредък в процеса на транспониране на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Допълнително засилване на административните структури беше отбелязано. Въпреки това, значителна работа все още е необходима във ветеринарната област и за създаване на разплащателна агенция и на интегрирана система за управление и контрол (IACS). По отношение на *рибното стопанство* беше извършено привеждане в съответствие на законодателството в предвидените срокове. Въпреки това, необходимо е да се извърши допълнителен напредък по отношение на административния и технически капацитет за инспекция и контрол.

По отношение на *транспорта* България извършва стабилен напредък при транспониране на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в повечето от секторите, но административният капацитет следва да бъде допълнително укрепен. Още усилия са необходими за привеждане в съответствие на законодателството, свързано с вътрешния воден транспорт. Особено внимание следва да бъде отделено за подобряване на нивото на безопасността по море, както по отношение на изграждане и допълнително засилване на необходимия капацитет и структурите за държавен пристанищен контрол и администрация на флага.

В областта на *данъчната политика* българското законодателство, свързано с непрякото данъчно облагане, е до голяма степен приведено в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено в областта на ДДС. По отношение на акцизите и прякото данъчно облагане, процесът на транспониране трябва да продължи. Необходими са допълнителни усилия особено за подобряване на взаимосвързаността със системите на ЕС.

Относно *социалната политика и заетостта* напредъкът продължава по отношение на привеждане в съответствие с правото на ЕС (*acquis*). Необходими са допълнителни усилия за ефективно прилагане на транспонираното законодателство, и

по-специално в областта на трудовото право, здравословните и безопасни условия на труд, общественото здраве, антидискриминацията, както и равните възможности за жените и мъжете. Административният капацитет следва да бъде засилен, *inter alia* по отношение на управлението и въвеждането Европейския социален фонд.

България продължава да напредва стабилно по отношение на привеждане в съответствие на законодателството си в областта на *енергетиката* и подготовката си за вътрешния пазар. Реструктурирането и приватизацията на енергийния сектор напредва чувствително, но допълнителни усилия все още са необходими за подобряване на енергийната ефективност и насърчаване на използването на възобновяема енергия. България трябва да продължи да спазва ангажиментите си по ядрената безопасност, особено по отношение на ангажиментите за затваряне на някои реактори на атомната електроцентрала в Козлодуй и да осигури високо ниво на ядрена безопасност на нейните инсталации.

Въпреки че България постигна сравнително висока степен на привеждане в съответствие на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на *телекомуникациите*, държавата трябва да приеме допълнително правоприлагащо законодателство и да следи за засилване на регулаторния орган.

По отношение на *регионалната политика и координацията на структурните инструменти* България постигна известен напредък, особено по отношение на създаването на законова рамка и създаването на институционални структури. Въпреки това, значителни усилия са все още необходими за подобряване административния капацитет на съответните министерства и за подобряване капацитета на други компетентни инстанции, като посреднически органи и на други участници, както на централно, така и на регионално ниво. Следва да се даде приоритет за създаване на ефективен и интегриран мониторинг и оценъчни системи, както и допълнително подобряване на системите за управление и финансов контрол. Следва да се обърне внимание на спазването на амбициозно планирания график на Националния план за развитие и на пълното включване на съответните партньорски организации в този процес.

По отношение на *околната среда* България постигна сравнителна степен на привеждане в съответствие с правото на ЕС (*acquis*) и необходимите административни структури са налице. Въпреки това е необходимо да бъдат засилени допълнително правоприлагащите органи на регионално и местно ниво, както и да се предоставят адекватни финансови източници на държавните и части инвестиции.

В областта на *защитата на потребителите и тяхното здраве* България постигна сравнително висока степен на привеждане в съответствие с правото на ЕС (*acquis*) по отношение на мерките, свързани със защитата. Въпреки това, необходимо е допълнително хармонизиране, особено по отношение на мерките, несвързани със защитата, и България следва да следи за това да са налице административни структури, които да могат ефективно да прилагат законодателството и да провеждат дейностите, свързани с надзора на пазара.

По отношение на *правосъдието и вътрешните работи* може да се отбележи добър напредък, относно управлението на бъдещите външни граници. Въпреки това, България следва да предприеме значителни допълнителни усилия за засилване на капацитета за прилагане на законодателството и за формулиране на политиките с цел засилване на борбата срещу организираната престъпност и корупцията. България трябва да продължи усилията и разпредели достатъчни ресурси за провеждане на фундаментални реформи в полицията и съдебната система, по-специално на досъдебната фаза и на прилагането на стратегии срещу престъпността. Общо взето,

цялостното и навременно прилагане на основните стратегии и планове за действие в областта на правосъдието и вътрешните работи, както и на влизането в сила на планираните промени в законодателството по наказателната процедура, правната помощ, убежището, медиацията, конфискацията на имущество, придобито от престъпна дейност, следва да определят естеството на въпросите, свързани с тази глава.

По отношение на *Митническият съюз* България постигна висока степен на привеждане в съответствие на законодателството си и подобри административния си капацитет. Следва да бъдат положени усилия по отношение на компютъризацията, както и на бъдещото подобряване на контрола върху събирането на митническите приходи.

Допълнителен напредък бе постигнат в засилването на *финансовия контрол* в България. Допълнителни усилия са необходими за осигуряване на защита на финансовите интереси на ЕС и на еврото срещу подправяне, както и за бъдещо засилване на административния капацитет за прилагане на солидни системи за финансов контрол.

Като цяло, капацитетът на правоприлагащите и регулаторни органи за осигуряване на равни условия на вътрешния пазар чрез ефективно прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) следва да бъде засилен. Особено внимание трябва да се обърне на засилването на съдебната система и на административните структури в определени сектори, по-специално обществените поръчки, конкуренцията, както и правосъдието и вътрешните работи. България следва да насочи повече усилия и финансови ресурси за осъществяване на необходимите инвестиции за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено в областта на селското стопанство (по-точно във ветеринарната област), транспорта и околната среда. Продължителни усилия са необходими за установяване на необходимия административен капацитет, за да се осигури стабилно и ефективно управление на фондовете на Общността, особено структурните фондове.

В рамките на преговорите за присъединяване, всичките 31 глави са временно затворени. Поетите ангажименти, в тази връзка, са съобразени с присъединяването през 2007 г. В общ план България спазва поетите ангажименти по време на преговорите, въпреки че бяха отбелязани някои закъснения в специфични сектори.

Като се има предвид постигнатия напредък след публикуването на Становището за достигнатото ниво на хармонизиране на законодателството и административния капацитет, който България е постигнала понастоящем постигнатите резултати за прилагане на поетите ангажименти по време на преговорите и проведените подготвителни работи, Комисията очаква България да изпълни задълженията, произтичащи от членството според предвидения график. Междувременно, тя следва да продължи подготовката си съобразно ангажиментите, поети по време на преговорите за присъединяване.

## В. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След публикуването на Становището от 1997 г., Комисията направи заключение, че България е изпълнила политическите критерии, че страната е засилила и задълбочила стабилността на своите институции, гарантирайки демокрацията, правова държава, правата на човека, както и зачитане и защита на малцинствата. Тази тенденция се потвърди и през изминалата година. България продължава да изпълнява политическите критерии.

Осеваем прогрес бе извършен по отношение на реформата на държавната администрация с приемането на измененията на Закона за държавния служител. Специфичните структури за координиране на европейската интеграция продължават доброто си функциониране и предвид целта, която България си е поставила, а именно да изгради квалифицирана и ефикасна държавна служба до присъединяването си, този напредък трябва да обхване цялата държавна администрация. Също така следва да се подобри междуведомствената координация. Следва да се обърне внимание на законодателната рамка относно местните и регионални администрации, които ще играят важна роля при прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Благодарение на значителните реформи, направени в съдебната система в последните години, подборът и назначаването на съдии също се разви положително. Въпреки това, някои ключови елементи на реформата на съдебната система остава да бъдат приети. Комплексността и ефикасността на наказателните структури, по-специално на досъдебната фаза, бъдат притеснения. Значителни усилия ще са необходими за подобряване на способността на България в борбата с организираната престъпност и корупцията, което предполага последващи реформи в структурите на съдебната власт и полицията.

България въведе множество мерки в областта на борбата с корупцията, но това все още е една проблематична област. Нови усилия са необходими, включително и в борбата с корупцията на високо ниво.

България продължава да спазва правата на човека и основните свободи. Допълнителен напредък следва да бъде реализиран в специфични области с цел да се подобри прилагането им на практика. Всеобхватно законодателство по отношение на борбата срещу дискриминацията бе прието, но изискваният от закона независим орган все още не е създаден. Свободата на изразяване се гарантира от закона. Въпреки това правната рамка по отношение на клеветата и оклеветяването от журналисти трябва да бъде преразгледана. Усилията за подобряване на неадекватните условия за живот в някои затвори и проблемите, свързани с лошото отношение спрямо задържаните, следва да бъдат продължени. Трафикът на хора е сериозен проблем и следва да бъде разрешен. Нов Закон за здравето следва да обхване по-голямата част от проблемите, свързани с настъпването на хората с психически заболявания. Структурите, отговорни за благосъстоянието на децата, и тяхната координация със съответните министерства следва да бъде засилена.

През последните години бяха предприети усилия за създаването на рамка за регулиране на проблемите, с които се сблъскват малцинствата, но съществуващото положение не се е променило много. Ще са необходими последователни усилия, включително разпределянето на съответните финансови ресурси с цел ефективното прилагане на планираните дейности и за борба, по-специално с предразсъдъците по отношение на ромското население.

Становището от 1997 г. призна предприетите от българските власти значителни усилия за реформа на икономиката. След публикуването на Становището, икономическите структури и показатели значително се подобриха. Бе постигната макроикономическа стабилност малко след публикуването на Становището, задълбочени икономически реформи бяха извършени по време на целия период и решимостта на българските власти да отговорят на икономическите изисквания за присъединяване към ЕС бе устойчива.

От това следва да се направи заключението, че България е функционираща пазарна икономика. Продължаването на процеса на реформи следва да позволи на България да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Съюза.

Подобрения биха могли да бъдат направени за поддържане на макроикономическата стабилност и задълбочаване на структурните реформи. Текущият дефицит значително намаля през 2003 г. и би могло, ако това продължи, да изисква допълнителни мерки в политически план. Бизнес средата, и по-специално, ефикасността на администрацията и на съдебната система, както и на регулаторните процедури би трябвало да бъдат допълнително подобрени, за да се увеличи атрактивността на България за инвеститорите. Въпреки значителните резултати, приватизацията все още не е завършена. Въпреки че правната рамка е изцяло създадена, реструктурирането и либерализацията на мрежовите индустрии, което в момента се провежда, следва да се развие допълнително с цел да се насърчи свободната конкуренция и ефективност. Текущата програма за борба с безработицата следва да бъде допълнително подпомогната с намаляване на пречките в организацията на пазара на труда.

След публикуването на Становището, България отбеляза добър напредък в приемането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), а в по-скорошен план също отбеляза напредък в постепенното изграждане на административен капацитет за въвеждане и ефективно прилагане на достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*).

През изминалата година България продължи да бележи напредък в повечето глави на достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*) и е на път да приключи необходимото транспониране на законодателството преди планираната дата на присъединяване, ако поддържа настоящият ритъм на напредъка си.

Общо взето, България постигна сравнителна степен на съответствие в повечето области от достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Тя също е на път да развие адекватен административен капацитет за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в значителен брой сектори. България създаде повечето от необходимите институционални структури. Независимо от това в някои сектори са необходими допълнителни усилия и средства за засилване на капацитетите на тези институции и за осигуряване на тяхното ефективно функциониране. За да се обхванат останалите пропуски, дължимо внимание следва да се отдели на пълното и навременно изпълнение на стратегиите и плановете за действие за засилване на административния капацитет, вече одобрен в тези области.

В сферата на вътрешния пазар България продължава да бележи напредък в повечето от областите, свързани със *свободно движение на стоки*, по отношение на транспонирането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и по отношение на развитието на административния капацитет. Въпреки това допълнителни усилия са необходими за развитие на необходимия административен капацитет, за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на промишлените продукти и безопасността на храните. Следва да се въведат в българското законодателство клаузи



на взаимно признаване в областите, които не са хармонизирани. Привеждането в съответствие на законодателството по отношение на обществените поръчки вече трябва да е приключило. По отношение на свободното движение на лица известен напредък беше постигнат в областта на взаимното признаване на професионални квалификации, но все още е необходимо да се продължи работата по отношение на рамковото законодателство, свързано с взаимното признаване и с бъдещата координация на системите за социална защита. По отношение на правото на установяване и *свободното предоставяне на услуги*, допълнителни усилия се изискват за недвусмислено премахване на ограниченията и дискриминационните мерки, които все още се прилагат по отношение на чужденци, въпреки предприемането на някои корективни действия. Що се отнася до финансовите услуги, значителна част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно застраховането остава да бъде транспонирана. В областта на *свободно движение на капитали* България все още следва да приеме законодателство за движението на капитали и плащанията. Усилията за подобряване на рамката в областта на борбата срещу изпирането на пари следва да бъдат продължени.

По отношение на *дружествено право* особено внимание следва да бъде обърнато върху прилагането на законодателството, свързано със защитата на правата на индустриална и интелектуална собственост, а именно чрез засилване на граничния контрол и подобряване координацията между правоприлагащите органи. В областта на *политиката за защита на конкуренцията* България продължи да актуализира своята законодателна рамка и да засилва административния си капацитет. Устойчиви усилия са необходими, за да се продължи подобряването на качеството на прилагането на законодателството по отношение на държавните помощи.

По отношение на *земеделieto* България бележи добър напредък в процеса на транспониране на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Допълнително засилване на административните структури беше отбелязано. Въпреки това, значителна работа все още е необходима във ветеринарната област и за създаване на разплащателна агенция и на интегрирана система за управление и контрол (IACS). По отношение на *рибното стопанство* беше извършено привеждане в съответствие на законодателството в предвидените срокове. Въпреки това, необходимо е да се извърши допълнителен напредък по отношение на административния и технически капацитет за инспекция и контрол.

По отношение на *транспорта* България извършва стабилен напредък при транспониране на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в повечето от секторите, но административният капацитет следва да бъде допълнително укрепен. Още усилия са необходими за привеждане в съответствие на законодателството, свързано с вътрешния воден транспорт. Особено внимание следва да бъде отделено за подобряване на нивото на безопасността по море, както по отношение на изграждане и допълнително засилване на необходимия капацитет и структурите за държавен пристанищен контрол и администрация на флага.

В областта на *данъчната политика* българското законодателство, свързано с непрякото данъчно облагане, е до голяма степен приведено в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено в областта на ДДС. По отношение на акцизите и прякото данъчно облагане, процесът на транспониране трябва да продължи. Необходими са допълнителни усилия особено за подобряване на взаимосвързаността със системите на ЕС.

Относно *социалната политика и заетостта* напредъкът продължава по отношение на привеждане в съответствие с правото на ЕС (*acquis*). Необходими са допълнителни усилия за ефективно прилагане на транспонираното законодателство, и по-специално в областта на трудовото право, здравословните и безопасни условия на

труд, общественото здраве, антидискриминацията, както и равните възможности за жените и мъжете. Административният капацитет следва да бъде засилен, *inter alia* по отношение на управлението и въвеждането Европейския социален фонд.

България продължава да напредва стабилно по отношение на привеждане в съответствие на законодателството си в областта на *енергетиката* и подготовката си за вътрешния пазар. Преструктурирането и приватизацията на енергийния сектор напредва чувствително, но допълнителни усилия все още са необходими за подобряване на енергийната ефективност и насърчаване на използването на възобновяема енергия. България трябва да продължи да спазва ангажиментите си по ядрената безопасност, особено по отношение на ангажиментите за някои затваряне на някои реактори на атомната електроцентраля в Козлодуй и да осигури високо ниво на ядрена безопасност на нейните инсталации.

Въпреки че България постигна сравнително висока степен на привеждане в съответствие на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на *телекомуникациите*, държавата трябва да приеме допълнително правоприлагащо законодателство и да следи за засилване на регулаторния орган.

По отношение на *регионалната политика и координацията на структурните инструменти* България постигна известен напредък, особено по отношение на създаване на законова рамка и създаване на институционални структури. Въпреки това, значителни усилия все още са необходими за подобряване административния капацитет на съответните министерства и за подобряване капацитета на други компетентни инстанции, като посреднически органи и на други участници, както на централно, така и на регионално ниво. Следва да се даде приоритет за създаване на ефективен и интегриран мониторинг и оценъчни системи, както и допълнително подобряване на системите за управление и финансов контрол. Следва да се обърне внимание на спазването на амбициозно планирания график на Националния план за развитие и на пълното включване на съответните партньорски организации в този процес.

По отношение на *околната среда* България постигна сравнителна степен на привеждане в съответствие с правото на ЕС и необходимите административни структури са налице. Въпреки това е необходимо да бъдат засилени допълнително правоприлагащите органи на регионално и местно ниво, както и да се предоставят адекватни финансови източници за държавните и частни инвестиции.

В областта на *защитата на потребителите и здравето* България постигна сравнително висока степен на привеждане в съответствие с правото на ЕС (*acquis*) по отношение на мерките, свързани със защитата. Въпреки това, необходимо е допълнително хармонизиране, особено по отношение на мерките, несвързани със защитата, и България следва да следи за това да са налице административни структури, които да могат ефективно да прилагат законодателството и да провеждат дейностите, свързани с надзора на пазара.

По отношение на *правосъдието и вътрешните работи* може да се отбележи добър напредък, относно управлението на бъдещите външни граници. Въпреки това, България следва да предприеме значителни допълнителни усилия за засилване на капацитета за прилагане на законодателството и за формулиране на политиките с цел засилване на борбата срещу организираната престъпност и корупцията. България трябва да продължи усилията и разпредели достатъчни ресурси за провеждане на фундаментални реформи в полицията и съдебната система, по-специално на досъдебната фаза и на прилагането на стратегии срещу престъпността. Общо взето, цялостното и навременно прилагане на основните стратегии и планове за действие в

областта на правосъдието и вътрешните работи, както и на влизането в сила на планираните промени в законодателството по наказателната процедура, правната помощ, убежището, медиацията, конфискацията на имущество, придобито от престъпна дейност, следва да определят естеството на въпросите, свързани с тази глава.

По отношение на *Митническият съюз* България постигна висока степен на привеждане в съответствие на законодателството си и подобри административния си капацитет. Следва да бъдат положени усилия по отношение на компютъризацията, както и на бъдещото подобряване на контрола върху събирането на митническите приходи.

Допълнителен напредък бе постигнат в засилването на *финансовия контрол* в България. Допълнителни усилия са необходими за осигуряване на защита на финансовите интереси на ЕС и на еврото срещу подправяне, както и за бъдещо засилване на административния капацитет за прилагане на солидни системи за финансов контрол.

Като цяло, капацитетът на правоприлагащите и регулаторни органи за осигуряване на равни условия на вътрешния пазар чрез ефективно прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) следва да бъде засилен. Особено внимание трябва да се обърне на засилването на съдебната система и на административните структури в определени сектори, по-специално обществените поръчки, конкуренцията, както и правосъдието и вътрешните работи. България следва да насочи повече усилия и финансови ресурси за осъществяване на необходимите инвестиции за прилагане на достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*), особено в областта на селското стопанство (по-точно във ветеринарната област), транспорта и околната среда. Продължителни усилия са необходими за установяване на необходимия административен капацитет, за да се осигури стабилно и ефективно управление на фондовете на Общността, особено структурните фондове.

В рамките на преговорите за присъединяване, всичките 31 глави са временно затворени. Поетите ангажменти, в тази връзка, са съобразени с присъединяването през 2007 г. В общ план България спазва поетите ангажменти по време на преговорите, въпреки че бяха отбелязани някои закъснения в специфични сектори.

Като се има предвид постигнатия напредък след публикуването на Становището за достигнатото ниво на хармонизиране на законодателството и административния капацитет, който България е постигнала понастоящем постигнатите резултати за прилагане на поетите ангажменти по време на преговорите и проведените подготвителни работи, Комисията очаква България да изпълни задълженията, произтичащи от членството съгласно предвидения график. Междувременно тя следва да продължи подготовката си съобразно ангажиментите, поети по време на преговорите за присъединяване.

## Г. ПАРТНЬОРСТВО ЗА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ: ОБЩА ОЦЕНКА

Напредъкът на България и общото състояние на подготовката по отношение на критериите на Копенхаген беше проучен и заключенията са направени по-горе. В този раздел накратко се прави оценка на цялостната степен, до която са изпълнени приоритетите от Партньорство за присъединяване.

През м. май 2003 г.<sup>6</sup> беше приет актуализиран вариант на Партньорство за присъединяване. Целта на документа Партньорство за присъединяване е да подпомогне българските власти в усилията им да удовлетворят критериите за присъединяване. Той обхваща в подробности приоритетите за подготовка за присъединяване, по-специално изпълнението на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и съставлява основата за програмиране на предприединителната помощ от фондовете на Общността, като програма ФАР.

България продължава да адресира приоритетите, определени от актуализирания вариант на Партньорство за присъединяване. Общо взето, беше отчетен добър напредък, но все още са необходими съществени усилия, за да се изпълнят предвидените задачи. За редица приоритети правителството ще се възползва от помощта по ФАР, тъй като пряко свързаните проекти с тези приоритети са включени в програмата ФАР от 2004 г. (вж. по-подробно част А.2 от настоящия доклад).

По отношение на **политическите критерии** и с цел засилване на *демокрацията и правовата държава* България постигна напредък относно въвеждането на реформата на държавната администрация и за съдебната власт. България следва да започне да изпълнява необходимите реформи на структурите на съдебната власт, особено *vis-a-vis* досъдебната фаза, и да засили своя напредък в борбата срещу корупцията. Може да се отчете известен напредък в отговор на приоритетите, свързани с правата на човека и защита на малцинствата, но все още трябва да се положат усилия по отношение на подобряване на ситуацията на ромската общност.

По отношение на **икономическите критерии** България продължава да отчита напредък, като изпълнява приоритетите от Партньорство за присъединяване от 2003 г. Това се отнася, по-специално, за почти завършения приватизационен процес, някои достижения, свързани с опростяване на лицензните схеми и подобряване ефективността на процедурите по несъстоятелност. Все още предстои работа, особено във връзка с намаляване на субсидиите в секторите енергетика и транспорт, подобряване на качеството на държавните инвестиции в инфраструктурата, образованието и здравеопазването, както и въвеждане на планове за реформа в областта на митническите и данъчните администрации.

България продължава да отчита напредък по отношение на приемането и въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). В областта на вътрешния пазар приоритетите от Партньорство за присъединяване общо взето са изпълнени и са отчетени подобрения в политиката на конкуренцията. В другите области България, като цяло, отбелязва напредък, като изпълнява приоритетите на Партньорство за присъединяване по отношение на привеждане в съответствие с правото на ЕС (*acquis*) на законодателството, но все още са необходими допълнителни усилия по отношение на изпълнението, особено където са необходими инвестиции.

---

<sup>6</sup> Решение на Съвета 2003/396 ЕС от 19 май 2003 г. относно принципите, приоритетите, междинните цели и условията, съдържащи се в Партньорство за присъединяване с България (Официален вестник на ЕО L 145, 12.06.2003 г., стр.1)

Напредъкът, свързан с въпросите, идентифицирани като приоритети в Партньорство за присъединяване, е обсъден по-подробно в други части на настоящия доклад, по-специално в част Б.3. Актуализираното Партньорство за присъединяване следва същата структура, както Редовния доклад. Актуализираното Партньорство за присъединяване продължава да бъде основният инструмент, водещ подготовката на България към присъединяване. Изпълнението на Партньорство за присъединяване следва да продължи. Следва да му се отдаде необходимото политическо внимание, което ще помогне на България да определи своята законодателна и институционно-изграждаща програма.

*ПРИЛОЖЕНИЯ*

Приложение I

**Конвенции за правата на човека, ратифицирани от страните-кандидатки**  
(към края на м. септември 2004 г.)

<i>Присъединяване към следните конвенции протоколи</i>	<b>Българи я</b>	<b>Румъни я</b>	<b>Турция</b>
<b>ЕКПЧ (Европейска конвенция за правата на човека)</b>	✓	✓	✓
Протокол 1 (право на собственост)	✓	✓	✓
Протокол 4 (свобода на движение и други.)	✓	✓	
Протокол 6 (смъртно наказание)	✓	✓	✓ <sup>1</sup>
Протокол 7 (ne bis in idem)	✓	✓	
Европейска конвенция за предотвратяване на изтезанията	✓	✓	✓
Европейска социална харта	<b>n/a</b>	<b>n/a</b>	✓
Ревизирана Европейска социална харта	✓	✓	
Рамкова конвенция за защита на националните малцинства	✓	✓	
<b>МПГПП (Международен пакт за граждански и политически права)</b>	✓	✓	✓
Факултативен протокол към МПГПП (право на лична комуникация)	✓	✓	
Втори факултативен протокол към МПГПП (смъртно наказание)	✓	✓	
<b>МПИСКП (Международен пакт за икономически, социални и културни права)</b>	✓	✓	✓
<b>КПИ (Конвенция против изтезанията)</b>	✓	✓	✓
<b>МКЛРД (Международна конвенция за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация)</b>	✓	✓	✓
<b>КПДЖ (Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените)</b>	✓	✓	✓
Факултативен протокол към КПДЖ			
<b>КПД (Конвенция за правата на детето)</b>	✓	✓	✓

Приложение II

Приложение със статистически данни

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
<b>Основни данни</b>		<b>в 1000</b>					
Население (средно)	8,312	8,257	8,211	8,170	7,913	7,869	7,824
		<b>в km<sup>2</sup></b>					
Обща площ	110,9	110,9	110,9	111,0	111,0	111,0	111,0

<b>Национални сметки</b>		<b>1000 милиони лева</b>					
Брутен вътрешен продукт по текущи цени а)	17,4	22,4	23,8	26,8	29,7	32,3	34,4
		<b>1000 милиони ЕКЮ/euro</b>					
Брутен вътрешен продукт по текущи цени	9,2	11,4	12,2	13,7	15,2	16,6	17,7
		<b>ECU/Euro</b>					
Брутен вътрешен продукт на глава от населението по текущи цени	1.100	1.380	1.480	1.680	1.930	2.100	2.260
		<b>% промяна спрямо предишната година</b>					
Брутен вътрешен продукт по постоянни цени (национална валута)	-5,4	3,9	2,3	5,4	4,1	4,9	4,3
Ръст на заетостта	-3,9	-0,2	-2,1	-3,5	-0,4	0,3	3,4
Ръст на производителността на труда	:	4,0	4,5	9,2	4,5	4,1	0,8
Ръст на разходите за труд в единица продукция	-8,0	18,4	-2,2	-5,4	0,8	-0,8	0.1F
		<b>В стандарти на покупателната способност</b>					
Брутен вътрешен продукт на глава от населението по текущи цени	4.360	4.620	4.880	5.310	5.830	6.100	6.520
		<b>в % от ЕС-25 средно</b>					
БВТ на глава от населението б) по текущи цени в СПС	26,1	26,6	26,6	27,2	28,8	29,1	29,6 F
				<b>в % за 15-те 15 от ЕС</b>			
Производителност на труда (БВП на наето лице в СПС)	26,3	27,0	27,9	29,9	31,1	31,1 F	30,5 F
Структура на производството		<b>% от брутната добавена стойност б)</b>					
- Селско стопанство		18,8	16,3	13,9	13,4	12,1	11,4
- Промисленост (без строителството)		25,7	23,1	24,5	24,1	24,6	25,5
- Строителство		4,8	5,0	4,6	4,6	4,5	4,5
- Услуги		50,7	55,5	56,9	57,9	58,8	58,5
Структура на разходите		<b>като % от Брутния вътрешен продукт</b>					
- Разходи за крайно потребление	85,5	82,9	87,9	87,1	86,9	86,8	88,1
- домакинства и организации с нестопанска цел за подпомагане на домакинства	73,0	67,6	71,3	69,2	69,5	68,8	69,1
- държавен сектор	12,6	14,5	15,2	16,8	17,4	18,0	18,3
- Брутно образуване на основния капитал	11,0	13,0	15,1	15,7	18,2	18,3	19,6
- Изменение на запасите d)	-1,1	3,8	2,8	2,6	2,4	1,5	2,1
- Износ на стоки и услуги	58,3	47,1	44,6	55,7	55,6	53,1	53,2
- Внос на стоки и услуги	53,7	46,8	50,3	61,1	63,1	59,8	63,0



<b>Инфлационен индекс</b>		<b>% изменение спрямо предходната година</b>					
Индекс на потребителските цени	:	18,7	2,6	10,3	7,4	5,8	2,3

<b>Платежен баланс</b>		<b>в милиони ЕКЮ/евро</b>					
-Текуща сметка	923	-55	-642	-760	-	-929	-
					1.10		1.50
					6		4
-Търговски баланс	283	-340	-	-	-	-	-
			1.01	1.27	1.78	1.69	2.20
			4	3	5	8	4
<i>Износ на стоки</i>	4.241	3.74	3.75	5.22	5.73	6.08	6.68
		1	9	4	7	4	6
<i>Внос на стоки</i>	3.958	4.08	4.77	6.49	7.52	7.78	8.89
		0	3	6	2	1	0
-Нето услуги	745	332	296	547	456	487	526
-Нетен приход	-315	-253	-205	-348	-341	-286	-440
-Нето текущи трансфери	209	205	281	314	564	567	615
<i>- от които: държавни трансфери</i>	114	53	64	59	157	129	122
- ЧПИИ (нето) приток	375	479	747	1.11	755	923	1,19
				4		P	0P

<b>Публични финанси</b>		<b>в % от brutния вътрешен продукт</b>					
Държавен дефицит/излишък	-0,3	1,7	0,4	-0,5	0,2	-0,8	-
							0.1P
Държавен дълг-	105,1	79,6	79,3	73,6	66,2	53,2	46.2
							P

<b>Финансови показатели</b>		<b>в % от brutния вътрешен продукт</b>					
Брутен външен дълг за цялата икономика	100,5	70,9	77,5	74,0	66,3	49,4	:
		<b>в % от износа</b>					
Брутен външен дълг за цялата икономика	172,5	150,	173,	132,	119,	93,0	:
		6	9	8	3		
Парични агрегати		<b>1000 милиони ЕКЮ/евро</b>					
- M1	1,6	1,9	2,1	2,5	3,1	3,4	4,1
- M2	3,0	3,4	3,9	5,0	6,4	7,1	8,4
- M3	3,0	3,4	3,9	5,0	6,4	7,1	8,5
Общо кредит	2,8	2,9	3,2	3,6	4,2	5,3	6,8
Средни краткосрочни лихвени проценти		<b>% годишно</b>					
- Ежедневен лихвен процент	61,9	2,4	2,6	2,9	3,6	2,4	2,0
- Лихвен процент за отпуснати заеми	79,6	13,9	13,7	12,9	12,4	11,9	10,5
- Лихвен процент за депозити	46,3	3,0	3,2	3,1	3,3	3,2	3,2
Обменен курс за ЕКЮ/ЕВРО		<b>(1 ЕКЮ/евро=..Нов лев)</b>					
- Средно за периода	1,902	1,96	1,95	1,94	1,94	1,94	1,94
		9	6	8	8	9	9
- в края на периода	1,976	1,95	1,95	1,95	1,94	1,95	1,95
		6	6	4	6	5	6
		<b>1995=100</b>					
- Индекс на ефективен валутен курс	4,9	5,1	5,2	5,2	5,6	5,7	6,0
Резервни активи		<b>милиона ЕКЮ/евро</b>					
-Резервни активи (включително злато)	2.257	2.61	3.23	3.75	4.12	4.56	5.30
		9	4	6	0	5	2

-Резервни активи (без злато)	1.986	2.361	2.943	3.455	3.798	4.159	4.889
------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

<b>Външна търговия</b>	<b>милиона ЕКЮ/евро</b>						
Търговски баланс	337	-328	-1.007	-1.280	-1.778	-1.692	-2.200
Износ	4.386	3.747	3.734	5.253	5.714	6.063	6.668
Внос	4.049	4.075	4.741	6.533	7.492	7.755	8.868
		<b>Предходна година=100</b>					
Търговски условия	:	:	:	:	99,1	98,9	104,9
		<b>като % от цялото</b>					
Износ с ЕС-15	43,2	50,4	52,1	51,1	54,7	55,6	56,5
Внос с ЕС-15	37,7	45,2	48,4	44,0	49,3	50,2	49,6

<b>Демография</b>	<b>на 1000 от населението</b>						
Естествен прираст	-7,0	-6,4	-4,8	-5,1	-5,6	-5,8	-5,7
Равнище на нетна миграция (включително корекции)	:	:	:	:	-2,7e)	:	:
		<b>на 1000 живородени</b>					
Ниво на детска смъртност	17,5	14,4	14,6	13,3	14,4	13,3	12,3
Очаквана продължителност на живота :		<b>При раждането</b>					
Мъже:	67,1	:	67,6	68,2	68,5	68,5	68,7
Жени:	74,3	:	74,6	75,3	75,2	75,4	75,6

<b>Пазар на труда (Проучване на пазара на труда)</b>	<b>като % от общото население от една възрастова група</b>						
Коефициент на икономическа активност (15-64)	:	:	:	60,7	62,5	61,9	60,9
Коефициент на заетост (15-64), общ	:	:	:	50,4	49,7	50,6	52,5
Коефициент на заетост (15-64), мъже	:	:	:	54,7	52,7	53,7	56,0
Коефициент на заетост (15-64), жени	:	:	:	46,3	46,8	47,5	49,0
		<b>като % от общото население от една възрастова група</b>					
Коефициент на заетост на по-възрастни работници и служители (55-64)	:	:	:	20,8	24,0	27,0	30,0
Средна заетост по клонове на NACE		<b>в % от общия брой</b>					
- селско и горско стопанство	25,3	26,2	25,8	26,2	26,3	26,7	27,7
- промишленост (без строителството)	27,6	26,5	24,6	24,0	23,3	23,0	22,7
- строителство	4,4	4,1	4,3	4,3	4,3	4,5	4,8
- услуги	42,7	43,2	45,4	45,5	46,0	45,7	44,8
		<b>% от работната сила</b>					
Равнище на безработицата, общо	:	:	:	16,4	19,2	17,8	13,6
Равнище на безработицата, мъже	:	:	:	16,7	20,0	18,5	13,9
Равнище на безработицата, жени	:	:	:	16,2	18,4	17,0	13,2
Равнище на безработицата на лица < 25 години	:	:	:	33,7	38,0	35,0	26,8
Равнище на трайна безработицата	:	:	:	9,3	11,9	11,7	8,9

<b>Социално сближаване</b>		<b>Съотношение между най-високия и най-</b>
----------------------------	--	---

		<b>НИСКИЯ КВИНТИЛ</b>					
Неравенство в разпределението на дохода	:	3,9	3,8	3,8	3,8	:	:
		<b>% от населението на възраст между 18-24</b>					
Рано напускащи училище	:	:	:	:	20,3	21,0	22,4
		<b>% от населението на възраст между 0-65</b>					
деца на възраст между 0-17 г. в безработни домакинства	:	:	:	:	19,0	18,7	16,6
лица на възраст между 18-59 в безработни домакинства	:	:	:	15,5	17,3	16,6	15,3

<b>Жизнен стандарт</b>		<b>на 1000 жители</b>					
Брой на колите	208,9	219,1	232,4	243,9	263,6	276,3	295,2
Основни телефонни линии	323,7	335,1	345,9	353,6	370,3	370,4	366,1
Брой на абонатите на мобилни услуги	4,5	15,9	40,1	90,6	204,7	318,3	452,9

<b>Инфраструктура</b>		<b>В км на 1000 км<sup>2</sup></b>					
Железопътна мрежа	38,7	38,7	38,7	38,9	38,9	38,9	38,9
		<b>км</b>					
Дължина автомагистралите	314	319	324	324	328	328	328

<b>Промишленост и селско стопанство</b>		<b>Предходна година=100</b>					
Показатели за обема на промишлената продукция	90,0	91,5	92,1	108,2	101,6	106,5	108,3P
Показатели за обема на брутната селскостопанска продукция	113,1	98,7	102,7	90,6	99,5	104,3	99,1P

<b>Иновации и научни изследвания</b>		<b>като % от БВП</b>					
Разходи за човешки ресурси (публични разходи за образование)		3,23	3,66	4,41	3,53	:	:
		<b>като % от БВП</b>					
Брутни вътрешни разходи за научно-развойна дейност	0,51	0,57	0,57	0,52	0,47	:	:
		<b>на 1000 души</b>					
Степен на достъп до Интернет - домакинства	:	0,1	0,4	0,7	17,1	18,3	18,7

<b>Околна среда</b>		<b>тонове CO2 еквивалент на глава от населението</b>					
Общи газови парникови емисии	55,3	49,4	45,3	44,8	46,4	44,0	:
		<b>Кг петролен еквивалент на 1000 евро от БВП</b>					
Енергийна интензивност на икономиката	2432	2.223	1.987	1.900	1885	1781	:
		<b>като % от общото потребление на ел. енергия</b>					
Дял на възобновяемата енергия	7,0	8,1	7,7	7,4	4,7	6,0	:
		<b>като % от общия товарен транспорт</b>					
Условно разделяне на товарен транспорт	76.7E	77.0E	77.8E	52,3	60,2	62,9	:

Pm- прогнозни цифри							
E= очаквани данни							
B= break in series							
F= прогнози							

а) Да се отбележи, че България промени паричната си единица през 1999 г. в съотношение 1:1000. Новата парична единица понастоящем се нарича "нов български лев".							
б) Стойностите са изчислени, като са използвани данните за населението от националните сметки, които може да се различават от данните, използвани в демографските статистики.							
в) Включително FISIM.							
г) Тези стойности включват промени в запасите, придобивания без разпореждания с ценности и статистическото несъответствие между БВП и разходните компоненти.							
д) Равнището на нетна миграция за 2001 се отнася за периода 1993-2001 между двете последни преброявания на населението.							
е) ръст на производителност на труда се изчислява от БВП в постоянна цена в евро, докато Структурният индикатор (Производителност на труда) в проценти от 15 –те от ЕС се изчислява от текущите ценови цифри в СПС.							

## МЕТОДОЛОГИЧНИ БЕЛЕЖКИ

### Инфлационен индекс

Като част от подготовката за общата валута държавите-членки на Европейския съюз са разработили нов консуматорски ценови индекс (КЦИ) за съответствие със задълженията от Договора за ЕС. Целта беше да се създаде КЦИ, сравним между държавите-членки. Главната задача беше да се хармонизират методологиите и обхватът. Резултатът беше да се създаде хармонизиран индекс на консуматорските цени (ХИКЦ). Подобен процес е започнал и в страните кандидатки (СК). По отношение разширяването, еднакво важно е тяхното икономическо изпълнение да е оценено въз основа на сравнителни индекси. СК месечно изпращат ХИКЦ на Евростат от м. януари 1999 г. Тези ХИКЦ съответстват значително на разпоредбите в сила за ХИКЦ в държавите-членки.

### Финанси

**Публични финанси:** Държавният дефицит/излишък се отнася до понятието в националните сметки за консолидираните държавни нетни заемни средства/нетно кредитиране (EDP B.9) в Европейската система за счетоводни сметки (ESA95). Държавният дълг се определя като брутен дълг по номинална стойност в края на годината.

**Брутен външен дълг** е за цялата икономика в краткосрочен и дългосрочен план, но изключва инструментите за инвестиции и валутния пазар. Източникът на извънредния дълг е ОЕСР, докато източникът за БВП е Евростат. Отношението за брутният външен дълг към експорта се използва дефинирането на националните сметки по експорта на стоки и услуги (източник Евростат).

**Парични агрегати** са данни в края на годината, отчетени за Евростат. Общо взето, М1 означава банкноти и монети в обръщение плюс банкови депозити. М2 означава М1 плюс депозити, плюс други краткосрочни сметки в банките. М3 означава М2 плюс някои сметки в по-малко ликвидна или дългосрочна форма. Тотален кредит означава заем от резидентни парични финансови институции към резиденти с непарични финансови институции.

**Лихви:** средната годишна лихва се основава на месечни серии, отчетени за Евростат. Курсът на заемите се отнася към банковите заеми за предприятия за над една година. Депозитният курс се отнася към банковите депозити със договорен матуритет

за до една година. Ежедневният паричен курс е междубанковият курс за едно денонощие.

*Обменен курс:* Обменният курс на Екюто е този, който е официално отбелязан за DGE ECFIN до 1 януари 1999 г., когато Екюто беше заместено от Еврото. Обменният курс на Еврото е референтният курс на Европейската централна банка. Индексът на ефективния обменен курс (номинал) е от МВФ и е с тежест от по-главните търговски партньори. Резервни авоари са данните в края на годината за акциите, отчетени на Евростат. Те са дефинирани като сума от холдингите в злато в Централната банка, външния обмен SDR, резервна позиция в МВФ и други сметки на нерезиденти. Златото е остойностено на пазарна цена в края на годината.

#### Външна търговия

Внос и износ (текущи цени). Данните се основават на специалната система на търговия, според която външната търговия се състои от стоки, преминаващи през митническата граница на страната. Търговските данни изключват пряк ре-експорт и търговия на услуги, и търговия със свободните митнически зони, както и ноу хау лицензи и патенти. Стойност на оборота на външната търговия включва пазарната стойност на стоките и допълнителни разходи (транспорт, застраховка и др.). Терминът FOB означава, че всички разходи по време на транспорта до митническата граница са за сметка на продавача. Терминът CIF означава, че купувачът плаща допълнителните разходи. Експортът се отчита тук въз основа на FOB. Вносът се отчита въз основа на CIF.

Търговска класификация: Търговията със стоки се отчита като се използва класификацията на стоките съгласно Комбинираната номенклатура и Единния административен документ (SAD). Внос и износ с ЕС-15. Данни, предоставени от България.

#### Демография

*Нетна степен на миграция.* Общата степен на нетна миграция (изчислена от Евростат) за година  $x$  е: население  $(x+1)$  – население  $(x)$  – броят на случаите на смърт + раждания  $(x)$ . Това предполага, че всяка промяна в населението, която не се отнася до раждания и смърт, се отдава на миграция. Този индикатор включва следователно също административни корекции (и грешки, ако общото население е основано на преценки и ражданията и смъртните случаи – на регистри). Цифрите в този случай са по-консистентни. Повечето от разликите между степента на нетната миграция на една страна и тази, изчислена от Евростат, са при отчитане или закъсняло отчитане на миграцията.

#### *Продължителност на живота.*

Данните са предоставени въз основа на изследване, проведено за срок от три години.

#### Пазар на работна сила

Резултатите са основани на изследване на ЕС за работната сила. То е проведено на база тримесечие всяка година, в съответствие с Регламент на Съвета (ЕИО) № 577/98 от 9 март 1998 г. Подробно описание на извадковите методи, адаптивните процедури, дефинициите и общия код за ЕС, понастоящем използван в изследването за пазара на труда, е представен в публикациите “Изследване на работната сила – методи и дефиниции 2001 г.” и “Изследване на работната сила в Централни и Източноевропейските страни – методи и дефиниции 2000 г.”. Всички дефиниции се отнасят за лица на възраст над 15 години, които живеят в частни домакинства. Концепциите и дефинициите, използвани в изследването, следват насоките, дадени от Международната организация по труда. Лица, които са били на военна служба, не са включени. *Заети лица* са тези, които в съответната седмица са извършвали работа срещу заплащане или поне едночасова работа, или не са работили, но са имали работа, от която временно са отсъствали. Семейните работници също са включени.

Безработни лица представляват лица от 15 до 74 години, които са били без работа през съответната седмица, били са на работа, или активно са търсили работа, или които са си намерили работа, която ще започнат по-късно.

Активно население се дефинира, като сумата от заетите и безработните лица. Степен на заетостта представлява заетите лица (съответно икономически активните лица) като процент от населението на същата възраст.

Степен на безработица представлява незаетите лица като процент от активното население.

*Продължителност на безработицата* се дефинира като (а) продължителност на търсене на работа или (б) срок на периода от последната работа (ако този период е по-кратък от срока за търсене на работа). *Степен на дългосрочна безработица* включва безработни лица за една година или повече, като процент от активното население.

*Лица, предварително напускащи училище* включва всички лица на възраст между 18 и 24 години, които не са в образователната система и са с основно образование. Населението, обхванато от образованието, включва лица, които са преминали някакъв вид образование през четирите седмици преди съответната седмица. Студенти, които са били във ваканция през този период, не се включват.

Индикаторите за “население в безработни домакинства” са изчислени:

- за деца, лица на възраст между 0 и 17 години, които живеят в домакинства, където никой не работи;
- за възрастни лица между 18 и 59 години, които живеят в домакинства, където никой не работи, студенти на възраст между 18 и 24 години, които живеят в домакинства, състоящи се само от студенти на същата възраст, не се преброяват нито в номератора, нито в деноминатора.

Референтният период е тримесечие 2 за следните индикатори: заетост по активност, предварително напускащи училище, и население в безработни домакинства. За всички други индикатори средните годишни цифри произтичат от LFS тримесечни данни. При непълни серии липсващите тримесечия се преценяват от Евростат.

#### Социално сближаване

*Неравенство на разпределение на доходите*: отношението на общия доход, получен от 20% от населението с най-висок доход към този, получен от 20% от населението с най-нисък доход. Под доход трябва да се разбира еквивалентният диспозитивен доход. Общият нетен доход на всяко домакинство се изчислява, като се прибавя доходът, получен от всички членове на домакинството от всички източници. За всяко лице уеднаквеният общ нетен доход се изчислява, като целият нетен доход на домакинството, разделен на уеднаквения размер на домакинството, съгласно модифицирана скала на ОЕСР (който дава тежест от 1.0 за първия възрастен и 0.5 за другите лица на възраст над 14 години, които живеят в домакинството, и 0.3 на всяко дете на възраст под 14 години). Следователно, всяко лице в това домакинство получава същия уеднаквен общ нетен доход.

Населението се състои от всички лица, които живеят в частни домакинства в страната. Терминът лице включва всички членове на домакинството, независимо дали са възрастни или деца.

Лица, на които липсва уеднаквен общ нетен доход, се изключват от изчисленията.

Тъй като СК не участват в ЕСНР, се използват данните за доход от изследването на бюджета на националните домакинства. Методологията на изчисление на индикаторите за СК е същият като този, използван в държавите-членки. Направени бяха всички усилия, за да се осигури така, че използваната дефиниция на дохода да е възможно най-сравнима с дефиницията на ЕСНР. Въпреки това, индикаторите за СК не могат да бъдат преценени като напълно сравними с тези на ЕС или между самите СК поради различията на източниците на данни.

#### Стандарт на живот

*Кола с пътници, моторно превозно средство, различно от мотоциклет, предназначено за превозване на пътници, конструирано за не повече от 9 лица, като се включва шофьора. Терминът пасажерска кола следователно обхваща микроколите,*

за които не се нуждае от разрешение за шофиране. Таксите и наети пасажерски коли с по-малко от 10 места. Тази категория може да включва също пикапи.

#### Инфраструктура

Железопътна мрежа. Всички жп пътища в дадена област. Това не включва автомобилните пътища или водните пътища, дори и да се превозват стоки по тези маршрути, например вагони, трейлери или фериботи. А линии, използвани само за туристически цели през сезона се изключват, както и линии, конструирани да обслужват само мини, гори или други индустриални или селскостопански пътища, които не са отворени за обществения трафик. Данните обхващат дължината на цялата жп линия.

Дължина на магистралите. Пътища, специално конструирани за движение по магистрала, които

(а) са снабдени с отделни платна в две дестинации на трафика, разделени една от друга, или от линия, по която не се движи трафик, или по друг начин;

(б) не се пресича с друг път, жп линия, трамвай или пътека;

(в) има специални знаци за магистрала и резервиран за специфични категории на автомобилния транспорт.

#### Промишленост и селско стопанство

Показатели на обема на промишлена продукция. Промишлената продукция включва рудодобив и каменодобив, производство и снабдяване с електрическа енергия, газ, пара и вода (съгласно NACE Ревизия.1 Раздели на класификация В.Г.Д).

Показателят на годишна промишлена продукция се основава на подробно проучване на предприятия (публични и частни) от промишления сектор.

Показатели на брутния обем на селскостопанска продукция.. Данните се основават на методологията на Системата за национални сметки (СНС) и включва селско и горско стопанство (Статистическа класификация на икономическите дейности на Европейския съюз – NACE, раздели А и Б).

#### Иновации и научни изследвания

Общите държавни средства за образование включват директни държавни средства за институциите по образованието, държавни субсидии и други частни юридически лица за образование (например субсидии от фирми или организации за трудовия пазар, които осигуряват програми за обучение) и държавни субсидии за домакинства, такива като стипендии и заеми за студенти, заплащане на такси и разходи за студентите. Образователните институции се дефинират като юридически лица, които осигуряват услуги за обучение за индивиди или услуги, свързани с обучението за индивиди и други образователни институции.

Данните са събрани чрез съвместна база данни от ЮНЕСКО – ОЕСР – Евростат.

Брутен вътрешен разход за проучване и развитие (ПР) се състои от: разходи от бизнес предприятията, които се занимават с ПР, разходи на висшето образование за ПР, правителствени разходи за ПР и разходи на частни организации с идеална цел за ПР.

Цифрите, свързани с БВП, са в съответствие с ESA 95, където данните за БВП, които използват ESA 95, липсваха, годишният растеж на степента на БВП на Системата ESA 79 бяха приложени ретроспективно към годините, за които липсваха данни за базата данни ESA 95.

Индикаторите са изчислени в Екю/Евро.

Достъп на домакинства до Интернет: Годишни данни за процента на домакинствата с достъп до Интернет вкъщи, събрани чрез наблюдаване на домакинствата (телефонни интервюта).

## ОКОЛНА СРЕДА

Общи емисии от парниковия ефект: този индикатор показва тенденции в антропогенетичните емисии на газовете от парниковия ефект: въглероден диоксид, азотен диоксид, метан и трихалокарбони, хидрофлуорокарбони, перфлуорокарбони и серен хексафлурид, претеглено с потенциалите на глобалното затопляне (ПГЗ). Степента на ПГЗ към способността на различните газове да допринасят за глобалното затопляне за период от 100 години. ПГЗ се осигурява чрез Междуправителствения панел за промяна на климата. Цифрите са дадени в CO<sub>2</sub> еквиваленти.

Енергиен интензитет на икономиката. Отношението между енергийния интензитет е резултатът от разделянето на общото замърсяване във вътрешността на страната (ОЗВС). То се измерва в килограм/петролен еквивалент и ОЗВС за 1000 ЕУР. Това отношение се измерва за килограм/ петролен еквивалент на 1000 ЕУР.

ОЗВС за енергия се изчислява като сумата ОЗВС за пет вида енергия: въглища, електричество, бензин, природен газ и източници за възстановяваща се енергия. Като допълнение всяка от тези цифри се изчислява като агрегат от различни данни за производство, складиране, търговия и консумиране – използване на енергията. Цифрите на ОЗВС са взети при константни цени, за да се избегне влиянието на инфлацията с основна година 1995 (ESA 95).

*Възстановяваща се енергия:* Този индикатор измерва влиянието на електричеството, произведено от възстановяващи се енергийни източници към националната консумация на електричество. Това е отношение между електричеството, произведено от възстановяващи се енергийни източници и общата национална консумация на електричество, изчислена за една календарна година.

Главните дефиниции, включени в този индикатор, са както следва:

1. Възстановяеми енергийни източници без полезни изкопаеми (вятър, слънце, геотермични, хидро- и биоотпадъци)
2. Електричество, произведено от възстановяеми енергийни източници: включва електричество, произведено от водни централи (вятър, слънце, геотермични, хидро- и биоотпадъци). Биомасните отпадъци включват електричество, произведено от изгаряне на дърва, дървесни отпадъци и други твърди отпадъци с възстановително естество (слама), градски твърди отпадъци, изгаряне на градски твърди отпадъци, биогаз, включително градските канали, стопански газ и течни биологични горива.
3. Общонационална консумация на електричество: включва производство на общонационално електричество от горива, включително автопроизводство, плюс внос на електричество минус експорт.

Тези данни традиционно се събират от Евростат чрез годишни общи въпросници (обща, защото се събират от Евростат и от Международната агенция за енергетика) с добре установена и хармонизирана методология.

*Транспорт на стоки:* Процент на автомобилния и общия транспорт на стоки вътре в страната (автомобилен, жп и водни пътища в страната) тон/километър.

*България:* водни пътища в страната: само държавни. Международните движения се отнасят към цялото изминато разстояние не само на национална територия.

### Източници:

Обща площ, Външна търговия, Демография, Жизнен стандарт, Инфраструктура, Промисленост и селско стопанство: Национални източници. Други показатели: Евростат